Coperta: pictor **SORIN DUMITRESCU**

Pr. prof. dr. DUMITRU STĂNILOAE

Fr Miron 21-II-2000

CHIPUL EVANGHELIC AL LUI IISUS HRISTOS

Lucrare tipărită cu binecuvîntarea
Înalt Prea Sfinţitului
Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

8 dec 1992
БИП

Editura Centrului mitropolitan Sibiu
1991

INTRODUCERE

I. Persoana istorică a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos

După cîte știm, numai unul dintre cei ce-au scris despre Iisus Hristos s-a îndoit despre existența istorică a Domnului nostru Iisus Hristos. E germanul David Strauss în cartea lui: „*Das Leben Iesu*“, de la 1830. Lui nu i-a urmat decît un filosof român de pe la mijlocul secolului nostru, care L-a declarat pe Iisus Hristos un mit, produs de fantezia unor oameni de acum aproape două mii de ani.

Dar însăși această afirmație este produsul unei pure fantezii lipsite de orice temei, contrare evidenței istorice de necontestat.

Evangheliile sînt prima probă a istoricității Domnului Iisus Hristos. Evanghelia de la Matei, scrisă pe la anii 42—44 ai erei creștine, deci la 12—14 ani după răstignirea și Învierea Lui, n-a putut fi produsul unei fantezii. Nu se poate afirma existența unei persoane într-un anumit loc ceva mai mult de un deceniu după existența ei acolo, fără să fi existat de fapt. După atît de puțini ani trăiesc atîția oameni din locul unde și din timpul în care a existat acea persoană. Și nu se poate ca vreunul din ei să nu declare mincinos pe cel ce afirmă existența aceleia fără ca ea să fi existat de fapt. Și aceasta mai ales cînd se acordă o importanță deosebită celui a cărui existență e afirmată în chip minunat, ba chiar fapta mai presus de fire a Învierii Lui.

Dar nici Evangheliile de la Marcu și Luca, scrise la anul 62 al erei noastre, la 30 de ani după răstignirea și Învierea Mîntuitorului, n-ar fi putut afirma existența Lui ca Persoană istorică, fără să fi existat de fapt, ba chiar faptul neobișnuit al Învierii Lui, fără să aibă martori contemporani ai existenței și ai Învierii Lui din acel loc.

Şi cum s-ar fi hotărît autorii Evangheliilor de la Marcu şi Luca să confirme existenţa istorică a lui Iisus Hristos şi răstignirea şi Învierea Lui, afirmate în Evanghelia de la Matei, dacă cele afirmate în Evanghelia aceasta n-ar fi fost socotite ca adevărate de cei ce le-au citit şi dacă din pricina importanţei lor nu s-ar fi simţit îndemnaţi sufleteşte şi ei să le prezinte cu unele detalii proprii, primite de la alţi martori ai vieţii lui Iisus?

De Luca se ştie că a fost ucenicul Sf. Apostol Pavel (din Faptele Apostolilor, 16, 11, se vede că îl însoţea pe Sf. Pavel de la Troa, la Filipi, în Europa). El descrie în Faptele Apostolilor, în partea a doua, mai ales călătoriile misionare ale Sf. Apostol Pavel pînă ce acesta, fiind dus la Roma, rămîne acolo doi ani. Dat fiind că la anul 67 Sf. Pavel moare ca martir la Roma, în persecuţia lui Nero, Faptele Apostolilor trebuie să fi fost terminate cel mai tîrziu prin anul 63 al erei noastre, întrucît nu se presimte în ele ameninţarea persecuţiei lui Nero.

Sf. Apostol Pavel a fost convertit la Hristos cu mai mult de 20 de ani înainte de anul 63, căci după convertirea de pe drumul Damascului a petrecut 3 ani în Arabia, apoi cîţiva ani în Tars, după care a făcut cele 3 călătorii misionare, în timpul cărora numai în Corint a rămas un an şi jumătate (Fapte 18, 15), iar la Efes trei ani (F. Ap. 20, 31).

Iar toate cele ce le scrie Luca în Evanghelia lui şi în Faptele Apostolilor sînt scrise pe temeiul celor spuse lui de Pavel, dar şi de alţii dintre Apostoli şi dintre credincioşii care au fost martorii trăirii în Ierusalim, dar şi ai Învierii Domnului Hristos, şi dintre care arhidiaconul Ştefan a primit moartea de martir pentru fierbintea lui mărturisire a acesteia. Puteau avea aceşti credincioşi convingerea lor despre dumnezeirea şi Învierea lui Hristos, dacă n-ar fi fost vie în amintirea lor Persoana, răstignirea şi Învierea Lui văzute de mulţi dintre ei în mod personal?

Îşi putea închina Sf. Apostol Pavel întreaga viaţă purtării fierbinte în atîtea regiuni a soliei despre Hristos, Dumnezeu şi om, răstignit şi înviat pentru oameni, dacă n-ar fi primit convingerea despre ea, pe de o parte, de la cei ce credeau în El în primii cîţiva ani, dintre care unii îl văzuseră în trup pe Hristos înainte şi după Înviere, iar pe de altă parte din însăşi minunata arătare a lui Hristos trăită de el pe drumul Damascului?

Ar fi putut primi el, împreună cu Petru, moartea pentru această convingere, cum au primit-o și alți Apostoli, și alții dintre cei ce au auzit mărturia lor neclintită despre Hristos și despre Învierea Lui ca evenimente istorice?

Nu avem înseși Epistolele Sf. Apostol Pavel, scrise începînd de pe la anul 55, după ce a săvîrșit unele din călătoriile misionare, o mărturie tot așa de fierbinte a ceea ce a aflat el despre Hristos de la Apostoli și de la primii credincioși, ca și de la Hristos Însuși, ca Persoană istorică?

Nu e chiar prigoana lui Nero împotriva creștinilor, prigoană în care a omorît atîția dintre aceștia, dovada mulțimii atîtor martori ai Persoanei istorice a lui Hristos, între care și a doi Apostoli, martori care neliniășteau autoritățile de stat cu o credință ce se opunea păgînismului cu care ele erau obișnuite? De fapt, chiar prigoana aceasta și cele ce i-au urmat curînd după ea sînt o mărturie indirectă a istoricității Persoanei lui Hristos.

Dar și Evanghelia lui Ioan este o dovadă a istoricității lui Hristos. Căci deși e scrisă către anul 100 al erei noastre, adică la vreo 60—70 de ani după răstignirea și Învierea Lui, ea e scrisă de unul din ucenicii Lui. El a scris-o pentru a completa cu alte cuvîntări și fapte cele scrise despre Domnul Hristos în primele trei Evanghelii. A fost o rînduială de la Dumnezeu ca să nu se dea mărturie despre Hristos numai de o Evanghelie. Scriind mai mulți viața Lui, cu unele completări și diferențe de amănunte, dar în fond prezentîndu-L la fel, s-a dovedit că viața Lui n-a fost invenția unuia, ci a fost cunoscută de mai mulți ca identică în esență. Deosebirile de amănunt se datoresc neputinței de-a fi reținut toți în detalii exacte marea bogăție a cuvintelor și vindecărilor Mîntuitorului vreme de 3 ani.

Ioan aduce completări importante ale cuvintelor și faptelor Lui și poate și unele deosebiri în înșirarea lor cronologică, dar aceste cuvinte deosebite de cele din Evangheliile anterioare și unele deosebiri de cronologie, datorate nețineri minte a tuturor amănuntelor, nu contrazic cuprinsul cuvintelor și felul faptelor din acelea. Chiar după ce adaugă atîtea cuvinte și fapte noi la cele din Evangheliile anterioare, Evanghelistul Ioan declară că nu a putut reda decît prea puține din bogăția cuvintelor și faptelor lui Iisus, pentru că nici lumea întreagă nu le-ar putea cuprinde în scris pe toate (Ioan 21, 24—25).

Dar a fost o rînduială a lui Dumnezeu, care dovedește și ea originea dumnezeiască a credinței creștine, nu numai fap-

tul că s-au scris despre viața Lui mai multe Evanghelii, ci și faptul că Hristos nu a apropiat de Sine numai un ucenic sau doi, ci doisprezece, și pe aceștia i-a ținut permanent lîngă Sine, ca să nu dea numai unul sau doi mărturie despre El, ci unsprezece, ba chiar și al doisprezecelea prin moartea la care l-a dus remușoarea, imposibil de suportat, pentru vînzarea Lui.

Dar Hristos, fiind Persoană istorică, a fost mai mult decît om aparținător istoriei. El a fost și Dumnezeu mai presus de istorie, dar trăind în istorie. Și a săvîrșit nu numai fapte pe care le săvîrșesc oamenii obișnuiți și care sînt crezute cu ușurință, ci și minuni mai presus de forțele naturii, dar mai ales a înviat, fapt greu de admis de omul obișnuit cu legea morții ireparabile sub care a căzut natura prin răul păcatului originar. Dar tocmai pentru a impune ca sigură Învierea Sa ca fapt istoric atît de greu de admis, și-a ales 12 ucenici, care să dea mărturie credibilă despre Învierea, deci despre dumnezeirea Lui, manifestată prin toată viața Sa în istorie și prin umanitatea asumată de El.

De aceea și arătarea Lui după Înviere nu s-a făcut numai unuia, sau la doi sau trei din ucenicii Lui, în care caz s-ar fi putut admite că s-au înșelat, ci la toți cei unsprezece ce i-au rămas fideli; și nu numai o dată, ci de mai multe ori; și nu numai celor unsprezece, ci și la mulți alții dintre cei ce l-au cunoscut înainte de răstignire, sau la peste cinci sute de inși, cum mărturisește Sf. Apostol Pavel, referindu-se la ei ca la niște martori ce trăiesc încă (I Cor. 15, 6).

Și deoarece credința în Învierea și peste tot în dumnezeirea Lui manifestată în istorie a fost atît de greu de primit, a fost necesar ca cei care le-au cunoscut pe acestea să meargă în susținerea mărturiei lor pînă la moarte. De aceea martorii au trebuit să devină „martiri“ (în grecește e același cuvînt pentru amîndouă: μαρτυς). La fel, cei ce au auzit aceste mărturii de la cei ce le-au văzut și le-au dat mai departe. Și aceasta s-a întîmplat multora pînă azi. Mărturia cu prețul vieții creștinilor de azi în istoricitatea lui Hristos cel înviat se întemeiază pe mărturia Apostolilor, a martorilor oculari. Și e de notat că nici o religie nu s-a impus prin atîția mucenici cum s-a impus creștinismul, pentru că Îl mărturisește pe Hristos ca Dumnezeu în istorie. Însă tocmai aceștia constituie cea mai convingătoare dovadă nu a simplei istoricități a lui Iisus, ci a istoricității Lui ca Om și Dumnezeu în același timp.

Dacă Iisus ar fi fost numai Om, n-ar fi fost necesari atîția mucenici pentru a impune recunoașterea existenței Lui în istorie. Dar un astfel de Iisus n-ar fi adus nici mîntuirea celor ce-L primesc. Căci tocmai faptul că El n-a fost numai Om, ci și Dumnezeu, a iscat nu atît îndoieli despre istoricitatea Lui, cît îndoieli despre dumnezeirea și Învierea Lui. Și înlăturarea acestor îndoieli a făcut necesare generații după generații de mucenici.

Însă credința noastră de azi, care e o mărturie — și dacă e nevoie și o mucenicie — întemeiată pe mărturia lanțului de martori antecesori, pînă la Apostoli ca martori oculari, se află în legătură cu aceștia nu numai prin generațiile intermediare, ci și în mod direct prin mărturiile scrise, lăsate de ei. În Evangheliii și în Epistolele din Noul Testament ne vorbesc direct martorii care au devenit martiri.

Dar mărturii scrise despre istoricitatea lui Hristos ne-au rămas și de la persoane care au primit mărturia lor despre El de la Apostoli ca martori oculari ai Lui și au devenit ei înșiși martori prin hotărîrea cu care și-au susținut mărturia lor.

Unul dintre aceștia este Sf. Ignatie Teoforul, al doilea episcop al Antiohiei, care a primit moartea de mucenic în vremea împăratului Traian (98—117). Dus de o gardă imperială, parte în corabie, parte pe jos, pînă la Roma, a primit acolo moartea de mucenic, fiind aruncat în fața fiarelor. Pe drum, fiind oprit la Smirna mai multă vreme, a fost vizitat de trimișii Bisericilor din mai multe orașe ale Asiei Mici, care i-au exprimat venerația și cinstirea lor. Prin aceștia, Sf. Ignatie a trimis cîte o Epistolă la 7 Biserici, îndemnîndu-le la păstrarea credinței în unitate, cu toată tăria.

Ținînd seama că Sf. Ignatie era dus la Roma într-o vîrstă foarte înaintată, el trebuie să fi aflat de Hristos cu cel puțin 50—60 de ani înainte, dacă nu și mai mult, deci pe la anii 40—50, cînd nu putea exista vreo îndoială despre istoricitatea lui Hristos, dar nici despre dumnezeirea și Învierea Lui; cînd trăiau martorii care l-au văzut personal pe Hristos și chiar pe Hristos cel înviat.

Lui i-au urmat alți și alți mucenici pentru Hristos, din care unii ne-au lăsat mărturia lor și în scris. Credința în istoricitatea și dumnezeirea lui Hristos se menține pînă azi prin lanțul neîntrerupt de martori, din care adeseori unii devin, cînd e nevoie, martiri.

II. **Iisus Hristos, Dumnezeu şi om în general**

Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos este chipul trăit şi exprimat de Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos şi de Apostolii Săi. În Evanghelii exprimarea acestui chip e preluată de la Iisus Hristos de Apostolii Săi, încît nu se poate distinge exprimarea lui de către Iisus Hristos Însuşi, de exprimarea lui de către Apostolii Săi, decît prin faptul că Apostolii au prezentat în mod mai redus chipul propriu prezentat de Iisus Hristos.

Dar ceea ce este comun, în mod esenţial, chipului lui Iisus Hristos prezentat de El însuşi şi celui prezentat de Apostolii Săi este că, în amîndouă exprimările, Persoana Lui este prezentată ca Dumnezeu şi Om.

De acest fapt nu ţin seama denominaţiunile neoprotestante, care evitînd să dea lui Iisus şi numele de Hristos, manifestă o ezitare în a-L socoti Dumnezeu. Ele fac prin aceasta ceea ce făceau şi arhiereii şi cărturarii iudeilor, care L-au dus la Pilat şi i-au cerut să-L răstignească pentru că se face pe Sine Hristos, sau Mesia, adică Fiul lui Dumnezeu. De aceea, aceste denominaţiuni nu vorbesc nici de Treime, căci dacă Iisus nu e Hristos, sau Fiul lui Dumnezeu, nu există nici Treimea. Dar atunci cum mai pretind acele denominaţiuni că au descoperit Evanghelia, cînd Evanghelia întreagă (adică Noul Testament) e plină de Treime? Ele urmează căpeteniilor evreilor care au cerut răstignirea lui IISUS, pentru că se făcea pe Sine Hristos. Căci se spune în Evanghelie: „Şi adunîndu-se toată mulţimea acestora, L-au adus înaintea lui Pilat, zicînd: Pe Acesta L-am găsit răzvrătind poporul, zicînd că El este Hristos Regele“ (Luca 23, 2). Iar cînd L-au văzut răstignit, căpeteniile (poporului evreu) îşi băteau joc de El zicînd: „Pe alţii i-a mîntuit, să se mîntuiască şi pe Sine, de este Hristosul lui Dumnezeu, cel ales“ (Luca 23, 35). Numai Hristos poate mîntui, căci El este Dumnezeu. Mai pot spune membrii denominaţiunilor neoprotestante de Iisus al lor că mîntuieşte dacă nu

e Hristos, adică Dumnezeu? Dacă neagă că Iisus e Hristos, cum negau căpeteniile iudeilor, nu mai pot aștepta de la el mîntuirea, cum nu așteptau nici aceia.

De altfel ele nu-i spun lui Iisus nici Mîntuitor. Dar încă mai înainte de a-L duce la Pilat, „adunîndu-se presbiteriul poporului și arhiereii și cărturarii L-au dus pe El în sinedriul lor, zicînd: „Spune nouă de ești Tu Hristosul" (Luca 22, 67).

Aceasta era vina pe care nu i-o puteau ierta căpeteniile evreilor lui Iisus și pentru care i-au cerut răstignirea: faptul că se declara pe Sine Hristos, adică Fiul lui Dumnezeu, venit să mîntuiască lumea. Numele acesta nu I-l recunosc nici denominațiunile neoprotestante.

Numai fidelitatea cu care Apostolii au redat chipul divino-uman al lui Hristos, prin preluarea lui de la Hristos Însuși, L-au putut impune pe El ca pe o personalitate care depășește toate personalitățile și e cu totul ireproșabilă, ca pe o personalitate care, deși a trăit în istorie, nu era numai Om, ci și Dumnezeu, ca pe o personalitate care, deși Om, a fost în același timp mai puternică decît oricare alta în influența ei în direcția binelui. Numai prin faptul că a fost nu numai Om, ci și Dumnezeu, El a putut fi prezentat ca o Persoană revelată ca atare prin ea însăși, nedatorîndu-se acest fapt întru nimic vreunor adaosuri sau înfrumusețări din partea celor ce L-au prezentat. Căci prezentările lor se impun prin obiectivitatea sobră cu care s-a prezentat ca atare Persoana lui Hristos însăși. Persoana lui Hristos se impunea prin ea însăși ca o Persoană minunată, care le trezea totodată sentimentul smerit că simpla relatare a învățăturilor și faptelor Lui de către ei, chiar dacă rămîne mult mai prejos de prezentarea deplină a Persoanei și faptelor Lui, e, pe de altă parte, mult mai presus de ceea ce ar putea adăuga de la ei prin fantezia lor admirativă. În acest sens, Evanghelistul Ioan declară, după ce a înfățișat adîncile învățături și unele minuni ale Învățătorului său, că „mărturia lui este adevărată; dar sînt și alte multe pe care le-a făcut Iisus, care dacă s-ar scrie cîte una, socotesc că nici în lumea întreagă n-ar încăpea cărțile scrise" (Ioan 21, 24—25).

Cuvîntul ucenicului iubit al lui Iisus Hristos mărturisește prin aceasta că în prezentarea Învățătorului de către sine nu e nimic construit, ci totul e pe de o parte obiectiv sau adevărat, iar pe de altă parte că i-ar fi fost și lui și celorlalți Apostoli cu neputință să redea minunea Persoanei lui Hristos și

mulțimea învățăturilor și faptelor Lui, ce depășesc toate învățăturile și faptele simple omenești.

Ucenicul exprimă prin aceasta totodată că Învățătorul lui a fost o Persoană care pe de o parte poate fi redată, pe de alta că Persoana Lui n-a putut fi exprimată deplin de oameni, dar totuși aceștia au putut să-și dea seama de ceea ce n-au putut exprima din ea.

Dar infinita adîncime dumnezeiască a lui Hristos, simțită de ei, însă nu cum o trăia El însuși, deși nu a putut fi exprimată de ei în mod explicit, fiind totuși redată prin expresii ale simțirii infinității ei, face posibil celor ce citesc cuvintele lor să urce mereu în înțelegerea infinității dumnezeiești a lui Hristos, pe măsura sporirii lor duhovnicește. Aceasta o spune Sf. Maxim Mărturisitorul în felul următor: „Dumnezeiescul învățător numind, contrar istoriei, pe marele apostol Ioan „înaintemergător" (Sf. Grigorie de Nazianz, *Cuvîntarea II teol.*, cap. 23; P. G. 36, 53), a voit să dea să se înțeleagă că și Ioan, marele Evanghelist, este în Evanghelia lui înaintemergător al Cuvîntului mai tainic și mai binevestit de el, Cuvînt care nu poate fi zugrăvit în litere și redat prin glasul limbii de carne. Căci alcătuirea scrisă a Sfintei Evanghelii e o îndrumare elementară spre cunoștința ce se ivește treptat în cei ce s-au înălțat prin ea și au șters din ei în chip duhovnicesc grosimea cugetului trupesc" (*Ambigua,* trad. rom., p. 216). Sau: „Evanghelistul a spus: „Sînt încă și multe altele pe care le-a făcut Iisus, care, dacă s-ar scrie cîte una, nici în lumea aceasta (mi se pare că) n-ar încăpea cărțile ce s-ar scrie". Prin aceasta ne-a descoperit că cele scrise de el sînt o netezire (deschidere) a drumului spre Cuvîntul mai desăvîrșit și mereu neîncăput. In acest înțeles numind cineva pe Evanghelistul Ioan „înaintemergător", ca pe unul care a pregătit, prin Evanghelia pe care a alcătuit-o, înțelegerea spre primirea Cuvîntului mai desăvîrșit, nu va greși" (*Ambigua,* trad. cit., p. 222—223).

De aceea Părinții Bisericii, ca oameni duhovnicești, au putut aduce multe și prețioase contribuții la înțelegerea textelor Sf. Scripturi. Însă toate aceste contribuții au rămas în armonie, pentru că au adîncit aceeași învățătură a lor despre Hristos-Dumnezeu făcut Om. Numai cei ce nu cred în dumnezeirea lui Hristos și, de aceea, nici în înduhovnicirea umanității asumate de El și deci nu caută să se înduhovnicească pentru a înțelege infinitatea Lui și viața Lui omenească înduhovnicită, nu aduc interpretări ale lui Iisus conforme cu chipul Lui prezentat de Apostoli.

Despre progresul în cunoașterea înțelesurilor textelor din Scriptură, dar și despre necontrazicerea între ele, spune Petru Damaschin: „Iar de va vrea cineva să ia aminte puțin, va cunoaște, după Apostol, „în parte“ (I Cor. 6, 12), mai ales de va avea puțină făptuire morală. Căci aceasta face mintea mult încercată de pe urma luptei cu patimile. Dar nu cunoaște toate tainele cîte le are fiecare cuvînt al Scripturii, ascunse în Dumnezeu, și cîte le poate primi mintea curățită de la har. Aceasta o știm de acolo, că de multe ori cunoscînd un cuvînt al Scripturii, reușim să descoperim unul sau două din scopurile pentru care s-a scris. Dar după o vreme oarecare, făcîndu-se mintea poate mai curată, se învrednicește de alt înțeles mai înalt ca cel dintîi...

Dar chiar dacă un om, în loc de un singur înțeles, aude de la dumnezeiasca Scriptură mai multe, să nu fie fără crezare și să-și închipuie că aceasta e o contrazicere... Pentru că nici sfinții nu cunosc tot scopul lui Dumnezeu în fiecare faptă sau cuvînt al Scripturii, nici nu scriu deodată toate cele cunoscute de ei. Nu cunosc totul pentru că Dumnezeu este necuprins și înțelepciunea Lui nu are hotar, ca să cuprindă vreun înger sau om toate. Căci zice Gură de Aur că Dumnezeu, pe lîngă cele spuse, are și alte laturi neînțelese. Și nu le spun nici sfinții toate deodată, pentru că nu e de folos să le spună toate cîte le cunosc, din pricina neputinței oamenilor. De aceea, unul și același, azi spune despre un lucru unele, și mîine altele...

Numai aceea trebuie să caute cineva, ca ceea ce se face și se zice să se zică potrivit cu scopul dumnezeiesc și să se aibă mărturie din dumnezeieștile Scripturi, ca să nu audă de la Apostol, anatema celui ce va vesti altceva în afară de scopul dumnezeiesc“ *(Cuvînt 23: Nu este nici o contrazicere în Scripturi;* Filoc. rom., vol. V, p. 254—256).

Hristos avînd unite în Persoana Sa firea dumnezeiască și cea omenească, acestea nu stau alăturate în El în mod exterior, ci chiar cele omenești ale Lui sînt înălțate de cele dumnezeiești și de aceea nici cele omenești ale Lui nu le putem cuprinde deplin. Și nu le puteau cuprinde nici Apostolii, deși le simțeau că sînt mai presus de cele pur omenești, și le prezentau într-un anumit fel ca atare, fără să le înțeleagă și descrie în tot cuprinsul lor.

Apostolii își dădeau seama că Hristos Însuși trăia în dumnezeirea Lui ceea ce nu puteau reda deplin ei înșiși. Și chiar Hristos ținînd seama de firea lor omenească nu le prezenta

din dumnezeirea Sa decît ceea ce poate cuprinde ea, ceea ce poate fi experiat de ea, desigur și datorită puterii ce o primea ea de la Dumnezeu.

În sensul acesta chipul lui Hristos redat de Apostoli în Evanghelii e identic cu chipul Lui redat de El Însuși, dar nu în sensul că ei trăiau tot ce trăia Iisus Hristos în ce privește conținutul Persoanei Sale, și l-au redat în mod deplin pe acesta în scrisul lor.

Chiar în faptul că își dădeau seama de neputința lor de a-L cuprinde în întregime, trăiau dumnezeirea Lui.

Dar această necuprindere a lui Hristos nu era trăită de Apostoli numai ca un fapt negativ, ci și ca o vedere a slavei Lui copleșitoare de Fiu Unul-Născut al Tatălui ceresc, cum spune Sf. Ioan Evanghelistul (Ioan 1, 14).

Și noi rămînem fideli Evangheliei, întrucît rămînem fideli mărturiei lor despre dumnezeirea necuprinsă, dar simțită a Lui.

Cele omenești trăite de El aveau, chiar în calitatea lor de trăiri omenești, ceva superior celor simplu omenești. Și Apostolii le trăiau ca atare. Avea o blîndețe, o smerenie, trăia oboselile, durerile care-l făceau apropiat de oameni, care sînt proprii omului, dar era în blîndețea, în smerenia Lui o atracție, o dulceață spirituală mai presus de cea a blîndeții și smereniei pur omenești, iar oboselile și durerile le trăia din simțirea iubirii de oameni și le purta cu o răbdare care întărea firea noastră asumată de El și deci comunicată și nouă. Blîndețea Lui era simțită ca un jug superior de cei ce se apropiau de El, dar ca un jug ușor și odihnitor. Căci în blîndețea Lui se trăia prezența dumnezeirii care eliberează pe om de toate ostenelile ce i le produc pasiunile și grijile. „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima și veți avea odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară“ (Matei 11, 28—30).

Deci Hristos Însuși se simțea în blîndețea, în smerenia Lui, dar și în răbdarea cu care biruia ostenelile și durerile Lui, ca Cel ce poate fi un jug bun și ușor pentru oameni, adică se simțea om, dar în același timp un om care e și Dumnezeu, avînd, ca atare, puterea de a-i odihni pe oameni prin dulceața deosebită pusă de El ca Dumnezeu în blîndețea Lui omenească și în puterea de răbdare comunicată lor în greutăți, în osteneli, în dureri.

Aceeași simțire a puterii Sale de odihnire o trăia Hristos și în slujirea oamenilor pe care și-a asumat-o ca om. Și prin aceasta îi asigura și pe oamenii ce se vor alipi de El, că vor simți această putere mîntuitoare în slujirea Lui, dar și în slujirea lor, prin care o vor imita pe a Lui. Căci El spune iarăși: „Știți că cei ce se socotesc cîrmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpînesc. Dar între voi nu trebuie să fie așa. Ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru. Și care va vrea să fie întîi între voi, să fie tuturor slugă. Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți" (Marcu 10, 42, 45; Matei 20, 25—28).

De fapt și Hristos, dar și cei veniți lîngă El, simt în orice timp puterea Lui ca o altă putere, ca o altă autoritate decît cea a conducătorilor lumești și de aceea I se și supun cu totul de bunăvoie și cu sinceritate și bucurie, cum nu o fac față de autoritățile lumești. Ei se simt îndemnați „să ia" jugul Lui, nu că li-l impune fără să fie întrebați. De aceea Apostolii L-au numit din proprie inițiativă „Hristos" și „Domn" și așa Îl numesc, urmînd lor, toți cei ce cred cu adevărat că este Hristos și Dumnezeu, numindu-se și pe ei „creștini", și neevitînd această numire. Sf. Apostol Pavel spune: „În numele Domnului nostru Iisus Hristos, adunați-vă voi și duhul meu, cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos" (I Cor. 5, 4; alte locuri din cele foarte numeroase despre Hristos ca Domnul: I Cor. 7, 23, 25; 16, 19, 22—23; II Cor. 12, 1, 8; Gal. 6, 13). El e Domnul de la care Sf. Apostol Pavel cere la sfîrșitul fiecărei Epistole harul și binecuvîntarea: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți" (II Cor. 13, 13); „Harul fie cu toți care iubesc pe Domnul nostru Iisus Hristos în curăție" (Gal. 6, 24).

S-ar părea că între a voi cineva să fie blînd și slujitor și între a voi să fie stăpîn al altora, e o contrazicere, precum s-ar părea că Domnul Hristos nu putea voi să fie Stăpîn peste oameni, odată ce și-a asumat blîndețea omenească și slujirea oamenilor.

Dar, propriu-zis, stăpînirea dorită de Hristos peste oameni prin blîndețe nu e decît imitarea de bunăvoie a Lui de către ei în blîndețe și în slujire. Hristos îi vrea pe toți blînzi, delicați în raporturile dintre ei și slujitori unii altora. Prin aceasta domnesc de bunăvoie în mod reciproc unii asupra altora, mai bine zis toți sînt eliberați de orice stăpînire lumeas-

că, dar se simt stăpîniți de ceilalți și pe aceia stăpîniți de ei prin blînda iubire.

În această putere stăpînitoare a iubirii blînde și smerite, manifesta Hristos dumnezeirea Sa coborîtă la conviețuirea ca Om cu oamenii, și pe aceasta o simțeau și cei ce se alipeau Lui.

Această manifestare a puterii dumnezeiești prin blîndețe, smerenie și iubire, arată că între dumnezeire și umanitate nu e o contradicție, ci umanitatea își găsește desăvîrșirea în dumnezeire. Iar această putință a puterii dumnezeiești de a se manifesta în forme omenești face puterea dumnezeiască accesibilă trăirii ei de către om, în măsura în care el, primind această putere în forma blîndeței și iubirii omenești, se înalță el însuși spre nivelul ei.

Apostolii simțeau nesfîrșit de mult blîndețea iubirii Lui ca dumnezeiască, dar apropiată de ei în forma omenească. De aceea nu o puteau exprima în infinitatea dulceții ei.

Dar Iisus Hristos își manifestă puterea dumnezeiască sau dumnezeirea Lui nu numai în forma blîndeții și smereniei omenești, ci și în acte de putere directă ce depășeau actele de putere omenești, adică în minuni, deși și aceste acte se săvîrșeau prin trupul omenesc, și erau ca atare sesizate în mod vizibil de oameni.

Atît în simțirile și actele umilite omenești, cît și în actele de putere supraomenești ale lui Hristos se trăia unită dumnezeirea cu umanitatea Lui într-o unică Persoană, într-un unic Subiect, fiind și unele și altele ale aceleiași Persoane, ale aceluiași Subiect. Ea se arăta omenească, dar în același timp și dumnezeiască atît prin unele cît și prin altele, neanulîndu-se nici omenescul, nici dumnezeiescul Lui.

Aceasta L-a făcut pe Hristos o Persoană excepțională, dar în istorie și între oameni; o Persoană de-o putere și de-o influență excepțională, cum n-a fost alta în istorie.

Iar ca o Persoană mai presus de cele pur istorice a fost simțită de oameni nu numai la sfîrșitul vieții Lui pămîntești și după Înviere, ci chiar de la începutul activității Lui publice și chiar al vieții Lui ca om, verificîndu-se însă deplin ca o astfel de Persoană excepțională în timpul foarte scurt al unei activități publice de trei ani și în perioada unei vîrste foarte tinere, între 30 și 33 de ani.

MĂRTURIILE NOULUI TESTAMENT DESPRE HRISTOS CA DUMNEZEU ȘI OM

III. Impunerea lui Iisus Hristos ca Dumnezeu de la începutul existenței Sale ca om și a activității Sale publice în vederea mîntuirii oamenilor.

Iisus Hristos s-a impus ca Dumnezeu chiar de la conceperea Sa ca om în Sfînta Fecioară. Însuși faptul că se concepe din Fecioară e o dovadă a dumnezeirii Sale.

Existînd ca Persoană dinainte de aceea, n-avea nevoie de sămînța bărbătească pentru a veni la existență. Își ia El însuși firea omenească din Fecioară. Iar fiind Dumnezeu-Cuvîntul, a putut să o facă aceasta, așa cum a putut crea pe primii oameni, fără a recurge la niscai legi superioare Lui. În sensul acesta Sf. Evanghelie a lui Ioan spune: „Și Cuvîntul trup s-a făcut (El însuși) și s-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr“ (Ioan 1, 14).

Dacă pe primul Adam l-a putut crea Cuvîntul din nici un om anterior, de ce nu s-ar fi putut aduce pe Sine la existență și ca om, fără sămînță bărbătească, dar totuși din sîngele omenesc al Fecioarei, pentru a intra chiar prin concepere în unitate de ființă cu oamenii, dar totuși ca un început nou, fără de păcatul strămoșesc, în rîndul lor?

Cei ce nu recunosc conceperea Lui din Fecioară neagă, chiar prin aceasta, dumnezeirea Lui și putința Lui de-a fi creat pe primul om din nici un om anterior, sau din altă pereche anterioară. Cei ce socotesc că Iisus Hristos s-a născut ca orice om dintr-o pereche anterioară, prin legea naturală a unirii bărbatului cu femeia, nu pot să nu vadă în El un om ca oricare altul, un om complet închis în umanitate. Ei pot vorbi doar de o alăturare a Fiului lui Dumnezeu la omul obișnuit, la persoana omenească închisă în ea însăși, într-o comunicare cu ea, asemenea comunicării dintre alte persoane omenești și Dumnezeu. Ei adoptă un nestorianism modern. Ei nu pot vorbi

de o întrupare a Fiului lui Dumnezeu ca om. Cine neagă nașterea Lui din Fecioară, neagă nașterea lui Dumnezeu ca om.

Iar faptul conceperii Fiului lui Dumnezeu ca om prin El însuși, din Fecioară, îl mărturisește Sfintei Fecioare îngerul Gavriil și-l mărturisește și ea însăși. Îngerul îi dă mărturie Fecioarei, și prin ea tuturor celor de după aceea, despre dumnezeirea Celui ce se va naște din ea, spunîndu-i: „Nu te teme, Maria, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei lua în pîntece și vei naște Fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Prea Înalt se va chema și Domnul Dumnezeu îi va da Lui tronul lui David, părintele Său. Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și împărăția Lui nu va avea sfîrșit" (Luca 1, 30—33).

Împărat veșnic peste toate nu poate fi un om. El nu poate fi decît Dumnezeu, făcut Împăratul peste toate și ca om, întrucît își cîștigă această calitate și ca om, prin iubirea dumnezeiască de care umple și umanitatea Sa.

El e Fiul lui Dumnezeu, căci numai o altă Persoană dumnezeiască Îl poate face Împărat și Aceea nu poate fi decît Tatăl. Cel făcut Împărat trebuie să fie de o ființă cu El, căci numai în această calitate poate fi Împărat veșnic. Fiul cel veșnic e făcut și ca om Împărat veșnic peste oameni de Tatăl Său, pentru că le-a cîștigat inima acestora și i-a ridicat la demnitatea de membri ai Împărăției Lui, prin faptul de-a se fi făcut om.

Mărturia îngerului provoacă pe cea a Mariei, care întreabă: „Cum va fi mie aceasta de vreme ce eu nu știu de bărbat?" (Luca 1, 34), adică: „Nu știu și nu voi ști", căci îngerul nu-i spusese cînd se va întîmpla aceasta. Această întrebare îl face pe înger să-i răspundă Mariei nu că va ști de bărbat, ci: „Duhul Sfînt se va pogorî peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri; pentru aceea și Sfîntul ce se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema... Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință" (Luca, 1, 35, 37). Înțelegînd că prin ea se face minunea nașterii Fiului lui Dumnezeu ca om, pentru că Îl va naște din lucrarea mai presus de fire a Sfîntului Duh și din puterea Tatălui, nu prin legea nașterii omului obișnuit, Maria răspunde: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 38). Ea se declară roaba lui Dumnezeu, deoarece a aflat că El însuși va lucra în ea nașterea Fiului lui Dumnezeu.

Iar Domnul Hristos a avut, încă pe cînd se afla în pîntecele Maicii Sale, cunoștința că El este Dumnezeu. De aceea,

îndemnată de El, ea pleacă în curînd să vadă pe Elisabeta, de care aflase de la înger că are și ea în pîntece un prunc zămislit din puterea lui Dumnezeu la bătrînețe, dar nu fără sămînță bărbătească. Acesta a fost un prilej de-a asocia mărturia Elisabetei și a pruncului Ioan din pîntecele ei la mărturia îngerului și a Mariei că are pe Fiul lui Dumnezeu conceput în ea de la Duhul Sfînt. Chiar glasul Mariei se resimțea de puterea prezenței în ea a Fiului lui Dumnezeu purtat în pîntecele ei, în așa fel încît acest glas a produs simțirea prezenței Lui în pîntecele Maicii Lui, atît pruncului purtat în pîntec de Elisabeta, cît și Elisabetei însăși, datorită sensibilizării puterii lor spirituale receptive de către Duhul Sfînt, ce iradia din Fiul lui Dumnezeu aflat în pîntecele Fecioarei.

Unirea între mamă și fiu este tot timpul, dar mai ales în timpul purtării fiului în pîntece, atît de mare, că mama trăiește toate ale fiului fără să se confunde cu el. E o taină ce ține de prezența sufletului în prunc de la conceperea lui. E taina iubirii maxime între mamă și prunc, care-i unește fără să-i confunde. Aceasta s-a petrecut mai ales cu cele două mame ce purtau în pîntece pe cei doi prunci, dar datorită și lucrării Duhului Sfînt ce pornea din Pruncul dumnezeiesc din pîntecele Mariei, spre pruncul proorocesc Ioan din pîntecele Elisabetei, deși pe de altă parte aveau amîndouă pe Duhul Sfînt, prin care puteau primi o nouă putere a Duhului de la Iisus din pîntecele Mariei (Luca 1, 15).

Astfel în glasul Mariei, auzit de maica sa, pruncul aflat în pîntecele Elisabetei a simțit puterea Pruncului dumnezeiesc din care iradia Duhul Sfînt prin glasul Maicii ce-L purta în pîntecele ei. Și această simțire s-a transmis și maicii Lui, Elisabeta, umplîndu-se și ea mai mult de Duhul Sfînt, care din Pruncul dumnezeiesc se transmitea prin glasul Mariei pruncului Ioan. Datorită acestui fapt, Elisabeta a putut simți cu toată convingerea pe Fecioara ca avînd în pîntece Pruncul dumnezeiesc. Faptul acesta era o minune care învingea legea conceperii obișnuite de prunci și, deci, a putut să răspundă salutării Mariei cu recunoașterea calității ei de Maică a Domnului ei și să o fericească pentru că a crezut în minunea conceperii Lui ca Fecioară: „Iar cînd a auzit Elisabeta salutarea Mariei, pruncul a săltat în pîntecele ei și Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfînt. Și cu glas mare a strigat și a zis: Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecului tău. Și de unde mie aceasta, ca să vină Maica Domnului meu la mine? Că iată, cum veni la urechile mele glasul salutării tale, prun-

cul a săltat de fericire în pîntecele meu. Şi fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de Domnul" (Luca 1, 41—45). Elisabeta simţea în glasul Mariei odată cu prezenţa Fiului lui Dumnezeu în pîntecele ei, şi copleşirea Sfintei Fecioare de minunea ce se petrecuse şi se petrecea cu ea, dar şi convingerea ei neclintită despre acest fapt, chiar dacă Pruncul încă nu sălta în ea.

Simţea în glasul Mariei prelungirea încrederii neclintite în cuvîntul ce i-l spusese îngerul, încredere care era unită cu credinţa că Dumnezeu poate face o astfel de minune şi care, în momentul în care i se vestise, o făcuse să spună fără şovăială: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul Tău". Prin aceasta Maria se făcuse prima martoră a întrupării Fiului lui Dumnezeu şi a rămas ca atare. A fost uşor pentru oameni să creadă în Hristos că e Dumnezeu după ce L-au văzut înviat, sau după ce au cunoscut prin Apostoli atîtea minuni săvîrşite de El. Dar ea a crezut în El încă înainte de-a se fi făcut măcar minunea conceperii Lui din ea.

Recunoaşterea de către Elisabeta a minunii petrecută cu ea, în baza simţirii prezenţei Fiului lui Dumnezeu în pîntecele ei, a dat prilej Mariei să preamărească cu glas auzit şi de altcineva pe Dumnezeu pentru această minune, prin care Fiul lui Dumnezeu s-a conceput ca om în ea. Prin aceasta se arată că ştia că o vor ferici toate neamurile, dar nu-şi face nici un merit prin ceea ce s-a petrecut cu ea, ci-L măreşte pentru aceasta pe Dumnezeu „că a căutat spre smerenia roabei Sale". Ea face din vestirea „măririi" ce i-a făcut Domnul un temei al mărturiei că Cel ce se naşte din ea ca om e Dumnezeu însuşi. Ea se bucură pentru că ştie că însuşi Dumnezeu, care e şi Mîntuitorul ei, a început să-şi formeze trupul din ea. Aceasta e mărturia ei despre dumnezeirea Celui aflat în pîntecele ei.

Mărirea despre care ştia că o va avea din aceasta, ştia că nu o va avea de la ea, ci de la Dumnezeu Cel puternic şi al cărui nume este Sfînt prin El însuşi. Dumnezeu va arăta, prin întruparea Lui din ea, mila Lui din neam în neam, dar numai faţă de cei ce se vor teme de El. Această milă e totodată o tărie prin care va înălţa pe cei ce recunosc cu smerenie că au deasupra lor un Dumnezeu milostiv şi puternic, dar prin care va şi coborî de pe scaunul mîndriei pe cei care se socotesc puternici. Dar tăria aceasta a lui Dumnezeu, care a fost totodată şi un act de milă şi smerire a lui Dumnezeu, a simţit-o cea dintîi şi în modul cel mai intensiv Maica Lui, în faptul că s-a conceput din ea ca Fecioară. Dar în legătură cu aceasta ea ştia şi sim-

țea nu numai că Cel din pîntecele ei este Dumnezeu, ci și că El vine în lume cu intenția de înălțare a celor smeriți și de umilire a celor îngîmfați. Ea a știut cea dintîi cine e Cel din pîntecele ei și a simțit de ce fel de simțiri e plin Acela, însușindu-și-le și ea însăși. Căci nu numai mama imprimă simțirile ei pruncului din pîntecele ei, ci și pruncul și le imprimă pe ale lui maicii lui. Cu atît mai mult a imprimat simțirile Lui Pruncul dumnezeiesc Maicii Sale. Iar întrucît simțirile Lui, ca Cel ce se pogorîse la starea de om, erau simțiri de smerenie, simțiri prin care voia totodată să înalțe și pe cei ce-L vor primi cu smerenie, se simțea și ea întărită în smerenia ei, dar și înălțată prin aceasta în cinstirea tuturor neamurilor.

De fapt această cinstire, primită de ea cu smerenie, i-au și dat-o toți creștinii, cu excepția denominațiilor neoprotestante, care nu mărturisesc clar că Cel conceput în ea este Fiul lui Dumnezeu făcut om, că deci nici n-a făcut cu ea minunea conceperii Lui din Fecioară. Numai ele nu recunosc „mărirea" ce i-a făcut-o Domnul, pentru că nu recunosc în chip clar că Cel ce s-a născut din ea ca om este însuși Dumnezeu.

Cele petrecute la întîlnirea între Maria și Elisabeta au fost păstrate în amintire de Maria și ea le-a putut comunica și Apostolilor lui Hristos și Evanghelistului Luca.

O mărturie pentru dumnezeirea Celui ce s-a făcut om din Fecioara s-a dat și la nașterea Lui. Deși s-a smerit ca orice om, primind să se nască într-un grajd de vite, într-o iesle, a fost slăvit de mărturia oștilor îngerești deasupra cărora nu e decît Dumnezeu. Îngerii cîntau slava Celui ce i-a umplut de lumina unei noi înțelegeri pe ei, cei de sus, și a venit să aducă pace și bunăvoire între oameni. Îngerii au înțeles cei dintîi taina valorii dată de Dumnezeu umanității, căci lumina de care erau înconjurați era îndreptată spre pămînt. Și ea a fost văzută cu deosebire de păstori.

Dar în special unul dintre îngeri s-a apropiat de ei și le-a comunicat că lumina aceasta se datorește Pruncului ce s-a născut în ieslea din apropiere și care este Hristos-Domnul, adică Dumnezeu, și aceasta va fi o bucurie pentru tot poporul, fiindcă este Mîntuitorul tuturor: „Nu vă temeți... Că vi s-a născut vouă azi Mîntuitor, care este Hristos-Domnul" (Luca 2, 11). E de cugetat că îngerul le-a spus încă multe altele păstorilor. Iar aceștia venind le-au spus Mariei și lui Iosif care trăiseră cum nu va trăi nici un alt om această minune a supremei iubiri a lui Dumnezeu, văzînd confirmate și simțite, în

felul lor, în cele spuse lor de păstori de la înger, cele trăite de ei. Toți aduc o contribuție în trăirea infinitei bunătăți a lui Dumnezeu. Dar păstorii au spus și altora cele ce li le-a spus îngerul și le-au trăit și ei, desigur toată viața. Hristos și-a pregătit în multe moduri primirea Lui de către cei din acel timp: „Și grăbindu-se, au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc culcat în iesle. Și văzîndu-L, au vestit cuvîntul grăit lor despre Copil. Și toți cîți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori. Iar Maria păstra toate, punîndu-le în inima sa" (Luca 2, 16—19).

Păstorii auziseră multe de la înger, dar și văzuseră slava lui Dumnezeu și înțeleseseră multe din ea: „Și slava Domnului a strălucit împrejurul lor și ei s-au înfricoșat cu frică mare" (Luca 2, 9). „Și s-au întors păstorii slăvind și lăudînd pe Dumnezeu pentru toate cîte auziseră și văzuseră" (Luca 2, 20).

Îngerul le-a vestit taina cea mare păstorilor și ei au fost cei care au văzut lumina acestui eveniment plin de tot sensul, căci cei smeriți sînt mai în stare să cunoască mărirea lui Dumnezeu decît cei superficiali prin trufia lor, prin care nu se văd decît pe ei înșiși, sau golul lor neumplut de lumina ce iradia din această supremă minune a supremei iubiri.

Dumnezeu-Cuvîntul s-a născut ca om și a făcut martori ai acestei minuni și pe învățații astronomi din acel timp, arătîndu-le o stea neobișnuită care i-a dus spre Ierusalim, iar de acolo spre Betleem, la oarecare timp după nașterea Lui. Căci pînă au ajuns ei acolo, se pare că Pruncul cu Maria și cu Iosif s-au mutat într-o altă „casă". Ei au trebuit să ajungă la El după a 40-a zi, cînd a fost dus la Ierusalim, unde a fost mărturisit de dreptul Simeon și de proorocița Ana, căci altfel nu mai putea fi dus la templul din Ierusalim după ce Irod a aflat de la magi despre nașterea Lui. Cît de copleșiți au fost magii de simțirea dumnezeirii Pruncului, se vede din spusa Evangheliei: „Și intrînd ei în casă, au văzut Pruncul împreună cu Maria, mama Lui, și căzînd la pămînt, s-au închinat Lui, și deschizînd vistieriile lor, i-au adus Lui daruri: aur, tămîie și smirnă" (Matei 2, 11). Mărturia aceasta, împreună cu altele despre conceperea și nașterea din Fecioara ca om a Celui ce era însuși Fiul lui Dumnezeu o dă Evanghelistul Matei, care a fost Apostol, deci unul din însoțitorii lui Hristos de la începutul activității Lui publice. El a aflat desigur de la Hristos însuși, de la Maria, Maica Lui, și de la Iosif de minunea conce-

perii Lui, ca și despre cele întîmplate la nașterea Lui minunată și deci de la o mulțime de martori.

Cînd la 40 de zile au adus pe Pruncul Iisus la templu, ca să-L pună înaintea Domnului, a venit în întîmpinarea Lui „din îndemnul Domnului“ un om din Ierusalim, temător de Dumnezeu, cu numele Simeon, care era „așteptînd mîntuirea lui Israil și era plin de Duh Sfînt“ și căruia i se vestise de Duhul Sfînt că nu va primi „moartea pînă ce nu va vedea pe Hristosul Domnului“ (Luca 2, 26), adică pe Unsul lui Dumnezeu, care se va numi și El Domn ca Cel al cărui Uns este. Era pregătit și El să fie martor al lui Iisus ca Dumnezeu și Mîntuitor, cînd va veni în lume. De aceea, prin darul Duhului Sfînt, a văzut în Pruncul Iisus pe Mîntuitorul lumii pe care Îl aștepta și care nu putea fi decît Dumnezeu, ca și Cel care L-a trimis în lume ca om, în vederea mîntuirii tuturor popoarelor. De aceea, luîndu-L în brațe, „a binecuvîntat pe Dumnezeu și a zis: Acum slobozește pe robul Tău, Stăpîne, după cuvîntul Tău (spus lui mai înainte) în pace, că văzură ochii mei mîntuirea Ta“ (Luca 1, 28—29). A fost o cinstire dată de Duhul Sfînt lui Simeon asigurarea că nu va muri pînă nu va vedea, începînd prin Dumnezeu Cel întrupat, mîntuirea lumii pe care el o aștepta, sau era înzestrat cu darul așteptării ei. Dar prin aceasta Dumnezeu își pregătea și un alt martor al întrupării Fiului Său, atunci cînd aceasta se va produce. Acum Simeon putea cere lui Dumnezeu să-l treacă împăcat („în pace“) din viața pămîntească, așa cum îi promisese, după ce vedea începută mîntuirea lumii așteptată de el din darul lui Dumnezeu și și-a împlinit rolul de martor al acestui fapt, cu care Dumnezeu l-a învrednicit. El putea trece acum la cele veșnice mulțumit. Văzuse cu ochii începută mîntuirea lumii, a cărei așteptare întreținea într-o tensiune viața lui și își împlinise datoria încredințată lui de Dumnezeu de-a da mărturie pentru începutul ei.

Avem și în aceste cuvinte o dovadă a modului sobru al Evangheliilor de-a spune multe lucruri în cuvinte puține.

Dreptul Simeon a văzut în Pruncul pe care L-a luat în brațe „mîntuirea gătită de Dumnezeu“ nu tuturor popoarelor, ci „în fața tuturor popoarelor“, căci nu toți oamenii îl vor primi ca Mîntuitor, dar toate popoarele vor ști de ea, căci ea se va arăta în fața tuturor. În sensul acesta, Hristos va fi „lumină spre descoperirea neamurilor“, pentru că toate se vor face mai cunoscute unele altora, datorită unirii lor în dragoste față de Hristos și prin modul în care își vor manifesta cre-

dința lor: prin mucenici, sfinți, cultura lor inspirată de Hristos. Dar toate acestea vor pune în lumină și slava poporului Israil. Căci din el a ieșit Hristos ca om și înainte de El proorocii care I-au prevestit venirea Lui și din el s-au ales Apostolii și primii martori ai dumnezeirii Lui.

Dar cunoștința dreptului Simeon despre viitoarea lucrare mîntuitoare a lui Hristos a mers și mai departe. Căci după ce a spus cele de dinainte lui Iosif și Mariei, care se mirau de cunoștința lui despre Prunc, întorcîndu-se spre Maria a precizat că slava ce-i va veni lui Israil de la Prunc nu înseamnă că toți din Israil se vor înălța prin El, ci mulți vor cădea prin împotrivirea ce i-o vor arăta. Ba, cunoștința lui Simeon despre ceea ce se va întîmpla Pruncului din partea celor ce I se vor împotrivi a mers pînă la a prevedea și evenimentul care I se va întîmpla Lui de la aceștia și care va face să treacă sabie prin sufletul ei. Evenimentul acesta nu I-l spune dreptul Simeon Mariei pe nume, ca să n-o îndurereze prea tare. Dar spune totuși că acest eveniment se va produce „ca să se descopere gîndurile din multe inimi" (Luca 2, 35), adică atît ale celor ce s-au întărit, prin răstignirea Lui pe cruce, în necredința lor în dumnezeirea Lui, (cum se întîmplă și azi în sînul amintitelor denominațiuni neoprotestante, care de aceea nu cinstesc crucea lui Hristos), cît și ale celor ce, văzînd pînă unde a mers iubirea lui Dumnezeu pentru noi, se vor mîntui prin alipirea la El. E ceea ce a spus Sf. Ap. Pavel într-un mod mai lămurit: „Căci cuvîntul crucii pentru cei ce pier este nebunie, iar pentru noi cei ce ne mîntuim este puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 15), pentru că prin cruce s-a arătat și iubirea nemăsurată a lui Dumnezeu față de oameni, dar și puterea Lui care a învins moartea prin Înviere.

Dar Hristos și-a făcut din acest prilej nu numai pe dreptul Simeon martor al dumnezeirii Sale, ci și pe bătrîna proorocită Ana, sensibilizată duhovnicește pentru recunoașterea dumnezeirii Lui de faptul că, rămasă văduvă din tinerețe, „nu se depărta de templu, slujind noaptea și ziua în post și rugăciune". Aceasta, cunoscînd că prin acest Prunc va veni mîntuirea, deci că e Dumnezeu, o spunea aceasta tuturor: „Lăuda pe Dumnezeu și vorbea despre Prunc tuturor celor ce așteptau mîntuirea în Ierusalim" (Luca 3, 37).

Dar dovada cea mai puternică despre impunerea Lui ca Persoană omenească, dar și dumnezeiască, de la începutul activității Lui publice, ne e dată de mărturia Sf. Ioan Boteză-

torul, cu prilejul botezării Lui de către acesta și de atragerea îndată după aceea de către El a celor 12 Apostoli, care și-au lăsat ocupații și familii ca să-i urmeze. Cu firea lui sensibilizată spiritual prin darul dumnezeiesc, Sf. Ioan a văzut pe Duhul Sfînt coborît la Botezul lui Iisus asupra Acestuia ca om în vederea lucrării mîntuitoare ce o începea și a auzit glasul Tatălui recomandîndu-L ca pe Fiul Lui cel iubit.

„Iar botezîndu-se Iisus, îndată ce a ieșit din apă iată cerurile s-au deschis și El a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorîndu-se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri care a zis: Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care bine am voit" (Matei 3, 16—17). Se dădea prin Ioan asigurarea că Cel ce își începea activitatea (lucrarea) mîntuitoare e Unul din Sfînta Treime. Căci nu pentru Iisus însuși s-a arătat Duhul Sfînt pogorîndu-se peste El și se auzea glasul Tatălui mărturisindu-L Fiu iubit, ci pentru Ioan și prin el pentru ucenicii Lui și pentru alți oameni.

Căci mărturia Tatălui nu se adresează lui Hristos la persoana a doua. El se știa și ca om prin Sine însuși Fiul Tatălui și-L avea pe Duhul Sfînt odihnindu-se peste Sine de la conceperea ca om. Glasul Tatălui spunea oamenilor prin Ioan, ca prin cel ce se încheiau proorociile care prevesteau venirea lui Hristos: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" să se înfăptuiască mîntuirea oamenilor. Se dădea mărturie oamenilor nu numai că Cel ce începea lucrarea Sa este Unul din Treime, ci și că Tatăl și Duhul Sfînt vor fi mereu împreună cu Hristos ca Fiul Tatălui, în lucrarea ce o începe. Se arăta totodată cît de mare este iubirea Tatălui față de oameni, dacă a binevoit să trimită pe însuși Fiul Său cel iubit să se facă om pentru mîntuirea lor.

Era mărturia dragostei Tatălui nu numai pentru Fiul Său, chiar și ca om, ci și pentru oameni, precum și a însoțirii Lui în această lucrare de Duhul Sfînt.

Dar încă înainte de-a veni la Botez, Sf. Ioan Botezătorul prevedea că după El va veni Cel care nu va boteza ca el cu apă și numai spre trezirea în oameni a pocăinței pentru păcate, ci „cu Duh Sfînt și cu foc", spre iertarea păcatelor, pentru care se pregătesc oamenii prin pocăință; că Acela îl întrece pe el atît de mult în putere, încît el nu este vrednic nici măcar să-I dezlege cureaua încălțămintei (Matei 3, 11). Iar cînd Îl vede venind pe Iisus, își dă seama că El este Cel așteptat. Prevederea că va veni Cel așteptat și simțirea că Acesta este Hristos care venea la el pentru botez, le avea

Ioan din siguranța ce s-a imprimat în el încă de cînd L-a simțit în pîntecele Fecioarei, el însuși aflîndu-se în pîntecele maicii sale. Era o simțire și o prevedere de care se bucura prin darul lui, ca cel din urmă prooroc, dar în care era o sensibilitate receptivă excepțională.

De aceea Ioan poate spune cînd Îl vede pe Iisus venit să se boteze de la sine: „Eu am trebuință să mă botez de Tine, și Tu vii la mine?" Iar Iisus, atrăgîndu-i atenția că nu e numai Dumnezeu, ci și om care și-a însușit trebuința de-a primi botezul pocăinței în numele oamenilor, îi răspunde: „Lasă acum, că așa se cuvine să împlinim toată dreptatea" (Matei 3, 14—15). Dacă Ioan vedea în Iisus pe Dumnezeu, Iisus Îl face să nu uite că e și om. Pe lîngă aceasta Iisus arată că prin acest act de pocăință pentru oameni avea să-și înceapă de fapt activitatea Lui de mîntuire a acestora, neavînd El însuși nevoie de mîntuire.

Am spus că Sf. Ioan Botezătorul prevedea că în curînd i se va arăta Cel ce avea să înceapă activitatea Sa mîntuitoare, pentru că purta în sine această siguranță de cînd Îl cunoscuse din pîntecele maicii sale, în luna a șasea de la conceperea sa; Îl cunoscuse în pîntecele Fecioarei, venită să viziteze pe maica lui și pe el însuși, cu scopul de a face din ei, pe lîngă Maica Sa, alți doi martori ai dumnezeirii Sale.

Evanghelistul Ioan descrie mai pe larg prevederea Sf. Ioan Botezătorul despre venirea iminentă a lui Iisus Hristos și mărturia dată de el despre dumnezeirea Acestuia cînd Îl vede venind spre el. O știa aceasta de la Andrei, unul din cei doi ucenici ai lui Ioan Botezătorul, care, după mărturia acestuia despre Iisus, au mers după El. Astfel, Evanghelistul Ioan poate spune de Ioan Botezătorul că, fiind întrebat de unii preoți și leviți dacă el este Hristosul, iar el declarînd că nu este Hristosul, la noua întrebare a lor: de ce, deci, botează, dacă nu e Hristos, a răspuns: „Eu botez cu apă, dar în mijlocul vostru se află Acela pe care voi nu-L știți, Cel care vine după mine dar Care a fost înainte de mine și Căruia nu sînt vrednic să-i dezleg cureaua încălțămintei" (Ioan 1, 26). Prin cuvintele: „Care a fost înainte de mine", Ioan mărturisește eternitatea lui Hristos, deci precizează și mai mult dumnezeirea Lui. Și aceasta o spune fără să-L fi văzut pe Hristos după ce s-a născut ca om, pe baza simțirii Lui de cînd era în pîntecele Mariei, iar el în pîntecele Elisabetei, dar și a anunțului ce i l-a dat Dumnezeu cînd l-a trimis să boteze, că va veni curînd la el Cel ce va boteza cu Duh Sfînt, adică va aduce iertarea

reală de păcate și mîntuirea, și-L va cunoaște pe Acela din faptul că Duhul Sfînt se va coborî și va rămîne peste El (Ioan 1, 33). Căci Acela va fi Cel din care se va transmite Duhul Sfînt tuturor. El, ca prooroc înainte-mergător, a fost trimis să boteze numai pentru a da prilej Aceluia să vină la sine, iar lui să dea mărturie văzută tuturor celor de față despre dumnezeirea Lui. Misiunea lui Ioan Botezătorul era ca prin botezul lui să pregătească pe oameni pentru primirea Mîntuitorului dumnezeiesc, să deschidă oamenilor inimile spre El, să fie „Înaintemergătorul" Aceluia. „Ca să fie arătat (Acela) lui Israil, de aceea am venit cu botezul cu apă" (Ioan 1, 31). E ceea ce spune și Sf. Evanghelist Marcu, referind la Ioan Botezătorul cuvîntul proorocilor: „Iată Eu trimit îngerul Meu, care va pregăti calea Ta" (Marcu 1, 2; Matei 3, 1), prin care și acest Evanghelist vede pe Iisus mai presus de orice om, ba și peste îngeri.

Și de fapt, promisiunea făcută de Dumnezeu lui Ioan, că botezul dat de el va aduce spre botezarea de la el și pe Cel peste care va vedea pe Duhul Sfînt pogorîndu-se și rămînînd peste El, s-a împlinit. Dar cum spune și Evanghelistul Matei că Ioan Botezătorul L-a cunoscut pe Acela care e Dumnezeu întrupat îndată ce-a apărut, încă înainte de-a cere botezul de la el, arătînd că-L cunoaște prin cuvintele: „Mie mi se cade să mă botez de la Tine", așa spune și Evanghelistul Ioan că Ioan Botezătorul l-a cunoscut pe Acela cînd a venit chiar a doua zi la el, după convorbirea cu iudeii din Ierusalim, prin cuvîntul nou și mai precis, care nu-l exclude pe cel spus în Evanghelia de la Matei: „A doua zi a văzut Ioan pe Iisus venind către el și a zis: I a t ă Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii" (Ioan 1, 29).

Această cunoaștere premergătoare a lui Iisus ca Dumnezeu e deosebită de cea din momentul în care a văzut pe Duhul Sfînt pogorîndu-se peste Hristos prin aceea că cea din urmă a echivalat cu vederea confirmării ei prin coborîrea peste El a Duhului Sfînt.

Dar chiar cunoașterea premergătoare a lui Iisus de către Ioan Botezătorul are în prezentarea ei în Evanghelia lui Ioan o precizare pe care n-o are în Evanghelia lui Matei. Ioan Botezătorul vede, după Evanghelia lui Ioan, pe Iisus nu numai ca pe Fiul lui Dumnezeu în general, ci ca pe Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut om spre a lua asupra Lui păcatul lumii și a se jertfi pentru aceasta, ca să-l desființeze. Cine se jertfește chiar pentru păcatul său obține de la Dumnezeu iertare. Cine

se jertfește pentru păcatul altora din milă, din iubire pentru ei, fără ca el să fi păcătuit, ci din identificarea cu ei, obține și mai mult iertarea acelora cu care s-a identificat din milă și iubire, sau pe care Dumnezeu îi vede uniți cu Acela, desigur dacă se alipesc și ei cu Acela, ca răspuns la dragostea și mila Lui.

După Evanghelistul Ioan, Sf. Ioan Botezătorul vede în Iisus, de la prima lui apariție în fața lui, pe Dumnezeu făcut nu numai om, ci și Mielul de jertfă pentru oameni, Mielul conștient și nevinovat, care a fost simbolizat de mielul ce a fost dat lui Avraam spre a fi jertfit în locul fiului său Isaac, sau de mielul jertfit de evrei în Egipt în noaptea în care au fost feriți de moarte întîii lor născuți, care îi reprezentau pe ei pe toți. Dumnezeu a scutit pe Avraam să jertfească pe propriul său fiu admițînd jertfa unui miel. Căci nici prin jertfirea fiului lui Avraam nu i-ar fi fost cîștigată bunăvoința pentru toți oamenii, ci ar fi trebuit ca fiecare om să jertfească pe fiul său pentru aceasta. De aceea a arătat că se mulțumește deocamdată cu un miel inconștient. Prin acest miel Dumnezeu arată omului numai că e necesară o jertfă pentru a cîștiga bunăvoirea Lui, dar că această necesitate nu se împlinește cu adevărat prin mielul inconștient pe care-l jertfește de fapt, ci el e chipul profetic al unei jertfe adevărate pentru toți oamenii. Pe de altă parte, atît prin jertfa fiului său cît și prin a mielului, Avraam n-ar fi dobîndit decît mîntuirea proprie, deci în sens egoist, nu mîntuirea tuturor. Pentru mîntuirea tuturor ar fi fost necesară jertfa fiecărui fiu unul născut. Dar ce mîntuire ar mai fi fost aceasta? Prin chipul mielului se arăta că jertfă adevărată, care va *înlocui jertfa fiilor tuturor părinților omenești*, va fi jertfa Fiului Unul Născut al lui Dumnezeu Însuși făcut om. El va fi nu un miel inconștient, jertfa nedeplină pentru un singur om, ci „Mielul" prin excelență, ce se va aduce jertfă deplină pentru toți oamenii, ca Fiul Unul-Născut, deci cel atotscump, al Tatălui ceresc, care nu-L dă ca jertfă pentru Sine, deci dintr-un oarecare egoism, și nici fără voia deplină a Fiului Său, ci făcînd aceasta amîndoi din deplinătatea iubirii Lor. Fiul lui Dumnezeu se va substitui cu adevărat ca cel mai eficient Miel de jertfă tuturor oamenilor, din deplinătatea iubirii Lui pentru oameni, dar și din deplinătatea iubirii Tatălui pentru oameni și, deci, și din iubirea Lui pentru Tatăl, a cărui voință iubitoare de oameni vrea să o împlinească, pentru ca prin ea să cîștige și iubirea oamenilor pentru Tatăl ceresc și

iubirea Tatălui pentru oamenii uniți cu Fiul Său, prin voia lor unită cu a Lui și ca urmare și prin voia lor de a se jertfi.

Jertfa își va împlini astfel rostul ei cel mai profund de-a fi un act de iubire reciprocă între Dumnezeu și oameni și între oamenii înșiși.

În Vechiul Testament, Dumnezeu a voit ca oamenii să practice mai departe jertfa mielului inconștient, prin care se simboliza trecerea (pasca) oamenilor de la moarte la viață, odată ce în Egipt prin el a trecut moartea peste întîii născuți ai iudeilor și au trecut din robia egiptenilor la libertate.

Această funcție simbolică a mielului inconștient trebuia să se păstreze în Vechiul Testament pentru a întreține nădejdea în venirea Mielului adevărat și atoteficient în jertfa Lui, care avea să fie Fiul lui Dumnezeu făcut om. Nădejdea în venirea acestui Miel unic, atoteficient în jertfa Lui, o întrețineau proorocii. Ioan, ca ultimul prooroc, a avut misiunea să arate venit de fapt pe Mielul adevărat, care va lua asupra Lui păcatul lumii și va trece pe oameni din viața aceasta la viața veșnică. De aceea cînd Îl vede pe Iisus, el spune: „Iată Mielul pe care-l simboliza mielul lui Avraam și al poporului evreu și pe care l-au prevestit proorocii înainte de mine; iată Mielul care ridică de fapt păcatul lumii".

Dar mielul pascal în Vechiul Testament preînchipuia pe Mielul lui Dumnezeu, care va trece pe oameni la viața veșnică. Ca atare, nu se aducea numai lui Dumnezeu, în locul întîilor născuți, ca reprezentanți ai tuturor oamenilor, ci se și mînca de oameni, simbolizîndu-se că aceștia se unesc cu el în a se aduce jertfă lui Dumnezeu.

Ioan Botezătorul prevede că această unire cu oamenii o va prelua și Iisus Hristos ca Miel de jertfă la Cina cea de Taină; ceea ce s-a și petrecut de fapt.

Dar între unirea lui Iisus Hristos cu oamenii credincioși și cea dintre mieii inconștienți cu oamenii în Vechiul Testament sînt trei deosebiri:

a. „Mielul lui Dumnezeu" adus jertfă mîntuiește de fapt, ca jertfă adusă Tatălui, pe cei cu care se unește, făcîndu-i și pe ei fii ai lui Dumnezeu prin har, jertfiți Tatălui, fii ai Lui de negrăită valoare. Mielul din Vechiul Testament o închipuia numai aceasta.

b. Mielul lui Dumnezeu, fiind unul singur, îi unește între ei și pe cei ce-L mănîncă. Deci nu numai prin unirea reală cu Dumnezeu prin Fiul Lui făcut om, ci și prin unirea între ei, oamenii depășesc egoismul lor în starea de jertfă a Fiului

lui Dumnezeu ce și-o însușesc. Taina cea mare este: Hristos întreg se poate uni și ca om cu toți credincioșii, fără să se confunde totuși cu ei și să-i confunde pe ei întreolaltă.

Pentru a înțelege această taină, trebuie să recurgem la calitatea de Persoană a lui Hristos și a credincioșilor. Cînd eu vorbesc în fața mai multora și-mi exprim o atenție față de ei, toți mă simt în ei prin gîndul meu și prin simțirea atenției față de ei, fără să se confunde cu mine și între ei. O contribuție la înțelegerea acestui fapt a adus deosebirea între ființa lui Dumnezeu, aflată în cele trei Persoane, și între energiile ei necreate. Dumnezeu ca Persoană, dar și omul poate fi simțit de persoana căreia se comunică fără ca aceasta să se confunde cu Dumnezeu sau cu omul căruia i se comunică.

De aceea limbajul liturgic folosește pentru primirea trupului și sîngelui lui Hristos cuvîntul „împărtășire", participare, ceea ce implică rămînerea neconfundată a lui Hristos în noi. Mielul mîncat se topește cu totul în cel ce-l mănîncă. Hristos nu se topește. El vine prin harurile multor taine și prin darurile multor sfințiri și binecuvîntări în mine, dar în Euharistie vine „întreg", adică cu toate lucrările Sale prin mădularele trupului, încît, cum spune Sf. Simeon Noul Teolog, mădularele mele se fac mădularele Lui, sau pline de lucrările lor, și mădularele Lui, mădularele mele, sau pline de lucrările lor, dar eu rămîn neconfundat cu El ca persoană.

c. În Euharistie nu se mai folosește carnea mielului, ci pîinea ca chip văzut al trupului lui Hristos. Căci și El s-a numit pe Sine „pîinea care s-a coborît (în mod real) din cer", împlinind simbolul profetic al manei din pustie: „Cel ce Mă mănîncă pe Mine, va trăi prin Mine. Aceasta este pîinea care s-a pogorît din cer, nu precum au mîncat părinții voștri mana și au murit. Cel ce mănîncă această pîine va trăi în veci" (Ioan 6, 58). Dacă trăiește neconfundat cel ce mănîncă pe Hristos, desigur rămîne neconfundat și El. În calitate de pîine, Hristos împlinește un rol care îl lărgește pe cel de miel ce se jertfește, deși a trecut spre acest rol prin cel de Miel jertfit. Pîinea, ca hrana noastră cea de toate zilele, e un chip mai potrivit pentru Hristos, sau pentru Dumnezeu care ni se dă ca hrană fundamentală prin puterile Sale și ni se comunică prin umanitatea Sa, sau prin trupul și sîngele Său.

De aceea Hristos, trecînd pe cei ce au crezut în El la Cina cea de Taină de la mielul ce-L preînchipuia pe El, la El însuși, a trecut totodată de la folosirea mielului ca chip, la folosirea

pîinii, declarînd însă pîinea trupul Său, iar vinul, sîngele Său, ale Mielului conștient jertfit.

La o oarecare înțelegere a prezenței nevăzute a trupului și sîngelui lui Hristos sub chipul pîinii și vinului euharistic ne poate ajuta faptul că trupul poate fi atît de copleșit de viața sufletului și de puterile dumnezeiești din el, încît să se prefacă în lumină, pe care unii dintre oamenii înduhovniciți pot să o și vadă (Sf. Simeon Noul Teolog); sau sufletul se poate umplea atît de mult de lucrările trupului spiritualizate, încît să trăiască în el și trupul. (Un om fără mînă simte în suflet durerea mîinii pe care nu o mai are).

Hristos poate fi trăit ca prezent cu trupul Său spiritualizat, mai precis copleșit de spirit, fără să fie văzut, în pîinea euharistică.

Și astfel e prezent ca Același Unul în bucățica de pîine primită de fiecare credincios.

Prin aceasta, Sf. Ioan Evanghelistul vede în mărturia lui Ioan Botezătorul despre Fiul lui Dumnezeu ca Miel împlinindu-se tot sensul preînchipuit de mielul pascal. Totodată prin aceasta se arată că Mesia (Hristos) prezis de prooroci nu va veni să facă din poporul evreu un popor stăpînitor în sens lumesc peste celelalte popoare, ci ca un model și izvor de smerenie și iubire pentru toate popoarele, spre înfrățirea lor și spre adevărata lor mîntuire, un Israil universal.

Evanghelistul Ioan, scriind cel din urmă Evanghelia sa, după fixarea poporului evreu în opoziție față de Hristos, a avut un motiv special să scoată în relief caracterul lui Hristos de Miel jertfit al lui Dumnezeu pentru toți oamenii, din mărturia Sf. Ioan Botezătorul.

Dar și vederea coborîrii Duhului Sfînt după Botez peste Iisus, Sf. Ioan Botezătorul o însoțește, după Evanghelistul Ioan, cu o mărturisire precisă că Cel ce s-a botezat de la el este Fiul lui Dumnezeu, mărturisire pe care nu o găsim în Evanghelia de la Matei: „Și eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu“ (Ioan 1, 34).

Dar Botezul lui Iisus de la Ioan, Părinții îl văd motivat într-un alt mod, care totuși e într-o legătură cu cel amintit înainte. După Sf. Grigorie de Nazianz și Sf. Maxim Mărturisitorul, nașterea lui Hristos, deși a fost din Fecioară și de la Duhul Sfînt, deci fără de păcat, a avut ceva din nașterea omului după căderea în păcat, pentru că îl aducea într-o umanitate supusă pătimirii, fie și ireproșabile, și morții. De urmarea ultimă a acestei nașteri L-a scăpat Botezul în Duh, cum

ne scapă și pe noi. „Deci mai întîi a avut loc la Domnul întruparea și nașterea trupească din pricina osîndirii mele și apoi a urmat nașterea primită pentru noi prin Botez în Duh, pentru mîntuirea și rechemarea, sau mai limpede spus, pentru recrearea mea“ (*Ambigua,* trad. rom., p. 296).

Deci Hristos pune prin Botezul Său temelia Botezului nostru, sau e Cel dintîi care dă ca om acest sens Botezului lui Ioan. Nașterea prin Botez restabilește pe om în starea primordială, pe care ar fi menținut-o Adam și ar fi moștenit-o urmașii lui, dacă n-ar fi căzut Adam în păcat. „Această naștere imaterială și îndumnezeitoare părăsind-o primul om prin aceea că a ales în locul bunătăților spirituale și nearătate pe cele plăcute și arătate simțirii, Dumnezeu l-a osîndit după cuviință la o naștere involuntară și materială și pieritoare. Căci a socotit că e drept ca cel ce a ales de bunăvoie în locul celor mai bune pe cele mai rele, să schimbe nașterea liberă, nepătimașă, voită și curată, în cea pătimașă, roabă și silită, după asemănarea dobitoacelor necuvîntătoare și fără minte . . .

De această naștere voind Cuvîntul, care a creat firea oamenilor, să elibereze pe om și să-l readucă la fericirea dumnezeiască, se face cu adevărat om dintre oameni și se naște trupește fără de păcat pentru om și se botează suportînd, Cel ce e Dumnezeu după ființă și Fiul lui Dumnezeu după fire, primește de bunăvoie pentru noi, nașterea spre înfiere duhovnicească, spre golirea de puterea nașterii din trupuri“ (*Ambigua,* trad. cit., p. 294—295).

Desigur chiar nașterea de după păcat nu l-a coborît pe om cu totul la starea de animalitate. Dumnezeu dă prin creație și omului care se concepe dintr-o plăcere copleșitoare sufletul rațional, capabil să caute pe Dumnezeu și să treacă la starea nerobită păcatului. Dar sufletul creat de Dumnezeu în acel moment e influențat de plăcerea trupească în care e conceput omul și care, fiind a naturii celor doi, scăpată din frîna voinței, transmite noului om păcatul strămoșesc.

Dar pentru această trecere de la starea robită păcatului prin forma nașterii de după cădere, la starea primordială pe care ar fi păstrat-o oamenii dacă n-ar fi căzut Adam în păcat, primește Hristos însuși unele trăsături ale stării noastre de după păcat, ca să scape firea noastră de urmările păcatului, și chiar de păcat, prin nașterea prin Duhul din Botez. Fără să se facă El însuși păcătos printr-o naștere întru totul identică cu a noastră, El ia răspunderea pentru păcatul nostru, din solidaritate iubitoare cu noi. Iar această solidaritate nu are nu-

mai un caracter juridic, ci e o asumare reală a suferințelor produse în noi de păcat, fără ca să ia păcatul însuși. Căci în acest caz n-ar fi putut învinge suferințele și moartea ca urmări ale lui. Nici n-ar fi putut trăi iubirea curată față de noi, străină de orice egoism. Neluînd deci păcatul însuși, întrucît, făcîndu-se om, a rămas și Dumnezeu, și chiar în această calitate păstrînd iubirea și mila Lui neîmpuținată față de noi, ia pe de o parte suferințele și moartea noastră, pe de altă parte le învinge. În afară de aceasta, printr-o substituire pur juridică Dumnezeu Și-ar da satisfacție singur, Sie însuși.

Dar chiar suferința Lui, care va culmina în cruce, are puterea să ne unească cu El, trezind iubirea noastră față de El. Învingerea lor în umanitatea Sa o începe prin Botez, în care primește în acest scop pe Duhul Sfînt și asigurarea Tatălui că în acceptarea suferințelor și morții noastre pentru a le învinge, El se face și ca om Fiu iubit al Tatălui și prin aceasta îi face pe toți cu care s-a solidarizat făcîndu-se om și cărora le transmite puterea învingerii păcatului real și a urmărilor lui, fii ai Săi împreună cu El.

Astfel, prin Botezul Său de la Ioan, Hristos începe lucrarea de mîntuire în firea omenească, punînd temeiul eliberării ei de urmările păcatului și deci și al eliberării firii din frații Săi după har de păcatul însuși și de urmările lui. Botezul Lui de la Ioan nu e deci numai un Botez al pocăinței ca al celorlalți oameni, deși e și aceasta în numele lor.

Și așa cum solidarizarea Lui cu noi a fost nu numai juridică, ci și reală prin însușirea de către El a patimilor ireproșabile și a morții de pe urma păcatului, așa s-a arătat reală și în însușirea de fapt a pocăinței de către El ca om pentru păcatul nostru. Căci cum ar fi trăit altfel mila Lui față de noi, dacă n-ar fi luat, pe de o parte, suferințele și moartea noastră de pe urma păcatului, din solidaritate cu noi, pe de alta, pocăința pentru el, o pocăință trăită chiar mai intens decît noi, din aceeași solidaritate? Căci aceasta a fost prima formă a puterii spirituale prin care a învins suferințele și moartea noastră pentru păcat, asumate de El, putere pe care a putut-o extinde și în noi.

E un fapt general constatat că iubirea, mila unește atît de mult o persoană cu alta, sau o face atît de interioară una alteia, încît una trăiește suferința alteia, dar și regretul aceleia pentru greșeala care i-a adus suferință. Cu atît mai mult a trăit Fiul lui Dumnezeu făcut om din iubire pentru oameni suferința lor pentru păcatul lor și pocăința lor pentru acest

păcat. Sau a trăit cu o durere mai mare ca sensibilitatea lor, întrupată în diferite plăceri produse de păcat, pocăința pentru păcatul lor, sau, nemicșorată de egoismul lor păcătos, pocăința pentru păcatul altora.

Creștinismul a impus pentru prima dată în mod clar observației și exprimării omenești fenomenele interiorității reciproce între persoane, în vorbirea lui Hristos și a Apostolilor Ioan și Pavel, despre pătimirea, despre pocăința lui Hristos pentru oameni, despre venirea Lui în interiorul oamenilor pentru vindecarea, întărirea, mîntuirea lor.

Mărturia lui Ioan Botezătorul, despre dumnezeirea și despre lucrarea mîntuirii ce o începea Hristos prin Botez a avut primul și cel mai puternic efect asupra ucenicilor săi, determinîndu-i pe aceștia să se facă ucenici ai lui Hristos. El a fost prin aceasta și pregătitor de Apostoli ai lui Hristos, făcînd, prin aceștia, trecerea de la proorocia despre Hristos ce va veni la slujirea apostolească a lui Hristos cel venit. Așa s-a împlinit misiunea lui Ioan Botezătorul, prezisă de înger lui Zaharia, tatăl lui: „Și pe mulți din fiii lui Israil va întoarce la Domnul Dumnezeul lor... Și va merge înaintea Lui... ca să gătească Domnului un popor desăvîrșit" (Luca 1, 16—17). Dar pentru curăția din darul Duhului Sfînt, Dumnezeu l-a făcut și pe Zaharia însuși, la nașterea fiului său, un martor al dumnezeirii Celui a cărui recunoaștere o va pregăti fiul său: „Iar tu, pruncule, prooroc al Celui Prea Înalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului, ca să gătești calea Lui, să dai poporului Său cunoștința mîntuirii prin iertarea păcatelor lor (prin Acela), prin mărirea milei Dumnezeului nostru, cu care ne va cerceta pe noi Răsăritul cel de sus" (Luca 1, 26), adică Cel ce nu-și are originea din oamenii de jos.

Astfel, rolul Sf. Ioan Botezătorul, ca cel din urmă prooroc, nu s-a redus, după Sf. Ioan Evanghelistul, numai în a arăta pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu venit ca Mielul ce va ridica păcatul lumii, ci s-a împlinit și în prilejul și îndemnul ce l-a dat unora dintre ucenicii săi de-a se face ucenici ai lui Hristos. În scopul acesta, Hristos a mai rămas aproape de Ioan și de ucenicii lui pînă a doua zi, dînd prilej lui Ioan să mai repete în fața a doi din aceștia mărturisirea sa că El este „Mielul lui Dumnezeu" (sau poate le-a mai dat și alte mărturii despre Iisus), ceea ce i-a hotărît pe aceia să plece după Iisus. El a repetat către acești ucenici declarația că Iisus Hristos este „Mielul lui Dumnezeu", pentru ca, din faptul că s-a

arătat Duhul Sfînt peste El și s-a auzit glasul Tatălui că e Fiul Lui cel iubit, deci că e Fiul lui Dumnezeu, să nu se nască în ei părerea că aceasta nu se potrivește cu calitatea „Mielului" care va scăpa lumea prin jertfa Lui. Așa cum slava Fiului e văzută unită cu smerenia Lui la naștere și cu crucea Lui, de dreptul Simion, așa e văzută unită cu crucea și în mărturia lui Ioan Botezătorul. Adevărata slavă a lui Dumnezeu li se arată oamenilor în iubirea Lui, iar iubirea e coborîre la ei pînă la jertfă. Ioan arăta că Însuși Fiul lui Dumnezeu s-a făcut Mielul de jertfă pentru oameni.

Între declarația Tatălui că Cel ce s-a botezat de la Ioan e Fiul lui Cel iubit și slujirea de Miel ce i-o încredințează nu e o contrazicere. Tatăl iubind pe Fiul Său Unul Născut, îi iubește și pe oamenii făcuți după chipul Fiului și chemați să fie uniți cu Fiul Lui, făcut la rîndul Lui om unit cu ei. Iar această ridicare a lor prin iubire nu se poate realiza fără iubirea față de ei pînă la a da pe Fiul Său morții pentru ei. Și numai dacă Cel pe care Îl dă Dumnezeu pentru oameni, e însuși Fiul Lui Unul-Născut, se arată cea mai mare iubire a Lui pentru oameni.

Explicînd ucenicilor Săi că arătarea Duhului Sfînt peste Hristos și auzirea glasului Tatălui care îl mărturisea ca Fiu arată calitatea sigură a lui Hristos de Fiu al lui Dumnezeu sau de Unul din Treime, care nu-L face mai puțin Mielul lui Dumnezeu, și că tocmai în aceasta se arată marea iubire a lui Dumnezeu față de oameni, Ioan i-a făcut să se hotărască să meargă după El. Astfel se spune în Evanghelia Sf. Ioan: „A doua zi iarăși stătea Ioan și doi dintre ucenicii săi. Și privind pe Iisus, care trecea, a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu. Și cei doi ucenici l-au auzit cînd a spus aceasta și au mers după Iisus (Ioan 1, 35—37). Unul dintre ei era Andrei, care a adus și pe fratele lui, Simon Petru, spunîndu-i: „Am găsit pe Mesia (care se tîlcuiește Hristos)" (Ioan 1, 41). Andrei își însușise mărturia lui Ioan Botezătorul despre dumnezeirea lui Iisus și o dădea mai departe.

A doua zi, voind Iisus să meargă în Galileia, a găsit pe Filip care era din Betsaida, de unde erau și Petru și Andrei, și i-a spus: „Urmează-mi". Convins de Petru și Andrei, dar și de puterea ce se răspîndea din Iisus despre dumnezeirea Lui, a plecat și Filip după Iisus. Această convingere i-a comunicat-o Filip și lui Natanael, spunîndu-i: „Am găsit pe Ace-

la despre care au scris Moise în Lege și proorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret" (Ioan 1, 45).

De fapt poporul evreu știa de la Moise și de la prooroci că va veni Unul mai mare ca ei, care e ținta proorociei lor (Deut. 18, 15 etc.; Is. 4, 2; 7, 14; 9, 6; 40, 11; 53, 1—12; Ier. 23, 5; 33, 14; Iez. 34, 23; 37, 24; Miheia 5, 2—5; Zah. 9, 9, etc.). Dar acum unii din acest popor, între care și Filip, vedeau pe Cel prezis de prooroci în Iisus, arătat cu degetul de Sf. Ioan Botezătorul. Natanail s-a convins și el dintr-o caracterizare adevărată ce i-a făcut-o Hristos prin simpla lui vedere sub un smochin că El este Fiul lui Dumnezeu Cel prezis de prooroci, și i-a zis: „Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Regele lui Israil" (Ioan 1, 49).

Iisus nu a trecut sub tăcere această mărturisire a lui Natanail, ci a răspuns, confirmînd mărturisirea lui: „Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizîndu-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborîndu-se peste Fiul Omului" (Ioan 1, 51), peste Cel ce, deși s-a arătat ca om, este mai mare decît îngerii.

Iisus începea să se facă cunoscut ca Dumnezeu nu numai prin simpla arătare, ci și prin chemările Lui irezistibile și prin declarațiile Lui directe.

Dumnezeu era departe de oameni înainte de arătatea Fiului Său ca om, dar unii știau de o dependență a lumii de El, căci vedeau că toate sînt dependente de Cineva, inclusiv ei înșiși. Dar în Hristos simțeau direct pe Cel independent de toate și de care depind toate.

Dar deși Evanghelistul Ioan spune că a „treia zi" Iisus s-a aflat cu ucenicii Săi la Cana Galileii, unde a făcut prima minune, se pare că această a treia zi era al treilea eveniment după ce s-a întors din pustiul în care s-a retras pentru patruzeci de zile, trimițîndu-și pe unii ucenici ai Lui să meargă să-L aștepte acolo. De altfel se pare că ucenicii s-au alipit de El definitiv în mod treptat.

IV. Retragerea în pustiu și semnificația ispitirilor din el.

S-a spus că retragerea dintre oameni este echivalentă pentru cine vrea să pornească la o mare operă cu o meditație sau cu o reculegere pentru opera la care voiește să pornească.

Dar Evanghelia lui Matei, care descrie această retragere a lui Hristos, spune că „Iisus a fost dus de Duhul în pustiu,

ca să fie ispitit de diavolul" (Matei 4, 1). Evanghelia lui Luca spune și ea că Iisus a fost dus de Duhul în pustiu, dar adaugă că era plin de Duhul Sfînt și precizează că a fost așa tot timpul cît a stat în el (Luca 4, 1—2). Prin aceasta se afirmă că Iisus a simțit ca om trebuința să se retragă în pustiu înainte de începerea activității Sale publice, nu numai pentru o reculegere, ci și pentru a arăta că e mai tare și ca om decît diavolul ispititor, care credea că-l poate învinge, profitînd de slăbiciunile necesităților fizice (flămînzire, oboseală, boli) și de frica morții. Dar Iisus le-a luat pe acestea cu voia Lui și cu scopul de-a le învinge El însuși, nu printr-un act de putere dumnezeiască, ci răbdîndu-le ca om și prin aceasta nelăsîndu-se învins de ele, prin recurgerea în chip păcătos la satisfacerea lor.

Sf. Maxim Mărturisitorul spune că deoarece le-a luat nu dintr-o lege a firii căzută în păcat, a putut învinge pe diavolul care a venit cu ispita lui, crezînd că în acele slăbiciuni era tendința spre păcat ca o lege a firii și el socotind că în această lege avea un sprijin în ispitirea Lui. Dar în firea Lui omenească Hristos le-a putut învinge prin voia Lui omenească, întărită de cea dumnezeiască. Acest act de putere se transmite și celorlalți oameni care se alipesc Lui prin credință. Prin aceasta s-a arătat nu numai biruitor al diavolului, ci și mai presus de acele pătimiri ireproșabile.

Iată cuvintele Sf. Maxim Mărturisitorul în acest sens: „Puterile rele (diavolești) își aveau, cum am spus, din pricina păcatului, lucrările lor ascunse în trăsătura pătimitoare primită de la Adam, ca într-o lege necesară a firii. Văzînd ele în Mîntuitorul trăsătura pătimitoare a firii celei din Adam, datorită trupului pe care-L avea, și închipuindu-și că și Domnul a primit legea firii din necesitate, ca orice om obișnuit, și nu mișcat de hotărîrea voii Lui, și-au aruncat și asupra Lui momeala, nădăjduind că-L vor convinge și pe El, ca prin patima cea după fire (prin afectul natural) să-și năluceasă patima cea împotriva firii și să săvîrșească ceva plăcut lor. Domnul îngăduindu-le prima încercare a ispitirilor prin plăcere, le-a făcut să se prindă în ea cu propriile lor viclenii și prin aceasta le-a dezbrăcat alungîndu-le din fire, întrucît a rămas inaccesibil și neatins de ele. Astfel a cîștigat biruința, desigur nu pentru El, ci pentru noi, pentru care s-a făcut om, punînd în folosul nostru tot cîștigul. Căci nu avea pentru Sine lipsă de încercare, Cel ce era Dumnezeu și Stăpîn și slobod prin fire de toată patima, ci a primit încercarea pentru ca, atrăgînd la Sine puterea cea rea prin primirea ispitelor noastre, să o bi-

ruiască, momind-o că-L va supune morții, pe aceea care se aștepta să-L biruie pe El ca pe Adam la început" (*Răsp. către Talasie;* Filoc., trad. rom., vol. III, p. 64).

Întîi trebuie menționat că deși chiar în slăbiciunile și oboselile lui Hristos nu era ceva ce tindea spre păcat, ele cereau totuși un efort pentru a fi suportate. Și respingînd ispitirile pe care le-a atras, arată că El le-a suportat pînă la capăt, prin acest efort. Suportarea lor a fost un prilej de exercitare a puterii Lui ca om, pentru că era și Dumnezeu. Apoi e de crezut că ispitirea Lui ca om de către diavol a fost un prilej de manifestare a tăriei firii Lui omenești unită cu cea dumnezeiască față de ispitiri. Și chiar această manifestare este și un act de tărie ales, manifestarea fiind un act de voință. Respingînd ispitele, Hristos și-a pus în mișcare această putere. Și de această mișcare a puterii Lui se pot folosi toți oamenii care voiesc, căci ea e o mișcare de care vrea El să se folosească și ei. Sau de manifestarea puterii Lui de respingere a ispitelor se pot folosi toți cei ce cred în El. Accentuăm că actele prin care El respinge ispitele nu erau numai ale voinței dumnezeiești, ci și ale voinței omenești. Fiindcă ambele voințe erau ale aceleiași Persoane. Și de manifestarea acestei îndoite voințe sau puteri a Lui se poate folosi orice credincios. Căci e propriu firii omenești să se mențină în curăție și să crească în tărie cu ajutorul celei dumnezeiești. Dar depinde de ea să se folosească de puterea dumnezeiască ca să devină ea însăși tare. Prin biruirea Lui asupra diavolului a dat tuturor celor credincioși pilda și puterea de-a învinge ispitirea în unirea cu El și prin aceasta Iisus și-a început opera de mîntuire.

Sf. Evanghelist Luca spune că tot timpul celor 40 de zile, nemîncînd nimic, Hristos a fost ispitit de diavolul, adică și-a manifestat tăria răbdării Lui în așa fel că n-a simțit foamea. Dar la urmă a flămînzit. Sf. Matei nu vorbește de ispitirea în timpul celor 40 de zile, ci spune numai că postind aceste 40 de zile, la sfîrșit a flămînzit și atunci s-a apropiat de el diavolul ispitindu-l.

El va fi încercat mereu să-L ispitească pe Iisus cît timp postea și cugeta la opera ce avea să o înceapă. Și era mereu respins, nesimțindu-i ispita. Dar cel mai mult a încercat să-L ispitească cînd L-a văzut flămînzit după 40 de zile de post. Și El a respins această ispitire, arătînd că chiar după atîta timp

de flămînzire a putut respinge ispita, neslăbind în puterea de a suporta nemîncarea.

Ispitirea diavolului s-a unit cu viclenia. El știa că Iisus ar putea învinge foamea ușor, arătîndu-și totodată puterea dumnezeiască în prefacerea pietrelor în pîini, prin ceea ce ar convinge și pe alții despre dumnezeirea Lui. De cîte ori nu se istorisește în Pateric despre ispitiri de felul acesta: s-a aruncat un pustnic într-o fîntînă încredințat că puterea rugăciunii lui este atît de mare, încît nu se va îneca? Era o ispită prin care „naivul" diavol ce făcea pe deșteptul își închipuia că-L cîștigă pe Iisus atît prin greutatea de-a suporta flămînzirea cît și prin stimularea voinței de a-și dovedi dumnezeirea. A crezut că folosind greutatea flămînzirii, poate trezi atît dorința de-a scăpa de ea, cît și dorința de a-și arăta puterea dumnezeiască, cîștigînd pe alții la credința în El.

Diavolul nu-și putea închipui că dumnezeirea e străină de dorința de-a se manifesta din trufie, sau că puterea ei se arată mai degrabă unită cu smerenia decît cu trufia. El își închipuia că-L poate ispiti pe Iisus să-i convingă pe alții să creadă în dumnezeirea Lui, arătîndu-și puterea de-a preface pietrele în pîini. „De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini" (Matei 4, 2). Iisus a putut preface apa în vin dintr-o necesitate de vin la o nuntă. Acesta nu era un act de trufie. Dar cînd i-l cerea vrăjmașul, știa că Îl ispitește la trufie, sau că răspunzînd cererii Lui de a-i arăta puterea, o va face din trufie.

Iisus i-a arătat însă dumnezeirea în alt mod: prin puterea de-a trăi ca om nu numai cu pîine, ci cu tot cuvîntul ce iese din gura lui Dumnezeu. Adică a făcut din răspuns o laudă a lui Dumnezeu și o afirmare a dependenței omului în toate trebuințele lui de Dumnezeu: „Iar El, răspunzînd, a zis: Scris este: Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu" (Matei 4, 4; Luca 4, 4; Deut. 8, 3).

I-a arătat că mai ales El trăiește ca Fiul lui Dumnezeu făcut om din cuvîntul Tatălui Său. Și în aceasta poate da dovada că El este nu numai om, ci și Dumnezeu.

O ispită la un act exclusiv de mîndrie, sub pretextul dovedirii dumnezeirii Sale pentru a-i convinge pe alții să creadă, i-a adresat-o diavolul prin îndemnul de-a se arunca de pe aripa templului. Căci s-a scris că îngerii îl vor lua pe brațe,

ca să nu-și rănească piciorul (Luca 4, 11—12). Diavolul credea cu o prostească naivitate că îl poate amăgi prin aparența că vrea prin aceasta să slujească credinței în El.

El se folosea în acest caz chiar de cuvîntul lui Dumnezeu din Scriptură.

Iisus însă își afirmă dumnezeirea nu prin acceptarea ispitei diavolului, ci demascîndu-l că este ispititor al Său, care e Dumnezeu, și deci face un lucru necuvenit. „Iisus i-a răspuns: Iată scris este: să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău" (Matei 4, 7; Luca 4, 11; Deut. 6, 16).

Hristos a folosit și prilejul acestor ispitiri pentru a-și afirma și dovedi dumnezeirea Sa.

O ispită și mai îndrăzneață îi adresează diavolul arătîndu-i de pe un munte înalt toate împărățiile lumii și făgăduindu-i-le împreună cu slava lor lumească, de se va închina lui. Evanghelia Sf. Luca dă această ispită ca a doua, și pe a doua ca a treia.

Acum nu-L mai ispitește îndemnîndu-l să-și arate dumnezeirea printr-o faptă minunată, ci își declară direct necredința în dumnezeirea Lui și-i promite cele mai mari onoruri lumești în schimbul închinării date lui. E tot ce poate da Satana. Dar în această ispită se și demască diavolul în ceea ce voiește cu adevărat: să i se închine chiar Cel prin care Dumnezeu voiește să elibereze pe oameni de robia lui, deci să se zădărnicească opera de mîntuire pe care voiește Dumnezeu să o realizeze prin El. Diavolul își demască ceea ce-l stăpînește cel mai mult: trufia nemăsurată, setea de a i se închina lui toată creația, voia lui de a o despărți de Dumnezeu. Credea că nu s-a putut face om însuși Dumnezeu, sau că, făcîndu-se om, Dumnezeu nu se poate feri de putința de a fi ispitit ca orice om.

De aceea și Hristos îl numește pe față: Satano! Și îi cere să plece înapoia Lui. Să-și recunoască inferioritatea, să nu mai îndrăznească să se arate Lui. Și-i amintește porunca Scripturii, că numai lui Dumnezeu se cade să se închine oricine. El e nimic față de Dumnezeu și ceea ce dă el, chiar de-ar fi lumea toată, e de asemenea nimic, căci e trecător și nu în stăpînire stă fericirea, ci în iubirea lui Dumnezeu ce i-o cîștigăm prin închinarea adusă Lui. El este infinitatea adevărată; El ca Persoană supremă ne dă bucuria nemărginită și veșnică. „Atunci Iisus i-a zis: Mergi înapoia Mea, Satano, căci este scris:

Domnului Dumnezeului Tău să te închini și Lui singur să-I slujești" (Matei 4, 10; Luca 4, 8; Deut. 6, 13; 10, 20).

La invitația diavolului să i se închine lui, Iisus îi răspunde că El este Cel căruia I se cuvine închinarea, căci El este Dumnezeu. Și ca dovadă, Evanghelia lui Matei și cea a lui Marcu spun că îngerii venind Îi slujeau (Matei 4, 11; Marcu 1, 13), fapt pe care Apostolii nu l-au putut ști decît de la Iisus.

Iisus cunoștea foarte bine Scriptura și adevăratele ei înțelesuri, le cunoștea încă de la vîrsta de 12 ani, cînd i-a uimit în templu pe învățații evreilor cu „priceperea și răspunsurile Lui" (Luca 2, 47). În toată învățătura Lui se vede o legătură a ei cu revelația Vechiului Testament, nu cu niscai învățături panteiste egiptene, pe care unii născocitori, care ar vrea să explice în mod lumesc adîncimea supraomenească a învățăturii Lui, socotesc că El și le-a însușit, întrucît a rămas, înainte de a-și începe activitatea publică, mai multă vreme în Egipt (sau în India).

El aplică textele Vechiului Testament la Sine, văzîndu-le ca prevestindu-L pe El.

Aceasta nu era o manifestare de mîndrie, ci întemeierea pentru evreii care știau că ele proorocesc venirea lui Dumnezeu în trup, că El este cel proorocit de ele.

El nu putea să nu ajute pe oameni să-și cîștige mîntuirea, prin întemeierea credinței lor în dumnezeirea Lui.

Aplicarea textelor profetice despre Dumnezeu ce va veni la El însuși o împăca deplin cu smerenia Lui în care aceleași texte afirmau că se va arăta Dumnezeu venit ca om între oameni. Și nici afirmarea dumnezeirii Sale nu o făcea Hristos cu mîndrie, nici în smerenia Lui nu era ceva căutat. Iradia din El dumnezeirea în mod „firesc" — fără afirmarea mîndră a ei — și la fel iradia smerenia fără să caute să o arate sau să o exagereze, ci în același mod „firesc". Și iradiau amîndouă pentru că El era deopotrivă Dumnezeu adevărat și omul deplin realizat.

Așa apare Persoana lui Iisus în Evanghelie și modul acesta al arătării Lui nu poate fi explicat decît din faptul că era cu adevărat și Dumnezeu și om.

Ernest Renan, care vrea să împace în Hristos un chip de om ireproșabil cu autoamăgirea sau cu iluzia că era Dumnezeu, fără să fie de fapt, nu reușește să nu anuleze chipul Lui uman ireproșabil. Convingerea lui Iisus despre dumnezeirea Lui nu are la bază nimic amăgitor, sau voit. El trăia de fapt

realitatea dumnezeirii Lui şi pe aceasta o trăiau şi toţi cei ce se apropiau cu sinceritate de El.

Vom încerca să prezentăm în cele următoare dumnezeirea lui Hristos din afirmările ei de către El, din învăţăturile şi minunile Lui.

V. Dumnezeirea lui Hristos în primele mărturii, învăţături şi minuni ale Sale.

Ieşind din pustiu, Iisus s-a dus în Galileea şi şi-a adunat pe ucenici în jurul Său. Apoi a început să propovăduiască în satele din Galileea, începînd din Capernaum, faima Lui răspîndindu-se îndată în tot ţinutul. Prin propovăduirea şi vindecările săvîrşite, s-a făcut simţită încă de la început dumnezeirea Sa. „Şi s-a întors Iisus (din pustiu) cu puterea Duhului în Galileea şi a ieşit vestea despre El în toată împrejurimea. Şi învăţa în sinagogile lor, slăvit fiind de toţi" (Luca 4, 14—15). „Şi a străbătut Iisus toată Galileea, învăţînd în sinagogile lor şi propovăduind Evanghelia Împărăţiei şi tămăduind toată boala şi toată neputinţa în popor" (Matei 4, 35). „Şi mulţimi multe mergeau după El, din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea şi de dincolo de Iordan" (Matei 4, 33, 35). „De atunci a început Iisus să propovăduiască şi să spună: „Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat Împărăţia cerurilor" (Matei 4, 17). Începea şi El cu aceeaşi veste ca şi Ioan. Dar în toată predica Lui vorbea de această Împărăţie, care începe prin El şi se simţea prezentă în El de către cei ce se apropiau cu adevărat de El.

Iar propovăduirea era însoţită şi de minuni, care şi ele făceau simţită prezenţa lui Dumnezeu în El. Cea dintîi se pare că a fost cea din Cana Galileii. Aşa spune Sf. Evanghelist Ioan şi aceasta pare a rezulta şi din spusa lui Iisus, că încă n-a început „vremea", (propovăduirii) Lui. Căci la ştirea îngrijată ce i-o dă Maica Lui, că gazdele nu mai au vin, El răspunde: „Ce este Mie şi ţie, femeie? Ceasul Meu încă n-a sosit" (Ioan 2, 4). Maica Lui ştia că El poate face minunea să scoată pe gazde, printr-o minune, din situaţia jenantă în care se aflau şi-i ceru cu delicateţe, în mod indirect, să facă o astfel de minune. Iisus îi spune că încă n-a venit vremea să se impună prin minuni, dar totuşi n-o refuză, şi Maica Lui ştia aceasta. De aceea le spune slujitorilor să fie atenţi şi să facă ceea ce le va cere El. Maica Lui săvîrşea un act de interme-

diere între ei şi Iisus şi-i îndemna să aibă toată încrederea în El şi să facă tot ce le porunceşte.

Făcînd minunea prefacerii apei în vin, „s-a arătat (prima dată) slava Lui şi ucenicii au crezut în El" (Ioan 2, 11). Ucenicii veniseră la Iisus în baza îndemnului lui Ioan Botezătorul şi a convingerii că este în El o putere mai presus de cea omenească. Dar încă nu o văzuseră confirmată printr-o faptă. Şi nu era o faptă de vindecare a unui trup omenesc, în care s-ar fi putut crede că are un rol şi un efort sufletesc al bolnavului. Era o faptă prin care intervenea în legile naturii, arătîndu-se în mod clar mai puternic decît ele.

Apoi Iisus şi-a început propovăduirea prin sinagogile satelor Galileii. Dar în scurtă vreme mulţimile veneau să-L asculte în număr aşa de mare, încît „Iisus nu mai putea să intre pe faţă în cetate, ci stătea afară în locuri pustii şi veneau la El de pretutindeni" (Marcu 1, 45).

O cuvîntare mai extinsă din această propovăduire de început este aşa-numita „Predică de pe munte" (Matei 5, 3—7, 28; Lc. 6, 30—6, 49). Denumirea aceasta se întemeiază pe spusa Evanghelistului Matei: „Şi mulţimi multe veneau după El din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea şi de dincolo de Iordan" (Matei 4, 25). „Văzînd mulţimile, Iisus s-a suit în munte, a şezut şi ucenicii Lui au venit la El. Şi deschizîndu-Şi gura Lui, îi învăţa zicînd" (Matei 5, 1). Şi urmează Predica de pe munte, începînd cu „Fericirile".

În această predică se prezintă pe Sine ca mai presus de oameni. El poate asigura fericirea celor ce vor fi prigoniţi din pricina Lui: „Fericiţi veţi fi cînd vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, minţind, din pricina Mea. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri. Că aşa au prigonit şi pe proorocii cei dinaintea voastră" (Matei 5, 11—12). Iisus pune pe cei prigoniţi pentru El în rînd cu proorocii care au fost prigoniţi pentru Dumnezeu. El va schimba în bucurie suferinţa celor ce vor fi prigoniţi pentru El. Şi numai spunînd minciuni despre Hristos poate batjocori şi prigoni cineva pe cei ce urmează Lui. Căci El n-a învăţat decît cele bune pe oameni şi calea cea care duce la vîrfurile bunătăţii e imitarea Lui.

Iisus se prezintă pe Sine superior lui Moise şi poate ridica la deplinătate cele cuprinse în Legea dată de acela. „Să nu socotiţi că am venit să stric legea, ci s-o plinesc" (Matei 5, 17). A venit să-i arate deplinătatea în care se cere ea împlinită, deplinătate după care însetează omul însuşi şi pe care

legea veche i-o trezește, dar pe care omul n-o poate atinge prin el însuși.

Legea veche cerea și ajuta oamenilor să stea pe o treaptă de răspuns egal în raportul dintre ei. Iisus le cere să urce la treapta cea mai înaltă a iubirii, după care omul avea o sete pe care chiar Legea veche i-o ținea trează, dar nu-i putea da puterea să și-o satisfacă, avînd trebuință pentru satisfacerea ei de harul iubirii lui Dumnezeu. Iisus, cerînd oamenilor să urce la această treaptă, îi asigura că acest har al iubirii li se va da de Dumnezeu Însuși. Căci îi asigura că Dumnezeu este un Tată iubitor. De aceea, toată Predica de pe munte e un program al iubirii, întemeiat pe asigurarea oamenilor că Dumnezeu este un Tată iubitor, care poate întreține și în ei iubirea, nu un Stăpînitor sever ca în Vechiul Testament, care le poruncea să se mențină prin frică măcar la nivelul scăzut al raporturilor: „Dinte pentru dinte".

Dar cine putea comunica oamenilor puterea iubirii de la un astfel de Tată, dacă nu Cel care trăiește din veci iubirea Lui?

„Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău. Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă supără și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri. Că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți" (Matei 5, 43—44).

Dar dacă Dumnezeu este Tată al oamenilor, care se nasc în timp, El trebuie să fie și Tată al unui Fiu din veci. De aceea Iisus se prezintă pe Sine în Predica de pe munte, predică a iubirii, predică despre un Tată iubitor, care vrea să ne facă fii ai Lui prin iubirea ce ne-o arată și pe care vrea să i-o arătăm și să i-o imităm, ca Fiu din veci al Lui, deci ca născut din El, ca de o ființă cu El. În acest sens se prezintă pe Sine, la sfîrșitul predicii, ca Cel ce va primi pe cei ce fac voia Tatălui, în Împărăția cerurilor, iar pe ceilalți îi va lipsi de ea, sau de El. El are de la Tatăl puterea să dispună de soarta veșnică a oamenilor, iar El rînduiește această soartă, după cum s-au comportat față de Tatăl. Nu ajunge ca cineva să-L creadă pe Iisus Domn, adică Dumnezeu. Dacă nu face voia Tatălui, nu-I face bucurie nici Lui, care e una în ființă cu Tatăl, care iubește pe Tatăl ca Cel mai iubitor Fiu.

Iisus nu declară că unii oameni vor fi pedepsiți pentru că au greșit spunîndu-I Domn, sau Dumnezeu, și nu neagă că au putut face minuni în numele Lui. Dar le reproșează că n-au făcut și voia Tatălui Său.

E un mod clar în care Iisus își arată unitatea Lui cu Tatăl: „Nu oricine îmi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri. Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit și nu în numele Tău am scos demoni și nu în numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce ați lucrat fărădelegea" (Matei 7, 21—23).

Cel ce nu îndeplinește cuvintele Lui, nu îndeplinește voia Tatălui. Căci pe aceasta o exprimă cuvintele Lui.

Am spus că în însuși faptul că Iisus dă învățăturile din Predica de pe munte ca ale Sale, nu ca primite de la Dumnezeu, cum a făcut Moise (sau Mohamed), El se prezintă ca Dumnezeu. Mai precis, El se prezintă ca Fiul lui Dumnezeu, al Tatălui ceresc, de o ființă cu El, căci amintește continuu pe Tatăl, a cărui voie El o cunoaște și de care știe și se bucură dacă oamenii împlinesc voia Lui. Și zice că Tatăl va răsplăti pe cei ce o împlinesc: „Deci dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri fiilor voștri, cu cît mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da vouă cele bune celor ce le cer de la El?" (Matei 7, 11).

Dar Iisus, prezentîndu-se ca Cel ce dă de la Sine învățăturile care aduc oamenilor Împărăția cerurilor, nu se mîndrește, nu numai pentru că El le dă în același timp ca Fiu al Tatălui, dînd aceste porunci în unire cu voia Lui, ci și pentru că aceste porunci îndeamnă toate la o iubire care e proprie Lui, în primul rînd, iar iubirea are ca primă însușire atenția la altul, prețuirea altuia, contrar disprețuirii lui.

Iubirea implică prin aceasta în ea smerenia față de altul. Și cine s-a smerit atît de desăvîrșit ca Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut om, care s-a culcat în iesle, s-a lăsat batjocorit, pălmuit și răstignit de oameni? El ne-a arătat prin aceasta că adevărata putere este în smerenie, pentru că este în iubire, care nu poate fi fără smerenie. De aceea a zis: „Cel ce vrea să fie între voi mai mare, să fie slujitorul vostru... După cum și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci să slujească El și să-și dea viața Sa răscumpărare pentru mulți"

(Matei 20, 26, 28). Căci cel mîndru rămîne singur, iar cel smerit adună lîngă el pe ceilalți și face să-i vină viața de la ei. Dumnezeu nu are nevoie să-și sporească viața prin unirea făpturilor cu Sine, căci are în Sine (în Treimea Sa) viață infinită. Dar se face om între oameni, anume om smerit, pentru a spori viața lor, învățîndu-i smerenia. Și e în stare să se smerească El Însuși. Tot ca să ne învețe smerenia, ne-a învățat să nu judecăm pe nimeni. Căci judecînd pe cineva, îl socotim inferior și ne despărțim de el. Să nu judecăm ca să nu fim judecați, adică să rămînem singuri.

Numai ca Dumnezeu, sau ca Fiul lui Dumnezeu, de o ființă cu El, Hristos putea avea în Sine iubirea desăvîrșită pe care o cere tuturor să și-o însușească din pilda și puterea Lui. Căci nu le cere ceea ce nu practică El Însuși.

Astfel, cu cît e mai etern valabilă învățătura Lui, cu cît s-a dovedit mai de nedepășit, mai în stare să desăvîrșească pe om, cu atît se dovedește mai mult că e expresia vieții lui Dumnezeu Însuși, care luînd firea omenească, pe de o parte s-a smerit la culme în manifestarea a ceea ce-I este propriu, adică a iubirii față de oameni, pe de alta a realizat în Sine Omul desăvîrșit. Iar această valabilitate eternă a cuvintelor Sale o afirmă însuși Iisus spunînd: „Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece“ (Matei 24, 35; Marcu 13, 31). Aceasta nu o putea afirma decît din conștiința că e Dumnezeu care afirmă valabilitatea eternă a iubirii, a aplecării la făpturile Sale, ca cea mai înaltă trăire.

Numai Dumnezeu cel întrupat ca om putea da o astfel de învățătură, nu ca primită de la un Dumnezeu, care e mai presus de El, ci ca trăită de El însuși atît ca Dumnezeu, cît și ca om. Numai El putea spune cu siguranța absolută că sînt fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui, pentru că se știa pe Sine ca Dumnezeu făcut om pentru mila Sa, ca Dumnezeu bucuros să miluiască pe omul care e și el milostiv. Numai Fiul lui Dumnezeu cel făcut om putea promite sigur că făcătorii de pace se vor chema fii ai lui Dumnezeu, pentru că se știa pe Sine ca Fiul lui Dumnezeu prin ființă cel mai făcător de pace și avînd extinsă în umanitatea Sa calitatea de Fiu făcător de pace al lui Dumnezeu, pentru că trăia și prin ea pornirea de-a împăciui pe oameni.

Mulțimile înseși simțeau că Cel ce le dă aceste învățături are o autoritate mai presus de om. Căci se spune în Evanghelia Sf. Matei 7, 28—29: „Iar cînd Iisus a sfîrșit cuvintele acestea, mulțimile erau uimite de învățăturile Lui. Că îi în-

văța pe ei ca Unul care are putere, iar nu cum îi învățau cărturarii lor".

După un timp de propovăduire în Galileea, Iisus s-a dus la primul Paște la Ierusalim, ca să vorbească și acolo și în Iudeea despre Împărăția lui Dumnezeu.

Sfîntul Evanghelist Ioan spune că și acolo „mulți au crezut în numele Lui, văzînd minunile ce le făcea" (Ioan 2, 23). Dar aici erau și mulți cărturari și farisei, dintre care unii se făceau că cred, dar nu credeau de fapt. „Iar Iisus însuși nu se încredea în ei, pentru că El îi cunoștea pe toți. Și pentru că nu avea nevoie să-i mărturisească cineva despre (vreun) om, căci El însuși cunoștea ce era în (orice) om" (Ioan 2, 24—25).

Sf. Evangheliști Matei, Marcu și Luca vorbesc de o alungare a negustorilor din templu spre sfîrșitul propovăduirii Lui (Matei 21, 12—13; Marcu 14, 15—17; Luca 19, 45—46). Sf. Ioan însă menționează o alungare a negustorilor din templu la începutul activității Mîntuitorului (Ioan 2, 14—17). Așadar, Iisus a făcut aceasta de mai multe ori.

Se pare că din prilejul primei veniri la Paștile evreilor a avut Iisus și convorbirea cu Nicodim, unul dintre farisei, fruntaș al iudeilor. Vorbindu-i și acestuia de Împărăția lui Dumnezeu, i-a spus că nimeni nu va putea intra în această Împărăție, „de nu se va naște de sus", sau „din apă și din Duh". Nicodim, ca reprezentant al Legii vechi, nu știa de venirea lui Dumnezeu în om, prin Duhul Sfînt. Hristos le poate spune oamenilor despre Duhul, pentru că, în calitate de purtător dumnezeiesc al firii omenești, a suit-o pe aceasta la Cer și poate vorbi oamenilor cu grai omenesc despre cele cerești și li-L poate comunica pe Duhul care li le aduce pe acestea.

El va înălța în mod desăvîrșit umanitatea Sa la cele cerești, prin cruce, prin totala dăruire de Sine, ca om, Tatălui. Prin aceasta umanitatea Lui se va deschide desăvîrșit dumnezeirii Lui, și El se va uni deplin și ca om cu Tatăl și se va umplea de Duhul Sfînt, pe care-L are odihnindu-se peste Sine ca Fiu al Tatălui, putîndu-L comunica și celor ce se alipesc Lui prin credință. Convorbirea cu Nicodim este și ea un prilej pentru Iisus de a se mărturisi ca Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut om și că numai El le-a adus oamenilor în această calitate pe Duhul Sfînt; de-a le mărturisi că cei ce cred în El se pot naște și ei din Dumnezeu prin Duhul Sfînt, sau prin harul Lui, și pot intra, ca fii după har ai Tatălui, împreună cu Fiul, în Împărăția lui Dumnezeu. Numai prin El, ca Dum-

nezeu făcut om și înălțat ca om, pot intra și oamenii care cred în El, în cer, sau în viața veșnică.

„Nimeni nu s-a suit la Cer, decît Cel ce s-a coborît din Cer, Fiul Omului care este în cer. Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe și Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 13—15).

În această coborîre a Fiului lui Dumnezeu ca om la oameni, coborîre care a mers pînă la jertfa pentru ei, se arată nu numai iubirea Lui față de oameni, ci și iubirea Tatălui. Căci nu L-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să o judece, ci ca să o mîntuiască. Totuși, cei ce nu vor crede în El ca venit să le aducă iubirea, se vor judeca prin ei înșiși, închizîndu-se iubirii Lui, negustînd fericirea ce le-o aduce El prin această iubire.

Ucenicul iubirii accentuează chiar de la începutul expunerii învățăturii lui Iisus, că aceasta este o învățătură a iubirii, că la temeiul mîntuirii oamenilor stă iubirea lui Dumnezeu și dobîndirea acestei mîntuiri de către noi e condiționată de răspunsul la iubirea Lui cu iubirea noastră. Iar mîntuirea stă în viața fericită de veci. Căci iubirea lui Dumnezeu nu se plictisește de nici o persoană, și nici persoana omului nu se plictisește de iubirea lui Dumnezeu.

„Că așa a iubit Dumnezeu lumea, încît și pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața de veci. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci să se mîntuiască lumea prin El. De fapt, cel ce crede în El nu este judecat, dar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 3, 16—18).

Iubirea Tatălui ceresc față de Fiul Său este fără margini și fără sfîrșit. De aceea și iubirea Lui îndreptată spre fața omenească ce și-a însușit-o Fiul Său, și către orice față omenească ce se imprimă prin credință de trăsăturile feței omenești a Fiului Său, este fără margini și fără sfîrșit. Și ea se îndreaptă spre ei și e simțită de ei prin Duhul Sfînt. În Duhul Sfînt se simt cei ce cred în Hristos uniți cu El și cu Tatăl Lui.

Dar să redăm mai precis, însoțită de unele reflexiuni, propovăduirea de la început a lui Iisus. Întorcîndu-se din pustiu și auzind că Ioan a fost întemnițat, s-a dus în Galileea.

Întîi a trecut prin Nazaret, unde viețuise înainte de a-și începe activitatea publică. Dar n-a mai rămas acolo, ci și-a luat ca centru al activității Capernaumul, „lîngă mare“ (Matei 4, 13), care era un fel de port la lacul Ghenizaretului și avea apropiate de el alte sate, de unde se putea pune ușor în legătură și cu ținuturile de la răsărit de acest lac, dar și cu cele de la nord de acestea, locuite de populații de alt neam. În Capernaum, dar și în satele din jur a început să propovăduiască învățătura Sa, rechemînd întîi la Sine pe Petru și pe Andrei, apoi atrăgînd pe Iacov și Ioan (Matei 4, 18—21).

Propovăduirea și-a început-o după ce și-a atras atenția întîi asupra Sa prin minunea de la Cana Galileii.

Tema propovăduirii Sale era Împărăția. „Și a străbătut Iisus toată Galileea, învățînd în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia (vestea bună) Împărăției și tămăduind toată boala și neputința în popor. Și s-a dus vestea despre El în toată Siria și aduceau la El pe toți cei ce se aflau în suferințe, fiind cuprinși de multe feluri de boli și de chinuri, pe demonizați, pe lunateci, pe slăbănogi și El îi vindeca“ (Matei 4, 23—24).

N-a început propovăduirea acestei Împărății în Ierusalim și în Iudeea apropiată de Ierusalim, pentru că acolo erau prezenți prea mulți cărturari și farisei și membri ai clerului iudaic, de care Iisus știa că nu se vor bucura auzind anunțîndu-se o Împărăție în care nu vor mai avea rolul principal cei lacomi de o autoritate lumească. A început propovăduirea acestei Împărății a celor blînzi, smeriți, săraci de bunăvoie (cu duhul), în sinagogile satelor în care se aduna poporul simplu al lor, care era apropiat și prin aceasta de oamenii de alte neamuri de dincolo de Iordan și din nordul ținuturilor evreești. Împărăția propovăduită de Iisus se deosebea de viața închisă în formele exterioare ale legii vechi, prin treapta de înălțare mai reală care poate fi descoperită de orice om în sinea sa.

Iisus își începe propovăduirea acestei Împărății cu aceleași cuvinte cu care o propovăduia și Ioan Botezătorul: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor“ (Matei 4, 17). Propovăduirea acestei Împărății după care înseteazā umanitatea mai reală, mai deschisă lui Dumnezeu cel iubitor, venea în întîmpinarea aspirației multora din acel timp.

Dar Iisus a mers mai departe decît Ioan în propovăduirea acestei Împărății. El nu le cerea oamenilor numai o pocăință de păcate spre a-i pregăti pentru această Împărăție ce

avea să vină în curînd, ci le descria oamenilor și calitățile pozitive ale ei și ale membrilor ei. De aceea propovăduirea acestei Împărății de către Iisus a cucerit repede, prin răspîndirea vestirii ei, inima unor mari mulțimi de oameni nu numai din satele Galileii, din jurul Capernaumului, ci și din părțile de dincolo de Iordan, din nordul ținuturilor evreiești, precum și prin zvonul predicii Lui din Iudeea și Ierusalim, făcîndu-le să vină să-L vadă, să-L asculte, să-I ceară să le vindece bolnavii. Repetăm în acest sens cuvîntul Ev. lui Matei: „Și mulțimi multe mergeau după El, din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea și de dincolo de Iordan" (Matei 4, 25).

Aceste calități ale Împărăției sînt descrise de Hristos în cuvîntările ținute de El în satele Galileii, începînd cu Predica de pe munte, cuvîntări din care Evanghelia lui Matei ne dă cele mai multe fragmente.

Iisus Hristos și-a expus învățătura Sa ca deosebită de cea a Legii vechi, dar nu opusă ei, ci ca o nouă treaptă în urcușul omului spre adevărata umanitate, ca o stare mai apropiată, sau mai deschisă lui Dumnezeu, înțeles și El acum nu ca un Stăpîn, ci ca un Tată iubitor. Treapta aceasta avea menirea să pregătească pe omeni pentru Împărăția cerurilor, din viața viitoare, ca Împărăție a Tatălui iubitor, ca Împărăție în care și oamenii vor trăi în deplinătatea iubirii. Această stare le va aduce adevărata fericire. În scopul acesta Iisus îi învață ce trebuie să facă ei pentru cîștigarea fericirii veșnice din Împărăția cerurilor.

Ei trebuie să se facă blînzi, milostivi, să flămînzească după dreptate, adică după toate virtuțile, să fie iubitori de pace, să se împace cu sărăcia de bunăvoie (cu duhul), să fie curați cu inima. Dar Iisus le mai spune oamenilor că intrarea în Împărăția cerurilor și fericirea lor în ea va mai fi dăruită oamenilor și de suportarea ocărilor și a prigonirilor lor din pricina Lui, din partea celor ce spun minciuni despre El (Matei 5, 3—12). Prin aceasta arată că Împărăția cerurilor depinde de alipirea la El, căci numai prin imitarea Lui și din puterea Lui vor putea împlini condițiile pentru dobîndirea acelei Împărății; sau că din El se răspîndește viețuirea ce caracterizează acea Împărăție. Iisus se prezintă astfel pe Sine ca Cel ce, fiind Dumnezeu, a realizat în Sine și umanitatea cea mai înaltă, și numai în unirea cu El și prin imitarea Lui ca om, oamenii pot dobîndi Împărăția cerurilor. În această calitate El se prezintă pe Sine ca Cel ce are puterea și autoritatea să dea oamenilor o lege de viețuire superioară celei date prin

Moise. Şi se prezintă superior lui Moise, nu numai pentru că dă legea şi puterea supremei realizări a umanului, ci şi pentru că nu e numai mijlocitorul unei legi de la Dumnezeu ca Moise, ci El însuşi e Dumnezeu, Dătătorul ei, Izvorul acestei Împărăţii.

Prin Moise se trimitea o lege a lui Dumnezeu, care El însuşi rămînea departe. Acum a venit Dumnezeu însuşi între oameni, ca să le aducă legea şi vieţuirea cea mai înaltă, aşa cum arată că o trăieşte El însuşi ca om. „Aţi auzit că s-a spus celor de demult ... Eu însă vă spun vouă." Şi arată superioritatea legii dată de El, rezumată mai întîi în „Fericiri", prin cîteva exemple: Celor vechi li s-a cerut să nu ucidă. Eu vă spun că nu trebuie să vă mîniaţi pe fratele vostru întru umanitate; celor vechi li s-a cerut să nu preacurvească, Eu vă cer ca nici cu vederea sau cu gîndul să nu faceţi aceasta. Celor de demult li s-a cerut să nu jure strîmb; Eu vă cer să nu juraţi nicidecum, cîştigîndu-vă încrederea oamenilor în sinceritatea cuvîntului vostru. Celor de demult li s-a îngăduit să practice legea talionului, ca lege a dreptăţii: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte; Eu vă cer: celui ce te loveşte pe obrazul drept, întoarce-i-l şi pe celălalt.

O normă mai înaltă de simţire şi de vieţuire ca aceasta nu poate fi cugetată. E norma supremă pe care n-a formulat-o nimeni, pentru că omul nu putea aspira să o împlinească, de aceea nici să o formuleze pentru alţii. Iisus Hristos, ca Cel ce era nu numai om, ci şi Dumnezeu, a putut-o împlini şi de aceea a putut-o porunci şi oamenilor, care se vor împărtăşi prin alipirea la El de puterea Lui. El le-a descris şi le-a impus astfel această aspiraţie ca posibilitate şi datorie, chiar dacă nu vor ajunge mulţi pînă la deplina împlinire a ei, ca El. Iisus a putut exprima astfel perfecţiunea infinită în cuvintele omeneşti, pentru că, fiind şi Dumnezeu şi om, a putut realiza cu umanitatea Sa această perfecţiune. Cei ce se unesc cu El se apropie de capătul împlinirii ei pe măsura unirii cu El. Dumnezeu făcut om poate iubi pe toţi, pentru că pe toţi i-a creat El şi vrea să ţină creaţia Lui în unitate. Şi Iisus a putut spune, cum n-a putut-o face nimeni altul, de Tatăl Său ceresc că face la fel. Legea veche şi nici o altă lege n-a descoperit pe Dumnezeu ca Subiectul unei astfel de iubiri şi prin aceasta cu o simţire de Tată faţă de oameni, care pot deveni din puterea Lui şi ei fii ai Lui printr-o astfel de simţire şi comportare, iubirea ridicîndu-i la cea mai înaltă treaptă de fii ai lui Dumnezeu, părtaşi la puterea Lui. Iubirea e prezentată ast-

fel de Iisus ca cea mai înaltă însușire a lui Dumnezeu și ca puterea care-i ridică și pe oameni la cea mai înaltă calitate a lor. Ca Dumnezeu făcut om, avînd și ca om această iubire, Iisus cere oamenilor atîta încredere în iubirea și în puterea Lui iubitoare și dătătoare de putere și le trezește atîta dorință de-a ajunge prin iubirea lor în Împărăția iubirii Lui, încît să nu se mai îngrijească de cele pămîntești, știind că El se va îngriji de toate cele ce le trebuie: „Deci nu duceți grijă, spunînd: ce vom mînca sau ce vom bea, sau cu ce ne vom îmbrăca? Căutați mai întîi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 31, 33).

Am menționat că, întrucît cele cerute de Iisus prin aceste cuvinte nu vor putea fi întrecute de altele mai înalte, ci ele vor rămînea veșnic valabile, Iisus a putut spune: „Cerul și pămîntul (acesta) vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece“ (Matei 24, 35). Însă nu numai pentru calitatea supremă a celor cerute ele nu vor trece, ci și pentru că Cel ce le-a spus nu va trece. Ele sînt expresia voii Lui celei mai înalte privitoare la oameni, dar și expresia modului Său de-a fi ca Fiul lui Dumnezeu făcut om pentru veci, pentru ca prin ele să fie imitat și de către oameni felul de-a fi al Tatălui ceresc și al Lui ca Fiul lui Dumnezeu făcut om.

Cîștigînd sau cel puțin aspirînd să-și cîștige prin iubirea față de semeni calitatea de fiu al Tatălui ceresc, omul e învățat de Iisus să I se adreseze și prin rugăciune lui Dumnezeu ca Tată. În acest sens Iisus îi învață pe oameni rugăciunea „Tatăl nostru“. E o rugăciune care întrece pe toate cele dinainte. E o rugăciune a legăturii iubitoare a oamenilor cu un Dumnezeu, cunoscut ca Tată iubitor al lor, ca frați. E o rugăciune în care oamenii cer să vie Împărăția Tatălui iubitor la ei, dar și ca El să-i ajute să cîștige calitățile de membri ai ei, arătate de Iisus mai înainte, pe care în această rugăciune le rezumă în cererea puterii de-a ierta pe cei ce le-au greșit și de-a fi feriți de ispitele spre păcatele neiubirii de Dumnezeu și de oameni.

Dar dacă Dumnezeu este prin El însuși Tată, El este astfel chiar dacă nu e și recunoscut de oameni ca Tată al lor, prin imitarea de către ei a iubirii Lui. El este Tată din veci al Fiului născut din ființa Lui și care a venit pe pămînt să le descopere oamenilor pe Dumnezeu ca un astfel de Tată iubitor și să le ceară să se facă și ei cu voia fii ai Lui și frați între ei, imitîndu-I iubirea.

Calitatea Lui de Fiu deosebit al Tatălui ceresc am văzut că a arătat-o Iisus şi prin dependenţa în care a pus cîştigarea Împărăţiei cerurilor de către oameni de alipirea la El cu preţul oricăror ocări şi prigoniri. Dar şi prin autoritatea ce şi-a afirmat-o ca Dătător al legii supreme şi ca temei al eternei ei valabilităţi. Această calitate de Fiu al Tatălui ceresc, egal cu El, şi-o afirmă Iisus din nou la sfîrşitul Predicii de pe munte, declarînd că El va primi în Împărăţia Sa, sau lîngă El, pe cei ce au împlinit voia Lui, una cu voia Tatălui Lui, şi va alunga de la El pe cei ce n-au făcut aceasta, ci se vor lăuda doar că L-au mărturisit. Iisus se prezintă pe Sine ca Cel plin de puterea şi autoritatea Tatălui şi ca Împlinitorul voii Lui la judecata din urmă.

„Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia cerurilor, şi cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri. Mulţi îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit şi nu în numele Tău am scos demoni şi nu în numele Tău minuni multe am făcut? Dar atunci voi mărturisi lor: nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei ce aţi lucrat fărădelegea“ (Matei 7, 22—23).

Şi tocmai pentru că numai El va putea judeca după dreptate pe oameni, ca Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut om şi a fost pilda deplinei împliniri a ceea ce cere Dumnezeu omului, El ne cere nouă: „Nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi“ (Matei 7, 1). Ne cere să nu judecăm, căci avem şi noi motive pentru care putem fi judecaţi. Singur El nu are astfel de motive. Căci El este Dătătorul Legii ca Dumnezeu şi Împlinitorul ei desăvîrşit ca om.

VI. **Prima călătorie la Ierusalim după propovăduirea în Galileea a învăţăturilor din Predica de pe munte şi după vindecările făcute în timpul lor.**

a. Potrivit Evangheliei Sf. Ioan, se pare că după propovăduirea celor din Predica de pe munte, apropiindu-se Paştile iudeilor, Iisus s-a dus la Ierusalim. Cu această ocazie a alungat pentru prima dată din templu (din încăperile lui mărginaşe şi din curţile lui) pe vînzătorii de vite de jertfă şi pe schimbătorii de bani. O a doua alungare ne este descrisă de Evangheliştii sinoptici ca avînd loc înainte de patimile Lui. La prima alungare a acelora, le-a spus: „Nu faceţi casa Tatălui Meu, casă de negustorie“ (Ioan 2, 13—16). Era o altă afirmare a calităţii Sale de Fiu deosebit şi unic al lui Dumnezeu. Această calitate o afirmă şi mai clar la a doua izgonire a vîn-

zătorilor din templu, cînd se declară pe Sine direct Dumnezeu, deci egal cu Tatăl, spunînd: „Şi casa Mea, casă de rugăciune se va chema, iar voi o faceţi peşteră de tîlhari" (Matei 21, 12—13; Luca 19, 45—46). Iisus aplică prin aceste cuvinte la Sine o proorocie combinată din III Regi 8, 43; Is. 56, 7 şi Ier. 7, 1. Evanghelistul Marcu redă mai complet proorocia referită de Iisus la Sine, luînd-o din Isaia, care vedea în templul mozaic preînchipuite locaşurile de închinare ale tuturor popoarelor. Sf. Evanghelist Marcu precizează de aceea că Iisus făcea negustorilor acest repros, învăţîndu-i şi despre ceea ce va fi în viitor, adică declarînd atît templul din Vechiul Testament, cît şi bisericile în care se va aduce jertfă rugăciuni de toate popoarele, casă a Lui: primul în chip proorocesc, sau prin preînchipuire, bisericile creştine în sens real: „Şi-i învăţa şi le spunea: Nu este oare scris: casa Mea, casă de rugăciune se va chema, la toate neamurile? Voi însă aţi făcut-o peşteră de tîlhari" (Marcu 11, 17). Astfel Iisus curăţă templul cu autoritatea Celui ce îl socoteşte casă a Sa. Şi cînd cere respectul templului, cere prin aceasta respectul locaşurilor Sale ca respect faţă de Sine însuşi. Căci ele sînt case de rugăciune în care se întîlnesc cu El însuşi, case în care El se bucură în mod deosebit de ascultarea oamenilor ce se roagă Lui. Căci dacă ele sînt casele Lui, El locuieşte în ele în mod deosebit de cum locuieşte în orice alt loc. Şi trebuie remarcat că spune „casa mea", nu casa noastră.

Dar cel mai intim templu al lui Dumnezeu este umanitatea lui Hristos. Aşa a fost numită ea de Părinţii Bisericii (în special de Sf. Ciril din Alexandria). Căci în ea este Dumnezeu în modul cel mai intim. De aceea în comuniune cu El fiind toţi credincioşii un trup cu El, toţi sînt un templu (o Biserică vie), cum spune Sf. Pavel (I Cor. 12, 13); sau El este Capul sau temelia acestui trup sau al Bisericii (Ef. 1, 22—23; Ef. 6, 16; I Cor. 3, 11). Că El este în calitate de temelie templu, cum sînt şi cei ce, fiind zidiţi pe El, formează cu El un singur templu, o spune Sf. Atanasie astfel: „Însă e de trebuinţă ca temelia să fie aşa cum sînt şi cele clădite pe ea, ca să se poată şi armoniza. Deci fiind Cuvîntul în calitate de Cuvînt, nu are pe ceilalţi aşa cum este El, spre a se armoniza cu El. Căci e Unul Născut. Dar făcîndu-se om, are ca pe cei asemenea, pe cei al căror trup l-a îmbrăcat. Deci se pune temelie după umanitate, ca şi noi să putem fi clădiţi pe El ca nişte pietre preţioase şi să ne facem templu al Duhului ce locuieşte întru noi" (II Cor. 6, 16) (*Contra Arienilor,* III,

cap. 74; trad. rom., București, 1987, p. 314). Noi sîntem deci templu, pentru că Hristos este templu, prin umanitatea Lui în care locuiește El ca Cuvîntul, sau care este umanitatea Lui. Legătura maximă a umanității Lui cu Cuvîntul ne face și pe noi, care ne legăm cu ea, templu. Dar umanitatea Lui și a noastră n-ar fi templu, dacă El n-ar fi Cuvîntul. De aceea cînd iudeii, văzîndu-L alungînd din templu pe negustori, afirmînd că-și curăță prin aceasta casa Tatălui Său, sau a Sa, au înțeles, pe drept cuvînt, că se dă pe Sine ca Dumnezeu, L-au întrebat: „Ce semn arăți pentru că faci (și spui) aceasta“ (Ioan 2, 15), sau ce dovadă ne dai că ești Dumnezeu? El a răspuns declarîndu-se pe Sine templul viu, templul fundamental, Cel ce dă oricărui templu văzut al Său, prin prezența Lui în El, acest caracter de templu al Său, în care se adună toți cei ce se alipesc de El, ca să se roage Lui. Prin aceasta, ca și prin menționarea tuturor neamurilor pentru care casa Lui va fi casă de rugăciune, Iisus cere deocamdată respect pentru templul care-L preînchipuia pe El, dar pe de altă parte cere respectul pentru Sine ca templul real și pentru bisericile în care El va fi prezent. El anunță prin această autoritate scoaterea din uz a templului Vechiului Testament și a cultului din el.

El se prezintă pe Sine ca Dumnezeu însuși venit în umanitate, sau anunță templul viu în care locuiește cu adevărat Dumnezeu; iar pe Sine ca om, se prezintă ca jertfa cea mai prețioasă adusă de bună voie lui Dumnezeu, însă pentru că El este și Dumnezeu, căruia trupul Său îi este templu și I se aduce jertfă de bună voie, iar prin aceasta va învinge moartea pentru veci, la început în umanitatea Sa, apoi în umanitatea celor ce se vor alipi Lui. Va învinge moartea pe care jertfele de animale din templul Vechiului Testament nu o puteau învinge. Spunînd că El va fi acest nou templu și această nouă jertfă, sau că El unește în Sine atît calitatea de templu și de jertfă, cît și calitatea de Dumnezeu, căruia unit cu Tatăl Îi este ca om templu și i se aduce jertfă, Iisus dă totodată o dovadă — care se va confirma — a puterii Sale de suprem prooroc, de ultim prooroc, care nu numai proorocește, ci va și realiza ceea ce proorocește.

Astfel Iisus răspunde întrebării iudeilor, indignați că declară templul lăcaș al Lui, ce semn dă pentru aceasta: veți vedea semnul cînd voi fi răstignit de voi și voi muri și voi învia după trei zile: „Dărîmați templul acesta (așa cum voiți) și în trei zile îl voi ridica“ (Ioan 2, 19). Iudeii n-au înțeles

că acest cuvînt se referă la trupul lui Hristos, ci au socotit că se referă la templul lor de zid. Prin acest răspuns Iisus precizează și mai mult sensul în care va fi templu și jertfă pentru oameni. El este templu în Sine, și înainte de-a fi răstignit și de-a învia. Căci El locuiește ca ipostas dumnezeesc în umanitatea Sa și înainte de a fi răstignit cînd vorbește iudeilor. Și este prin aceasta și Cel ce se va aduce jertfă. Dar El devine templu și jertfă pentru oameni după ce va învia căci atunci îi va cuprinde în Sine pe toți cei ce vor crede în El și tuturor li se va împărtăși ca Cel ce s-a adus jertfă pentru a le da și lor duhul de jertfă. Și va fi templu pentru toți cei ce se adună în locașul unde este El prezent și li se împărtășește ca jertfă.

Biserica, în calitate de trup al Lui, va avea deci comuniune cu Hristos cel înviat. Ea trăiește pe două planuri: e comunitatea celor ale căror trupuri încă nu sînt înviate, dar în comuniune cu Hristos cel înviat cu trupul, avînd în ei arvuna stării de înviere. Ea e laboratorul învierii membrilor ei, laboratorul în care lucrează El. Deci Hristos e temelia ei, pe de o parte, ca cel ce e om ca și membrii ei, cum zice Sf. Atanasie, dar pe de alta, ca Cel ce e primul om înviat, în baza faptului că e și Dumnezeu, comunicîndu-le și lor puterea ce-i duce spre înviere. Biserica e și pe pămînt, dar și în cer. E într-o mișcare continuă de pe pămînt la cer.

Mozaismul și Mahomedanismul rămîn mereu comunități închise în viața pămîntească, dar au nădejdea că la moarte membrii lor vor trece la Dumnezeu care deocamdată le rămîne cu totul separat. Cît sînt pe pămînt, Dumnezeu le trimite doar cîte un prooroc.

Religiile panteiste cred că membrii lor fac parte de pe acum din esența ultimă, dar se vor scufunda deplin în ea cînd vor muri. Adîncimile gîndite de ei acum sînt de aceeași esență cu adîncimea lor. Numai Biserica creștină are și viața pămîntească și cea cerească cu totul transcendentă celei pămîntești, spre deplinătatea căreia înaintează și în care membrii ei ajung după moarte. Alta este deci adîncimea ei.

Iudeii au rămas cu o neîncredere în El, reținînd doar intenția Lui de-a le desființa templul. „El însă vorbea despre templul trupului Său. Cînd deci s-a sculat din morți, ucenicii și-au amintit de El că aceasta o spunea și au crezut Scripturii și cuvîntului pe care l-a spus El" (Ioan 2, 21—22).

De aceea, deși în zilele cît a stat în Ierusalim, cu prilejul Paștilor, Iisus a făcut multe minuni și aceasta îi făcea

totuși pe mulți să creadă în El, „Iisus nu se încredea în ei, pentru că îi cunoștea pe toți" (Ioan 2, 23—24). Nu se încredea în ei, căci nu-L mărturiseau decît ca pe un om trimis de Dumnezeu și înzestrat de Dumnezeu cu puterea de-a face minuni. Iar El cunoștea limitele credinței lor și se știa pe Sine ca Cel ce le depășește. „El nu avea nevoie să-I mărturisească cineva despre om, căci El însuși cunoștea ce era în om" (Ioan 2, 25).

b. Între cei ce credeau astfel în El era, cum am menționat mai înainte, și unul chiar dintre farisei, pe nume Nicodim. Temîndu-se însă deocamdată de ceilalți farisei chiar pentru o astfel de credință a lui, a venit la El, însă într-o noapte, ca să se lămurească mai bine cu privire la ceea ce trebuie să creadă. El îi vorbește lui Iisus nu numai despre această credință a sa, ci și a altora: „Rabi, știm că de la Dumnezeu ai venit învățător; că nimeni nu poate face aceste minuni, dacă nu este Dumnezeu cu El" (Ioan 3, 2).

Întîi Iisus îi spune în general că El nu vorbește cele primite de la Dumnezeu ca un străin de ele și auzite de la Dumnezeu, ca un prooroc, ci ca ceea ce știe și a văzut El însuși, deci ca Dumnezeu, reproșîndu-i aceluia și celor ca el că nu primește mărturia Sa: „Adevărat, adevărat zic ție, că noi ceea ce știm vorbim și ceea ce am văzut mărturisim, dar mărturia noastră nu o primiți" (Ioan 3, 11). Apoi, precizînd, se folosește de acest prilej, pentru a-i declara lui Nicodim în mod direct că El este Fiul lui Dumnezeu, coborît din Cer, prin faptul că s-a făcut om, dar care, rămînînd și Dumnezeu, este și în Cer. Dacă nu s-ar fi coborît din Cer făcîndu-se om, nici nu s-ar sui la Cer ca om. Un om trimis de Dumnezeu ca prooroc, nu e coborît din Cer și nici nu se poate sui la Cer, la dreapta Tatălui, urcîndu-ne și pe noi alăturea de Sine. „Și nimeni nu s-a suit la cer, decît Cel ce s-a coborît din cer, Fiul Omului care este în cer" (Ioan 3, 13).

Dar Fiul Omului coborît din Cer nu se va sui la Cer decît după ce se va coborî la oameni din iubire, atît de mult, că va primi și moartea pentru păcatul lor, ca să o învingă, odată ce El nu și-a însușit păcatul lor decît prin reprezentare. De aceea, chiar moartea Lui e un mijloc de înălțare a Lui: „Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe și Fiul Omului" (Ioan 3, 14). Văzîndu-l pe Fiul pironit pe cruce cu păcatul lor, oamenii vor ști că păcatul nu mai are putere asupra lor. Vor ști că păcatul le poate fi iertat (Num. 21, 89). Dar cu Fiul Omului se poate

sui la Cer numai cel ce se alipește Lui prin credința că El e Fiul lui Dumnezeu, făcut Fiul Omului, care a biruit moartea și prin aceasta păcatul. Și numai cel ce se suie cu El la Cer, prin credință, nu piere, sau nu decade într-o viață chinuită mai mult părută, ci are viața veșnică ce se îmbogățește la nesfîrșit din viața Fiului lui Dumnezeu făcut om.

Dar fapta coborîrii Fiului lui Dumnezeu din Cer ca să-i urce cu Sine la Cer, sau la viața veșnică, pe oamenii care cred în El, nu se poate explica decît din iubirea lui Dumnezeu față de noi. Creatorul realizează cea mai mare unire cu creatura conștientă prin iubire, deși între El și creatură este în același timp cea mai mare deosebire. Chiar fapta creației din nimic e o faptă a iubirii Creatorului față de creatura conștientă. Căci aceasta nu este produsul unei emanații nelibere, ca individuațiunile unei esențe. Iubirea aceasta îl face pe Dumnezeu-Creatorul să dea chiar pe Fiul Său morții, ca să scape de moarte pe cei ce, nefiind din ființa lui Dumnezeu, au putut muri prin despărțirea lor liberă de El:

„Că așa a iubit Dumnezeu lumea, încît pe Fiul Său Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16). Numai Dumnezeu putea învinge moartea. Dar voia să o învingă ca om, pentru ca oamenii să o poată învinge și ei în unire cu El ca om. Dar nu o putea învinge în calitatea de om, dacă nu o primea, însă nu ca un păcătos, deși din pricina păcatului. În fond moartea e învinsă de iubirea supremă, care merge pînă la moarte pentru cei iubiți, dar păcătoși. În iubirea care merge pînă la moarte e atîta viață, că învinge chiar și moartea. Dar o iubire care merge pînă la moartea de bunăvoie nu are decît Dumnezeu. Însă Dumnezeu nu poate muri decît dacă se face om, dacă se face creatură.

Poate fi o iubire mai mare ca aceea prin care Necreatul și Creatorul, infinit de mare față de creatura din nimic, dă morții pe însuși Fiul Său necreat, ci Născut din El, ba chiar Unul-Născut, făcîndu-l creatură capabilă de moarte asemenea creaturii și Îl dă morții ca să scape creatura de moarte și s-o ridice la viața veșnică în comuniune cu El?

Ar fi putut ca Dumnezeu să judece creatura care L-a disprețuit pe El și prin aceasta a căzut în moarte, sau în lipsa vieții, la pierirea totală. Dar pentru aceasta nu trebuia să trimită pe Fiul Său în lume. Dacă a trimis pe Fiul Său în lume, L-a trimis ca să o mîntuiască prin El: „Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci

ca lumea să se mîntuiască prin El" (Ioan 3, 17). Cel ce nu-L primește, necrezînd în El, se judecă el însuși, rămînînd unul pentru care Fiul lui Dumnezeu n-a venit: „Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 3, 18).

Dar nu poate crede cineva în El și nu se poate uni prin aceasta cu El, prin puterile sale. Nu poate trece din starea de moarte a sa, sau de la despărțirea sa ca creatură, la unirea cu Dumnezeu-Creatorul, dacă nu e născut ca o existență cu totul nouă, de Dumnezeu însuși, la o viață comună cu a Lui. Ridicarea făpturii la unirea cu Dumnezeu vine de la Dumnezeu și ea este ca un adevărat act de naștere din nou, de introducere într-o cu totul altă viață a celui ce-a căzut într-o viață dominată de trup, de trupul stăpînit de plăcerea pătimașă și de aceea supus coruperii și morții. Ridicarea creatului la viața ce-i vine din Necreat este una cu ridicarea la viața născută din Duhul. Viața în Dumnezeu este una cu viața în Duhul dumnezeiesc, cu viața înduhovnicită. Acesta e marele înțeles sesizat de Sf. Evanghelist în cuvintele lui Iisus: viața nemuritoare a creaturii în Dumnezeu cel necreat și nemuritor, este una cu viața înduhovnicită; sau viața înduhovnicită este viața în planul transcendent vieții lumii create, despărțite de Dumnezeu, vieții supuse legilor monotone ale corupției, ale existenței naturale, ale insuficiențelor ei de nedepășit.

Noutatea acestei vieți n-o putea înțelege și primi nici mozaismul ca religia unui Dumnezeu care nu coboară la oameni, nici panteismul emanaționist sau evoluționist (reîncarnaționist) al religiilor păgîne, care rămîn în falsele adîncimi ale unei esențe unice, în care persoanele apar și se topesc pe rînd în moarte. De aceea Nicodim întreabă: „Cum poate omul să se nască, fiind bătrîn? Oare poate să intre a doua oară în pîntecele mamei sale și să se nască?" (Ioan 3, 4).

Noutatea aceasta a vieții în Dumnezeu și înțelegerea ei n-a putut-o aduce oamenilor decît Fiul lui Dumnezeu ca Persoană care s-a făcut om, sau s-a coborît din Cer. Numai El ca Persoană dumnezeiască făcută și om, avînd în Sine și ca om pe Duhul, a putut comunica și oamenilor pe Duhul iubirii între El și ei, din care aceștia se nasc din nou. De aceea Iisus îi spune lui Nicodim că numai cel ce crede în Fiul coborît din Cer, deschizîndu-se Lui, se poate naște din nou din Duhul nemuritor care vine din Fiul făcut om și de o ființă cu oamenii.

Sf. Maxim Mărturisitorul, urmînd răspunsului dat de Iisus lui Nicodim că „cel ce se naşte din trup, trup este, şi cel ce se naşte din Duh, duh este" şi că „de nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu" (Ioan 3, 6, 5), aseamănă pe cel născut din Duh cu Melchisedec, cel prezentat în Vechiul Testament „fără tată şi fără mamă". Acela „nu mai e numit din însuşirile naturale şi temporale, între care se cuprind tată şi mamă şi neam, început şi sfîrşit al zilelor, pe care le-a lepădat cu totul de la sine, ci din trăsăturile dumnezeieşti şi fericite, prin care şi-a schimbat chipul".... Melchisedec şi acela au ajuns la acestea „nu din pricina firii celor create şi a celor din nimic, după care a început şi a sfîrşit a fi, ci din pricina harului dumnezeiesc şi necreat care există pururea mai presus de toată firea şi de tot trupul, din pururea existentul Dumnezeu, după care se cunoaşte ca fiind născut cu totul întreg". „Pentru puterea dumnezeiască întipărită în el s-a învrednicit să ajungă un chip al lui Hristos şi al tainelor Lui negrăite ... El poartă în sine semnele lui Hristos" (*Ambigua,* trad. rom., p. 140—142). El se face prin Duhul lui Hristos, frate cu Hristos. El caută şi face în trup cele de durată şi de valoare netrecătoare, faţă de care plăcerile trupeşti dispar ca un nimic. Căci şi Fiul lui Dumnezeu face prin acte în timp şi în spaţiu limitat cele de valoare netemporală şi nespaţială ca Subiect etern şi nespaţial, deşi le lucrează prin organele mărginite ale trupului asumat.

Cel ce s-a născut din Duhul şi prin aceasta a primit pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu, vede în El lumina, căci vede pe Dumnezeu ca iubire între Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt, deci ca pe Cel ce-l iubeşte şi pe el, asigurîndu-i, dacă voieşte, viaţa veşnică. El vede prin aceasta un sens al vieţii Lui şi al tuturor, cum nu este în succesiunea de individuaţiuni ce răsar şi pier într-o esenţă oarbă, supusă unor legi fără sens, teorie pe care o susţine gîndirea panteistă.

Hristos este Fiul lui Dumnezeu venit ca lumină în lume. Dacă în general orice persoană e lumină, lumina prin excelenţă e Fiul lui Dumnezeu făcut om, care dă un sens deplin persoanei umane prin înveşnicirea ei întru fericire.

Iar cel ce nu se naşte din Duh şi nu cunoaşte pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu, rămîne în întuneric. Şi chiar prin aceasta e osîndit la moartea unei veşnice existenţe fără sens. Căci prin faptele lui lipsite de iubire, neavînd în sine lumina lui Hristos, a Fiului lui Dumnezeu devenit om veşnic, pierde sen-

sul și puterea vieții. El caută întunericul chiar pentru a-și ascunde răutatea faptelor lui. Ele se nasc prin necredința în Hristos, dar îl fac să refuze la rîndul lor credința în Hristos. ca Fiu al unui Dumnezeu iubitor, care ne cere și nouă fapte ale iubirii: „Iar judecata (celor ce nu cred că Hristos este Fiul lui Dumnezeu) este aceasta: că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decît Lumina. Căci faptele lor sînt rele. Că oricine face rele urăște Lumina, pentru ca faptele lui să nu se vădească. Dar cel care lucrează adevărul vine la lumină, ca să se arate faptele lui, că sînt săvîrșite în Dumnezeu" (Ioan 3, 19—21).

Din alipirea la Hristos ca Lumină cîștigă omul voința faptelor bune sau iubitoare și ele îl fac să nu se ferească de Lumină, sau îl fac luminos; iar neprimirea lui Hristos ca Lumină îl țin în faptele rele și prin aceasta să se ferească de El, ca Lumină. Faptele bune nu se feresc de lumină. E o legătură între Lumină și faptele bune, ca și între întuneric și faptele rele. Fugind prin faptele rele de lumină, omul se acoperă în întuneric, ca într-o minciună. Căci răul vrea mereu să se acopere și nu găsește un sens al existenței.

Prin faptele rele omul fuge de adevăr. Lumina și adevărul sînt una. Lumina nu dă pe față faptele rele prin faptul că i se arată, ci chiar prin faptul că acestea fug de ea. În lumină nu se arată decît faptele bune.

c. Din Ierusalim, Iisus s-a dus cu ucenicii Săi în partea de sud a Iordanului, în partea din Iudeea, unde auzea că mai botează Ioan. Și în apropiere de acel loc au început să boteze și ucenicii Lui, chemînd pe oameni, ca și Ioan, la pocăință, din cunoștința că s-a apropiat în Hristos Împărăția cerurilor. Ucenicii lui Ioan socotind botezul practicat de ucenicii lui Iisus drept botezul lui Iisus însuși și neînțelegînd că botezul lui Ioan, ca mijloc de îndemn al oamenilor spre Iisus, merge spre încheierea rostului lui, putînd fi practicat o vreme și de ucenicii lui Iisus, ca unii ce sînt și mai aproape de El, și-au exprimat nedumerirea față de Ioan, zicînd:

„Acela care era cu tine dincolo de Iordan, și despre care tu ai mărturisit, iată El botează și toți se duc la El" (Ioan 3, 26).

Ei socoteau că Iisus are altă misiune, mai înaltă, nu aceea de-a face ceea ce face și Ioan.

Ioan a folosit acel prilej pentru a le aminti din nou ucenicilor că Iisus este Hristos, adică Mesia cel prevestit de prooroci și că misiunea sa de pregătitor al căii spre El s-a termi-

nat. Dar n-a repetat numai ceea ce le-a spus mai înainte despre Hristos, ci le-a dat noi precizări despre El, care culminează în declarația că e Fiul lui Dumnezeu, Cel venit de Sus și care e deasupra tuturor. Sînt cuvinte aproape identice cu cele pe care le-a spus Iisus lui Nicodim. Ioan își împlinea încă odată și în mod mai deplin ca înainte misiunea lui de martor al lui Iisus ca Fiul lui Dumnezeu cel așteptat, spre a preda și ucenicilor săi această misiune, sau pe cea de martori ai lui ca martor al lui Hristos ca Dumnezeu: „Voi înșivă îmi sînteți martori că am zis: Nu sînt eu Hristosul, ci sînt trimis înaintea Lui" (Ioan 3, 28). Nu e suspectă deci evitarea formațiunilor neoprotestante de-a numi pe Iisus *Hristos?*

Ioan se numește pe sine prietenul Mirelui care este Hristos și a cărui mireasă este sufletul omenesc și în general umanitatea, prieten care se bucură ascultînd glasul Mirelui cînd vorbește miresei (Ioan 3, 29). „Deci această bucurie a mea s-a împlinit". Mirele a venit. El a început să vorbească. „Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez" (Ioan 3, 30). Hristos trebuie să crească în atenția oamenilor, iar rolul lui Ioan, care a pregătit mireasa pentru Mire, trebuie să se micșoreze. Mirele este de Sus, din Cer, adică este Dumnezeu, în El își are împlinirea și bucuria supremă mireasa. Iar el, ca prietenul Mirelui, este de pe pămînt, ca toți oamenii. Și oricine este de pe pămînt, sau creat, este pămîntean. „Cel ce vine de sus, din cer, este deasupra tuturor. Cel ce este de pe pămînt este pămîntean și de pe pămînt grăiește". În cuvîntul Celui din Cer, chiar dacă e rostit prin trup omenesc, prin sunete mărginite, se simte puterea, înțelesul, adevărul și autoritatea nemărginită ale Persoanei dumnezeiești. El înalță umanitatea la Cer, nu o ține pe pămînt, supusă morții.

Și toate acestea le termină Ioan numindu-L pe Iisus Fiul Tatălui ceresc, iubit de El, Cel de la care vine viața veșnică. „Tatăl iubește pe Fiul și toate le-a dat în mîna Lui. Cel ce crede în Fiul are viață veșnică; iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viața veșnică, ci mînia lui Dumnezeu rămîne peste el" (Ioan 3, 36).

d. Dar cînd Iisus a auzit că s-a răspîndit și printre farisei vestea că ucenicii Lui botează mai mulți oameni decît Ioan, a plecat spre Galileea (Ioan 4, 1), fie ca să-și arate misiunea Lui distinctă de-a lui Ioan, fie ca să nu-și atragă înainte de vreme dușmănia lor.

Dar în loc să se ducă în Galileea pe calea de la răsărit de Iordan, ca să ocolească Samaria, locuită de un popor deo-

sebit de cel al iudeilor (prin amestec între urmașii unor alți fii ai lui Iacob cu alte popoare din jur), a trecut prin Samaria, ca să se facă cunoscut și acelui popor.

Și s-a făcut cunoscut acelui popor printr-o femeie, pe care avea să o întîlnească lîngă o fîntînă de lîngă cetatea Sichar. Avea să se descopere ca Dumnezeu care-și arată marea iubire față de toți oamenii. Intrînd în vorbă cu această femeie de un alt neam, cu care evreii nu intrau în vorbă, Iisus îi cere să-i dea să bea. Nici păcatul, nici faptul că era de altă naționalitate nu-L opreau pe Cel venit să mîntuiască pe toți oamenii, de la încercarea de-a intra în legătură cu orice om. Îi cere ei să bea, El care era izvorul apei celei vii, și dorea să-i dea El din această apă, dacă ea ar fi știut să-i ceară. Dar tocmai pentru a o face să-i ceară Lui din apa cea vie, a intrat în vorbă cu ea, cerîndu-i apa materială. I se descoperă astfel, dintr-o dată, mai înalt decît orice om.

De fapt, la întrebarea femeii: „Cum, Tu, care ești iudeu, ceri să bei de la mine, care sînt femeie samarineană? Pentru că iudeii nu se amestecă cu samarinenii" (Ioan 4, 9), Iisus îi explică pentru ce i-a cerut să-i dea să bea: ca să i se descopere ca Cel de la care o va face să-I ceară ea să bea altfel de apă: „Dacă ai fi cunoscut darul lui Dumnezeu și cine este Cel ce-ți zice: Dă-mi să beau, tu ai fi cerut de la Mine și ți-aș fi dat apă vie" (Ioan 4, 10). Ca toate cuvintele lui Iisus, și acesta e coborît, pe de o parte, la înțelegerea oamenilor celor mai simpli, dar pe de alta cuprinde, în simplitatea lui, un înțeles nemărginit, care depășește și puterea de cuprindere a celor capabili de cea mai înaltă gîndire, sau în care se vor putea adînci la nesfîrșit. Sînt cuvinte care ridică în planul absolut, desăvîrșit, al vieții de supremă fericire.

Mai e de observat că dialogul cu omul îl începe Hristos, Dumnezeu cel întrupat. El se face întîi omului cunoscut, ca acesta să-i ceară mîntuirea. Dar descoperirea este treptată. Omul s-a trezit, a deschis ochii, dar încă nu vede clar pe Cel ce L-a trezit. Dumnezeu nu i se revelează omului dintr-o dată, deplin, pentru că omul nu-L poate cunoaște deodată în întregime. Într-un fel, omul înaintează veșnic în cunoașterea lui Dumnezeu. Și-L cunoaște tot mai mult din lucrările, din darurile Lui tot mai mari.

Femeia n-a înțeles de ce apă e vorba, dar socotind că este o apă superioară, apa de care vorbește, L-a întrebat dacă nu cumva este mai mare ca Iacov, care era și părintele samarinenilor și care a săpat această fîntînă.

Iisus i-a răspuns, precizînd deocamdată mai bine firea apei ce o poate da, ca din ea să deducă ea însăşi cine este. Dumnezeu voieşte să facă şi omul un efort pentru a cunoaşte pe Dumnezeu Cel ce i se descopere. „Iisus i-a răspuns şi a zis: Oricine bea din apa aceasta, va înseta. Dar cel ce va bea din apa pe care Eu i-o voi da, nu va mai înseta în veac. Căci apa pe care i-o voi da Eu, se va face în El izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică" (Ioan 4, 13—14). Viaţa dumnezeiască nu se epuizează în cel ce o primeşte, ci îi hrăneşte setea neîncetat, înseamnă o comunicare a iubirii nesfîrşite a lui Dumnezeu.

„Dacă bem apa lui Iisus, devenim fîntînă. Dar apa acestei fîntîni nu e o apă moartă. E mai drept să spunem că fîntîna, adică noi, adică eu, este traversată de apa ce ţîşneşte. Această apă nu vine din noi. Ea ţîşneşte din adîncurile ultime şi se înalţă spre ultimele înălţimi. Căci ea vine de la Dumnezeu şi merge spre Dumnezeu. Ea nu se poate stabiliza în noi. E un torent de har". Ea nu ne ţine într-un determinism monoton şi uscat. Ne dă mereu viaţă nouă, prin care ne depăşim. (Pere Lev Gillet, *L'eau jaillissante,* Contacts, nr. 87, 1974, p. 210).

Femeia a înţeles şi n-a înţeles acest cuvînt. A înţeles că apa aceasta poate să stîmpere mereu setea, cum nu o poate stîmpăra apa materială, dar, pe de altă parte, a înţeles-o ca putînd stîmpăra aceeaşi sete ca şi apa materială. Nu ştie de o sete netrupească ce are nevoie de o altfel de apă decît de cea materială. Iar veşnicia o cugetă ca prelungirea la nesfîrşit a vieţii în trup. „Doamne, dă-mi această apă, ca să nu mai însetez, nici să mai vin aici să beau" (Ioan 4, 15).

Dar Iisus n-a voit să-i dea şi prin aceasta să-i facă înţeleasă această apă şi pe Sine ca Izvorul ei, numai ei, în izolare, şi de aceea i-a cerut femeii să se ducă şi să-l aducă şi pe bărbatul ei, ştiind că ea a avut cinci bărbaţi, iar cel cu care trăieşte acum nu-i este bărbat legal, deci femeia va înţelege că i se cere să aducă mai mulţi locuitori din cetatea Sichar.

Chestiunea celor cinici bărbaţi ai samarinencii a dat loc la interpretări diferite.

Unii au văzut o alegorie în situaţia acestei femei. Origen cugeta că numărul cinci se referă la faptul că din toată Scriptura, samarinenii nu primeau decît Pentateuchul, primele cinci cărţi atribuite lui Moise. S-a vorbit şi de cele cinci coloane pe care regele Asiriei le instalase în Samaria, coloane ce

proveneau din cinci țări diferite și aduceau cu ele cultul zeilor naționali.

Au fost emise și alte ipoteze. Toate au comună ideea că imposturi politice și religioase străine au înlocuit cultul adevăratului Dumnezeu, al lui Iahve, prin cultele nelegitime și într-un anumit fel adultere. Cei cinci bărbați ai samarinencii erau deci simboale.

Aceste interpretări sînt fanteziste. Interpretarea cea mai simplă e probabil cea mai bună. Cuvintele lui Iisus despre cei cinci bărbați par a face aluzie la o situație reală.

Dar trebuie eliminată, ca contrară istoriei, și ideea foarte răspîndită care vede în samarineancă o femeie vinovată, păcătoasă, rușinată de Hristos. Desigur, situația unei femei măritate de cinci ori... constituia un caz destul de rar. Dar la iudei și la samarineni aceasta făcea parte din planul moral și religios obișnuit. „Cinci divorțuri succesive, legal pronunțate, nu erau o imposibilitate (se poate, de altfel, ca unul sau mai mulți bărbați să fi murit în timpul căsătoriei). Dar deși neosîndită legal, totuși cuvîntul lui Iisus o pune într-o situație inferioară. Iisus aduce trecerea la monogamie".

Dar cuvîntul lui Iisus mai vrea să cheme pe oameni din diviziunea sufletului în multe patimi. Acestea sînt fîntîni fără apă. „E ceea ce vrea să spună Iisus și cînd întreabă pe demonul din îndrăcitul din Gadara: „Care e numele tău? — Legiune!". Pasiunile sfîșie unitatea persoanei datorită multor demoni. Trebuie să scăpăm de ei și de patimi, revenind la unitate" (Lev Gillet, *Jesus et la Samaritaine*, rev. cit., p. 214—215).

Înainte de-a pleca să împlinească porunca lui Iisus, femeia i-a cerut o lămurire: poate să le dea El apa vie, odată ce este iudeu, iar ei, samarinenii, nu alcătuiesc o comunitate religioasă cu iudeii? Îndreptățirea acestei separații i se clatină, căci recunoștea că El este cel puțin un prooroc al lui Dumnezeu și totuși El vine și la samarineni cu cuvîntul Lui de la Dumnezeu. Dar voia să vadă confirmată depășirea acestei separații de către El: „Doamne, văd că Tu ești prooroc. Părinții noștri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie a se închina" (Ioan 4, 19—20).

Aceasta i-a dat prilejul lui Iisus să arate că de fapt a venit vremea să se depășească granițele de credință și de închinare între popoare. Căci, Dumnezeu este Duh și ca atare se află oriunde și oriunde trebuie să I se aducă închinare de adevărații închinători. Căci Ei se ridică la unitatea între ei în

Duhul cel unul al lui Dumnezeu, care lucrează în ei şi prin aceasta li se face cunoscut în adevărul Lui. Dumnezeu cel adevărat este Tatăl tuturor pentru că este Tată din veci al unui Fiu pe care acum L-a trimis ca să se facă Frate în Duhul, sau în harul Lui, cu toţi oamenii.

„Vine ceasul şi acuma este, cînd adevăraţii închinători se vor închina Tatălui în Duh şi adevăr, că şi Tatăl astfel îi doreşte pe cei ce I se închină Lui. Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină Lui, trebuie să I se închine în Duh şi adevăr" (Ioan 4, 23—24). Închinarea în adevăr înseamnă închinarea în Adevărul lui Dumnezeu ce ni s-a descoperit în Hristos, în Fiul Său cel iubit, trimis din iubire faţă de noi în lume, şi în Duhul Adevărului, care este Hristos, în Duhul iubirii de Dumnezeu ce ni-L dă Fiul Lui, care este totodată Viaţă; şi nu într-un formalism exterior. Aceasta depăşeşte despărţirile.

Femeia auzise pînă acum că la înălţimea unei întîlniri în Duh cu Dumnezeu şi prin aceasta la credinţa universală în Dumnezeul adevărat, de care i se vorbeşte acum, vor fi ridicaţi oamenii de Mesia sau de Hristos. De aceea şi-a exprimat nădejdea că ceea ce-i spune El, le-o va lămuri mai pe larg Acela.

„I-a zis femeia: Ştim că va veni Mesia, cel numit Hristos. Cînd va veni Acela, ne va vesti nouă toate" (Ioan 4, 25). La acestea „Iisus i-a zis: Eu sînt, Cel ce vorbesc cu tine" (Ioan 4, 26).

Iisus a dus femeia pînă la gîndul despre Mesia, sau Hristos, ca să I se descopere că El este Acela. Iisus a găsit de bine să se descopere că e Mesia, după ce prin toate cîte le-a spus înainte femeii, o dusese la gîndul că Cel ce-i vorbeşte e cineva care ştie de Hristos, care anunţă starea ce-o va realiza Hristos, care deci s-ar putea să fie Hristos însuşi.

Această afirmare primită ca adevărată de femeie a hotărît-o definitiv să plece să aducă oamenii din cetate să vină să-L asculte.

Cu toată smerenia în care se înfăţişa şi prin care se apropia de oamenii cei mai simpli, Iisus avea totuşi îndrăzneala să se afirme celor ce-i vedea în stare să-L creadă ca atare, că este Mesia, adică Hristosul prezis de prooroci, mai presus de ei, venit de sus, din cer, sau Fiul Tatălui. Avem aici nu numai o mărturisire a altora că El este Hristosul, ci a Lui însuşi. (Şi totuşi formaţiunile neoprotestante nu voiesc să-L numească astfel). El rămînea acoperit de smerenia umanităţii pentru cei ce nu ajungeau să-L simtă ca atare, sau încă nu erau ajunşi la putinţa să admită măcar această afirmare a Lui. El se trăia însă ca Fiul lui Dumnezeu sub umanitatea Lui. Dar se şi des-

coperea astfel cînd socotea de bine și, anume, celor ajunși la capacitatea de a-L simți ca atare, sau măcar la putința admiterii dumnezeirii Sale celor ce nu-l simțeau încă astfel. Și fiecăruia i se descoperea în măsura în care era în stare să-L primească. Dar uneori, cînd era vorba de cărturari și farisei, se descoperea ca Dumnezeu și celor ce refuzau această afirmare spre osîndirea lor. El însă își trăia permanent dumnezeirea Lui chiar în, sau prin cele mai smerite fapte și mișcări ale Lui. Își trăia dumnezeirea atotprezentă chiar cînd făcea cu trupul pași obositori de la un loc la altul, sau eternitatea dumnezeirii chiar cînd se concentra cu umanitatea în preocuparea cerută de necesitatea unei clipe; dar și atotputernicia dumnezeirii în fapte săvîrșite prin organele mărginite ale trupului. Își trăia fericirea dumnezeirii în timp ce trăia durerile trupului. Oare nu trăiește și omul, în vreme ce suferă pentru o cauză mare, fericirea cu sufletul pentru că le poate răbda?

La început nici chiar ucenicii Săi nu trăiau simțirea sigură a dumnezeirii Lui, sau alternau această simțire sigură cu oarecare îndoială sau neclaritate, datorită manifestării, dar și acoperirii dumnezeirii prin slăbiciunile și mărginirile trupului. Dumnezeirea Lui ar fi fost prea copleșitoare pentru ei, dacă s-ar fi manifestat întreagă. Sau ei nu puteau să o cuprindă în întregimea ei infinită. O pildă de netrăire clară, permanentă a dumnezeirii Lui o dau ucenicii și cînd, sosind ei, se mirau de convorbirea Lui cu samarineanca lîngă fîntîna lui Iacov, unde El se oprise ostenit, în vreme ce ei se duseseră în cetate să cumpere ceva de mîncare. Aceeași netrăire sigură a dumnezeirii Lui, o manifestă ei și în poftirea Lui la mîncarea celor aduse de ei și în gîndul ce și-l schimbau între ei, la refuzul lui Iisus de-a răspunde poftirii lor, cu motivul că are de mîncat o altă mîncare decît cea materială, că poate în absența lor i-a adus altcineva de mîncare.

Dar cînd Iisus le-a explicat de ce mîncare a vorbit El, ei L-au ascultat cu atenție și au primit ceea ce le-a spus: „Iisus le-a zis: Mîncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine să fac lucrul Lui“ (Ioan 4, 34). El le spune că e trimis să împlinească un lucru, pentru împlinirea căruia nu a fost și nu va fi trimis nimeni. El este prin aceasta unic și mai presus de toți oamenii.

Dar Iisus merge mai departe în explicarea acestei misiuni a Sa. E o explicare cu mai multe sensuri. Primul dintre acestea: Deși El nu poate fi înlocuit în ea de nimeni, El își ia cola-

boratori în ea și pe oameni. Dar El este Semănătorul, singurul Semănător. Căci numai Fiul lui Dumnezeu Cel venit prin întrupare aproape de inima oamenilor poate semăna în ea credința în El. Ucenicii Lui din timpul cît a fost pe pămînt și de după aceea, chiar dacă spun altora cuvîntul despre Hristos, totuși sînt numai secerătorii rodului credinței pe care, prin cuvîntul lor, o seamănă ca sămînță Hristos în inimă. Dacă nu pătrunde puterea lui Hristos prin cuvîntul spus de ucenici, nu va răsări și crește credința. Iisus înfățișează la prezent credința viitoare pe care o va semăna El în inimi și rodul ei pe care îl vor secera ucenicii Lui. Prin aceasta afirmă din nou dumnezeirea Lui.

Către primii ucenici a rostit chiar El și cuvintele prin care a sădit sămînța credinței în inimile lor. Iar acești ucenici au putut vedea și mai mult că Hristos a fost Semănătorul credinței lor, iar ei secerătorii care s-au folosit de ea. Dar deosebirea ce o face Hristos între Semănător și secerători, se poate referi și la semănarea credinței pe care o va face El prin cuvîntul propriu în inimile samarinenilor, de a cărei apariție se vor bucura și ei mai tîrziu, sau la semănarea credinței pe care o va face El prin cuvîntul unora și la bucuria de apariția ei a altora. La aceste cazuri se referă Hristos cînd vorbește la plural de semănători și secerători. Dar în fond și în aceste cazuri Hristos este Cel ce seamănă prin cuvîntul unora credința. Dar pot fi numiți semănători și cei ce spun altora cuvîntul Lui sau despre El, prin faptul că cuvîntul rostit de ei e mijlocul prin care Hristos seamănă credința în aceia.

În acest sens, Sf. Apostol Pavel poate spune, la părere, inversul: că el sădește, dar Dumnezeu dă creșterea. Dar în realitate prin sădirea lui înțelege rostirea cuvîntului, iar în sădirea credinței și în creșterea ei, e activă puterea lui Dumnezeu. De fapt omul e numai secerătorul credinței apărute și crescute de Dumnezeu.

„Eu am sădit, Apollo a udat, iar Dumnezeu a făcut să crească. Astfel nici cel ce sădește nu e ceva, nici cel ce udă, ci numai Dumnezeu care face să crească“ (I Cor. 3, 6—7). „Iar cuvîntul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte convingătoare ale înțelepciunii omenești, ci în dovada Duhului și a puterii. Pentru ca credința voastră să nu fie din înțelepciunea oamenilor, ci din puterea lui Dumnezeu“ (I Cor. 2, 4—5). În acest sens larg, toți cei ce propovăduiesc pe Hristos sînt secerători ai rodului credinței sădite de El însuși în inimile oamenilor. De aceea El zice:

„Ridicați ochii voștri și priviți holdele, că sînt albe pentru seceriș. Iar cel ce seceră primește plată și adună roadă spre viața veșnică, ca să se bucure și cel ce seamănă și cel ce seceră. Eu v-am trimis să secerați ceea ce voi n-ați muncit; alții au muncit și voi ați intrat în munca lor" (Ioan 4, 35, 38).

Evanghelia Sf. Ioan ne spune că unii samarineni au venit la credința în Hristos prin cuvîntul femeii, alții prin cuvîntul Lui: „Și mulți samarineni din cetatea aceea au crezut în El pentru cuvîntul femeii, care mărturisea: Mi-a spus toate cîte am făcut. Deci după ce au venit la El, samarinenii îl rugau să rămînă la ei. Și a rămas acolo două zile. Și cu mult mai mulți au crezut pentru cuvîntul Lui. Iar femeii îi ziceau: Credem nu numai pentru cuvîntul tău, căci noi înșine am auzit și știm că Acela este cu adevărat Hristos, Mîntuitorul lumii" (Ioan 4, 39—42).

Tradiția spune că samarineanca a devenit, sub numele de Fotinia, o mare propovăduitoare a lui Hristos și a murit ca martiră în vremea lui Nero.

E evidentă referirea acestei declarații (Ioan 4, 39—42) la Sine, ca Semănător al credinței, fie prin cuvîntul propriu, fie prin al altora, și în primul rînd al ucenicilor Săi, care vor secera rodul crescut al acestei credințe cînd vor merge la ei mai tîrziu, după învierea Lui. Poate deschiderea samarinenilor pentru credința în El se reflectă în pilda lui Iisus despre Samarineanul milostiv, care se îngrijește de omul rănit de tîlhari, contrar preotului și levitului iudeu (Luca 10, 30—37). E o pildă prin care dă o interpretare largă poruncii din Lege despre iubirea aproapelui, arătînd că aproapele este cel ce are milă de omul necăjit. Prin milă mă simt aproape de orice om în suferință, cum mi-l face și pe el aproape.

Tot această deschidere a Samarinenilor pentru Iisus se arată poate și în faptul că din cei zece leproși vindecați de puterea Lui, cînd mergeau conform îndemnului Lui de-a se duce să se arate preoților, numai unul, care era samarinean, s-a întors slăvind pe Dumnezeu (Luca 11, 15). Poate pe ceilalți îi vor fi oprit preoții iudei de a se întoarce să-i mulțumească.

VII. **Diferite vindecări ale lui Iisus și trimiterea celor doisprezece Apostoli la propovăduire.**

a. După alte două zile petrecute în Samaria, Iisus a plecat spre Galileea (Ioan 4, 45—46). Și avînd ca centru Caper-

naumul, și-a reluat propovăduirea și vindecările minunate. Evangheliile relatează, din multele vindecări sau minuni, pe unele mai semnificative. Așa e relatată în mod special vindecarea slăbănogului din Capernaum, pentru faptul că Iisus o leagă de iertarea păcatelor prin care își afirmă dumnezeirea Sa (Matei 9, 6) și pe cea de la distanță, vindecarea slugii sutașului din aceeași localitate, pe temeiul marii credințe a acestuia. Cu această ocazie, lăudînd credința sutașului, Iisus afirmă că a venit nu numai pentru mîntuirea celor din Israil, ci a tuturor oamenilor care vor crede în El. Ba mai degrabă se vor mîntui cei din alte neamuri, decît cei din Israil. „Iisus s-a minunat (de credința acestuia) și a zis: Adevărat grăiesc vouă, nici în Israil n-am găsit atîta credință. Și zic vouă, că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor. Iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai dinafară. Acolo va fi plîngerea și scrîșnirea dinților" (Matei 8, 10—12). Se pare că tot această vindecare o prezintă puțin deosebit Sf. Ev. Ioan (4, 46—53).

Dar Iisus își afirmă cu acest prilej și calitatea Sa de Judecător universal care va supune judecății Sale pe toți oamenii. Și în general, cînd vindecă păgîni prin credința lor, pune în relief calitatea Sa de Judecător universal. Puterea Lui de Judecător universal o declară decurgînd din puterea Lui de Mîntuitor al tuturor celor ce cred în El. Cel ce le poate deschide poarta Împărăției tuturor celor ce cred în El și nu o face aceasta celor ce nu-L primesc, este Împăratul acestei Împărății. Soarta veșnică a tuturor atîrnă de alăturarea sau nealăturarea la El.

Cei ce vor intra în Împărăție vor sta la ospățul veșnic al bucuriilor spirituale cu Avraam.

Întîi se cuvine să observăm că Iisus afirmă în general importanța credinței în vindecările ce le săvîrșea: „Credința ta te-a mîntuit". Credința aceasta nu însemna credința celui bolnav în el însuși. De ce nu s-ar fi vindecat în acest caz femeia care suferea de scurgerea sîngelui de doisprezece ani? (Matei 9, 20—22). Nu însemna nici credința într-un alt om. N-ar fi încercat aceeași femeie să se vindece în asigurarea vreunui om că se va vindeca? Credința aceasta însemna credința în El ca Dumnezeu. Numai de la Dumnezeu se poate aștepta o vindecare minunată. Dar aceasta s-a putut aștepta de cineva mai mult cînd a văzut pe Dumnezeu în Hristos. Îl ve-

deau bolnavii că face multe vindecări minunate și aceasta îi făcea să creadă că e Dumnezeu.

Credința nu e ca o aruncare a unui fir electric în gol, ci în Dumnezeu, ca în priza de la care vine lumina și orice minune. Chiar dacă se spune că credința însăși e o mare forță a spiritului și această forță are efect asupra trupului, această forță nu se poate naște în om fără convingerea că prin ea se pune în legătură reală cu Dumnezeu. Și această punere în legătură cu El prin convingerea că se pun în legătură cu Dumnezeu li se ușura oamenilor cînd multele vindecări ce le vedeau săvîrșite de Hristos le dădeau temeiuri să creadă că El e Dumnezeu dar că, întrucît este și om, le este atît de accesibil. Iar Iisus punea în relief, prin mărturia lor, în fața tuturor, dumnezeirea Sa.

Că nu credința bolnavilor ce se vindecau, neatîrnată de El ca Dumnezeu venit aproape le readucea sănătatea se vede și din faptul că Iisus a vindecat sau a înviat și oameni care nu-și puteau manifesta credința (fiica sutașului, fiul văduvei din Nain).

Iar în cei ce își puteau manifesta credința în El ca Dumnezeu, se producea o comunicare spirituală între El și ei (de la El la ei, de la ei la El), care nu mai lăsa putința de-a despărți între ceea ce era de la ei și de la El. Iar cei ce nu puteau avea această credință înainte de vindecarea (sau învierea) lor, o dobîndeau după aceea, ca și cei din jurul lor.

Iisus punea atîta preț pe credință, încît a spus tatălui care se ruga să-i vindece fiul demonizat: „De poți crede, toate sînt cu putință celui ce crede" (Mc. 9, 23). Dar precizează că credința aceasta e credința în Dumnezeu unită cu rugăciunea și de la El vine împlinirea cererii lor. Așa, după ce a uscat smochinul cu un singur cuvînt, a spus ucenicilor: „Adevărat grăiesc vouă, de veți avea credință și nu vă veți îndoi ... de veți zice muntelui acestuia: Ridică-te și aruncă-te în mare, va fi așa. Și toate cîte veți cere, rugîndu-vă cu credință, veți primi" (Matei 21, 21—22).

„De veți avea credință cît un grăunte de muștar și ați zice acestui dud: Dezrădăcinează-te și te sădește în mare, v-ar asculta" (Luca 17, 6). Principalul e să se creadă în Dumnezeu fără îndoială, să se aibă siguranța că El va ajuta.

Cel ce crede în Dumnezeu se depășește pe sine, împlîntîndu-se în Dumnezeu. Se uită pe sine cu neputințele sale. Nu mai vede decît pe Dumnezeu. Credința este nedespărțită de rugăciune. Iar trecînd întreg cu nădejdea lui în Dumnezeu,

atrage din Dumnezeu puterea Lui. Însuși Dumnezeu lucrează în acest caz prin acela. Și ce nu poate face Dumnezeu, care le-a creat, le susține și le mișcă pe toate? Dar pentru aceasta omul a trebuit să uite de sine, să fi trecut cu totul în Dumnezeu, să se afle în Dumnezeu, ca Dumnezeu să fie și să lucreze în El. Credința tare e o unire totală a omului cu Dumnezeu fără să se contopească în El.

Deci nu prin faptele proprii poruncite de Lege se obține puterea lui Dumnezeu. În acest sens Iisus spunea că n-a venit să strice legea, ci s-o împlinească pentru cei ce o împlinesc ei înșiși, arătînd în ce constă această împlinire. Iar împlinirea ei constă în depășirea încrederii în săvîrșirea pur exterioară, fără participare interioară a unor acte de cult și prin încrederea în comuniunea iubitoare cu Dumnezeu și cu semenii.

Astfel Iisus afirmă Legea, dar numai întrucît ea arată evreilor că nu se mîntuiesc prin faptele ei, ci că ele sînt numai preînchipuiri ale credinței în Fiul lui Dumnezeu care va veni ca om și se va aduce El însuși jertfă din iubire pentru oameni. Legea trebuie păzită, dar în înțelesul ei neformalist, ca cea care vrea să înalțe pe oameni la relații de iubire cu Dumnezeu și întreolaltă. De aceea, însuși Hristos spune: „Dar mai lesne e să treacă cerul și pămîntul, decît să treacă din lege un corn de literă“ (Luca 16, 17). În acest sens Hristos este împlinitorul Legii. De aceea evreii care n-au primit pe Hristos, n-au înțeles Legea, n-au împlinit-o cu adevărat și de aceea se vor osîndi. În sensul acesta și Sf. Apostol Pavel a declarat că, urmînd lui Hristos, nu desființează Legea: „Desființăm Legea prin credință? Să nu fie! Dimpotrivă. O întărim!“ „Căci socotim că prin credință se va mîntui omul (fapt urmărit de lege), nu prin faptele Legii“. De aceea „oare este Dumnezeu numai al iudeilor? Nu este El și Dumnezeul păgînilor? Da, și al păgînilor“ (Rom. 3, 31, 28—29).

Dar aceasta nu înseamnă că numai păgînii vor fi mîntuiți, iar evreii toți osîndiți, pentru că toți vor respinge credința în Hristos. Că și unii dintre ei vor fi mîntuiți, chiar dacă sînt conducători spirituali ai evreilor, o arată Iisus prin altă minune relatată de Evangheli: învierea fiicei lui Iair, mai-marele sinagogii din Capernaum (Matei 19, 23—25; Luca 8, 41—42; 49—56; Marcu 5, 22; 38—42).

E semnificativ însă că Iisus cere părinților fetei și ucenicilor *ce-au intrat în casă* cu El, să nu vorbească despre această minune a Lui. Poate că voia să-l cruțe deocamdată pe Iair de ceilalți conducători ai cultului mozaic.

Nu același lucru li-l poruncește însă cu privire la vindecarea femeii care suferea de 12 ani de curgerea sîngelui, prin atingerea de haina Lui pe neobservate (Matei 9, 20—22; Marcu 5, 25—34; Luca 8, 43—48). Și în cazul ei și în cel al slăbănogului din Capernaum, oameni simpli, Iisus a ținut să se facă cunoscută și vindecarea și credința lor.

Dar cele trei vindecări le-a făcut Iisus după ce s-a întors în Capernaum din ținutul Gadarenilor unde eliberase doi demonizați, dar unde locuitorii orașului Gadara n-au vrut să-L primească de teama să nu le provoace și alte pagube materiale, cum le-a provocat prin alungarea duhurilor în turma de porci ce s-a aruncat în mare (Matei 8, 28—34; Marcu 5, 1—17; Luca 8, 27—40). Poate prin aceasta Iisus a arătat că nici păgînii nu-L vor primi toți, spre deosebire de iudei. Sau cel puțin la început va fi primit de o parte din Iudei, ca pîrgă a Bisericii. Prin eliberarea acestor demonizați, Iisus se dovedește ca Cel ce e stăpîn și al demonilor, sau că și aceștia Îl simt ca pe Dumnezeu Cel întrupat. „Ce ai cu mine (cu noi), Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Prea Înalt? Rogu-te, nu mă chinui" (Luca 8, 28; Matei 8, 29; Marcu 5, 7).

Dar Evangheliile rețin dintre multele minuni săvîrșite de Iisus și potolirea valurilor care, în vreme ce dormea, învolburau corabia în care trecea cu ucenicii Săi lacul Ghenizaret, noaptea, spre Gadara. Prin aceasta și-a arătat dumnezeirea ucenicilor Săi, întărindu-le credința în El ca unul ce stăpînește și natura (Matei 8, 23—24; Marcu 4, 37—39; Luca 8, 22—25). De fapt ucenicii au văzut în aceasta o nouă dovadă a calității supraomenești a lui Iisus. Căci Iisus întrebîndu-i: „Unde este credința voastră?", ei, temîndu-se, s-au mirat, zicînd unul către altul: „Oare, cine este Acesta, că poruncește și vînturilor și apelor și-L ascultă?" (Luca 8, 25).

Evangheliile mai amintesc, ca prima dintre aceste vindecări minunate ale lui Iisus, și pe cea a unui lepros, căruia de asemenea îi poruncește să nu spună vindecarea Lui nimănui, înainte de a se arăta preotului și de-a primi de la el o dovadă a sănătății lui, ca nu cumva să nu fie crezut de oameni (Matei 8, 4).

Evanghelistul Matei rezumă multele vindecări și propovăduirea învățăturii în localitățile Galileii astfel: „Și Iisus străbătea toate cetățile și satele învățînd în sinagogile lor, propovăduind Evanghelia Împărăției și vindecînd toată boala și neputința în popor" (Matei 9, 35). Iar Evanghelistul Luca vorbește de mulțime de inși ce-i urmau ca ucenici, de mulțimi

ce-și aduceau bolnavii să-i vindece și se atingeau de veșmintele Lui, „că putere ieșea din El și-i vindeca pe toți“ (Luca 6, 19).

Propovăduia în sinagogi ca să arate că legea veche cuprindea în ea potențial chemarea tuturor oamenilor spre treapta înaltă pe care o cerea El, dar prin aceasta arăta totodată că El însuși se adresează tuturor oamenilor care cred în El. Dar, cum am văzut, faptul că Hristos trecea de la iudei la păgîni, nu însemna că toți aceștia îl vor primi și se vor mîntui.

b. Multele vindecări și învățătura Lui, care mergea la inima oamenilor neînvîrtoșați în pretenția că ei împlinesc amănuntele exterioare ale Legii, atrăgea mulțimea oamenilor simpli, dornică de ușurare, de mîngîiere și de lumină, neînchisă în pretenția că știu totul, mai mult decît Iisus, cum erau cărturarii și fariseii. Iar mulțimea aceasta provoca mila lui Iisus față de ei. Și tot aceasta L-a îndemnat să le arate ucenicilor Săi rolul lor în a duce cuvîntul Lui de mîngîiere, ca mijloc de naștere a credinței în El, și de secerători ai rodului credinței cînd aceasta prinde ușor rădăcină în ei.

„Și văzînd mulțimile, I s-a făcut milă de ele că erau necăjite și rătăcite ca niște oi care n-au păstor. Atunci a zis ucenicilor: Secerișul e mult, dar lucrătorii sînt puțini. Rugați, deci, pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul Său“ (Matei 9, 36—38).

Erau mulțimi prezente, pe care Iisus le vedea, ca și pe cele viitoare, lipsite de Păstorul cel bun, drept care li s-a făcut el însuși, ca Fiul lui Dumnezeu făcut om din marea Lui iubire față de ei (Ioan 10, 11). Iisus voia să se folosească de Apostolii Lui de atunci și de totdeauna ca de cei ce aduc oile rătăcite de acum și din viitor la Păstorul lor, desigur nu fără să lucreze El însuși prin ei, sau fără să-L facă, prin Duhul Lui, pe El însuși străveziu în rîvna lor slujitoare. Această slujire le cere Iisus Apostolilor Săi s-o împlinească, la început, numai „la oile cele pierdute ale casei lui Israil“, nu și la păgîni și samarineni (Matei 10, 5—6). E ceea ce au și făcut la început, după Învierea Lui, Apostolii. Căci socotim că și de această trimitere e vorba în cap. 10 din Evanghelia Sf. Matei. Dar întîi i-a trimis la poporul iudeu. Aceasta pentru că, pe de o parte, prin acest popor s-a pregătit venirea lui Hristos și cei dintîi creștini s-au recrutat dintre ei, pe de alta, pentru că judecata la care va fi supusă majoritatea lui pentru neprimirea

lui Hristos va fi cu atît mai justificată, cu cît el a fost chemat întîi în Împărăţia cerurilor.

Această Împărăţie adusă de El cere şi Apostolilor să o propovăduiască întîi poporului iudeu, apoi tuturor popoarelor: „Şi mergînd, propovăduiţi, zicînd: S-a apropiat Împărăţia cerurilor" (Matei 10, 7). Cine putea avea autoritatea să le poruncească Apostolilor şi urmaşilor lor să anunţe că s-a apropiat această Împărăţie, decît Întemeietorul ei! Numai El, ca Dumnezeu, le poate da puterea să-şi facă şi ei crezută propovăduirea, întărită de fapte minunate: „Tămăduiţi pe cei neputincioşi, înviaţi pe cei morţi, curăţiţi pe cei leproşi, pe demoni îi scoateţi; în dar aţi luat, în dar să daţi" (Matei 10, 8). Dar ultimul Dăruitor al acestei puteri este Dumnezeu făcut om.

În legătură cu aceasta le cere Apostolilor să nu se îngrijească de cele materiale. E ceea ce recomandase Iisus şi în Predica de pe munte. Va avea Dumnezeu, Căruia Îi slujesc, grijă de ei, cum are de păsările cerului şi de crinii cîmpului. Nu era, în această asigurare ce le-o dădea, aceeaşi conştiinţă a Sa de Dumnezeu întrupat? Ucenicii lui Hristos nu trebuie să susţină şi prin pilda lor lupta între oameni pentru cele materiale. Dimpotrivă, trebuie să întărească, prin neinteresarea de ele, încrederea oamenilor în Hristos pe care Îl propovăduiesc ca Dumnezeu; şi ca urmare şi frăţia între ei.

După o seamă de alte sfaturi practice, Iisus propovăduieşte Apostolilor osînda de care vor avea parte cei ce nu-i vor primi şi prigonirile la care vor fi supuşi ucenicii Lui. Aceasta dă de înţeles că Iisus se referă la toţi cei ce Îl vor propovădui pe El în tot viitorul. Prin acestea îşi descoperă iarăşi autoritatea Lui dumnezeiască şi lupta ce se va da în lume pentru El în tot viitorul. El va supune osîndei veşnice pe cei ce nu-i vor primi ca trimişi ai Lui. Dar lupta se va susţine de ei prin blîndeţe, ca a oilor, iar de aceia prin sălbăticie, ca a lupilor. Căci ei vor propovădui blîndeţea şi nevinovăţia. Dar chiar şi acestea vor întărîta pe cei ce nu le vor. Însă blîndeţea şi nevinovăţia aceasta nu e din prostie, ci e unită cu înţelepciunea.

„Adevărat grăiesc vouă, mai uşor va fi pămîntului Sodomei şi Gomorei în ziua judecăţii, decît cetăţii aceleia (care vă alungă din ea). Iată Eu vă trimit pe voi ca pe nişte oi în mijlocul lupilor; fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii" (Matei 10, 15—16).

Tăria şi înţelepciunea propovăduirii lor, unite cu blîndeţea, nu vor fi de la ei, ci de la Duhul Sfînt: „Fiindcă nu voi

sînteți cei ce vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru grăiește în voi". Va grăi în ei Duhul Tatălui, pentru că vor vorbi despre El, care este Fiul Unul Născut al Tatălui și care, avînd El în primul rînd pe Duhul Tatălui și ca om, Îl comunică și celor ce se unesc cu El prin credință și vorbesc despre El.

Dar cu cît vor vorbi cu mai multă tărie și cu mai mult efect despre Fiul, cu atît vor fi mai urîți de unii dintre oameni, pentru că propovăduiesc pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu ce s-a jertfit din iubire pentru oameni și a înviat.

Multor oameni le e greu să se facă buni, sau să suporte să li se ceară să se facă buni. Încă și mai greu le vine să accepte să li se spună că *Iisus a biruit moartea pentru oameni* prin înviere, ceea ce Îl dovedește ca Dumnezeu. Nu-L vor pe Dumnezeu amestecat în treburile lor pătimașe, motiv pentru care mulți Îi neagă existența, și cu atît mai mult venirea Fiului Lui între ei ca om. Dar Iisus se afirmă ca atare. Se afirmă prin aceasta Cel prin care și pentru care se va da o luptă grea și *neconteniță*. Cei ce-L primesc nu pot renunța la propovăduirea Lui, iar cei ce se simt incomodați de El nu pot să nu urască pe cei ce-L propovăduiesc.

Iisus se afirmă și prin aceasta cu hotărîre ca Fiul lui Dumnezeu făcut om și prevestește viitorul luptei necurmate ce se va da din pricina Lui, luptă pe care nu cere ucenicilor Săi să o evite, renunțînd la propovăduirea Lui, odată ce de El depinde mîntuirea și viața de veci a oamenilor.

Venirea Lui între oameni angajează toată istoria în luptă din pricina Lui. Se vede și în aceasta dumnezeirea lui Iisus ca a unui Dumnezeu care n-a venit să stăpînească peste oameni cu metode lumești, ci ca să-i înalțe prin iubire la iubire, sau la cea mai înaltă umanitate în unire cu El.

Apostolii Lui trebuie să rabde această ură și prigonire continuă, nerenunțînd la propovăduirea Lui pentru scăparea de ura multora: „Și veți fi urîți de toți pentru numele Meu; dar cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui" (Matei 10, 21). Sfîrșitul acesta e moartea ce le vine de la Dumnezeu, sau moartea adusă de ura celor ce-i urăsc pentru propovăduirea lui Hristos.

Ucenicii Lui viitori vor trebui să ajungă prin toate localitățile cu propovăduirea Lor. Dar vor ajunge la toate, sau vor reveni cu propovăduirea lor în toate cele în care necredința în Hristos își ia din nou avînt, pînă va veni din nou Hristos la sfîrșitul lumii: „Adevărat, adevărat vă zic vouă, nu

veți sfîrși cetățile lui Israil (cel spiritual = ale omenirii îndeobște), pînă ce va veni Fiul Omului" (Matei 10, 23).

Iisus se declară cu hotărîre Învățător și Stăpîn al tuturor celor ce-L propovăduiesc în calitate de ucenici, și de slugi ale Lui, deci Învățător și Stăpîn al tuturor oamenilor. Și le spune că va fi firesc să fie prigoniți, odată ce și pe El L-au batjocorit și pînă la urmă Îl vor răstigni. Chiar în apariția Lui în istorie ca Învățător și Stăpîn care supără pe mulți cu chemarea lor le recunoașterea Lui ca Învățător al bunătății, și ca Cel ce voia să fie Izvor de putere (Stăpîn) pentru aceasta, era un motiv de luptă împotriva Lui. Și aceasta era posibilă, pentru că nu venise ca Stăpîn care să-i silească la bunătate. Aceasta nu le-ar fi inspirat bunătatea și nu i-ar fi întărit în ea. „Nu este ucenic mai mare decît Învățătorul, nici slugă mai presus de Stăpînul său... Dacă pe Stăpînul casei L-au numit Beelzebul, cu cît mai mult pe casnicii Lui?" (Matei 10, 24).

Dar Iisus le cere Apostolilor și ucenicilor să nu se teamă de nici o prigonire. Nici chiar de uciderea trupului, ci să se teamă de despărțirea de Hristos care le va aduce și sufletul și trupul în gheenă. Căci „oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu care este în ceruri" (Matei 10, 32—33). Numai cel ce stă lîngă Hristos este primit de Tatăl; numai prin Hristos se ajunge la Tatăl. Uneori, mai înainte, L-a numit pe Tatăl și Tatăl ucenicilor (Matei 10, 20). Acum Îl numește Tată al Lui în mod deosebit. Tatăl se face și Tată al ucenicilor Lui numai cînd ei se alătură Fiului și-L mărturisesc pe El ca Fiul Lui. De alăturarea la Hristos depinde ca să fie făcut și alt om fiu al Tatălui prin har. Hristos e prin Sine Fiul Tatălui. Alții devin fii ai Lui prin alăturarea lor la Sine. Unirea între Fiul și Tatăl e atît de deplină, că cine se unește cu Fiul, se unește și cu Tatăl și cine rămîne străin de Fiul, rămîne străin și de Tatăl.

Lupta dintre oameni din pricina lui Hristos va merge pînă la îndușmănirea între tată și fiu, mamă și fiică, între cei ce-L vor primi și cei ce nu-L primesc pe El. Și Iisus nu-i îndeamnă pe cei ce cred în El să renunțe la credința în El, pentru a se împăca cu ceilalți. El vrea ca măcar unii să se mîntuiască, chiar cu prețul dușmăniei pe care și-o vor atrage de la ceilalți. Iisus e atît de prețios, că între tatăl care vrea să țină pe fiul despărțit de Hristos și Hristos însuși, fiului i se cere să aleagă pe Hristos. Căci frăția cu Fiul lui Dumnezeu ne face

fii ai Tatălui, care e ultima cauză a existenței noastre și ne dă viața veșnică, cum nu ne-o poate da tatăl pămîntesc. El e supremul Tată. Din puterea Lui ne e tată și tatăl pămîntesc. „Nu am venit ca să aduc pace pe pămînt... Cel ce iubește pe tată mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine“ (Matei 10, 34, 37).

De aceea, iubirea lui Hristos e unită cu purtarea crucii pentru El și după pilda Lui. A urma Lui înseamnă a urma Lui în purtarea crucii. Înseamnă a ține mai puțin la viața proprie decît la Hristos. Căci numai cel ce-și dă viața pentru Hristos, o cîștigă pentru veșnicie prin alipirea la El. Iisus se afirmă mereu ca Dumnezeu, dar foarte des ca Dumnezeu care a primit din iubire să se facă om și să moară pentru noi, pentru a învinge moartea. El ne poate da, ca Dumnezeu făcut om, viața veșnică. Dar o dă numai celui ce e în stare să moară și el pentru Sine ca Dumnezeu. Iubirea e tare pentru că poate merge pînă la moarte. Aceasta pentru marea valoare a persoanei, afirmată de ea. „Și cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine. Cine ține la viața lui o va pierde, dar cine-și pierde viața lui pentru Mine o va afla“.

Puterea și valoarea lui Hristos se dăruiesc atît de mult ucenicilor Săi, că socotește pe cei ce-i primesc pe ei ca primindu-L pe El.

Pentru această punere în valoare egală cu valoarea Sa dumnezeiască a celor ce se alătură Lui, s-a făcut Fiul lui Dumnezeu om. „Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine“ (Matei 10, 40).

VIII. Prezentarea mai adîncă de către Hristos a unirii Sale cu Tatăl.

Cam aceleași sfaturi pe care le-a dat celor doisprezece cu ocazia trimiterii lor la propovăduire, le-a dat Iisus și celor șaptezeci de ucenici, pe care i-a trimis mai tîrziu (Lc. 10, 1—16). Dar poate fiindcă pe aceștia i-a trimis Iisus după ce se umpluseră mai mult de convingerea despre dumnezeirea Lui și deci de puterea Lui, aceștia au putut spune întorcîndu-se: „Doamne, și demonii ni se supun în numele Tău“ (Luca 10, 17). Iar Iisus aflînd cum ucenicii s-au umplut de puterea Lui, a răspuns cu bucurie, știind de efectul ce-l vor avea în viitor ucenicii care-L vor propovădui: „Am văzut pe Satana ca un fulger căzînd din cer“ (Luca 10, 18), sau din cerul părut pentru cei ce se închinau zeilor care-l reprezen-

tau (socotiți toți ca „sacri"). Și cu deplina conștiință a dumnezeirii Sale, continuă: „Iată v-am dat putere... peste toată puterea vrăjmașului. ... Dar nu vă bucurați de aceasta, că duhurile vi se supun, ci vă bucurați că numele voastre sînt scrise în ceruri" (Luca 10, 20).

Se pare că Iisus, după ce a trimis cu aceste sfaturi pentru prima dată pe Apostolii Săi prin cetățile Galileii la o scurtă propovăduire de probă a învățăturii Sale, s-a dus cu ocazia unei sărbători la Ierusalim și în Iudeea (Ioan 5, 1). Cu această ocazie a săvîrșit minunea vindecării bolnavului de paralizie de 38 de ani, care dorea să se vindece la lacul Vitezda din Ierusalim, nădăjduind că va avea vreodată pe cineva care să-l arunce primul în apă, cînd îngerul Domnului cobora din vreme în vreme să o miște. Iisus a venit ca omul gata să ajute pe oricine care nu avea un om de ajutor. A venit într-o sîmbătă, vindecîndu-l cu cuvîntul prin care i-a poruncit să-și ia patul și să umble. Aceasta i-a smintit pe iudei. Cum să fie Mesia, sau Fiul lui Dumnezeu, Cel ce a poruncit slăbănogului, care declara că a fost vindecat de Iisus, ca în zi de sîmbătă să-și ia patul și să umble? Și e de crezut că Iisus a făcut această vindecare și i-a poruncit slăbănogului să-și ia patul și să umble, anume sîmbăta, ca să arate că o faptă care scapă pe un om de o suferință e mai mare ca a cinsti ziua sîmbetei, lăsînd pe acel om să sufere. Apoi voia să arate că El e Domn și al sîmbetei.

Iisus l-a vindecat pe slăbănog, iar iudeii „căutau să-L omoare pentru că a făcut aceasta sîmbăta". Dușmănia lor față de El dura de mai înainte. Dar Iisus a folosit iarăși cu toate acestea prilejul pentru a se declara Fiul lui Dumnezeu: „căci Iisus le-a răspuns: Tatăl Meu pînă acum lucrează; și Eu lucrez" (Ioan 5, 17). Sînt lucruri pe care Tatăl ceresc nu încetează să le facă: întreținerea vieții lumii, marea faptă a bunătății Lui. Deci nici Fiul cel de o ființă cu El nu încetează de-a săvîrși ceea ce e necesar vieții. „Deci pentru aceasta căutau iudeii și mai mult să-L omoare, nu numai pentru că dezlega sîmbăta, ci și pentru că zicea că Dumnezeu este Tatăl Său, făcîndu-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu" (Ioan 5, 18).

Iisus, deși vedea această amenințare a lor, le-a spus și mai clar că e Fiul lui Dumnezeu și că în această calitate nu face nimic de la Sine, ci ceea ce face și Tatăl și că de aceea vor vedea făcîndu-se de El lucruri și mai mari decît restabilirea minunată a sănătății vieții pămîntești create. Vor vedea învierea umanității Lui și pe oameni ridicați la o viață veșnică, sau dumnezeiască, sau îndumnezeită. „Căci după cum Tatăl

scoală morții și le dă viață veșnică, așa și Fiul dă viață veșnică celor ce voiește" (Ioan 5, 21).

Îl vor vedea pe El, ca Fiul lui Dumnezeu întrupat, făcînd aceasta pentru că Tatăl I-a dat Lui să judece soarta tuturor oamenilor. În general toate le face Tatăl prin Fiul. De aceea cel ce nu cinstește pe Fiul, nu cinstește nici pe Tatăl.

Fiul cel întrupat dă viață veșnică celor ce-L ascultă, sau osîndește la lipsa de viață în Dumnezeu, deci la chinuri, pentru că Tatăl I-a dat Lui din veci să aibă viață în Sine, cum o are și El, deci e Izvor nesfîrșit al vieții desăvîrșite, pline de toate bunătățile: „Căci precum Tatăl are viață întru Sine, așa I-a dat și Fiului să aibă viață întru Sine" (Ioan 5, 26).

Pentru aceea, „cel ce ascultă cuvîntul Meu și crede în Cel ce M-a trimis, la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață" (Ioan 5, 24). Căci în însuși glasul Fiului lui Dumnezeu făcut auzit în El ca om e puterea care-i ridică din moartea sufletească încă de acum și-i va scoate și din moartea trupească, la viață. Pentru că în El este viața, care este și în Tatăl. Dar și cei ce nu vor să audă pe pămînt glasul Lui, vor trebui să-L audă ca glas osînditor la învierea de obște și ca urmare vor ieși din morminte spre înviere și osîndire. „Și vor ieși (la glasul Lui, plin de putere) cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osîndei" (Ioan 5, 29).

Dumnezu nu poate fi lipsit nici de unitate, nici de bucuria comuniunii. Nu poate fi nici multiplu, nici o existență suferind de sentimentul de singurătate al izolării. Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în Persoane. Hristos este, ca Fiul lui Dumnezeu, Unul în ființă cu Tatăl, dar deosebit ca Persoană. Dumnezeu, ca existență desăvîrșită, nu poate să nu fie și Dăruitorul generos nu al unei părți din viața Sa, ci al vieții Sale întregi din veci; nu poate să nu fie și Tată și nu poate, ca atare, să nu fie iubit și de un Fiu Căruia Îi dăruiește viață.

Mărturia pe care o are Hristos despre această calitate de Fiu dumnezeiesc nu o are de la om, nici numai de la Sine însuși. O are de la altă Persoană dumnezeiască: de la Tatăl. Conștiința Sa e plină de Tatăl și de mărturia Aceluia că e Fiul Lui, cum de altfel e plină și conștiința omului de mărturia despre sine a altor oameni. Chiar persoana umană e în altă persoană. Cu atît mai mult Persoana dumnezeiască a Fiului, chiar dacă se face și Persoană a umanității. De aceea, mărturia Tatălui, pe care o are Hristos în Sine ca Fiul Lui,

s-a auzit din El și de cei ce erau apropiați de Hristos prin Duhul Lui, mai ales la Botezul lui Iisus (de Ioan Botezătorul) și la Schimbarea la Față, de cei trei Apostoli luați de Iisus cu El pe munte. „Dacă mărturisesc (numai) Eu despre Mine însumi (că sînt Dumnezeu), mărturia Mea nu este adevărată. Altul este care mărturisește despre Mine; și știu că adevărată este mărturia pe care-o mărturisește despre Mine. Voi ați trimis la Ioan (ca unii care aveați nevoie încă de o mărturie exterioară) și el a dat mărturie adevărului. Dar Eu nu de la om iau mărturia. Și vă spun acestea ca să vă mîntuiți" (Ioan 5, 31—34). Adică, deși nu iau mărturie de la om, vă spun totuși aceasta ca să vă mîntuiți, aflînd de la Mine că am o mărturie mai înaltă, sau chiar de la Tatăl. „Acela (Ioan) era făclia care arde și luminează și voi ați voit să vă bucurați o clipă de lumina lui. Dar Eu am o mărturie mai mare decît a lui Ioan" (Ioan 5, 35—36). E mărturia Tatălui Meu. Iar ea nu e numai o simțire dată Mie și vouă în interior, sau și prin cuvinte, ci e și dovedită prin faptele pe care le fac și pe care nu le pot avea de la nimeni altul decît de la Tatăl Meu cel din ceruri, ca întărire a mărturiei Lui, dată prin simțire și cuvînt. „Căci lucrurile pe care Mi le-a dat Tatăl ca să le săvîrșesc, lucrurile pe care le săvîrșesc Eu, mărturisesc despre Mine că Tatăl M-a trimis" (Ioan 5, 36). Căci ele nu sînt fapte ca ale oamenilor, ci fapte dumnezeiești. Mulți Îl văd pe Tatăl în Hristos.

Dar sînt unii care nu aud nici glasul Tatălui, nu văd nici fața Lui, nu primesc nici cuvîntul Lui. Aceasta pentru că nu cred în Cel pe care L-a trimis Acela. În glasul lui Hristos ca Fiul Cel întrupat al Tatălui e și glasul Tatălui, răsunînd cu puterea Lui în cuvinte omenești; în fața lui Hristos e și fața Tatălui, luminînd cu lumina Lui nemărginită deși e față omenească. Cine nu primește pe Hristos ca Dumnezeu, nu-L primește nici pe Tatăl. Într-un fel Tatăl mărturisește despre Hristos ca despre Fiul Lui și Hristos mărturisește despre Tatăl Lui. „Și Tatăl care M-a trimis, Acela a mărturisit despre Mine. Nici glasul Lui nu l-ați auzit vreodată, nici fața Lui n-ați văzut-o. Și cuvîntul Lui nu sălășluiește în voi, pentru că nu credeți în Cel pe care L-a trimis" (Ioan 5, 37—38). Cei ce nu-L primesc pe Hristos, n-au dragoste de Dumnezeu (Ioan 5, 42).

În acest capitol, Evanghelia Sf. Ioan ne dă cea mai completă și mai substanțială învățătură a lui Hristos despre unitatea de ființă a lui Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu, cu Tatăl, despre unitatea vieții și a lucrării Lor, dar și a deosebirii Lor ca Persoane.

E propriu Evangheliei Sf. Ioan să redea învățătura lui Hristos despre cine este El, despre unitatea Lui cu Tatăl și despre lucrarea Lui dumnezeiască în oameni și despre efectele ei, spre deosebire de Evangheliile sinoptice care redau mai mult învățătura lui Hristos despre ceea ce au de făcut oamenii ca să dobîndească Împărăția lui Dumnezeu.

Din declarația lui Iisus din acest capitol, că cel ce nu-L primește pe El ca Dumnezeu, nu primește Cuvîntul Tatălui, Evanghelistul *Ioan a scos învățătura din prologul Evangheliei* sale despre Fiul lui Dumnezeu ca Logosul sau Cuvîntul Lui. „La început era Cuvîntul. Și Cuvîntul era la Dumnezeu. Și Dumnezeu era Cuvîntul" (Ioan 1, 1). Fiul Tatălui e Cuvîntul Lui, fără să se confunde unul cu altul. Și în toate cuvintele în care se desfășoară Cuvîntul ipostatic e prezent Tatăl. Nu poate fi despărțit Fiul ca Cuvînt, ca izvorîtor de cuvinte, de Tatăl. Și nu poate fi Tatăl fără Cuvîntul. Deci și Cuvîntul e din veci, ca și Tatăl.

Iar din declarația lui Iisus din acest capitol că Tatăl nu lucrează decît prin Fiul sau Cuvîntul Său, Evanghelistul Ioan *a scos concluzia din prolog că „toate printr-însul s-au făcut* și fără de dînsul nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut" (Ioan 1, 3).

Dacă omul nu poate lucra fără cuvînt, în care își manifestă cugetarea și voia lui față de cele din afară, în aceasta se arată ca chip al Cuvîntului, prin care se manifestă Tatăl Său, deci și prin cuvintele Lui, cu puterea Sa creatoare. Și precum într-un fel chiar în cuvintele unei persoane e implicată o comuniune cu alte persoane, așa e implicată și în Cuvîntul prin care lucrează Dumnezeu-Tatăl comuniunea Tatălui ca Persoană cu însuși Cuvîntul ca Persoană, neavînd nevoie de altă persoană căreia să-i spună Cuvîntul, ci spunîndu-și-L Sieși, dar Cuvîntul spunîndu-Se și El Tatălui. Și numai prin cuvintele Cuvîntului s-au creat toate, iar aceasta presupune o gîndire care definește prin sensuri cele create. O esență fără gîndire conștientă n-ar putea folosi cuvinte definite pentru a crea lumea lucrurilor și a persoanelor. Cuvintele presupun persoana gînditoare și liberă. Lumea este creată de un Dumnezeu personal, cu un interes iubitor, deci și cu o cugetare constantă, nu e produsul unei esențe oarbe, supusă exclusiv unor legi impersonale.

Sf. Evanghelist Ioan a prezentat în prologul Evangheliei Sale pe Cuvîntul ca Cel prin care Dumnezeu a creat toate, pentru că numai așa Dumnezeu poate să și mîntuiască pe oa-

menii căzuți prin voia lor în despărțirea de Dumnezeu și deci din viața în El, ridicîndu-i la viața în El.

Omul e ridicat din nou prin Cuvîntul întrupat să trăiască în mod viu comuniunea Acestuia cu Tatăl, pentru că spre aceasta a fost creat, deci și spre comuniunea cu ceilalți oameni, făcuți pentru aceasta.

Numai Creatorul, și anume Creatorul în calitatea Lui de existență în comuniune, poate înălța creaturile la Sine ca existențe conștiente, folosindu-se și de voia lor, la viața de relație cu El și în El, sau la comuniunea cu El și deci și între ele. O esență panteistă, din care oamenii au ieșit în baza unei legi lipsite de iubirea conștientă, nu poate înălța pe oameni la o astfel de comuniune, cum de altfel oamenii nici nu pot cădea din ea, odată ce nici nu există o comuniune în acea esență. Între astfel de oameni nu mai există binele și răul.

Se pare că tot în timpul acesta Iisus a trecut prin localități din Iudeea spre a propovădui învățătura despre Sine și a vindeca pe bolnavii din ele. Sf. Ioan Botezătorul, care se afla nu departe, lîngă Iordan, auzind de faptele minunate ale lui Iisus, a trimis pe doi din ucenicii Săi ca să-L întrebe, spre convingerea lor: „Tu ești Cel ce vine, sau pe altul să așteptăm?" (Matei 11, 3).

Ioan, insuflat de Dumnezeu, dădea astfel lui Iisus un nou prilej pentru a-și mărturisi dumnezeirea Lui. Folosind acest prilej, Iisus a răspuns ucenicilor lui Ioan: „Mergeți și spuneți lui Ioan (mai bine zis, aflați voi înșivă): orbii își capătă vederea, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud și morții înviază și săracilor li se aduce veste bună. Și fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine" (Matei 11, 5—6).

Că nu Ioan avea nevoie să se convingă despre Iisus că e Fiul lui Dumnezeu cel așteptat, ci a trimis pe ucenici la El, ca Acesta să dea și prin arătarea misiunii de Înaintemergător a lui Ioan dovada că El este Cel al cărui Înaintemergător este, căci altfel n-ar mai fi Înaintemergător, o vedem din faptul că Iisus a început, după plecarea ucenicilor lui Ioan, să prezinte pe Ioan mulțimii din jurul Lui ca pe acest Înaintemergător al Său. Ioan este, zice Iisus, prooroc, „dar mai mult decît un prooroc" (Matei 11, 9; Luca 7, 20). El este cel care a putut arăta cu degetul pe Cel prezis de prooroci, adică pe Sine. El este Cel despre care s-a scris: „Iată Eu trimit înaintea feței Tale pe îngerul Meu, care va pregăti calea Ta înaintea Ta" (Mal. 3, 1; Matei 11, 10). El este ca atare cel mai mare dintre cei născuți din femei, căci M-a putut arăta pe

Mine cu degetul. „Totuși cel mai mic în Împărăția cerurilor este mai mare decît el" (Matei 11, 11), pentru că el nu s-a putut uni cu Mine Cel de după Înviere, pentru că a plecat din viață înainte de aceea. El a arătat Împărăția cerurilor în Persoana Mea, și „cei ce se silesc, pun mîna pe ea", dar el n-a putut pune. Căci în el s-a încheiat șirul proorocilor, ba chiar Legea și-a împlinit rostul, căci a venit Cel proorocit și Cel spre care conducea Legea, fiindcă a apărut Acela. „Toți proorocii și Legea au proorocit pînă la Ioan" (Matei 11, 13). Iisus arată prin aceasta pe Ioan ca pe cel mai mare dintre prooroci, dar întrucît cel mai mare dintre prooroci e ultimul care gătește calea Lui, el vede mai puțin faptele mîntuitoare ale Fiului făcut om, decît contemporanii și următorii Lui.

Dar pe cei dintre contemporanii Săi care L-au cunoscut atît pe cel care L-a arătat pe El ca Mîntuitorul așteptat, cu degetul, cît și pe Sine Cel așteptat ca atare, însă nu l-au crezut nici pe acela, nici pe Sine, Fiul Omului, alte cuvinte ale lui Iisus, după întoarcerea în Galileea, îi fac vrednici de osîndă.

Sf. Evanghelist Matei amintește cu acest prilej și mustrarea pe care Iisus a adresat-o cetăților din Galileea, poate după ce s-a întors din Iudeea. „Atunci a început Iisus să mustre cetățile în care a făcut cele mai multe minuni ale Sale, căci nu s-au pocăit". Dacă ar fi făcut asemenea minuni în cetățile păgîne, L-ar fi primit. De aceea mai ușor le va fi acelora în ziua judecății; ba chiar Sodomei și Gomorei le va fi atunci mai ușor decît Capernaumului, pentru că dacă s-ar fi făcut în ele minunile făcute în el, s-ar fi pocăit.

Primirea sau neprimirea Lui va fi criteriul după care se vor judeca toți, fiind trimiși la fericirea sau nefericirea veșnică (Matei 11, 21—24). Păcatul neprimirii lui Hristos ca Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat e cel mai mare păcat. Căci din el vin toate păcatele, necunoscînd pe Dumnezeu ca Treime iubitoare. Dacă cei din Sodoma ar fi cunoscut pe Hristos, n-ar fi căzut în păcatele lor.

Dar Iisus nu se plîngea Tatălui Său nici cînd vedea că nu e primit de cei ce, din pretinsa lor deșteptăciune, Îl respingeau pe El. Îl slăvea pentru că prin aceasta se alegeau cei ce voiau să-și realizeze umanitatea lor adevărată, unită cu smerenia, de cei ce rămîneau închiși în mîndria lor egoistă, îngustă. Îl slăvea pe Tatăl ca Fiu dumnezeiesc, pentru că L-a trimis cu scopul ca să facă să se aleagă cei ce vor să crească cu adevărat la adevărata umanitate de cei ce nu vor. Îl slă-

vea ca om, pentru că cu voia Tatălui s-a făcut un om de model în privința aceasta. Și numai un astfel de om se putea face Fiul Tatălui ceresc, Izvorul bunătății accesibil oamenilor. Se afirma în fața oamenilor ca Dumnezeu care poruncește cele bune, dar și ca om smerit, pentru ca să se dea pildă; iar în fața Tatălui, ca om ce-L slăvește, I se roagă spre a atrage și pe oameni la această relație cu Tatăl și pentru a face bucuria Tatălui pentru fața nouă a omului.

„Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pămîntului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Da, Părinte, căci așa a fost bunăvoirea înaintea Ta“ (Matei 11, 25—26; Luca 10, 21).

El a venit la oameni avînd și vrînd să dăruiască lor toate bunătățile reale ale Tatălui, menite să dezvolte umanitatea adevărată în oameni, dar tocmai acestea nu le primeau cei mîndri și înguști în mîndria lor. Iisus, ca Fiul Tatălui, era singurul care cunoștea pe Tatăl ca plin de aceste bunătăți și le putea comunica oamenilor, cum și Tatăl Îl cunoștea și-L făcea cunoscut pe Fiul ca Cel ce purta, arăta și comunica oamenilor aceste bunătăți. Dar pentru că ele nu erau primite decît de cei smeriți, care prin ostenelile și poverile ce le veneau din lume, scăpaseră de iluzia că au în ea totul, lor a voit Fiul să le descopere, ca o răsplată însutită, odihna pentru toate acele osteneli.

„Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu și nimeni nu cunoaște pe Fiul decît numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni decît numai Fiul și cel căruia va voi Fiul să-L descopere“. Iar aceștia sînt cei către care zice: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și vă voi odihni pe voi“ (Matei 11, 28). Iubirea Celui atotputernic dăruind toate celui iubit, îl odihnește pe acesta de toate oboselile care nu-i aduc decît satisfacții trecătoare, amăgitoare. Iar această odihnă îi vine ca un jug ușor, la care ține, căci vrea să facă și el voia Celui ce-l iubește, și-l despovărează de jugul grijilor și apăsărilor lumii acesteia, care îl țin în agitație și nemulțumire. Cel ce poartă jugul blînd și smerit al lui Dumnezeu, care-l iubește și îi asigură toate mîngîierile, va fi și El blînd și smerit cu toți. Nu va fi neliniștit, agitat, pretențios, aspru. Însuși jugul acesta e o odihnă.

„Luați jugul Meu asupra voastră și învățați de la Mine că sînt blînd și smerit cu inima și veți găsi odihna sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară“ (Matei 11, 29—30).

Iisus își afirmă calitatea Lui de jug suprem al tuturor. Dar calitatea jugului blînd și odihnitor. În încrederea că stăm sub puterea lui Hristos-Dumnezeu, scăpăm de povara tuturor grijilor. Stăpînirea Lui e dulce și odihnitoare.

Cu cîtă încredere și claritate vorbește Iisus de această calitate a Sa de Stăpînitor atotputernic și atoateodihnitor!

Pe măsură ce Iisus se făcea mai cunoscut ca Cel ce e însuși Fiul lui Dumnezeu și ca atare mai mult decît Legea, apărătorii ei Îl atacau mai mult, iar El răspundea afirmînd iarăși dumnezeirea Lui. Aceia Îl atacau din nou, după vindecarea slăbănogului de la lacul Vitezda, pentru nerespectarea sîmbetei, din prilejul smulgerii de spice de către ucenicii Săi cînd treceau odată cu El prin niște holde și erau flămînzi. Iisus le-a răspuns cu pilda preoților care desfășoară activități sîmbăta în templu. „Ci grăiesc vouă că mai mult decît templul este aici" (Matei 12, 6). Adică El este Fiul lui Dumnezeu și ca atare mai mult decît templul și dacă templul îi poate scuti pe preoți de păzirea sîmbetei, cum nu i-ar putea scuti El, care e mai mult decît templul, pe ucenicii Săi? „Căci Domn este și al sîmbetei Fiul Omului" (Matei 11, 8; Luca 6, 5). În aceasta este iarăși o afirmare a dumnezeirii Sale. Iar El, ca Dumnezeu, pune mai presus de formalismul Legii, mila: „Dacă știați că milă voiesc, iar nu jertfă (jertfele rituale din templu), n-ați fi osîndit pe cei nevinovați" (Matei 12, 7). Iar cînd, după aceea, întîlnind într-o sîmbătă un om cu mîna uscată, aceia l-au întrebat dacă se cade să vindece sîmbăta pe acest om, ca să-L învinuiască de va răspunde afirmativ, El nu numai că a răspuns afirmativ, ci l-a și vindecat îndată, întemeindu-și fapta pe exemplul omului care-și scoate sîmbăta oaia căzută în groapă, și cu observația: „Cu cît se deosebește omul de oaie! De aceea se cade a face bine sîmbăta" (Matei 12, 11). Fapta bună e superioară restricțiilor formaliste ale Legii.

După Ev. Marcu, Iisus pune și mai mult în relief superioritatea omului față de sîmbătă: „Și zicea lor: Sîmbăta a fost făcută pentru om, nu omul pentru sîmbătă" (Marcu 12, 27).

Ev. Luca prezintă pe Iisus, pe care-L pîndeau cărturarii și fariseii de-l va vindeca pe acel om, punîndu-i în încurcătură pe aceia ale căror gînduri le cunoștea, prin cuvîntul: „Vă întreb pe voi: Ce se cade sîmbăta? A face rău sau bine? A scăpa un suflet, sau a-l pierde?" (Luca 6, 9). Pentru El a nu face bine unui om cînd e în suferință, sau cînd se ivește putința aceasta, înseamnă a-i face rău. Nepăsarea e un rău. A-

ceia, neputînd răspunde că nu se cade să facă bine, Iisus l-a vindecat pe cel cu mîna uscată.

Nu numai lumea, ci şi rînduielile ei s-au dat de Dumnezeu pentru om, pentru creşterea lui spirituală, pentru mîntuirea lui. Fiul lui Dumnezeu însuşi s-a făcut om pentru oameni. Omului i-a dat Dumnezeu cea mai mare valoare după a Sa.

Aceasta a servit iarăşi fariseilor atît de mult ca motiv de duşmănie, că se gîndeau la pierderea Lui. Dar El le opunea iarăşi odată cu mila de oameni, blîndeţea şi smerenia Sa, la care voia să ridice şi pe oameni. De aceea anunţă că El însuşi va judeca pe oameni, luînd ca normă această înălţime adevărată la care trebuiau să ajungă oamenii, eliberaţi de trufia falsei perfecţiuni a împlinirii unor fapte formale. El va fi Judecătorul lor şi pentru că are Duhul lui Dumnezeu-Tatăl în Sine. De aceea nu se prinde la ceartă cu fariseii.

Ev. Matei referă de aceea la El cuvîntul spus prin proorocul Isaia: „Ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin Isaia proorocul, care zice: Iată Fiul Meu pe care L-am ales, iubitul Meu întru care a binevoit sufletul Meu; pune-voi Duhul Meu peste El (ca om) şi judecata neamurilor va vesti. Nu se va certa, nici nu va striga, nu va auzi nimeni pe uliţe, glasul Lui. Trestie strivită nu va frînge şi feştilă fumegîndă nu va stinge, pînă ce nu va scoate, spre biruinţă, judecata. Şi în numele Lui vor nădăjdui neamurile" (Matei 12, 17—19).

O altă acuză ce i-o aduceau cărturarii şi fariseii, cînd Îl vedeau făcînd minuni, era aceea că face aceasta cu ajutorul demonilor. Şi pentru că i-au adus această acuză chiar cînd a scos un demon dintr-un om, Iisus le-a putut răspunde: „Dacă Satana scoate pe Satana, s-a dezbinat în sine! Dar atunci cum va dăinui împărăţia lui?" (Matei 12, 26). Nu rămîne, deci decît că scoate demonii cu Duhul lui Dumnezeu.

„Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată a ajuns la voi Împărăţia lui Dumnezeu" (Matei 12, 28). Era dovada grăitoare dată de Iisus că e Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat. Căci numai El putea aduce Împărăţia lui Dumnezeu pentru oameni. Hristos nu era unit numai cu Tatăl, ci avea în El şi pe Duhul Sfînt, răspîndind din El, ca om, lucrarea Duhului între şi în oameni, deci Împărăţia lui Dumnezeu. ÎD = lucrarea Duhului

Cei ce nu-L primesc pe El n-ar avea păcat, dacă n-ar avea în Sine pe Duhul Sfînt. Căci în acest caz n-ar fi Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. Dar neprimindu-L pe El, nu primesc pe Duhul Sfînt. Şi e cel mai mare păcat a nu primi pe

Duhul Sfînt, care lucrează din Iisus. Aceasta înseamnă că sînt într-o mare nesimțire, căci Duhul e în Fiul, cu lucrarea Lui în oameni din Fiul, care le-a venit aproape, ca om. A nu recunoaște existența Duhului înseamnă a nu recunoaște pe Fiul Cel întrupat. Din nerecunoașterea Duhului vine neputința recunoașterii Fiului și a oricărei vederi și vieți superioare celei din lumea aceasta.

„Celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului i se va ierta Lui, dar celui care va zice împotriva Duhului Sfînt, nu i se va ierta nici în veacul acesta, nici în cel viitor" (Matei 12, 32).

Cerîndu-i unii cărturari și farisei iarăși un semn mai convingător despre dumnezeirea Lui, decît vindecările minunate prin Duhul, Iisus le-a dat același semn pe care li l-a dat cînd l-au întrebat despre un astfel de semn după ce, curățind templul de negustori, îl declarase pe acesta casa Tatălui Său, deci pe Sine Dumnezeu: învierea Sa din moartea ce i-o vor pricinui ei prin răstignire. Dar dacă atunci exprimase acest fapt prin dărîmarea de către ei și reclădirea de către El a trupului Său ca templu, acum îl exprimă prin imaginea lui Iona, care a ieșit din pîntecele chitului după trei zile și trei nopți. „Așa va fi Fiul Omului în inima pămîntului trei zile și trei nopți" (Matei 12, 40).

Biruirea morții prin Sine va fi cel mai mare semn că este în Sine Dumnezeu făcut om. Și prin aceasta va întemeia Împărăția veșnică pentru cei ce vor crede în El.

Întemeietorii religiilor panteiste exprimă, prin fraze frumoase, dar vagi și pe nimic întemeiate, adîncimea divinității. Dar biruirea morții pentru veci și asigurarea vieții personale conștiente și fericite a oamenilor e dovada sigură a celei mai mari puteri a lui Dumnezeu și viața personală și fericită fără moarte e dovada celei mai mari și negrăite adîncimi a lui Dumnezeu. Ce folos de adîncimile de dincolo de conștiință care nu mîntuiesc persoana omului? Sînt ele cu adevărat adîncimi? Nu sînt ele produsele fanteziste ale gîndirii noastre, deci inferioare ei? Toate construcțiile gîndirii omenești sînt inferioare ei. Învierea lui Hristos e fapta atotputerniciei dumnezeiești, neinventată de minte, pe care n-ar fi putut-o inventa mintea, ci s-a impus prin mărturia cu prețul morții a celor ce au constatat-o. Ea e temeiul credinței în atotputernicia dovedită obiectiv a lui Dumnezeu Cel personal și de oameni iubitor și a dumnezeirii lui Hristos, Fiul Lui.

Iisus, după ce a dat ca semn al dumnezeirii Sale Învierea Sa, știind că iudeii nu-L vor primi nici după ce va învia, declară că ei vor fi osîndiți la judecata finală de bărbații din Ninive, a căror pocăință în fața puterii lui Dumnezeu s-a arătat după o faptă cu mult mai mică, prin ieșirea din pîntecele chitului, în urma propovăduirii lui Iona (Matei 12, 41). De asemenea vor fi osîndiți la judecată de regina de la miazăzi, care „a venit de la marginile pămîntului să asculte înțelepciunea lui Solomon. Și iată aici este mai mult decît Solomon" (Matei 12, 42).

Iisus înțelege cele din Vechiul Testament ca preînchipuiri ale celor privitoare la Sine, Cel ce împlinește și în acest sens Legea. El e Cel preînchipuit de Solomon. În același timp, El prezintă pe păgînii de odinioară ca preînchipuind pe păgînii de după El, care-L vor primi pe El mai mult decît iudeii, deși aceștia au fost pregătiți în mod deosebit pentru primirea Lui. El este neasemănat mai mult decît regele Solomon, cel mai înțelept dintre înțelepții Vechiului Testament. În toate cuvintele Sale se prezintă ca Cel mai presus de cei mai înalți dintre oameni, ca Dumnezeu întrupat. El e singurul care învie și rămîne înviat înainte de sfîrșitul lumii, pe cînd ceilalți vor învia numai atunci. El e nădejdea învierii tuturor și centrul din care va iradia puterea ei.

IX. Parabolele sau imaginile Împărăției cerurilor și alte minuni

Tot în Galileea, de la țărmul mării, de pe o corabie, se pare de lîngă Capernaum, Iisus a înfățișat mulțimii adunată în jurul Lui Împărăția cerurilor prin multe imagini sau parabole (Matei 13, 1—3).

Se poate spune că toată propovăduirea lui Hristos este o învățătură despre Împărăția cerurilor sau a lui Dumnezeu. Este Evanghelia Împărăției. Prin toată propovăduirea Sa El se prezintă pe de o parte ca Fiul lui Dumnezeu, pe de alta ca Cel ce s-a făcut om ca să întemeieze Împărăția cerurilor și să-i dea o veșnică existență și să-i pregătească pe oameni pentru ea. Între acestea două e o legătură strînsă, indisolubilă. Numai ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat poate întemeia și susține Împărăția cerurilor. Căci Împărăția aceasta înseamnă unirea între oameni și Dumnezeu, ca și iubirea între ei, din puterea unirii cu Dumnezeu. Iar unirea oamenilor cu Dumnezeu își are centrul și izvorul în Hristos, care a unit în Sine umanitatea cu dumnezeirea. Ea este Împărăția iubirii. Deci fericirea fă-

găduită oamenilor în ea este o fericire a iubirii sau a comuniunii. Nu e făgăduită ca o fericire în izolare. E Împărăția în care membrii sînt fiii Tatălui ceresc pentru că Fiul Lui cel Unul-Născut s-a făcut Frate cu ei.

Împărăția cerurilor e tema Predicii de pe munte. Fericirile descriu condițiile ce trebuie să le cîștige omul încă de pe pămînt ca să ajungă în Împărăția cerurilor, ce începe încă de aici. Rugăciunea Tatăl nostru o cere pe ea. Esența acestor condiții stă în împlinirea poruncii: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc ... ca să fiți fiii Tatălui ceresc". Cînd o cetate Îl ruga să rămînă în ea, Iisus spunea: „Trebuie să binevestesc Împărăția lui Dumnezeu și altor cetăți, fiindcă pentru aceasta am fost trimis. Și o propovăduia în sinagogile Galileii" (Luca 4, 43—44).

Iar oamenilor le spunea: „Căutați mai întîi Împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte se vor adăuga vouă. Nu te teme turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă Împărăția" (Luca 12, 31—32; Matei 6, 33). Ea e „comoara neîmpuținată în ceruri" (Luca 12, 33).

Împărăția cerurilor e prezentată și prin parabolele sau imaginile lui Iisus Hristos. Evanghelistul Matei redă din ele un număr de șapte în capitolul 13 al Evangheliei sale.

În ele Iisus iarăși se prezintă pe Sine ca Dumnezeu Mîntuitorul, care întemeiază Împărăția cerurilor și primește pe cei ce-L ascultă, în ea, sau nu-i primește pe cei ce nu-L ascultă.

Astfel, după ce în prima parabolă se prezintă pe Sine ca Semănătorul și sămînța Lui drept cuvîntul Împărăției, apropiindu-se ucenicii de El și întrebîndu-L: „Pentru ce le vorbești lor în pilde? El, răspunzînd, le-a zis: Pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor, pe cînd acelora nu li s-a dat ..., ca nu cumva să se întoarcă și Eu să-i tămăduiesc pe ei. Și fericiți sînt ochii voștri că văd și urechile voastre că aud. Căci adevărat grăiesc vouă, că mulți prooroci și drepți au dorit să vadă cele ce le priviți voi și n-au văzut și să audă cele ce le auziți voi, și nu le-au auzit" (Matei 13, 10—11, 16—17).

Iisus răspunde ca Unul care dispune de Împărăția cerurilor, declară că vorbește în pilde celor ce nu-L primesc pe El, ca să le facă parte de acea Împărăție. „De aceea vorbesc în pilde, pentru că văzînd nu văd, și auzind nu aud, nici nu înțeleg ... Căci inima acestui popor s-a învîrtoșat și cu urechile aude greu și ochii lui s-au închis, ca nu cumva să vadă

cu ochii și să audă cu urechile și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă și Eu să-I tămăduiesc pe ei" (Matei 13, 13—15).

Iisus îi fericește pe ucenici, că deși le vorbește în pilde, ei cunosc prin ele lucruri pe care nici chiar proorocii nu le-au cunoscut, deși le vorbea Dumnezeu. Aceasta pentru că li le tîlcuiește El însuși, ca Dumnezeu făcut om și li le arăta realizate în El ca Dumnezeu și om. Iar prin această tîlcuire și realizare în El le arată că dobîndirea de către oameni a Împărăției cerurilor depinde de primirea și de buna rodire a cuvîntului Lui, iar nedobîndirea ei de nerodirea cuvîntului Lui.

După a patra pildă, Evanghelistul Matei afirmă că Iisus e Dumnezeu, pentru că Dumnezeu a spus că El însuși le va spune toate în pilde: „Toate acestea le-a vorbit Iisus mulțimilor în pilde și fără pildă nu le grăia nimic, ca să se împlinească ce s-a spus prin proorocul care zice: Deschide-voi în pilde gura Mea, spune-voi cele ascunse de la întemeierea lumii" (Matei 13, 34—35; Ps. 48, 3—4). Nimeni n-a mai grăit de la începutul lumii cuvinte atît de înțelepte și conținutul lor care se referă la viața din Împărăția cerurilor nu poate fi prezentat decît în parabole, în imagini, și numai Dumnezeu îl poate prezenta, pentru că viața acelei Împărății e viața în El. Dar El va lua gură omenească pentru a o prezenta oamenilor cu puterea dumnezeiască. De legătura sau de nelegătura cu Sine — spune Iisus — depinde fericirea în Împărăția cerurilor sau chinul veșnic al oamenilor.

Apoi Iisus a spus mulțimii celelalte șase pilde. Cea dintîi dintre acestea a fost cea despre holda în care Semănătorul a semănat sămînța cea bună, dar, pe cînd oamenii dormeau, a venit vrăjmașul și și-a semănat în ei și neghină, care a crescut împreună cu grîul. La porunca dată de Semănător, neghina nu e aleasă din grîu decît la seceriș, cînd va fi arsă în foc, cea bună fiind depozitată în magazie.

Explicîndu-le Iisus ucenicilor această pildă, după ce, retrăgîndu-se din fața mulțimilor în casă (Matei 13, 36), i-au cerut ei aceasta, El a spus și mai direct că Semănătorul este Fiul Omului. Și tot El este și Judecătorul care va aduna la sfîrșitul lumii pe cei buni în Împărăția cerurilor, iar pe cei răi îi va trimite în focul veșnic: „Cel ce seamănă sămînța este Fiul Omului... Trimite-va Fiul Omului pe îngerii Săi care vor culege din Împărăția Lui (din vremea ei pămîntească, n.n.) semințele și pe cei ce fac fărădelegea. Și-i vor arunca pe ei în văpaia focului, unde va fi plîngerea și scrîșnirea dinților. Atunci drepții vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor"

(Matei 13, 37, 41—43). Se vor umplea de tot sensul existenței, se va răspîndi din ei iubirea care le vine din Tatăl ca din ultimul izvor, luminîndu-i asemenea Fiului Lui, Cel ce e, datorită Tatălui, Soarele spiritual al creației.

Cuvintele acestea despre Împărăția Tatălui, pregătită prin Hristos, Fiul Lui, pentru toți cei ce, crezînd în El, sînt făcuți fii ai Tatălui împreună cu El, ca Frate, le-a preluat Sf. Ap. Pavel, spunînd: „După aceea sfîrșitul, cînd Domnul va preda Împărăția lui Dumnezeu (și) Tatăl... Căci El va trebui să împărățească pînă ce va supune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Sale. Vrăjmașul cel din urmă care va fi nimicit este moartea... Iar cînd toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul însuși se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie totul în toate" (I Cor. 15, 24—28).

Tatăl lucrează prin Fiul făcut om și înviat, adică prin trupul Lui, la pregătirea tuturor pentru unirea cu El. Căci prin puterea trupului înviat al lui Hristos, sînt duși toți spre înviere și vor învia toți. Pînă atunci Hristos prin trupul Lui împlinește o misiune proprie exclusiv Lui, deși din puterea Tatălui. Această misiune va înceta după ce moartea va fi total biruită. Atunci puterea Tatălui nu se va mai exercita prin Fiul altfel decît în El însuși. Dar Fiul va rămînea Fiu, odată ce va avea conștiința că toate le-a supus El Tatălui și El nu mai are o lucrare deosebită de cea a Tatălui. De aceea rîndurile de mai sus le introduce Sf. Ap. Pavel prin cuvintele: „Căci precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia. Dar fiecare la rîndul Său: Hristos începătura, apoi cei ai lui Hristos la venirea Lui. După aceea sfîrșitul, cînd Domnul va preda Împărăția lui Dumnezeu și Tatălui" (I Cor. 15, 22—24). Hristos lucrează spre învierea oamenilor prin umanitate cum lucrează Adam spre moartea lor. Dar în umanitatea lui Hristos lucrează Dumnezeu.

Toate le face Fiul Cel întrupat, sau făcut Fiul Omului, pentru Tatăl. Căci pentru aceasta s-a făcut om. Iar prin toate înalță umanitatea Sa și pe oameni la starea filială desăvîrșită față de Tatăl.

Numai în Împărăția Tatălui e fericirea veșnică și deplină a oamenilor. Și pe ea o pregătește Fiul, sau Tatăl prin Fiul. Nu e despărțire între lucrarea Fiului și a Tatălui. Numai prin Fiul întrupat lucrează Tatăl.

Iisus afirmă că de El depinde soarta veșnică a oamenilor. Se arată că și îngerii îi slujesc Lui. Dacă El lucrează prin toate, inclusiv prin oameni, cum n-ar lucra și prin îngeri? Mai

ales îngerii au un rol în taina plecării oamenilor de pe pămînt. Dar Hristos vrea să rămînă în viața de pe pămînt nu numai cei ce fac voia Lui, ci și cei ce nu o fac pe aceasta, adică nu numai grîul, ci și neghina. Îngerii iau de pe pămînt pe orice om cînd Hristos le poruncește. Dar tot prin ei „va despărți pe cei răi din mijlocul celor drepți la sfîrșitul veacului" (Matei 13, 49).

În celelalte cinci pilde Iisus de asemenea descoperă, cum n-a putut-o face altcineva, valoarea Împărăției cerurilor, întemeiată de El și crescută din puterea Lui, ca o valoare ce întrece toate valorile și îndumnezeiește toată creația ca scopul cel mai înalt al creației. Ea crește pînă la a cuprinde toate din umanitatea Lui, ca dintr-un grăunte de muștar. E creația toată dospită de El ca de un aluat, e comoara pe care, aflînd-o omul, vinde toate ca să cumpere țarina unde se află, adică pe Hristos; e mărgăritarul pe care, aflîndu-l, negustorul vinde toate ale lui ca să-l cumpere. Toate le părăsește omul pentru ea, pentru că ea este desfășurarea bunătăților nesfîrșite ale lui Hristos.

Iisus se prezintă prin acestea ca izvorul tuturor bunătăților pentru oameni.

Cît e pe pămînt Împărăția cerurilor e ca un năvod care adună în el tot soiul de pești. Dar cînd s-a umplut, la sfîrșitul lumii, pescarii sau îngerii trăgîndu-l la mal, dincolo de lumea aceasta, aleg „în vase", sau în locașuri dumnezeiești pe cei buni, iar pe cei răi îi aruncă afară (Matei cap. 13).

Toți oamenii sînt făcuți pentru a se bucura la sfîrșitul lumii de Împărăția luminoasă și iubitoare a lui Hristos, de relația internă cu El. Dar în ea vor ajunge numai cu voia lor. Cei ce nu vor ajunge în ea, vor fi aruncați în focul chinurilor veșnice. Soarta veșnică a lor depinde de recunoașterea sau nerecunoașterea lui Hristos ca izvor al fericirii veșnice, de viața lor conformă sau neconformă cu a Lui.

Acestea le spune Hristos cu toată îndrăzneala în parabolele Sale.

După ce a isprăvit învățătura în pilde de pe corabie, înserîndu-se, Iisus a cerut ucenicilor să treacă pe țărmul de răsărit al lacului Ghenizaret. În vreme ce corabia înainta pe întuneric, El dormea la pupa corabiei. Și pornindu-se furtuna, ucenicii s-au speriat și L-au sculat. Iar El sculîndu-se, a poruncit vîntului să se liniștească, iar pe ucenici i-a mustrat

pentru puținătatea credinței lor. Acesta a fost un prilej pentru Apostoli de-a cunoaște că în El este o putere mai presus de a oamenilor: „Și s-au înfricoșat cu frică mare și ziceau unul către altul: Cine este Acesta, că și vîntul și marea ascultă de El?“ (Marcu 4, 41).

Purta slăbiciunea firii omenești pînă la trebuința ei de somn, pînă la nefolosirea ei ca mediu conștient de comunicare, dar în același timp putea face uz prin glasul ei de puterea mai presus de natura creației a dumnezeirii Sale. Își făcea vădită dumnezeirea nu numai prin cuvinte, ci și prin puterea ei asupra naturii, dar manifesta și puterea Sa dumnezeiască asupra naturii fie prin cuvîntul și trupul omenesc, fie numai prin acesta. Dar era necesară și credința omului pentru a se simți puterea Lui dumnezeiască asupra lui și asupra naturii, sau chiar pentru a se folosi aceasta. De aceea Iisus îi mustră pe ucenici că prin puținătatea credinței lor n-au rămas liniștiți în fața furtunii, știind că din El, chiar dormind, iradia puterea care-i va apăra de furtună: „Și le-a zis lor: Pentru ce sînteți așa de fricoși? Cum de nu aveți credință?“ (Marcu 4, 40).

Între localitățile în care Iisus s-a dus din Capernaum să propovăduiască, a fost și Nazaretul.

Sf. Evanghelist Matei descrie vizita în Nazaret după rostirea celor șapte parabole la marginea Capernaumului de pe corabia de pe lacul Ghenizaret (Matei 13, 54—58). Sf. Marcu prezintă această vizită, făcută după venirea lui Iisus din ținutul Gadarenilor și vindecarea fiicei lui Iair în Capernaum (Marcu 5, 1—4). Dar s-ar putea ca ea să fi avut loc după ce Iisus a liniștit în noaptea ce-a urmat după pildele învățate, la marginea mării lîngă Capernaum, vîntul și marea, ce învăluiau corabia. Această potolire a furtunii pe mare va fi fost deosebită de una anterioară, cînd au trecut cu corabia la Gadara.

Iisus a voit să spună cuvîntul Împărăției și în localitatea unde au prezis proorocii că va locui. A voit să arate și acolo că în El s-au împlinit proorociile care-L vesteau. Dar faptul că se descoperea ca atare, după ce trăise retras lîngă Iosif și lîngă mama Sa, explică și de ce aceia nu L-au primit ușor ca Dumnezeu.

„Și a venit în Nazaret, unde fusese crescut. Și după obiceiul Său, a intrat în ziua sîmbetei în sinagogă și s-a sculat să citească. Și (nu din întîmplare) i s-a dat cartea proorocului Isaia. Și deschizînd El cartea, a găsit (iarăși nu din întîmplare), locul unde era scris: „Duhul Domnului este peste

Mine, (fapt) pentru care M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis să vindec pe cei zdrobiţi cu inima; să propovăduiesc robilor dezrobirea şi celor orbi vederea; să slobozesc pe cei apăsaţi" (Luca 4, 16—18; cf. Is. 61, 1). Textul îl prezintă pe Iisus ca Cel venit să întemeieze Împărăţia cerurilor şi arată care sînt cei ce vor face parte din ea. Ei sînt cei săraci cu duhul şi cei prigoniţi, cei zdrobiţi cu inima pentru păcate şi pentru mizeriile lumii.

După ce a dat cartea şi se pregătea să explice acest text, toţi erau aţintiţi cu ochii asupra Lui, simţind că-l va aplica la Sine însuşi. „Şi (de fapt) El a început a zice către ei: Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre (în văzul vostru)" (Luca 4, 21).

Această afirmare şi alte învăţături ce li le dădea, i-au uimit. Dar se şi sminteau întrebîndu-se: „Au nu este Acesta fiul teslarului?" (Matei 13, 54.57). Poate că i-ar fi scăpat de această sminteală, dacă ar fi făcut şi la ei vindecările pe care ei auziseră că le-a făcut în Capernaum. Dar pentru aceasta ar fi fost necesară şi o credinţă din partea lor, pe care ei nu o puteau avea. Iisus nu făcea minuni şi nici chiar vindecări decît pentru mîntuirea sufletească a oamenilor, iar aceasta nu se putea realiza fără credinţa lor. Nu făcea minuni de dragul minunilor; sau pentru a se impune din mîndrie. De aceea Hristos nu numai că nu a făcut şi la ei asemenea vindecări, ci i-a şi mustrat pentru necredinţa lor, declarînd că „nici un prooroc nu este bine primit în patria lui" şi riscînd ca prin aceasta să aprindă şi mai mult furia lor împotriva Lui. De fapt aceasta i-a înfuriat pe localnici atît de mult, încît l-au dus pe vîrful muntelui pe care era zidită cetatea lor, voind să-l arunce de pe el. Dar Iisus le-a scăpat „trecînd prin mijlocul lor" (Luca 5, 21—29). Le-a dovedit astfel dumnezeirea Sa, dar fără ca ei să se folosească cu ceva din aceasta.

Într-o zi, propovăduind Iisus mulţimii şi vindecîndu-i bolnavii, dincolo de marea Tiberiadei (Ioan 6, 1), spre seară, ucenicii L-au rugat să poruncească mulţimii să plece ca să-şi caute de mîncare. Dar lui Iisus i-a fost milă să-i sloboadă pe oameni flămînzi şi le-a dat poruncă ucenicilor să le dea ei să mănînce. Cînd ei i-au spus că n-au decît cinci pîini şi doi peşti, iar oamenii sînt ca la cinci mii, afară de femei şi de copii, a poruncit mulţimii să se aşeze pe iarbă, iar ucenicilor să aducă cele cinci pîini şi cei doi peşti, pe care El, binecuvîntîndu-le, le-a poruncit să le împartă oamenilor. Ele s-au înmulţit în aşa fel, că le-a ajuns tuturor, ba au şi

rămas 12 coşuri de rămăşiţe. A fost o altă minune din milă faţă de oameni, cum fuseseră şi vindecările bolnavilor lor din timpul zilei (Matei 14, 14—21). Unde ar fi găsit atîţia oameni mîncare pentru toţi la apropierea nopţii? Ei rămăseseră însă aici cu grija mîntuirii lor şi siguri că Iisus va avea grijă şi de hrana lor.

Înmulţind pîinile şi peştii, arată că El este Cel ce a creat sămînţa grîului cu puterea de-a se înmulţi însutit şi înmiit şi peştii cu puterea de-a se perpetua şi înmulţi prin sămînţa lor. A făcut dintr-o pîine o mie pentru toţi cîţi aveau nevoie. Dar au şi rămas 12 coşuri de rămăşiţe, căci niciodată oamenii nu reuşesc să consume tot ce li se dă de către Dumnezeu, ci rămîne mereu ceea ce e necesar omenirii întregi. De aceea le-a dat Iisus oamenilor în predica de pe munte încurajarea: „Deci nu duceţi grijă: ce vom mînca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că de toate acestea se îngrijesc păgînii (cei ce nu cred în Dumnezeu). Ştie doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveţi nevoie de ele“ (Matei 6, 31—32). Dacă am avea cu adevărat credinţă, Dumnezeu ni le-ar înmulţi toate.

Se poate ca minunea săturării unor mulţimi cu puţine pîini şi cu puţini peşti a făcut-o Iisus de mai multe ori. Evangheliile ne mai relatează minunea săturării încă a patru mii de oameni, afară de femei, şi de copii, cu şapte pîini şi puţini peşti, rămînînd şapte coşuri cu fărîmituri (Matei 15, 36—38; Marcu 8, 6—8).

Totuşi, precum vom vedea mai încolo, Iisus n-a urmărit numai săturarea lor trupească prin această faptă repetată ci şi să-i convingă despre dumnezeirea Sa şi prin aceasta să-i ajute să se mîntuiască. Căci ştia că pe aceşti oameni sărmani îi va convinge.

Acelaşi lucru l-a urmărit Iisus şi prin minunea umblării pe mare, ce se pare că a urmat minunii înmulţirii pîinilor.

Sf. Evanghelist Matei spune că după aceea Iisus i-a silit pe ucenici să se suie în corabie şi să treacă pe ţărmul de apus al lacului Ghenizaret, spunîndu-le că va veni şi El după ce va da drumul mulţimii (Matei 14, 22).

Dar El n-a plecat după ei decît după ce s-a suit într-un munte să se roage. Iisus arată şi prin rugăciune că e şi om. Prin rugăciune îşi deschide umanitatea dumnezeirii şi îşi arată şi ca om afecţiunea faţă de Tatăl Său.

Iisus şi-a însuşit ca Fiu dumnezeiesc smerenia omului faţă de Tatăl şi ca om dragostea neţărmurită a Fiului Unul-

Născut față de Tatăl. Era Unul și Același, și smerit rugător către Tatăl și trăia și intimitatea afectuoasă față de El ca Fiu născut din ființa Lui. Se ruga ca om în numele oamenilor, deși era și Fiul lui Dumnezeu, ceea ce făcea ca rugăciunea Lui să fie deplin ascultată de Tatăl.

De-abia pe la straja a 4-a (pe la ceasul al treilea după miezul nopții) s-a apropiat de corabia lor învăluită de valuri. Pășea pe valurile mării. „Ucenicii, văzîndu-L umblînd pe mare, s-au spăimîntat, zicînd că e nălucă și de frică au strigat. Dar El le-a vorbit, zicîndu-le: Îndrăzniți! Eu sînt. Nu vă temeți!" (Matei 14, 26—27).

Petru a voit să probeze asigurarea ce li s-a dat că este El, cerîndu-I să-i poruncească să vină și el în întîmpinarea Lui pe valuri. Iisus din partea Lui i-a dat această poruncă. Dar pentru a face aceasta i se cerea și lui Petru o credință care să învingă orice frică. Dar aceasta n-a putut-o face Petru. De frică a început să se scufunde. Numai o credință neclintită dă sufletului o tărie din comunicarea fermă cu Dumnezeu care îl poate face să învingă prin trup legile naturii.

Odată ce vedeau pe Iisus umblînd pe mare și Apostolii aveau prin aceasta dovada dumnezeirii și a puterii Lui dumnezeiești, Petru nu trebuia să mai aibă nici o îndoială în credința lui, dar mai ales nu trebuie să mai avem noi vreo astfel de îndoială, cînd știm, spre deosebire de Petru, de atîtea fapte prin care Hristos și-a dovedit dumnezeirea Lui. Noi trebuie să pornim la o faptă bună, care ne apropie de El, dar care întrece puterile noastre, nu din dorința de-a avea în reușita ei dovada puterii Lui ajutătoare, ci ca unii ce sîntem siguri de mai înainte că El ne va ajuta să o împlinim.

Să nu socotim nici o clipă că prezența lui Hristos lîngă noi e o nălucă, ci să fim siguri că ea este o realitate.

Iisus a ajuns astfel cu ucenicii Săi în corabia lor la apus de lacul Ghenizaret. A doua zi dimineața, mulțimea aflată dincolo de lacul Tiberiadei, văzînd că corabia cu Apostolii nu era acolo și de Iisus știind că nu plecase cu ei, a venit și ea, în alte corăbii, la apus de lacul Tiberiadei, la Capernaum și aflîndu-L acolo pe Iisus, L-a întrebat: „Învățătorule, cînd ai venit aici?" (Ioan 6, 22—25).

Iisus le răspunde: „Mă căutați nu pentru că ați văzut minuni" care v-ar fi făcut să credeți în dumnezeirea Mea mîntuitoare, ci pentru că ați mîncat din pîini și v-ați săturat" (Ioan 6, 24).

Văzînd mulţimea că-L caută numai pentru că le-a dat mîncarea trupească, îi îndeamnă să-L caute pe El ca pe Cel ce le poate da viaţa veşnică şi să se pregătească pentru ea prin credinţa în El şi prin imitarea Lui. Deci trece la înţelesul mîntuitor al săturării lor cu pîinile materiale.

E propriu Evangheliei Sf. Ioan să redea explicările mai adînci date de Iisus minunilor Lui. El arată că a făcut minuni nu numai ca să vindece trupeşte, sau din milă pentru anumite trebuinţe ale oamenilor, ci şi ca să-i facă să creadă în El ca Dumnezeu care poate asigura viaţa veşnică, sau Împărăţia cerurilor.

„Lucraţi nu pentru mîncarea cea pieritoare, ci pentru mîncarea ce rămîne (în voi) spre viaţa veşnică şi pe care o va da vouă Fiul Omului. Căci pe El L-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl" (Ioan 6, 27). Viaţa veşnică nu o poate da decît El, căci Dumnezeu-Tatăl a întipărit în umanitatea pe care şi-a asumat-o El ca Fiu al Lui, veşnicia. Numai El poate da viaţa veşnică oamenilor, pentru că viaţa veşnică pe care o are numai El de la Dumnezeu-Tatăl prin naştere, Tatăl a voit ca El să o întipărească în mod nepieritor şi în umanitatea asumată şi prin ea să o comunice şi oamenilor cu care s-a făcut de aceeaşi fire.

Toată explicarea ce urmează de aici înainte n-a mai dat-o întregii mulţimi, ci numai celor din sinagoga din Capernaum.

Auzind acest cuvînt, oamenii L-au întrebat ce au ei de făcut pentru ca El să le dea viaţa veşnică. Iisus le-a răspuns că ceea ce li se cere este credinţa în El ca trimis de Tatăl, ca singurul care le poate da viaţa veşnică de la Tatăl, deci ca Fiul Tatălui: „Ce să facem ca să săvîrşim lucrurile lui Dumnezeu? Iisus le-a răspuns şi le-a zis: Acesta este lucrul lui Dumnezeu, ca să credeţi în Acela pe care El l-a trimis" (Ioan 6, 28—29). Acesta este lucrul cerut de Dumnezeu, ca să dea viaţa veşnică celor ce cred că El este Fiul Tatălui. Cine crede în Hristos ca în Fiul lui Dumnezeu, crede . . . în calitatea de Tată a lui Dumnezeu, deci în D-zeul treimic, ca Dumnezeu al iubirii. Şi Dumnezeu se bucură să fie crezut ca Tată şi Hristos ca Fiul Lui. Cei ce fac aşa cred că Dumnezeu este un Tată iubitor şi bucuros de credinţa ce-o arătăm Fiului Lui şi deci şi Lui ca Tată, că El voieşte ca Fiul să dea şi acestora viaţa veşnică ce-o are de la Tatăl Său, scop pentru care se şi face om.

Sf. Evanghelist Ioan aminteşte mereu din cuvintele lui Hristos pe cele care pun în relief unitatea Lui de fiinţă şi

prin iubire cu Tatăl și deci și îndemnul dat de El nouă să-I vedem uniți în iubirea și legătura lor iubitoare cu noi.

X. Iisus, pîinea care s-a coborît din Cer și unitatea Lui cu Tatăl

Această afirmare puternică din partea lui Iisus a unității Lui cu Tatăl, deci a dumnezeirii Lui, i-a făcut pe cei cu care vorbea, să-I ceară un semn despre aceasta. Și prin aceasta s-a ajuns la vorbirea despre pîine. Ei i-au spus că Moise le-a dat un semn că lucrează din puterea lui Dumnezeu, căci le-a dat în pustie mana, care era pîine din Cer (Ieș. 16, 14—15). Dar El care pretinde că le dă viața veșnică, deci nesfîrșit mai mult, ce semn le poate da?

Iisus le răspunde, arătîndu-le: a) că nu Moise le-a dat pîinea cea adevărată din Cer, și chiar mana dată prin el, nu e de la el însuși. Spre deosebire de Moise, El însuși dă prin Sine pîinea din Cer; dar în același timp o dă Tatăl Său; b) pîinea aceasta este cu adevărat pîinea din Cer. Căci El însuși este pîinea ce întreține existența și ca atare s-a coborît în mod real din Cer și este pîinea ce dă viața adevărată. El e pîinea prin excelență; e pîinea vieții veșnice; e pîinea ce o dă Tatăl Său. „Deci Iisus le-a zis: Nu Moise v-a dat pîinea cea din Cer; ci Tatăl Meu vă dă din Cer pîinea cea adevărată. Căci pîinea lui Dumnezeu este cea care coboară din Cer și care dă viață lumii" (Ioan 6, 32—33).

Mana din Cer a fost o pîine creată și nu de Moise, ci de Dumnezeu. Acum se dă Dumnezeu însuși Cel făcut om ca pîine veșnică, dumnezeiască, cu adevărat din Cer, chiar dacă se dă prin umanitatea asumată de El.

Dacă numai o persoană e pîine ce întreține viața spirituală a altei persoane, Persoana care e nu numai om, ci și Dumnezeu, sau e Omul care nu moare niciodată, fiind totodată Dumnezeu și avînd în Sine Viața nemărginită, poate da viața veșnică și deplină. O persoană e pîine prin ea însăși, pentru că voiește prin ea însăși să se dea altora. Persoana umană e pîine, pentru că e chipul lui Dumnezeu. De aceea poporul român zice de omul bun: „Bun ca pîinea". Și Fiul lui Dumnezeu se face om.

Iisus arată prin aceasta că mana dată de Moise a fost o preînchipuire a Sa, iar Moise însuși un prooroc al Său.

Fiul lui Dumnezeu poate crea pîinea materială pentru trupul nostru, sau a putut înmulți pîinile materiale, pentru că este El însuși pîinea ce ne hrănește în întregimea noastră în

veci. El este pîinea vieții veșnice, pentru că este viața veșnică și nemărginită însăși și pentru că a arătat că vrea și poate să ni se dea și nouă, pentru că s-a coborît din Cer, adică s-a dat umanității asumate de El, unită prin fire cu a noastră.

Dornici să primească această pîine superioară manei lui Moise, oamenii i-au cerut lui Iisus: „Doamne, dă-ne totdeauna această pîine" (Ioan 6, 34). Ei tot nu înțelegeau că pîinea aceasta nu li se dă ca deosebită de El, ci este El însuși. Orice persoană e ea însăși pîine ce se dă alteia, fără să se confunde cu aceea. Căci numai prin iubirea voluntară cu care se dăruiește, fără să înceteze să se dăruiască, este pîine. Iar Fiul lui Dumnezeu făcut om dintre noi, ni se poate da ca pîinea pe care mîncînd-o noi, nu mai flămînzim niciodată. Orice persoană umană care ni se dă ca pîine, ne lasă în parte flămînzi, pentru că nu satisface foamea noastră nesfîrșită. Fiul lui Dumnezeu făcut om ne satisface foamea și setea care este nesfîrșită. Dar persoana se dă altei persoane, cînd persoana căreia i se dă, i se deschide cu încredere, cu iubire. Dacă nu vrea să vadă în aceea un izvor de viață sau dacă nu deschide gura apei ce curge din acel izvor, nu i se poate dărui ca apă vie, ca pîine a vieții. Ambele persoane trebuie să fie active în actul prin care una e pîinea alteia.

Iisus le-a răspuns de aceea la cererea de-a le da pîinea de care a spus că o poate da El: „Eu sînt pîinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămînzi și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată" (Ioan 6, 35).

Iisus Hristos e pîinea vieții noastre, pentru că intră în comuniune cu noi ca om, dar în comuniune veșnică și nesfîrșită pentru că e totodată Dumnezeu. Dar El poate intra în comuniune neslăbită, desăvîrșită și nesfîrșită cu Tatăl și cu Duhul Sfînt.

De aceea spune și aici că e pîinea vieții veșnice, pentru că e în comuniune cu Tatăl. El atrage la Sine pe cel ce e atras de Tatăl Său. În El lucrează Tatăl. E pîine, pentru că este în El pornirea de dăruire nesfîrșită a Tatălui. Iar pe cel ce vine la El, atras de Tatăl, nu-l va scoate afară. Sf. Evanghelist Ioan revine mereu asupra prezenței și lucrării Tatălui în Fiul, asupra unității lor neconfundate: „Tot ce-Mi dă Tatăl, va veni la Mine, și pe cel ce vine la Mine, nu-l voi scoate afară" (Ioan 6, 37).

S-a coborît din cer, adică s-a făcut om, ca să poată să facă voia Tatălui, sau ca Tatăl să-și facă voia Lui prin Fiul întrupat. Dar Fiul face voia Tatălui prin voia Sa. Și voia Ta-

tălui e ca Fiul să nu piardă pe nici unul, ci să-i învieze în ziua cea de apoi pentru viața veșnică. Prin Fiul îi scapă Tatăl pe oameni de pieire, prin Fiul îi învie la viața veșnică. Dar nu lucrează acestea în Fiul, fără să lucreze și Fiul însuși. Nici Tatăl nu lucrează fără Fiul, nici Fiul fără Tatăl. Fiul poate să nu piardă pe nici unul care vine la El și-i învie pe toți în ziua de apoi, pentru viața veșnică, ce urmează zilelor, pentru că împlinește voia Tatălui, dar împlinește și voia Sa, pentru că învie cu anticipare trupul Său. Prin aceasta Iisus cere celor din mulțime să nu vină la El și să nu creadă în El socotindu-L singur, ci împreună cu Tatăl. Fiul le cere să creadă în El, pentru că așa le cere Tatăl și prin aceasta Fiul le cere să creadă și în Tatăl. „Pe cine vine la Mine nu-l voi scoate afară, pentru că M-am coborît din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine. Și aceasta este voia Celui ce M-a trimis, ca din cei ce Mi i-a dat Mie, să nu pierd pe nici unul, ci să-i înviez pe ei în ziua cea de apoi. Că aceasta este voia Tatălui Meu, ca oricine vede pe Fiul și crede în El să aibă viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi" (Ioan 6, 37—40). Tatăl nu voiește să aibă viață veșnică cel ce nu crede în Fiul. De aceea nu poate ajunge la viața veșnică cel ce nu crede în Fiul cel întrupat ca om și care, ca atare, și-a înviat umanitatea Sa. Cine nu crede în Fiul, nu crede în Dumnezeul adevărat care este Tată al Fiului, un Dumnezeu iubitor.

Ca să rezumăm în alte cuvinte cele spuse de Iisus, spunînd El pe de o parte că s-a coborît din cer, pe de alta că e trimis de Tatăl, El se afirmă pe de o parte ca de o ființă cu Tatăl, deci nu creatură, pe de alta ca Persoană deosebită de El. Iar spunînd că s-a coborît să împlinească voia Tatălui, afirmă la fel că, deși e de o ființă cu Tatăl, e o Persoană deosebită de El.

M-am coborît. Am fost trimis.

Dar precum Fiul afirmă prin voia Sa voia Tatălui, așa Tatăl afirmă pe Fiul, deci și voia Lui de-a învia pe cei ce vin la El, odată ce spune că și Tatăl voiește să aibă viață veșnică tot cel ce crede în Fiul.

Cum spune Iisus și în Ev. lui Luca, El este unit cu Tatăl așa de mult, fiind și deosebit de El, că nimeni nu-L cunoaște pe El ca Fiu al Tatălui decît Tatăl, și cei cărora li-L descoperă și pe Tatăl nimeni nu-L cunoaște decît Fiul și cei cărora Îl descoperă Fiul. De aceea, fericiți sînt cei ce au ochi care văd pe Fiul din puterea Tatălui. Numai din puterea lui Dumnezeu poate cunoaște omul pe Dumnezeu. Și-L cunoaște cu adevărat, cine Îl cunoaște ca Tată și Fiu, sau pe Tatăl din pu-

terea Fiului și pe Fiul din puterea Tatălui aflată în Fiul sau în Hristos.

Și întorcîndu-se către ucenici, a zis: „Toate Mi-au fost date Mie de către Tatăl Meu și nimeni nu cunoaște cine este Fiul, decît numai Tatăl și cine este Tatăl, decît numai Fiul și căruia voiește Fiul să-L descopere... Mulți prooroci și regi au voit să vadă ceea ce vedeți voi, dar n-au văzut" (Luca 10, 22—24).

Iar pentru că iudeii murmurau fiindcă se făcea pe Sine pîinea care s-a coborît din Cer, Iisus repetă, afirmînd unitatea Sa neconfundată cu Tatăl, sau faptul că cel ce vine la El, nu vine decît atras din El de către Tatăl: „Nu murmurați între voi: Nimeni nu poate veni la Mine, de nu-L va trage Tatăl care M-a trimis; și Eu îl voi învia pe El în ziua de apoi" (Ioan 6, 44). Îl voi învia pentru că Tatăl este în Mine ca Fiul Unul-Născut și deci unit cu El și în umanitatea asumată de Mine. Și datorită acestui fapt am înviat Eu ca om și-i voi învia și pe cei atrași de Tatăl la Mine, care e prezent chiar în umanitatea Mea.

Evanghelia Sf. Ioan este Evanghelia *iubirii* și de aceea a Treimii. Este Evanghelia iubirii, pentru că Treimea implică iubirea din veci între Persoanele dumnezeiești. Astfel, Iisus le spune celor ce murmurau, că El este atît de unit cu Tatăl, că nimeni nu poate veni la El dacă nu-l atrage din El Tatăl. Tatăl lucrează din Fiul, atrăgîndu-l la Fiul și prin Fiul la El. Dacă nu se simte cineva atras de Fiul, nu se simte atras de Tatăl. Tatăl iubește pe Fiul și atrage prin și în această iubire și pe omul care voiește. Și Fiul trăind iubirea Tatălui, îl face să simtă pe cel ce se deschide Lui și iubirea sau atracția Tatălui.

Prin acestea, Iisus vrea să dea ca dovadă că El este Fiul Tatălui ceresc chiar faptul că unii sînt atrași de El.

Și repetînd că El este pîinea care s-a coborît din Cer, pîinea spre viața veșnică, deosebită de mana mîncată de părinții lor în pustie, care nu i-a scăpat de moarte, Iisus merge mai departe, precizînd că pîinea pe care El o va da, este viața veșnică. Adică El ca pîine ce s-a coborît din cer spre viață veșnică, este în *trupul* Său. În trupul Său, cel ce crede în El, Îl mănîncă concret pe Cel ce s-a coborît din Cer: „Iar pîinea care Eu o voi da, este trupul Meu" (Ioan 6, 51). Și auzind discuțiile celor ce se întrebau cum poate El să le dea trupul Său spre mîncare, Iisus revine cu o nouă repetiție și cu noi explicări ale faptului că mîncarea trupului Său aduce viața de

veci: „Adevărat, adevărat zic vouă, de nu veți mînca trupul Fiului Omului și nu veți bea sîngele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu are viața veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi ... Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu rămîne întru Mine și Eu întru el" (Ioan 6, 53—56).

Cel ce mănîncă trupul Lui se hrănește din Persoana Lui dumnezeiască, fiindcă în trupul Lui Cel înviat este El însuși. Și persoanele ce comunică prin trupul lor nu se confundă, ci se simt una în alta. De aceea spune Iisus că cel ce mănîncă trupul Lui rămîne în El și El în acela (Ioan 6, 56). Toate ale celor două persoane pot comunica între ele, se pot face comune, dar persoanele nu se confundă. Se produce între Hristos și cei ce se împărtășesc de trupul și de sîngele Lui o unire asemănătoare ca între El și Tatăl. Tatăl are aceeași ființă cu Fiul și totuși nu se confundă ca Persoană, ba se poate spune că Tatăl trăiește cele trăite de Fiul Său ca Dumnezeu sau ca om în trupul Lui, dar nu se confundă cu El. „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu și Eu viez pentru Tatăl (sau Îmi trăiesc chiar viața de om pentru Tatăl, trăind în ea simțirea Mea filială omenească ca să se umple și El cu simțirea de Tată față de umanitatea Mea, a Fiului), așa și cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi prin Mine (va trăi pe Fiul, ca și Fiul să trăiască umanitatea omului plin de Sine)" (Ioan 6, 57).

De aceea Iisus declară: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi" (Ioan 6, 54). Aceasta pentru că Iisus și cel ce se împărtășește de El, se unesc prin trupurile lor, dar ca persoane rămîn neconfundate: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu rămîne întru Mine și Eu întru el" (Ioan 6, 56). În sensul acesta, avînd trupul și sîngele în Persoana Sa dumnezeiască, Iisus poate spune că ele sînt adevărata mîncare și băutură, adică mîncarea și băutura pline de Persoana Lui și de aceea hrănesc pentru veci viața celui ce se împărtășește cu ele. „Trupul Meu este adevărata mîncare și sîngele Meu adevărata băutură" (Ioan 6, 55).

Iisus afirmă prin aceasta taina prezenței și lucrării Persoanei în trupul și sîngele ei, și a dumnezeirii în umanitatea Lui, fără să se confunde. De aceea poate spune totodată că Persoana Sa, ca a Fiului care și-a organizat trupul și e prezentă în El, e ea însăși pîinea care s-a coborît din Cer, chiar dacă nu trupul însuși s-a coborît din Cer, ci Persoana Lui, care și-a constituit acest trup din Fecioara Maria. Trupul e

forma plasticizată a Persoanei Cuvîntului. Și precum Cuvîntul e pîine, așa e pîine și trupul pe care l-a organizat Sieși. Iar întrucît trupul se întreține mai ales din pîinea ce-o mîncăm, aceasta e folosită și în Euharistie ca trup potențial, ca aliment transformabil în trup. De aceea s-a folosit Cuvîntul prin care s-a creat și se susțin toate, de pîine ca chip al Său la Cina cea de Taină. Persoana umană se poate hrăni din trupul lui Hristos, devenit focar iradiant de lumină și viață dumnezeiască, cu toată structura Lui produsă și umplută de spiritul uman și de dumnezeirea lui Hristos; Hristos și omul ce se împărtășește de El pot avea *într-un anumit* fel în comun trupurile lor, dar rămîn ca persoane neconfundate. Sf. Simeon Noul Teolog a spus în acest sens: „Mîna lui Hristos devine mîna mea, mîna mea devine mîna lui Hristos", ceea ce înseamnă că am în comun cu El mîna mea și mîna Lui, fără ca trupul Lui și trupul meu să-și piardă identitatea, ci interpenetrîndu-se.

Dar afirmarea lui Iisus că trupul și sîngele Lui sînt adevărata mîncare și băutură era o afirmare foarte greu de înțeles pentru cei ce-L auzeau. Era greu să nu trăiască o adevărată sminteală chiar unii din ucenicii Lui, care Îl auzeau spunînd acestea în sinagoga din Capernaum (Ioan 6, 59—60).

Ei nu știau de ceea ce poate deveni Iisus prin Înviere. Iisus proorocește în explicările ce le spune pentru prima dată în aceste cuvinte Învierea Sa și a trupurilor omenești.

Dar prin aceasta Iisus își afirmă cel mai mult dumnezeirea Sa atît de eficientă asupra creației.

Însă ucenicii de care se spune în Evanghelia Sf. Ioan că s-au smintit de acest cuvînt al lui Iisus și au plecat de la El, erau din cei ce nu făceau parte din cei 12 Apostoli (Ioan 6, 67). Lui i se alăturau mereu și alți ucenici. Dintre ei au fost aleși cei doisprezece, pe care i-a numit Apostoli (Luca 6, 13), sau trimiși prin excelență pentru toată viața. Dintre ei au fost și cei șaptezeci, pe care i-a trimis, cu altă ocazie, să vestească în cetățile în care avea să meargă mai tîrziu ca să vestească El însuși apropierea Împărăției lui Dumnezeu (Luca 10, 19), asigurîndu-i El însuși de aceasta: „Dar aceasta să o știți, că s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu" (Luca 10, 1.9.11).

Cînd a văzut Iisus că au plecat mulți din ucenicii Săi, pentru că nu credeau în cuvîntul despre mîncarea trupului Său, Iisus a repetat iarăși: „Nimeni nu poate să vină la Mine de nu-i va fi dat de la Tatăl" (Ioan 6, 65). El afirma prin aceasta unitatea între Sine și Tatăl, sau că în atracția exerci-

tată de El asupra unora este atracția Tatălui. De aceea, cine nu-L simte pe El ca Dumnezeu, nu-L simte nici pe Tatăl. A crede în Fiul înseamnă a crede în Tatăl și viceversa. Cine nu primește pe Fiul, nu primește Treimea.

Prin aceasta n-a voit să afirme o predestinare, ci numai unitatea între Sine și Tatăl. Căci în nesimțirea atracției exercitată asupra cuiva din Iisus spre Tatăl sau invers e activă în mod tainic și o încăpățînare a omului de-a nu-și deschide ochii spirituali spre Iisus, ca să vadă dumnezeirea Lui.

După plecarea acelor ucenici, Iisus, adresîndu-Se celor 12 Apostoli, i-a întrebat: „Nu vreți și voi să vă duceți?" Această întrebare l-a făcut pe Petru să-i răspundă: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice. Și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu" (Ioan 6, 68—69). E o mărturisire care identifică în mod hotărît pe Hristos cu Fiul lui Dumnezeu. Petru, care în noaptea anterioară se îndoise, pornind pe valurile apei spre Iisus, acum Îl mărturisește cu hotărîre. E mai ușor să mărturisești cu credința, cu cuvîntul, decît cu fapta, mai ales în momente în care ți se pare că legile firii nu pot fi copleșite de credință. Credința omului are și ea o istorie, sau o creștere de la o oscilare la siguranță.

Iisus i-a răspuns lui Petru, spunîndu-i că deși El i-a ales pe ei, pe cei 12, totuși și unul dintre ei Îl va părăsi, ba chiar Îl va vinde. „Oare nu v-am ales Eu, pe cei doisprezece? Și unul dintre voi este diavol" (Ioan 6, 70—71). Întărea faptul că alegerea sau atracția cuiva de către Dumnezeu nu e totuși o predestinare.

Dar făcînd aluzie la viitoarea vînzare a lui Iuda, Iisus proorocea implicit patima Lui, după ce vorbise de Învierea Lui și de învierea de care va face parte și oamenilor. Dar încă nu vorbea direct de patima Sa.

XI. **Împărăția lui Dumnezeu, împărăție a inimilor, nu a unor legi împlinite exterior.**

Pe măsură ce Iisus se făcea mai cunoscut, propovăduind o viață de bunătate a inimii, deosebită de formalismul exterior, creștea dușmănia cărturarilor și fariseilor împotriva Lui și aceștia veneau cu reproșuri sau cu întrebări prin care să-L dea pe față ca tot mai vinovat de călcarea Legii.

Astfel, odată au venit la El întrebîndu-L pentru ce ucenicii nu se spală pe mîini înainte de-a mînca pîine, așa cum

era datina moștenită de la *bătrîni*. Iisus i-a întrebat, la rîndul Său, pentru ce calcă porunca de-a cinsti pe părinții lor, spunîndu-le: Ceea ce vă puteam da vouă, am dăruit lui Dumnezeu? De ce nesocotesc porunca inimii de-a griji de părinți pentru datina exterioară ce vine de la oameni? Iisus se arată aici punînd un accent pe faptele cerute de simțirea inimii: „Fățarnicilor, bine a proorocit despre voi Isaia, cînd a zis: Poporul acesta se apropie de Mine cu gura și mă cinstește cu buzele, dar cu inima este departe de Mine. Și zadarnic Mă cinstesc ei, dînd învățături ce sînt porunci de la oameni" (Matei 15, 8—9).

Iisus se afirmă și acum ca împlinitor al Legii, atît prin faptul că o păzește mai mult decît fariseii și cărturarii, cît și prin faptul că merge la sensul ei prin care urmărește îmbunătățirea, sau realizarea omului: „Căci Moise a zis: Cinstește pe tatăl și pe mama ta... Voi însă ziceți: Dacă un om va spune tatălui său: Corban!, adică: cu ce te-aș fi putut ajuta e dăruit lui Dumnezeu, nu-l mai lăsați să facă nimic pentru tatăl său, sau pentru mama sa. Și astfel desființați cuvîntul lui Dumnezeu cu datina voastră, pe care singuri ați dat-o. Și faceți multe asemănătoare cu acestea" (Marcu 7, 10—13). Sf. Apostol Ioan s-a gîndit, desigur, la cuvîntul acesta, cînd a scris: „Dacă zice cineva: Iubesc pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște, mincinos este. Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească" (Ioan 4, 20—21).

Omul adevărat se realizează ascultînd de simțirea inimii, care e izvorul iubirii. Prin aceasta se apropie de Dumnezeu, care este iubire. Iisus se descoperă ca Dumnezeul iubirii, ca Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut om din iubire pentru oamenii care suferă din lipsa ei.

Dezvoltînd acest gînd despre importanța a ceea ce iese din inimă, a spus mulțimii: „Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om" (Matei 15, 10). Ucenicii spunîndu-i că acest cuvînt a scandalizat pe farisei, și cerînd o lămurire a lui, Iisus le-a precizat că nu e vorba despre o nesocotire a postului, ci despre trebuința de-a avea grijă omul de inimă și de cele ce ies din inimă: „Acum și voi sînteți nepricepuți?... Cele ce ies din gură pornesc din inimă și acestea spurcă pe om. Căci din inimă ies gînduri rele, ucideri, adultere, desfrînări, furtișaguri, mărturii mincinoase, hule. Acestea sînt care spurcă pe om, dar a mînca cu mîini nespălate, nu spurcă pe om" (Matei 15, 18—20).

Că Iisus n-a disprețuit postul, avem mai multe dovezi. El însuși n-a mîncat nimic patruzeci de zile în pustia Carantaniei (Luca 4, 2). Le spune ucenicilor, cînd n-au putut vindeca un demonizat, vindecat apoi de El: „Acest soi de demoni nu iese decît numai cu rugăciune și cu post" (Matei 17, 21). La reproșul ucenicilor lui Ioan, că ucenicii Lui nu postesc, iar ei și ucenicii fariseilor postesc, Iisus le răspunde că vor posti cînd nu vor mai avea bucuria să-L aibă pe El între ei (Marcu 2, 20). Biserica a tras din acest cuvînt concluzia de-a nu cere în vreme de sărbătoare creștinilor să postească, dar a stabilit posturi pentru alte timpuri de peste an.

De inimă trebuie să avem grijă, iar mîncarea de post nu e numai mîncare „ce se duce în pîntece și se aruncă afară" (Matei 15, 17), ci susține și gîndul de înfrînare, de renunțare la plăcerile trupești și gîndul la Dumnezeu, gînduri care merg la inimă, sau trezesc inima.

Tot pe măsură ce se ducea vestea despre învățătura și faptele minunate ale lui Iisus, se adunau pe de o parte în jurul Lui „mii și mii de oameni, încît se călcau unii pe alții în picioare" (Luca 12, 1), dar pe de alta, aceasta mărea ura cărturarilor și fariseilor, care își vedeau autoritatea lor asupra poporului amenințată. Aceasta îi făcea să-i pună lui Iisus tot felul de întrebări, care să-L arate călcător al Legii sau dușman al binelui reprezentat de ea, iar pe ei, apărători ai binelui. Îl „urau groaznic", spune Sf. Evanghelist Luca (11, 53), și se gîndeau tot mai mult să-L omoare.

Aceasta Îl făcea pe Iisus să le dea pe față fățărnicia, în cuvinte tot mai aspre, pentru a se dovedi pe Sine ca adevăratul interpret al Legii, ba chiar ca Cel spre care duce Legea, conform proorocilor (cum spune în cuvîntul din sinagoga din Nazaret, Luca 4, 21). Iisus vorbea în sensul acesta, chiar în sinagogile lui Israil, cu conștiința autorității Sale de adevărat interpret al Legii, contrar cărturarilor și fariseilor. Demascarea acelora o făcea Iisus în fața mulțimilor, dar mai ales a ucenicilor Săi, pentru a nu-i imita, dar și pentru a nu se lăsa amăgiți de farisei și nici a se teme de ura lor, care poate merge pînă la pornirea de a-i ucide și pe ei ca și pe El. Uneori întemeia în mod deosebit în fața ucenicilor certarea îndreptată puțin mai înainte spre aceia (Luca 12, 2).

El le spunea cărturarilor și fariseilor că sînt „morminte care nu se văd și oamenii care umblă peste ele, nu le știu" (Luca 11, 44). Sînt „morminte văruite, care arată frumoase pe dinafară, dar pe dinăuntru sînt pline de oase și de toată necu-

răţia". Aşa se arată şi ei drepţi pe dinafară, dar pe dinăuntru sînt „plini de făţărnicie şi necurăţie" (Matei 23, 27—28). Curăţă pe dinafară paharul şi blidul fiinţei lor, dar pe dinăuntru sînt pline de răpire şi făţărnicie (Matei 23, 25—26). Zidesc şi împodobesc mormintele proorocilor şi-i declară ucişi de părinţii lor şi declară că de-ar fi trăit ei atunci, nu i-ar fi ucis, dar se poartă ca şi părinţii lor, ba îi şi întrec (Matei 23, 29—32; Luca 11, 42—52). Sîngele tuturor proorocilor se va cere de la ei (Luca 11, 50—52). „Toate faptele lor le fac ca să fie văzuţi de oameni". Le place să li se plece lumea în pieţe, să şadă în scaunele cele înalte, să li se facă închinăciuni, să stea în capul mesei la ospeţe şi în băncile dintîi la adunare, să fie priviţi de oameni, să fie numiţi: Rabi (Matei 23, 6—8; Luca 11, 43). De aceea Iisus le spune ucenicilor Săi: „Voi însă, să nu vă numiţi Rabi, că unul este Învăţătorul vostru: Hristos, iar voi toţi sînteţi fraţi" (Matei 23, 7—8).

Iisus nu se sfieşte să se declare adevăratul Învăţător, ca Unul ce e Dumnezeu făcut om, iar oamenilor le cere să se considere toţi fraţi, să-şi slujească unii altora, căci „cine se va înălţa pe sine, se va smeri, şi cine se va smeri pe sine, se va înălţa" (Matei 23, 11—12). Dar El este Învăţătorul suprem, ca Cel ce dă porunca şi puterea spre slujire şi pildă de slujire şi de smerenie: „Ştiţi că ocîrmuitorii neamurilor domenesc peste ele şi cei mari le stăpînesc. Nu tot aşa să fie între voi, ci care între voi va vrea să fie mare, să fie slujitorul vostru. Şi care între voi va vrea să fie întîiul, să vă fie vouă slugă. După cum şi Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El şi să-şi dea viaţa pentru mulţi" (Matei 20, 25—28). Iisus uneşte afirmarea Sa ca Învăţător cu smerenia.

Altă dată arată cu un exemplu cum cel ce se smereşte va fi înălţat. Cel chemat la o nuntă să nu se aşeze pe locul cel dintîi, ca nu cumva sosind altul chemat, mai de cinste, cel ce s-a aşezat mai înainte pe locul dintîi să fie poftit să dea celui venit pe urmă locul lui şi să fie făcut de ruşine. „Ci cînd vei fi chemat, aşază-te pe locul cel din urmă, ca venind cel ce te-a chemat să-ţi spună: prietene, aşază-te mai sus. Atunci vei avea cinstea în faţa tuturor celor care vor şedea împreună cu tine. Căci oricine se înalţă pe sine, se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine, se va înălţa" (Luca 14, 10—11).

Dacă nunta e şi ea un chip al Împărăţiei cerurilor, în ea locul de cinste îl au nu cei mîndri, ci cei smeriţi. Cel ce se înfige pe locul cel mai de frunte şi vrea să-şi lărgească locul,

trezește reacție; cel smerit e poftit însă mai sus, pentru că stînd acolo nu va disprețui pe cei așezați mai jos.

De creșterea întru smerenie sau de înălțarea din Împărăția cerurilor trebuie să se îngrijească omul în viața pămîntească și prin faptul că nu umblă după atențiile și favorurile celor mîndri, a celor cu situații înalte în lume, ci dă atenție celor săraci și umiliți. „Ci cînd faci un ospăț, cheamă pe săraci, pe neputincioși, pe șchiopi; și fericit vei fi că nu pot să te răsplătească. Căci ți se va răsplăti la învierea drepților" (Luca 14, 13—14).

Cel ce vrea să ajungă în Împărăția cerurilor trebuie să se lepede de mîndrie, de grija de-a se impune altora, de prețuirea de sine, de dorința de slavă, de voința de îmbogățire; să fie sufletește ca un prunc, să se socotească mai mic ca toți. „Adevărat zic vouă: De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor. Deci cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în Împărăția cerurilor" (Matei 18, 3—4).

Dar acela nu trebuie să fie numai ca un prunc care nu-și dă nici o importanță, ci și să cinstească pe cel care se socotește smerit ca un prunc. Cei ce vor să se pregătească pentru Împărăția cerurilor, să se întreacă în a se socoti prunci și în a se cinsti unul pe altul ca pruncii. Cine cinstește ca unit cu Hristos pe cel ce se smerește ca un prunc, Îl cinstește pe Hristos. Dar acela smerindu-se el însuși, are și el pe Hristos unit cu sine. Îl are pe Hristos și se întîlnește cu Hristos. Cei smeriți cu adevărat se întrec în a se smeri unul în fața altuia, deci în a se cinsti unul pe altul, văzînd unul în altul pe Hristos, adică fiecare văzînd nu în sine, ci în celălalt pe Hristos. În Împărăția lui Dumnezeu, Hristos este în toți și toți se cinstesc unii pe alții, smerindu-se fiecare înaintea altuia ca înaintea lui Hristos.

Iisus se afirmă deci pe Sine ca Cel ce se cere cinstit în cel smerit, dar aceasta pentru că El însuși se face smerit. El ne atrage pe toți în Sine și deci în smerenie. Numai așa ne putem face loc unul altuia, nu facem greutăți altora să încapă lîngă noi. În Împărăția cerurilor ne facem loc larg unii lîngă alții. Fiecare ne lărgim pentru ceilalți prin Hristos și în Hristos. Căci semenul pe care îl primim nu voiește să ocupe tot locul, ci se lărgește și el prin Hristos pentru alții, pentru mine care îl cinstesc.

„Și cine va primi un prunc în numele Meu, pe Mine Mă primește. Iar cine va sminti pe unul dintre acești mici care

cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atîrne o piatră de moară și să fie aruncat în adîncul mării" (Matei 18, 5—6). Acela vrînd să fie singur, prin disprețuirea altora, se va înăbuși de lipsa de lărgime spirituală. Aerul spiritual nu-l aduc omului decît semenii lui pe care îi cinstește.

Dar cel ce sminteşte pe cel smerit îi supără şi pe îngerii lor, care stau pentru ei în faţa Tatălui lui Hristos. Căci omul smerit îl are nu numai pe Hristos cel smerit lîngă sine, ci Îl are în față și pe Tatăl lui Hristos Cel smerit ca om; îi are lîngă el, atrași de Hristos, și pe îngeri, care văd fața Tatălui descoperită lor de Hristos. Tatăl privește cu plăcere nu numai la omul smerit, ca la cel care și-a însușit smerenia Fiului Său ca om, ci și la îngerii care stau în jurul Fiului Său și a omului care reflectă în fața lui smerenia de supremă delicatețe și iubire a Fiului Său. Dumnezeu-Tatăl vrea ca nici un om să nu fie în izolare; nu-i vrea nici pe îngeri separați și indiferenți față de oameni. În jurul fiecărui om stă prin Fiul creația întreagă. Așa va fi fiecare în Împărăția cerurilor.

„Vedeţi să nu sminţiţi pe vreunul din aceşti mici, că zic vouă, că îngerii lor, în ceruri, pururea văd faţa Tatălui Meu, care este în ceruri" (Matei 18, 10). Îngerul celui smerit vede faţa Tatălui, dar Tatăl este al lui Hristos. Îngerul îl ţine înaintea Tatălui pe omul smerit şi Tatăl ia aminte la acela, pentru că e Tatăl Fiului care s-a făcut om şi şi-a găsit locaş în cel smerit.

Această trăire în smerenie a credinţei în Tatăl care vesteşte prin prooroci, sau prin Duhul grăitor prin ei, şi care-L va trimite la plinirea vremii pe Fiul Său, sau chiar El a venit în Persoana lui Hristos, arată adevărata înţelegere a Legii. Şi purtarea conformă cu această înţelegere deschide celui ce o practică poarta spre Împărăţia cerurilor. Dar cărturarii şi fariseii, cărora Legea le impunea datoria să conducă pe oameni spre această înţelegere a împărăţiei lui Dumnezeu, lipsiţi fiind de adevărata înţelegere a Legii, închideau, prin purtarea lor nu numai intrarea lor, ci şi a celor învăţaţi de ei, în această împărăţie, rămînînd şi ei şi ţinînd şi pe aceia în afara ei.

În Împărăţia cerurilor nu se poate intra decît prin umanizarea adevărată a omului, care s-a realizat deplin în Hristos, Fiul lui Dumnezeu devenit Fiul desăvîrşit al Omului, ca model veşnic al Omului. Aceasta o cere Fiul lui Dumnezeu şi pentru aceasta s-a făcut om. Aceasta e una cu reala apropiere a omului de Dumnezeu, cu imprimarea Fiului lui Dumnezeu în umanitatea asumată. Căci Fiul lui Dumnezeu este

modelul omului adevărat, cu potențele adevărate ale omului realizate.

„Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici, că închideți Împărăția cerurilor înaintea oamenilor; că voi nu intrați și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați“ (Matei 23, 13). Nu împlinirea formelor exterioare ale Legii, cerută de farisei, duce pe oameni în Împărăția cerurilor, ci ridicarea inimii la treptele spirituale mai înalte și mai greu de atins ale milei, iubirii, dreptății, cerute și ele de Lege, îi duce în acea Împărăție. Nu lipsa unui amănunt exterior al Legii imprimată în suflet, ci lipsa iubirii de Dumnezeu, cerută și ea de Lege, îi împiedică pe oameni să intre în acea Împărăție. Însă fariseii nu dau atenție cămilei iubirii și fac mare caz de țînțar.

„Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, dar ați lăsat poruncile mai grele ale Legii: judecata (cea dreaptă), mila și credința (în cel proorocit)“ (Matei 23, 23; Luca 12, 42).

După aceea, adresîndu-se ucenicilor, adunați lîngă El în casă, le-a spus să se ferească de „aluatul fariseilor, care este fățărnicia“ (Luca 12, 1). Căci tot ceea ce acopăr prin vorbele lor, părute folositoare, se va da pe față. Să nu-i imite. Îi învață să se ferească de aparența fidelității față de Lege și îi îndeamnă la sinceritate, dar și la propovăduirea adevărului, contrar „învățăturii fariseilor și saducheilor“ (Matei 16, 12). Ei să comunice pe față învățătura Lui. Căci ea tot se va face cunoscută, chiar dacă ar vorbi de ea în ascuns. „Că nimic nu este ascuns care să nu se descopere ... De aceea, cîte ați spus la întuneric se vor auzi la lumină. ... Ceea ce ați vorbit la ureche, în odăi, se va vesti de pe acoperișuri“. De aceea chiar de vor căuta să vestească în ascuns învățătura Lui, tot le va aduce ura celor răi, capabilă să meargă pînă la a-i omorî. „Dar vă spun vouă, prietenii mei, nu vă temeți de cei care pot ucide trupul și după aceasta n-au ce să mai facă“ (Luca 12, 4).

Atîta pot face cei răi celor ce persistă în bunătate. Ei nu pot face nici un rău sufletului, care rămîne în veci. Iisus îi asigură că de vor avea curajul să propovăduiască binele învățăturii Lui și al credinței în El, vor avea parte de fericirea veșnică, pe cînd primind ispita diavolului, care lucrează prin uneltele răului, care îi îndeamnă la rău sau la teama de propovăduire a binelui, după uciderea trupului vor avea de suferit și aruncarea sufletului în gheenă. Iisus se dă și aici pe Sine

ca Cel prin care cei ce se alipesc Lui pot ajunge la fericirea veșnică, iar cei ce rămîn străini de El se duc la iadul veșnic.

De aceea Iisus zice: „Vă voi arăta însă de cine să vă temeți: Temeți-vă de acela, care după ce a ucis, are putere să arunce în gheenă... Căci și perii capului vostru toți sînt numărați. Și zic vouă: Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, și Fiul Omului va mărturisi pentru el înaintea îngerilor lui Dumnezeu. Iar cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, lepădat va fi și înaintea îngerilor lui Dumnezeu" (Luca 12, 5.7.8—9). De mărturisirea Lui atîrnă fericirea veșnică, sau chinul etern al oamenilor, și de ascultarea sau neascultarea de El.

Nu spune aici Iisus că va mărturisi pentru cei ce se leapădă de El înaintea lui Dumnezeu, ci înaintea îngerilor, pentru ca să nu-i primească îngerii între ei în fața lui Dumnezeu.

Ca să poată cineva ajunge în fața lui Dumnezeu trebuie să ajungă între îngeri, sau să-l primească îngerii între ei. Și îngerii primesc între ei pe cei ce-i arată Hristos ca alipiți la umanitatea Lui.

Dar Hristos nu-i arată alipiți la umanitatea Lui pe cei ce s-au lepădat de El în fața oamenilor, pe cei ce nu și-au afirmat în fața oamenilor credința în El, pe cei ce au căutat să-i țină pe oameni departe de El, sau pe Hristos neprimit de oameni. Trebuie ca omul să-L facă pe Hristos primit de oameni, ca El să-l facă primit de îngeri. Numai făcîndu-L pe Hristos primit de oameni, omul se face primit de îngeri. Îngerii vor ca oamenii să se apropie de Hristos, ca să se apropie și de ei; și Hristos vrea același lucru. Hristos vrea o solidaritate între El, îngeri și oameni. Îngerii nu primesc între ei pe cei ce nu iubesc pe Hristos, pe cei ce nu sînt uniți cu El. Ei vor să primească în unirea lor cu Hristos și pe oameni. Hristos îi atrage și pe îngeri în lucrarea Sa pentru apropierea oamenilor de El.

Căci, în ultimă analiză, în fața lui Dumnezeu se ajunge prin Hristos.

În acest îndemn dat Apostolilor de-a nu se teme de oamenii care pot să-i ucidă, dacă-L propovăduiesc pe El, e implicată iarăși prevestirea lui Hristos că El va avea să sufere moartea de la cărturari și farisei pentru propovăduirea Sa.

Dar El e în același timp Cel ce va dărui celor ce vor vietui ca El și vor suferi pentru El, Împărăția cerurilor. Nu trebuie căutate bogățiile pămîntești care se strică, ci „comoara neîmpuținată a Împărăției cerurilor". „Vindeți averile voastre și dați milostenii; faceți-vă pungi care nu se învechesc, co-

moară neîmpuținată în ceruri, unde furul nu se apropie și molia nu o strică" (Luca 12, 33). Cine dă din milă celui smerit, își adună lui însuși comoara veșnic neîmpuținată a Împărăției în inima lui: o comoară care nu se strică, nu se sărăcește. Și cum e comoara, așa e și inima. „Căci unde e comoara voastră, acolo e și inima voastră".

De socotim comoară bogățiile pămîntești, stricătoare, ne lipim inima de ele și cînd ele s-au pierdut, am rămas cu inima goală. De aceea cere Iisus în diferite rînduri să ne dezlipim de bunurile pămîntești pentru mărgăritarul nepieritor sau pentru comoara Împărăției cerurilor (Matei 13, 41—46). Dar dezlipirea de aceste bogății e de cel mai mare folos cînd le vindem și facem cu prețul lor milostenie. Cu cît dăm mai mult, cu atît ne adunăm mai multe bunuri în Împărăție, pînă ajung o mare comoară. Dar nu a inimii în izolare, ci a inimii mereu inundate de undele dragostei celor cărora le-am arătat dragostea și mila.

Aceasta o exprimă Iisus și prin sfatul ce-l dă tînărului bogat, căruia îi spune că va intra în viața (veșnică), de va păzi poruncile, dar comoară în ceruri își va cîștiga de va vinde averea sa și o va împărți săracilor și va urma Lui, imitîndu-L și propovăduindu-L pe El (Matei 19, 16—22). Nu se poate urma lui Hristos fără să se facă milostenie cu săracii, nici milă față de cei săraci nu poate avea cineva dacă nu ia putere pentru aceasta din dorința de-a urma lui Hristos. Și numai urmînd Lui Hristos se dobîndește Împărăția, sau Împărăția e una cu Hristos. El este comoara nepieritoare, pentru că e izvorul dragostei către noi și a dragostei noastre către oameni. Și ca atare este însăși viața sufletului. De aceea, cine nu-I urmează Lui, își pierde sufletul (Matei 16, 24—27). Trebuie să părăsim totul ca să-L cîștigăm pe El: dacă iubim încă altceva, sau chiar pe noi prea mult, nu-L putem cîștiga pe El prin iubirea totală și deci nici viața noastră veșnică.

Înaintarea spre Împărăția cerurilor trebuie să fie necontenită: „Să fie mijloacele voastre încinse și făcliile voastre aprinse" (Luca 12, 35). Înaintarea aceasta e totodată o așteptare continuă a Stăpînului ei. Căci în El e Împărăția, în bogăția iubirii Lui nemărginite, care chiar prin aceasta e nu numai Stăpînul, ci și slujitorul nostru, tot mai generos, dar și Cel ce stă alături de noi, care, pe măsură ce-L așteptăm mai mult, se apropie tot mai mult de noi. A venit obiectiv la noi, făcîndu-Se om ca noi; depinde de deschiderea fiecăruia din noi la iubirea Lui cu iubirea noastră pentru El, ca să ne apropiem și subiectiv.

„Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe Stăpînul lor cînd se întoarce de la nuntă, ca venind și bătînd, îndată să-I și deschideți. Fericite sînt slugile acelea pe care, venind Stăpînul lor, le va afla veghind. Adevărat vă zic vouă, că se va încinge și le va pune masă și, venind alături, le va sluji... Deci și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gîndiți va veni Fiul Omului" (Luca 12, 36—37.40).

Să așteptăm mereu, să veghem mereu, că nu știm cînd simțirea noastră va fi pusă în mișcare de prezența Lui.

Dar în cuvîntul de mai sus este vorba atît de venirea Stăpînului la sfîrșitul vieții fiecăruia, cît și de venirea Sa la sfîrșitul timpului, la judecata din urmă.

La întrebarea lui Petru, dacă pilda aceasta se referă și la ei, Iisus îi răspunde că o răspundere mai mare au cei ce au slujbe de conducere a celor credincioși, ca și cei ce au primit de la Hristos un dar deosebit de a-i face pe ceilalți să se pregătească pentru venirea Stăpînului. De nu-și vor împlini această răspundere, vor fi bătuți mult, precum de și-o vor împlini, se vor împărtăși de toate bunătățile Lui.

Iconomul credincios și înțelept, pus de Stăpîn peste slugile Sale, ca să le dea la vreme partea lor de grîu, va fi „sluga fericită, pe care o va pune Stăpînul peste toate avuțiile Sale", pe cînd „sluga care începe să bată pe slugi și pe slujnice", va fi bătută de Stăpînul care vine în ziua cînd nu se așteaptă (Luca 12, 42—46).

Toți trebuie să pună foc în a se face vrednici de Stăpînul pe care Îl așteaptă, dar cei ce au primit o răspundere și un dar mai mare trebuie să pună foc mai mare în lucrarea de propovăduire și de imitare a lui Hristos. Dar acest foc le vine și de la Hristos, deși au și cei ce-l primesc o datorie să-l întărească încă de pe acum și să-l țină aprins: „Foc am venit să arunc pe pămînt și cît aș vrea să fie acum aprins" (Luca 12, 49).

A venit să aducă pămîntului sau umanității, un alt foc decît focul slab pe care-l poate manifesta ea din puterile ei. A venit ca Dumnezeu dătător de focul dragostei de Dumnezeu umanității asumată de El și oricărei persoane umane care voiește. El e acest foc. El e focul dragostei Lui de Tatăl, dar și de El. De aceea e totodată focul propovăduirii lui Hristos, al dragostei de El și de Tatăl Lui.

E necesar acest foc mai presus de căldura ce poate proveni din om, pentru că și valorile ce i se dau omului să și le însușească și să le propovăduiască sînt mai înalte decît cele ce le poate gîndi și realiza omul. Aceasta va aduce însă și dezbinare

între cel ce-L propovăduiesc și între cei ce îi vor dușmăni pentru aceasta.

XII. Fiul lui Dumnezeu, făcut Fiul Omului, va pătimi și se va schimba la față, pregătind Împărăția cerurilor pentru oamenii ce se vor umple de lumina Lui.

Iisus se numește foarte des Fiul Omului. Dar voiește să fie mărturisit totodată ca Fiul lui Dumnezeu.

Așa, venind odată în părțile Cezareii lui Filip, a întrebat pe ucenicii Săi, zicînd: „Cine zic oamenii că sînt Eu, Fiul Omului? Iar ei au răspuns: Unii, Ioan Botezătorul, alții Ilie, alții Ieremia, sau unul dintre prooroci. Și le-a zis: Dar voi cine ziceți că sînt? Răspunzînd Simon Petru, a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu. Iar Iisus i-a zis lui: Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sînge ți-a descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri" (Matei 16, 13—17). Iar Iisus însuși spune că numai El, ca Fiul Omului, mîntuiește pe cel pierdut (Matei 18, 10—11) și poate întemeia și susține Împărăția cerurilor. De fapt dacă Iisus n-ar fi Fiul lui Dumnezeu, dar Fiul lui Dumnezeu făcut om, n-ar fi putut întemeia Împărăția lui Dumnezeu, sau Biserica pe care porțile iadului nu o vor putea birui (Matei 16, 18).

Numai în calitatea aceasta poate da și Apostolilor și urmașilor lor cheile Împărăției, sau pe Duhul Sfînt, prin care vor putea ierta păcatele oamenilor în numele Lui (Matei 28, 19; Ioan 20, 22—23).

Dar se cuvine să stăruim puțin asupra motivului pentru care Hristos, Fiul lui Dumnezeu, se numește și Fiul Omului. În primul rînd Hristos, ca Dumnezeu făcut om, este Cel lîngă care oamenii putînd rămîne, rămîn lîngă Dumnezeu, dar și Cel de care oamenii despărțindu-se, se despart de Dumnezeu. Și El e Dumnezeu care s-a făcut om, ca să-i alipească pe oameni de Sine, pentru că omul, ca cea mai prețuită și cea mai apropiată făptură, e de atîta valoare, încît Fiul lui Dumnezeu se face Fiul Omului, ca să-i dea omului viața Lui de veșnică fericire. El, care a creat pe om, ca Cel născut din Dumnezeu, admite să se nască din om, încadrîndu-se cu smerenie în umanitatea existentă, făcîndu-se solidar cu ea, apropiindu-se la maximum de oameni, dar și creînd în Sine o altă umanitate. El îi dă prin aceasta umanității și puterea să învingă moartea și asigurarea că El o scapă de moarte.

În al doilea rînd, omul e o mare taină. Dumnezeu l-a făcut capabil să se manifeste prin facultățile lui spirituale și prin

organele lui trupești, capabil de manifestarea spiritului creat prin organele lui trupești. În faptul că în actul creării omului s-a manifestat atotputernicia lui Dumnezeu, care l-a putut crea din nimic și în stare să se manifeste prin materie, organizînd-o și folosind-o spiritual ca trup, s-a arătat și se arată și că îl va susține ca pe o creatură din nimic în veci; se arată că omul nu e numai produsul și efectul fără sfîrșit al atotputerniciei divine, ci și cel ce se folosește el însuși de această formă a atotputerniciei imprimată în el. Iar în faptul că în crearea omului ca spirit ce se poate manifesta prin materie, organizînd și folosind spiritual materia în trup, s-a arătat, se arată activă atotputernicia divină într-un mod care dovedește putința lui Dumnezeu de a-și da *prin naștere un spirit propriu*, prin care organizează materia pentru veci într-un trup propriu și o folosește spiritual prin trup.

În al treilea rînd, în faptul că omul rămîne mereu în existență nu prin sine, ci prin puterea lui Dumnezeu, iar Dumnezeu s-a hotărît să susțină în veci în existență pe om — și aceasta s-a arătat cu deosebire în întruparea ca om a *Fiului Său* —, se arată că omul se bucură de o existență într-un fel nesfîrșită, sau infinită, dar nu prin sine, ca și Dumnezeu, ci prin Dumnezeu. Această nesfîrșire nu înseamnă o nemărginire actualizată a existenței sale, ci o neepuizare a ei. Și ea nu e prin firea omului, ci prin dar, cum e și îndumnezeirea unora. Dar pe cînd fără îndumnezeire omul poate exista, fără caracterul inepuizabil nu poate exista. În acest sens, el ține de firea lui, dar în sensul că firea lui însăși e din darul lui Dumnezeu. Această inepuizare, ca infinitate și nemărginire treptat actualizată arată taina persoanei.

S-a spus că omul e ca un fir de praf față de Dumnezeu. Dar nu diferența în dimensiunea extensivă caracterizează deosebirea între om și Dumnezeu, ci faptul că omul, ca făptură a *lui Dumnezeu din nimic*, arată în sine — ca produs al atotputerniciei divine — că aceasta se folosește de un mod al ei. Și aceasta mai ales datorită faptului că e creat ca chip al lui Dumnezeu și ca partener de dialog al Lui. Firea umană creată și susținută de Dumnezeu pentru veci în persoane unice, dovedește pe Dumnezeu ca avînd putința de-a întrebuința atotputernicia într-un fel de-a se face El ca Persoană a firii dumnezeiești și Persoană a firii omenești, că Persoana dumnezeiască poate să se manifeste prin firea omenească, sau că firea omenească corespunde lui Dumnezeu Cel atotputernic de-a se manifesta prin ea.

În mod special, omul e singura creatură compusă care cugetă și vorbește prin firea lui și de aceea poate cugeta și vorbi prin firea lui și Dumnezeu, care cugetă și-și manifestă cugetarea de la Sine prin firea Lui necreată. Prin aceasta se arată și că omul e într-un fel liber de legile naturii monotone, putîndu-se folosi în mod variat de ele în susținerea trupului și în lucrarea prin el. Prin aceasta se arată înrudit cu Dumnezeu, care e stăpîn deplin asupra legilor, deși pe de altă parte le și susține în viața noastră pămîntească, pentru că El le-a creat. Aceasta face capabilă firea omenească pentru lucrarea lui Dumnezeu prin ea.

Prin setea după infinitate, omul este propriu-zis o ființă destinată veșniciei, pe care Dumnezeu o are prin Sine. Prin toate acestea e capabil și însetat de dialogul veșnic cu Dumnezeu, însetat să se îmbogățească tot mai mult din Dumnezeu și deci de nemurire. Și dată fiind moartea lui cu trupul, setea de veșnicie îl face să spere în înviere. Toate aceste capacități și dorințe ale omului își găsesc împlinirea lor în umanitatea asumată de Fiul lui Dumnezeu.

În Hristos, Fiul lui Dumnezeu se folosește de cugetarea umană, de libertatea ei și de setea ei nesfîrșită, puse în umanitate de El ca Creator, pentru a o ridica aceasta și prin ea pe cei alipiți Lui, la satisfacerea tot mai deplină a lor în Sine ca Dumnezeu, rost ce El însuși i l-a dat. În El umanitatea ajunge la ținta ei finală sau desăvîrșită. Dar nu prin ea, ci prin coborîrea Fiului lui Dumnezeu la ea. Hristos e vîrful cel mai înalt al umanității, pentru că El e totodată Fiul lui Dumnezeu care a creat umanitatea și care e ținta ei, țintă spre care a făcut-o să tindă, dar la care nu poate ajunge, mai ales după căderea în păcat, decît prin coborîrea Lui la unitatea maximă cu ea, prin faptul că se face totodată El însuși Persoană a ei, sau Persoană omenească.

Umanitatea ajunge în El la vîrful desăvîrșirii prin îndumnezeire, pentru că El însuși coboară la ea, înomenindu-se. În alipirea la El, toți cei ce vor pot înainta la infinit în îndumnezeirea lor, sau în umanizarea desăvîrșită. De ce nu s-ar putea cobori Dumnezeu-Cuvîntul la umanitatea creată de El cu setea după El, pentru a-i satisface această sete, dacă s-a putut cobori la fapta creării ei și dacă prin această coborîre își pune și mai mult în lucrare iubirea și bunătatea care-I arată mărirea Lui spirituală și dacă prin această coborîre poate înălța materia pînă la a o face străvezie prin umanitatea de care ține și materia trupului, îndumnezeind-o?

Această transparență a dumnezeirii prin umanitatea Sa a arătat-o Hristos la Schimbarea la Față pe Tabor. El a arătat prin aceasta că e și Dumnezeu și om, deci a arătat și coborîrea Sa ca Dumnezeu la umanitate și înălțarea umanității Sale la starea îndumnezeită. Tot prin ea ne-a arătat că de această stare îndumnezeită *ne vom împărtăși la infinit și noi.* Căci i-a arătat pe cei trei Apostoli văzători cu El și ai lui Moise și Ilie.

Dar pentru a înălța umanul la starea de mediu deplin *transparent al dumnezeirii*, trebuia să coboare pînă la capăt în stările în care aceasta a căzut prin păcat, pentru a le învinge; să coboare adică la pătimirea și moartea ei, dar fără de păcat. Era o cale pe care trebuia să meargă pentru desăvîrșirea *umanului și prin care să le arate oamenilor pînă unde merge* iubirea lui Dumnezeu pentru ei.

De aceea, Iisus prevestește ucenicilor Săi înainte de Schimbarea Sa la Față, care va arăta starea de înviere a umanității asumate și de veșnic deplin transparent al dumnezeirii, patimile și moartea Sa, ca și învierea din moarte. Patimile și moartea Sa viitoare nu le va prevesti Iisus ucenicilor decît prin cuvinte. Nu le putea arăta în Sine în mod real, înainte de-a ajunge în ele. Starea de transparență deplină a dumnezeirii Sale prin trupul Său o putea arăta însă anticipat, ca o fulgerare reală a dumnezeirii Sale prin trupul Său, odată ce dumnezeirea Lui se afla în El acoperită de trupul Lui, atîta cît voia El. Prin această fulgerare va arăta și starea de înviere a Sa, despre care înainte vorbise numai prin cuvînt.

Dar anunțarea anticipată a patimilor, a morții și a Învierii Sale, Iisus o face numai după ce obține de la Apostoli, prin mărturisirea lui Petru, asigurarea că ei s-au convins că El e Fiul lui Dumnezeu făcut om, și deci nu se vor sminti dacă le va vorbi de viitoarea Sa pătimire și moarte și Înviere, odată ce s-au convins că El e Fiul lui Dumnezeu, dar și Fiul Omului. Tot după constatarea credinței lor că El e și Dumnezeu și Om, Iisus le arată și Schimbarea Sa la Față, ca ei să înțeleagă că aceasta este o arătare a dumnezeirii Lui prin umanitatea Lui. Vom vedea că chiar după ce Apostolii și-au exprimat convingerea că El e Fiul lui Dumnezeu, dar și om, cînd după aceea Iisus le-a vorbit de patimile și de moartea Sa și de Învierea Sa numai prin cuvînt, ei totuși s-au smintit. Era prea greu să înțeleagă de ce vrea și Dumnezeu să moară, sau cum poate El ca Dumnezeu făcut om să pătimească și să moară. Iar dacă va suferi acestea fără voie, nu cumva nu este El Fiul

lui Dumnezeu? Se anticipa în această greutate a înțelegerii morții Lui ca Dumnezeu făcut om fuga lor după ce L-au văzut pe Iisus osîndit la moarte și dus la cruce. Dar Iisus totuși trebuia să le vorbească despre acestea, pregătindu-i ca să înțeleagă aceste fapte ale Fiului lui Dumnezeu făcut om, măcar după săvîrșirea lor.

Astfel, după ce Petru îi mărturisește în numele tuturor Apostolilor, în părțile Cezareii lui Filip, credința că El, care-și zice Fiul Omului, este Fiul lui Dumnezeu, iar El confirmînd aceasta spune că va întemeia ca atare Împărăția cerurilor pe care nici porțile iadului nu o vor putea birui, „a început să arate ucenicilor Săi că El trebuie să meargă la Ierusalim și să pătimească de la bătrîni și de la arhierei și cărturari și să fie ucis și a treia zi să învieze. Și Petru, luîndu-L la o parte, a început să-L mustre zicîndu-I: Milostiv fii Ție. Să nu-ți fie Ție aceasta!" (Matei 16, 21—22).

Era un fel de îndemn dat lui Iisus de Petru să nu accepte să fie ucis ca un om obișnuit. Iar acest îndemn Iisus îl socotea ca un fel de ispită venită din partea ucenicilor de-a refuza moartea, căci moartea Lui i-ar face să nu creadă că El e cu adevărat Dumnezeu, deci n-ar fi de un real folos pentru oameni.

Moartea acceptată de El a rămas de fapt în tot timpul ce avea să urmeze după ce ea s-a produs, pentru mulți un motiv al necredinței lor. Vorbind de cei ce nu puteau accepta în vremea lui că Hristos e Dumnezeu odată ce a primit moartea, Sf. Apostol Pavel spunea: „Căci cuvîntul crucii pentru cei ce pier este nebunie, iar pentru noi, cei ce ne mîntuim, este puterea lui Dumnezeu. ... Căci iudeii cer (de la Dumnezeu) semne (minuni), iar păgînii caută înțelepciune" (I Cor. 1, 18, 22). În aceasta văd ei pe Dumnezeu. Nu în acceptarea de către El a crucii, în care se arată iubirea Lui.

Pentru a răspunde acestei greutăți a multora de-a înțelege cum e posibil că Fiul lui Dumnezeu s-a putut face om capabil să pătimească și să primească moartea din iubire pentru oameni, teologul catolic Herbert Mühlen a venit cu ideea că Dumnezeu nu trebuie cugetat ca nepătimitor, cum au spus Părinții Bisericii. Dar Părinții n-au înțeles nepătimirea lui Dumnezeu ca o rigiditate nepăsătoare. Cînd Sf. Maxim Mărturisitorul spune că „iubirea și înfrînarea slobozesc sufletul de pătimire" (*Capete despre dragoste* II, 86), sau că „dragostea este născută de nepătimire" *(Op.* c. I, 2), înțelege că nici iubirea lui Dumnezeu nu e lipsită de nepătimire.

Dar această nepătimire nu e „apatia“ filosofiei grecești. Hristos ca Dumnezeu are milă de oameni. Dar nu poate fi milă fără o anumită participare la durerea oamenilor. Dumnezeu e nepătimitor numai în sensul că nu pătimește niște dureri provenite din ființa Lui. Dar El poate participa la durerile făpturilor Sale din iubire, într-un mod analog cum pot simți eu durerea unui om bolnav fără să fiu eu însumi bolnav. Ar putea Dumnezeu să aibă milă de noi fără o anumită simțire a durerii noastre? Iubirea Lui este nepătimașă sau nepătimitoare numai în sensul că nu are nimic egoist în ea, ci e cea mai simțită interesare de toți.

Hristos a putut simți într-un mod asemănător ca ipostas dumnezeiesc pătimirile firii Sale omenești, fără ca ele să fie ale dumnezeirii Sale, așa cum eu pot simți în spiritul meu înțepăturile trupului, fără ca acestea să fie înțepături ale spiritului.

Văzînd în îndemnul lui Petru o judecată prin care voia să-L ispitească de-a nu accepta pătimirea și moartea, Iisus „întorcîndu-se, a zis lui Petru: Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Îmi ești, că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor“ (Matei 16, 23).

Cugetarea lui Dumnezeu era mult mai înaltă. Potrivit ei, oamenii nu puteau fi mîntuiți prin minuni, sau prin teorii înțelepte, ci prin biruirea morții prin moartea asumată de El din iubirea dusă pînă la capăt. Nu prin puterea care se impune putea Dumnezeu schimba pe oameni, ridicîndu-i la iubire, ci prin iubire. Prin iubire îi putea uni cu El și ca urmare îi putea face părtași la învierea Lui și da o viață desăvîrșită în veșnicie. Numai prin exemplul morții Sale, îi putea face Fiul lui Dumnezeu pe oameni în stare să pună pe al doilea plan cele ale lumii acesteia și însăși viața ce se hrănește în mod pătimaș din ele și este supusă morții, și să înainteze spre viața desăvîrșită și veșnică, asemenea vieții Lui de după înviere, folosind viața de aici numai ca drum spre cea viitoare.

De aceea, Iisus, după respingerea ispitei lui Petru, continuă, adresîndu-se ucenicilor: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze Mie. Că cine va voi să-și scape viața, o va pierde, iar cine își va pierde viața pentru Mine, o va afla. Pentru că ce-i va folosi omului de va cîștiga lumea toată, iar sufletul și-l va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?“ (Matei 16, 24—26).

Iisus e mai mult decît toată lumea. Cine îl are pe Hristos ca Dumnezeu are viața sufletului Său. Cine nu-L are pe El, e mort cu sufletul, chiar de ar avea toată lumea.

Căci Hristos Care are în El ca om dumnezeirea și mai mult după moartea Lui cu trupul, va veni prin înviere la cei ce cred în El și nu se leagă de cele pămîntești, cum nu s-a legat El, încă pe pămînt, iar deplin după aceea, unindu-i cu El, cu toată bogăția spirituală cu care a umplut umanitatea Sa. Căci acelora le va da în locul bunurilor lumești, bunătățile slavei Lui, care e una cu slava Tatălui. Va veni la noi ca Cel ce va rămîne în veci Fiul Omului, deci apropiat de noi cînd voim să-i fim aproape, dar plin de slava Tatălui, ca unul ce, fiind și Fiul Lui, s-a umplut și ca om de ea, prin moartea față de cele ale lumii și e de aceea și ca om înconjurat de îngerii ce-L înconjurau mai înainte ca Dumnezeu. „Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele Sale" (Matei 16, 27).

Această slavă în care îi va învălui le-o arată Iisus, cum am spus, prin Schimbarea Sa la Față. Căci Evanghelia Sf. Matei și cea a lui Marcu spune că aceasta s-a petrecut după șase zile (Matei 17, 1; Mc. 9, 2), iar Evanghelia lui Luca, după opt zile (Luca 9, 28). Sf. Luca mai spune că arătarea dumnezeirii lui Iisus ca slavă prin umanitatea Sa s-a arătat „pe cînd se ruga" (Luca 9, 29). Prin rugăciunea Lui ca om, își pătrundea atît de mult umanitatea Sa prin iubire de trăirea dumnezeirii Sale și de dragostea filială a Tatălui și deci a dumnezeirii comune, încît aceasta se făcea văzută prin umanitatea Lui.

Prin ea și-a arătat Iisus nu numai umanitatea Sa făcută mediu transparent al dumnezeirii Sale și al iubirii ei, ci i-a arătat luminați de iubirea ei într-un grad mai mare decît pe alți oameni și pe Moise și pe Ilie, trecuți din viața aceasta. Prin aceasta ne-a arătat că Împărăția veșnică a cerurilor este împărtășirea la nesfîrșit de lumina dumnezeirii și a iubirii Lui a tuturor celor ce se vor alipi Lui. Dar prin aceasta a mai arătat și faptul că Fiul lui Dumnezeu făcut om n-a disprețuit Legea care pregătea venirea Lui, avînd în ea cu anticipație o lumină a Lui, nici proorocia care-L vedea și-L vestea într-un anumit grad pe El, împărtășindu-se de lumina Lui. A arătat că Legea și proorocia erau luminate de El, arătîndu-L oamenilor pe El, și conducîndu-i spre El. Pe Tabor, Hristos a arătat sensul adevărat al Legii și al proorocilor și pe Sine ca Împlinitorul Legii și al proorocilor. Pe Moise îl prezintă la dreapta Lui ca pe cel ce a primit Legea de la El, ultima culme

a luminii arătate pe pămînt. Dar și ca prooroc care s-a apropiat cel mai mult de Dumnezeu ce-i vorbea din rugul de foc al iubirii și din întunericul din care nu se arătase încă Dumnezeu Cuvîntul făcut Om, ca pe cel de care s-a scris: „Și nu s-a mai sculat prooroc în Israil ca Moise, pe care să-l fi cunoscut Domnul față către față" (Deut. 34, 10), și care L-a proorocit pe Hristos ca pe un Prooroc asemenea lui, adică dătător de altă lege mai înaltă, dar nu în contrazicere cu ea: „Prooroc din frații tăi ca mine va scula ție Domnul Dumnezeul tău; pe El să-L ascultați. Și voi pune cuvintele Mele în gura lui și va grăi lor după cum îi voi porunci Eu. Și omul care nu va asculta cuvîntul lui, oricîte va grăi proorocul acela întru numele Meu, Eu voi lua izbînda pentru el" (Deut. 18, 14.18—19).

Iar Ilie, prezentat la stînga, e și el vîrful proorocilor prin forța luptei lui împotriva păgînismului (III Regi cap. 18), prin vederea lui Dumnezeu în vîntul subțire al blîndeței, în care se va arăta Dumnezeu ca Om (III Regi. 19, 12), și prin răpirea lui în car de foc, „în vifor mare ca spre cer" (IV Regi 2, 11), adică într-o apropiere cît mai mare de Dumnezeu, datorită faptului că și în slujirea lui se înalță spre Dumnezeu plin de focul ce-i venea de la El. Nici de el, nici de Moise nu se știe unde le este trupul lor, după sfîrșitul vieții lor pămîntești (Deut. 34, 6). Prin arătarea lui Ilie ca aflîndu-se dincolo de viața aceasta, se dezmint părerile unora că el s-ar fi reîncarnat în persoana lui Ioan Botezătorul.

Dumnezeirea lui Iisus s-a arătat făcîndu-I fața omenească strălucitoare ca Soarele și veșmintele albe ca lumina. Lumina aceasta era spirituală, dar pentru că se arăta prin trup era și văzută, cum a spus Sf. Grigorie Palama. Bunătatea cuiva se reflectă pe fața lui ca lumină. Dar bunătatea reflectată ca lumină pe fața cuiva e și o plinătate a existenței și a bucuriei de ea, contrar întunericului, care e o împuținare a existenței și o temere de pierderea ei, unită cu o reținere în dăruirea de sine.

Cei trei Apostoli (Petru, Iacov și Ioan), duși cu Iisus pe munte, i-au văzut pe Moise și pe Ilie vorbind cu El. Moise și Ilie își exprimau fericirea de a-L vedea pe Dumnezeu-Cuvîntul venit în trup, așa cum Îl proorociseră ei. Sf. Evanghelist Luca spune că Moise și Ilie „arătîndu-se întru slavă, vorbeau (cu Iisus) despre sfîrșitul Lui, pe care avea să-L împlinească în Ierusalim" (9, 31). Se afirma că Iisus va ajunge ca om la slava veșnică prin patima și moartea Sa; că dumnezeirea care

se arăta strălucind în El, trebuie să dea siguranța ucenicilor că El va învinge moartea ce-L aștepta.

Dacă întunericul de pe fața unei persoane ce suferă de puținătatea existenței se întinde pe întregimea ei, lumina plinătății de viață de pe fața ei se întinde pe toată ființa ei, cu albul ei contrar întunericului, făcînd și veșmintele „albe ca lumina" (Matei 17, 2), sau „albe foarte ca zăpada, cum nu le poate înălbi așa pe pămînt înălbitorul" (Marcu 9, 3). Dar precum lumina și bucuria care învăluiau pe Moise și Ilie nu erau de la ei, ci din comuniunea iubitoare cu Hristos, așa și lumina sau bucuria care le venea ca dintr-un soare din Hristos, nu o putea avea Acesta fără comuniunea cu o Persoană nevăzută, egală cu El. Hristos răspîndea această lumină din comuniunea cu Tatăl.

Mai mult, lumina acestei plinătăți și bunătăți iradiază și în jurul persoanei care o trăiește și mai ales spre persoanele apropiate, comunicîndu-le și lor bucurie și pace.

De o astfel de bucurie și fericire s-au umplut negrăit mai mult cei trei Apostoli apropiați de Iisus, încît Petru s-a simțit îndemnat să spună: „Doamne, bine este nouă să fim aici", în această lumină, în această bucurie a comuniunii de deasupra grijilor lumii; „dacă voiești, voi face aici trei colibi: Ție una și lui Moise una și lui Ilie una" (Matei 17, 4).

Se gîndea că sînt în aer liber și s-ar putea să aibă nevoie fiecare și de un adăpost și de un locaș de odihnă. Și apoi aceasta le-ar da asigurarea că vor rămîne permanent aici. Apostolii trăiau cu anticipare Împărăția veșnică a cerurilor, luminată de Hristos. Sf. Evanghelist Marcu spune că Petru a grăit acestea „fiindcă nu știa ce să spună, căci erau cuprinși de spaimă" (Marcu 9, 6). Erau într-un extaz, datorită căruia nu știau că nu acolo, pe pămînt, pot să trăiască veșnica Împărăție cerească. Erau copleșiți de lumina mai presus de fire pe care o vedeau, încît credeau că au intrat deja în veșnicie. Trăiau un sentiment de negrăită bucurie a comuniunii depline cu Hristos și cu drepții din Vechiul Testament, încît nu voiau să se mai sfîrșească, ci să se odihnească în ea în veci.

Dar încă vorbind Petru, un nor luminos i-a umbrit pe cei trei Apostoli și au auzit un glas zicîndu-le: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care am binevoit, pe Acesta să-L ascultați" (Matei 17, 5). Deși S-a făcut și Om, El este totuși și în această calitate Fiul Tatălui Cel iubit. Și glasul Tatălui îi convinge despre dumnezeirea Lui, poruncindu-le să-L asculte.

Sf. Evanghelist Matei spune că cei trei Apostoli s-au spăimîntat de acest glas și au căzut de spaimă cu fața la pămînt (Matei 17, 6). Aceasta era și o nouă întărire a autorității dumnezeirii lui Iisus în fața lor, chiar ca om. Prin poruncă li se arată că ei sînt cu totul dependenți de El, avînd să-L asculte ca pe Dumnezeu, ca pe Stăpînul absolut. Sf. Evangheliști Marcu și Matei spun că spaima aceasta i-a cuprins pe cei trei Apostoli încă de cînd L-au văzut pe Iisus strălucind de lumină, iar Sf. Luca spune că atunci s-au îngreuiat ca de un fel de somn, sau că erau atît de copleșiți de lumina Lui, că nu mai știau de ei. Abia puțin după aceea, deșteptîndu-se, Petru a spus cuvintele de mai sus.

La Botez, Sf. Ioan auzise glasul Tatălui spunînd că Iisus este Fiul Lui iubit, chiar ca om. Lui nu i se cerea să-L asculte, căci el nu avea să fie ucenicul Lui. Dar Iisus își afirmă dumnezeirea Lui și după ce se coboară a doua zi cu cei trei ucenici de pe munte și întîlnește pe un om care avea un fiu demonizat și se plîngea că ucenicii Lui nu l-au putut vindeca. Iisus le spune: „O, neam necredincios, pînă cînd voi fi cu voi? Pînă cînd vă voi răbda pe voi? Aduceți-l la Mine" (Matei 17, 17; Marcu 9, 10; Luca 9, 41).

Dar dacă Iisus s-a arătat în lumină pe muntele Taborului, după ce le-a prevestit patima Sa, ca să nu piardă credința în El cînd îl vor vedea în patima Sa, după Schimbarea la Față le vorbește mai des de patima Sa viitoare, ca aceia avînd acum experiența descoperirii Lui ca Dumnezeu, să primească cu și mai multă tărie credința în dumnezeirea Lui și cu mai multă înțelegere patima ce-o va suporta El.

Pe lîngă aceasta, Iisus vrea să le arate tot mai mult ucenicilor ce loc hotărîtor deține pătimirea și moartea Lui în opera Lui mîntuitoare. Le arată că numai prin crucea acceptată de El și prin imitarea Lui în purtarea crucii, pot fi oamenii mîntuiți.

Crucea este contrariul extrem al egoismului. Crucea este dovada extremă a iubirii de oameni din partea lui Dumnezeu și ea trebuie purtată și de oamenii care voiesc să cîștige viața veșnică și fericită. E dovada culminantă a iubirii persoanei pentru alte persoane. E calea spre comuniune între persoane.

De aceea după ce Iisus a coborît de pe munte și a eliberat pe fiul demonizat al unui om de demonii care-l stăpîneau — ceea ce era un nou motiv să mire pe ucenicii Săi de mărirea Lui dumnezeiască —, Sf. Evanghelist Marcu spune: „Și ieșind ei de acolo, străbăteau Galileea... și învăța pe ucenicii Săi și

le spunea că Fiul Omului se va da în mîinile oamenilor şi-L vor ucide, iar după ce-L vor ucide, a treia zi va învia. Ei însă nu înţelegeau cuvîntul şi se temeau să-L întrebe" (Marcu 9, 31—33; Luca 9, 44—45). Precum arătaseră prin Petru, înainte de Schimbarea la Faţă, că nu înţeleg cuvîntul acesta, cu atît mai mult nu-l înţelegeau acum, după ce văzuseră slava Lui şi auziseră porunca Tatălui ca să-L asculte că El este Fiul Lui cel iubit. Cum să fie omorît de oameni Fiul lui Dumnezeu cel atotputernic? Era un cuvînt care era încă „ascuns" (Luca 9, 45). Ei nu înţelegeau că Dumnezeu este iubire şi iubirea Lui dacă a putut merge pînă la a se face Om, ca să fie cît mai aproape de oameni, poate să meargă şi pînă la moartea Lui cu trupul pentru ei?

Dar lumina în care-L văzuseră pe Tabor şi glasul Tatălui care-L mărturisea ca Fiul Său iubit îi oprea să mai încerce, ca Petru înainte de Tabor, să-I spună să nu accepte moartea, de teama că nu va mai reveni în viaţă. Acum credeau că El va învia, aşa cum le-a spus după Schimbarea la Faţă. Dar nu pricepeau aceasta, motiv pentru care Iisus le-a şi cerut să nu vorbească nici despre Schimbarea la Faţă, nici despre Învierea Lui. Şi-şi dădeau seama că nu vor înţelege aceasta nici dacă Îl vor întreba ca să le-o explice. Se spune aceasta în Evanghelia Sf. Marcu: „Şi coborîndu-se ei de pe munte, le-a poruncit să nu spună nimănui cele ce văzuseră, decît numai cînd Fiul Omului va învia. Iar ei au ţinut cuvîntul acesta, întrebîndu-se între ei: Ce înseamnă a învia din morţi?" (Marcu 9, 9—10).

XIII. Alte declaraţii ale lui Iisus despre Împărăţia cerurilor, despre condiţiile intrării în ea şi despre Sine, ca Stăpînul ei.

Continuînd şi după Schimbarea la Faţă să vorbească ucenicilor despre condiţiile ce se cer pentru Împărăţia lui Dumnezeu, Iisus repetă în alte şi alte forme că în ea vor intra cei săraci cu duhul, cei ce n-au bogăţie materială şi putere lumească, nici pretinsa bogăţie a cunoaşterii legii vieţii închisă în cele pămînteşti, cu care se laudă cărturarii şi fariseii din orice timp, ci cei ce se socotesc că nu ştiu nimic, dar şi vameşii socotiţi păcătoşi şi celelalte feluri de păcătoşi, cînd îşi dau seama de sărăcia lor cu duhul şi de păcătoşenia lor şi vin la Iisus ca să se îmbogăţească din mila Lui. „Şi se apropiau de El toţi vameşii şi păcătoşii, ca să-L asculte. Şi fariseii şi căr-

turarii cîrteau, zicînd: Acesta primește la Sine pe vameși și păcătoși și mănîncă cu ei" (Luca 15, 1—2). E ceea ce spune și Sf. Apostol Pavel: „Căci priviți chemarea voastră, fraților, că nu mulți sînt înțelepți după trup, nu mulți sînt puternici, nu mulți sînt de neam ales. Ci Dumnezeu și-a ales cele fără deșteptăciune ale lumii ca să rușineze pe cei înțelepți; Dumnezeu a ales pe cele slabe ale lumii, ca să rușineze pe cele tari; Dumnezeu și-a ales pe cele de neam de jos ale lumii și pe cele nebăgate în seamă, pe cele ce nu sînt, ca să înlăture pe cele ce sînt, ca să nu se laude nici un trup înaintea lui Dumnezeu. De la El, deci, sînteți voi în Hristos Iisus, care s-a făcut înțelepciune nouă de la Dumnezeu, dreptate și sfințenie și răscumpărare. Pentru că, după cum s-a scris, cel ce se laudă, în Domnul să se laude" (I Cor. 1, 26—31; Ier. 9, 23).

În Hristos, Dumnezeu făcut om, sînt toate ale vieții noastre veșnice, ale Împărăției. Numai cei ce își dau seama de aceasta și vin la El, nepunînd mare preț pe celelalte, unindu-se cu El, vor intra în Împărăția veșnică a tuturor bunătăților. Iisus a afirmat prin aceasta odată cu dumnezeirea Sa și faptul că odată cu aceasta este Persoana dumnezeiască, izvorul tuturor bunătăților.

Iisus, răspunzînd cărturarilor și fariseilor care cîrteau împotriva Lui pentru că primește lîngă El, deschizîndu-le poarta Împărăției cerurilor, pe vameși și păcătoși, le spune pilda omului care, avînd o sută de oi și pierzînd una din ele, le lasă și se duce s-o caute pe cea pierdută și găsind-o, se bucură și o aduce pe umeri, cerînd prietenilor să se bucure că El a găsit oaia cea pierdută. „Zic vouă: că așa și în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decît pentru nouăzeci și nouă de drepți, care n-au nevoie de pocăință" (Luca 15, 7).

Iisus nu afirmă aici numai puterea Sa de-a introduce pe oameni în Împărăția lui Dumnezeu, ci și valoarea unică a fiecărei persoane omenești. De aceasta e legată și marea bucurie ce o are ca Dumnezeu de orice persoană pe care o poate cîștiga, umblînd cu stăruință ca să o cîștige. Nu-L interesează omenirea ca o masă, ci ca alcătuită din persoane, din care fiecare are o valoare proprie căreia El ca Cuvînt creator i-a dat această unicitate. E mare lucru să știu că Hristos mă caută pe mine în chip special, nu se mulțumește să aibă o mulțime indistinctă. Ce valoare mai are masa, dacă nu e alcătuită din persoane de valoare nerepetată? Cum s-ar putea mulțumi Dumnezeu cu un singur om, adică cu o masă în care toți sînt identici și nu are fiecare ceva propriu de spus?

Fericirea în Împărăţia lui Dumnezeu va consta în faptul că toţi se vor bucura de fiecare, sau fiecare de toţi, întrucît în aceşti toţi fiecare dă fiecăruia o bucurie deosebită. Dar şi Dumnezeu se bucură, cum se bucură şi persoana umană, de iubirea fiecăruia şi să-i vadă pe toţi cu bucuria înmulţită de iubirea cît mai multora.

Valoarea fiecărei persoane umane stă în capacitatea ei de iubire, deci în iubirea ei care nu se reduce la iubirea altuia, sau a altora. O persoană nu poate fi înlocuită de alta în iubire.

Persoana umană nu e infinită şi nemărginită în fiinţa şi în puterea ei, cum e Dumnezeu. Dar e fără sfîrşit, întrucît niciodată nu se satură de-a iubi şi de-a fi iubită, şi niciodată nu e mulţumită cu cît iubeşte şi cu cît e iubită într-un moment, ci are o nemărginire în iubirea dăruită şi primită, prin setea ei de-a iubi şi de-a fi iubită mereu şi tot mai mult. Dumnezeu a făcut pe fiecare cu acest fel de infinitate şi nemărginire şi se bucură de aceea de el, putîndu-i da şi putînd primi de la el iubirea la infinit, corespunzător iubirii Lui. De aceea a şi putut uni în ipostasul Cuvîntului firea dumnezeiască cu cea omenească, de aceea s-a şi făcut un om Unic.

Nu contează că o persoană e într-un anumit timp păcătoasă. Păcătoşenia nu o privează de valoarea ei unică. Ea e o renunţare voită la iubire, sau o îngustare voită a ei. Dar prin aceasta nu privează firea ei de putinţa revenirii la iubire sau la toată iubirea cît e pe pămînt. E o anormalitate în nepracticarea iubirii. De aceea trebuie ajutată ca să-şi facă roditoare valoarea ei pentru alţii, sau să-şi redescopere valoarea ei prin iubire. De aceea scăparea ei din păcatul neiubirii e o bucurie şi pentru alţii, căci de iubirea ei reînviorată se vor bucura şi ei. Şi se va bucura şi Dumnezeu.

Nu trecutul păcătos interesează, ci viitorul posibil în comuniune iubitoare. Numai cînd acest trecut păcătos se perpetuează, el rămîne condamnabil. Altfel se uită. Căci e propriu trecutului să fie uitat, să devină ca un nimic.

Un păcătos care se pocăieşte îşi descoperă această valoare, pe cînd unul care nu se pocăieşte, sau nu se socoteşte un păcătos, nu-şi activează valoarea lui, rămînînd sterp, sau făcîndu-se chiar o piedică în dezvoltarea celorlalţi, prin mîndria rigidă a egoismului său.

Pocăinţa sau smerenia deschide pe om lui Dumnezeu şi semenilor şi comunicarea cu Dumnezeu şi cu semenii face să rodească darurile unice cu care este înzestrat, îl face viu.

De aceea, Hristos repetă că Împărăţia cerurilor, sau bogăţia spirituală a Sa li se deschide celor smeriţi, sau păcătoşilor ce se pocăiesc, care e una cu venirea la smerenie.

Acelaşi lucru îl spune Iisus prin pilda despre femeia care pierzînd una din cele zece drahme, aprinde luminarea şi o caută prin toată casa pînă o găseşte, iar găsind-o, îşi cheamă prietenele şi le spune: „Bucuraţi-vă cu mine, căci am găsit drahma pe care o pierdusem" (Luca 15, 9). Hristos se bucură de regăsirea oricărei persoane pierdute pentru El, dar pierdută prin aceasta şi pentru ea însăşi, întrucît n-a mai valorificat ceea ce i-a dat El prin creaţie. Căci fiecare persoană e a Lui, odată ce El a creat-o, dar a fost totodată creată ca să nu se piardă în moarte, sau în sărăcia extremă, ci ca să fie tot mai vie şi tot mai fericită prin valorificarea unicităţii nesfîrşite ce i s-a dat în comunicarea deschisă cu El şi cu semenii.

Dar Hristos nu se bucură singur de regăsirea făpturii Sale care s-a pierdut prin păcat sau prin despărţirea egoistă de Dumnezeu şi de semeni, ci îi cheamă şi pe semenii aceluia care sînt lîngă El să se bucure de regăsirea aceluia, de venirea lui în comuniunea cu El şi cu aceia care sînt „prietenii şi vecinii" Lui (Luca 15, 6—9), cum se zice şi în Evanghelia Sf. Ioan (15, 14—15). Dar în mod deosebit se bucură îngerii cu Iisus de întoarcerea unui om păcătos: „Zic vouă, aşa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăieşte" (Luca 15, 10).

Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om ca să mîntuiască pe fiecare om, iar prin aceasta să-l aducă în comuniune nu numai cu Sine, ci cu cît mai mulţi semeni ai Lui şi cu toţi îngerii, ca toţi să se bucure de revenirea fiecăruia în comunitatea lor. Căci şi pentru aceasta s-a făcut Cuvîntul lui Dumnezeu om: ca să adune toate creaturile Sale în Sine şi întreolaltă, ca să se mărească astfel bucuria fiecăruia de comuniunea cu toţi. Fiecare are o valoare unică, dar pentru toţi. Şi toţi vor să se bucure de activizarea valorii fiecăruia pentru toţi.

Aceeaşi bucurie a lui Iisus de-a se întoarce fiecare persoană de valoare unică la Sine din despărţirea de El, de revenirea ei lîngă Tatăl, sau în Împărăţia Lui, care este o adevărată familie, întrucît Împăratul e şi Tată, şi Fiul Împăratului e şi Frate al oamenilor, o prezintă Iisus în pilda fiului risipitor.

Dacă în găsirea celui depărtat de Dumnezeu, prin căutarea Lui, nu lipseşte, cum am văzut, pocăinţa aceluia (Lc. 15,

10), în pilda fiului risipitor se pune accentul direct nu pe căutarea celui păcătos de către Dumnezeu, ci pe pocăința lui din propria inițiativă. Dar întrucît aceasta se produce din greutățile trăite de om cînd s-a depărtat de Dumnezeu, se poate spune că și în producerea ei lucrează într-un fel Dumnezeu. Fiul mai tînăr, mai puțin crescut în înțelepciune, ce se desparte de Dumnezeu, ispitit de o viață ușuratică, nu pleacă cu totul lipsit de darurile ce i le-a dat Tatăl ceresc prin creație: „Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere" (Lc. 15, 12). Dar aceste puteri ce țin de firea dată omului de Dumnezeu, se slăbesc, sau se cheltuiesc cu totul prin patimi. De la o vreme nu mai poate suporta sărăcia sufletească în care a ajuns prin ocupațiile lui înjositoare. Păzirea porcilor îl scîrbește, roșcovele nu-l mulțumesc. Se gîndește în ce bogăție sufletească și în ce ocupații cinstite trăia lîngă Dumnezeu. Se hotărăște să se întoarcă și să mărturisească regretul despărțirii de El.

Tatăl îl vede pornit spre El, de departe, și plin de milă îi vine în întîmpinare. Îl sărută, îl îmbracă în haina cea mai de cinste, poruncește să se pregătească un ospăț, în care să se veselească cu toți slujitorii săi de întoarcerea lui. Tatăl vrea ca toți slujitorii lui să se bucure cu El de revenirea fiului său.

Fiul cel mai mare însă, care nu s-a despărțit de Tatăl său, nu înțelege încă această bucurie a Tatălui pentru întoarcerea fiului păcătos. Cei mai mulți dintre oameni n-au fost crescuți încă pînă la înțelegerea bucuriei Tatălui ceresc, arătată prin Hristos, Fiul Său, de întoarcerea celor păcătoși. Nu înțelegem ușor cuvîntul lui Hristos spus fariseilor ce-I reproșau că stă la masă cu vameșii și cu păcătoșii, că nu cei sănătoși, ci cei bolnavi au trebuință de doctor și că „n-am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință" (Matei 9, 12; Marcu 2, 17; Luca 5, 31), cuvînt în care Iisus se afirmă iarăși ca Dumnezeu Mîntuitorul.

Dar Tatăl, înțelegînd și slăbiciunea acestuia, nu-i răspunde cu asprime, ci-i spune prin Hristos, prin care a alergat, trimițîndu-L ca om, în întîmpinarea celor păcătoși, cu blîndețe: „Fiule, tu totdeauna ești cu Mine și toate ale Mele, ale tale sînt. Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat" (Luca 15, 31—32).

Acesta-i motivul principal al bucuriei lui Dumnezeu pentru întoarcerea fiului risipitor: că a scăpat de moarte, că intră din nou în comuniunea de iubire cu Dumnezeu și cu semenii lui. Dumnezeu socotește neplăcut nu numai pentru El, ci pen-

tru toți, ieșirea unui om din această comuniune; socotește o mare pagubă că o persoană a fost creată degeaba. Aceasta pricinuiește o împuținare a vieții spirituale și a bucuriei tuturor celor creați de El și chiar a bucuriei Sale, odată ce a binevoit să dea fiecărei persoane importanța de a-I face bucurie unică în felul ei și nesfîrșită. Dumnezeu a creat nenumărate persoane omenești ca subiecte ale unei iubiri multiple, de care să se bucure toate și El însuși. El nu se bucură de aceea de moartea sufletească a nici unei persoane și scăparea ei de moarte e prilej de bucurie și pentru El și pentru toți oamenii, ba și pentru îngeri. Împărăția cerurilor e bucuria comuniunii și iubirii a cît mai multora.

O pildă în care se arată nu numai iertarea ce-o dă Dumnezeu celor păcătoși, ci se cere și iertarea omului de către om, este cea despre iconomul nedrept. În ea e lăudat acesta cînd iartă sumele mai mici datorate de subalternii săi Stăpînului, ca să-l ajute și ei cînd va fi scos din iconomat. Dar prin ea nu se laudă propriu-zis istețimea în asigurarea bunurilor materiale, ci în asigurarea bunurilor spirituale: „Nici o slugă nu poate să slujească la doi stăpîni. Fiindcă sau pe unul va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va ține și pe celălalt îl va disprețui. Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona".

Prin pilda acesta Iisus vrea să se înțeleagă iertarea greșelilor de către un om semenilor săi, ca să fie ajutat de aceia cînd Dumnezeu va vrea să-l osîndească pentru greșelile lui cu mult mai mari. În ea Iisus expune mai pe larg ceea ce ne învață să spunem în rugăciunea Tatăl nostru, în care textul grec ce ne vorbește de datorii și de iertarea datoriilor altora de către noi, e pus la trecut: „Și ne iartă nouă datoriile noastre, precum și noi am iertat datornicilor noștri".

În Împărăția cerurilor nu pot conviețui în bucuria iubirii cei ce nu s-au iertat unii pe alții. Pe aceia nu-i iartă nici Dumnezeu; sau Dumnezeu nu le poate impune iubirea întreolaltă cu sila. Datoriile altora față de noi sînt relative. Tot ce trebuie să ne dea ei nouă, trebuie să dea lui Dumnezeu. Căci noi sîntem de la El. Noi iertăm în fond niște datorii ale lor către Dumnezeu, ca și iconomul nedrept. Și avem noi dreptul să nu le iertăm datoriile, care nu sînt de fapt către noi? Avem chiar datoria să le iertăm, pentru că trebuie să realizăm comuniunea cu ei și să le-o ușurăm pe a lor, care e împiedicată cînd nu-i iertăm. Și pentru aceasta ne-a creat Dumnezeu. Dacă nu o realizăm, nu ne realizăm nici pe noi ca oameni și îi împiedicăm și pe ei să se realizeze. Și nu o dată

trebuie să iertăm pe semenul nostru, ci mereu, chiar dacă e bine să-l ajutăm într-un mod oarecare să înțeleagă că a greșit și să-și ceară și el iertare, pocăindu-se și smerindu-se spre binele lui. Într-o altă pildă, întreabă Petru pe Iisus: „Doamne, de cîte ori va greși fratele meu și-i voi ierta lui? Oare pînă de șapte ori? Zis-a lui Iisus: Nu zic pînă la șapte ori, ci pînă de șaptezeci de ori cîte șapte" (Matei 18, 21—22; Luca 17, 3—4).

Cum putem aștepta să ne ierte Dumnezeu care ne-a dat totul, să ne ierte lipsa de recunoștință, cînd noi nu iertăm datoria care în fond e către Dumnezeu? Iisus arată, de aceea, într-o pildă, cum Dumnezeu, care a iertat unuia o mare datorie, iar el nu i-a iertat unui împreună-slujitor o datorie mult mai mică, îl dă „pe mîna chinuitorilor pînă nu-și va plăti toată datoria?" (Matei 18, 34—35). Oare își va mai putea plăti el toată datoria din viața aceasta, mai ales dacă n-a iertat altora cît a trăit? Și dacă nu l-a înmuiat iertarea lui Dumnezeu, se va mai putea înmuia el ca să ierte pe altul? De aceea bine este să ne grăbim să iertăm datoriile cu mult mai mici ale altora, înainte de-a aștepta iertarea tuturor datoriilor noastre, a datoriilor noastre absolute la sfîrșitul vieții.

Astfel, pe lîngă pocăință și smerenie, ca îndreptate spre noi, mai avem nevoie de iertarea și mila îndreptate spre alții, ca să intrăm în Împărăția cerurilor. Prin ultimele două imităm pe Hristos. Dar cel ce nu se pocăiește și nu se smerește, nu poate nici ierta și nu e capabil nici de milă. Toate patru umanizează persoanele umane și le face posibilă comuniunea. Toate patru îl apropie pe om prin umanizare de Dumnezeu. De iertare am vorbit. Mila îl scapă pe om în mod special de rigiditatea preocupării exclusive de sine. Despre ultima vorbește Iisus în special în pilda despre bogatul nemilostiv și săracul Lazăr. Bogatul se veselește în ospețe, iar săracul Lazăr, plin de bube, își trăiește singurătatea și foamea la poarta lui. Lazăr e dus după moarte în sînul iubitor al lui Avraam, în cea mai afectuoasă comuniune. Bogatul e dus în singurătatea și în uscăciunea de foc a iadului. Trăind pînă la moarte în învîrtoșarea lipsei de milă, nu poate merge, plecînd de aici, în Împărăția celor ce și-au înmuiat inima prin milă, pentru comuniune. Chinuit acolo, strigă către Avraam să-l trimită pe Lazăr să-i răcorească limba cu vîrful înmuiat al degetului. El suferă de uscăciune, ar dori să scape de ea, dar nu va putea scăpa odată ce s-a *obișnuit* cu ea. Între oamenii obișnuiți cu comuniunea milei și iubirii, sau doritori ai ei pe pămînt și între cei obișnuiți cu rigiditatea lipsei de milă nu mai poate

exista nici o comuniune. E „o prăpastie mare". Bogatul cere lui Avraam să trimită pe Lazăr înviat pe pămînt ca să ferească măcar pe frații lui de viața lui greșită. Dar Avraam îi spune: „Dacă ei nu ascultă de Moise și de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți" (Luca 16, 19—31).

Iisus pune aceste cuvinte în gura lui Avraam. Își spune prin ele prevestirea că nu vor crede în El, nici după ce va învia El însuși. Cel ce nu vrea să creadă găsește justificări pentru respingerea celor mai sigure evidențe. Mai ales că starea de înviere nu poate fi sesizată fără o treaptă de viață duhovnicească.

Mila, ca condiție principală pentru intrarea în Împărăția lui Dumnezeu, o expune Iisus mai pe larg în descrierea judecății din urmă. În această descriere înșiră categoriile de oameni către care trebuie să ne arătăm în mod deosebit mila. Întîi spune din nou că Judecătorul va fi El, Fiul Omului. În calitatea de Judecător se va arăta toată slava Lui: „Cînd va veni Fiul Omului întru slava Sa și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale" (Matei 25, 31). El va fi Judecătorul universal, va dispune de soarta veșnică a tuturor. Nimeni nu va scăpa de judecata Lui. Atunci se va manifesta puterea Lui necontestată asupra tuturor.

Înaintea Lui se vor aduna toate neamurile și cu suprema putere „îi va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre" (Matei 25, 32).

El va fi Judecătorul tuturor, pentru că Lui I s-au făcut toate cele bune și cele rele de către oameni. El și-a însușit cauza tuturor, a suferit cu toți cei ce au suferit, a cerut prin toți aceștia mila altora, s-a bucurat cu ei de mila unora, sau s-a îndurerat de nepăsarea altora. După cum I s-au făcut pe pămînt apropiați cei ce au avut milă de El prin cei suferinzi, sau I-au rămas depărtați cei ce n-au avut milă, așa Îi vor fi atunci aproape, la dreapta, prin inima înmuiată de milă și Îi vor fi departe, prin inima lor împietrită, cei ce n-au comunicat cu oamenii, n-au comunicat cu El, și de aceea vor rămîne în necomunicare cu El și cu oamenii și în viața veșnică viitoare.

Împărăția, sau viața fericită în trăirea în comuniune a dragostei Lui, e ca unda ce curge din El celor ce I s-au deschis prin mila față de cei suferinzi, față de care rămîn închiși cei ce nu I s-au deschis prin mila față de aceia. E o Împărăție sau o fericire gătită unora prin preștiință de Tatăl Lui de

la întemeierea lumii, cînd s-a prevăzut întruparea ca om a Fiului lui Dumnezeu și Tatăl. Sau s-a hotărît să le devină prin aceasta aproape și Tatăl Său: „Veniți, binecuvîntații Părintelui Meu, moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii“ (Matei 25, 34).

Numai Fiul Tatălui ceresc, care s-a putut face cu suprema Lui afecțiune filială nu fiul unui om, ci al Omului în general, deci și Frate nu al unui singur om, ci al Omului în general, a putut suferi de foame și de sete cu toți ce au flămînzit și au însetat, s-a simțit străin cu toți străinii, s-a simțit gol cu toți cei goi, l-a durut boala tuturor celor bolnavi, s-a simțit în temniță cu toți cei întemnițați.

Întrucît au fost toți creaturile conștiente ale Sale, și-a însușit și suferințele lor, ca Fiul sau ca Fratele lor, și s-a bucurat sau s-a întristat de mila sau de lipsa de milă, sau de ajutorul sau neajutorul semenilor Săi.

A fost în toți și în relație pozitivă sau negativă cu toți oamenii. Nu s-a făcut Fiul lui Dumnezeu om ca să ne privească nepăsător.

Omul însuși sufere cu copilul, cu părintele, cu fratele său cînd sînt flămînzi, goi, prigoniți. Cum n-ar suferi Fiul Omului, care e totodată Fiul lui Dumnezeu, cu toți frații Săi, părinții Săi, fiii Săi? Cum n-ar suferi cu o negrăit mai mare intensitate? În aceasta se arată taina unității neconfundate între persoane. Vaietul copilului ne strînge inima. Poate e mai mare durerea mea decît a lui.

Dar cum e posibil să sufere, odată ce e înviat? Desigur nu e flămînd, însetat în trupul Său. Dar nici noi nu suferim cu copilul nostru bolnav durerea bolii în trupul nostru. O suferim în sufletul nostru. Dar așa cum vaietul copilului ne străpunge și inima și ne face să nu ne simțim bine nici în trupul nostru, așa poate să simtă durerile noastre cel mai bun Frate al nostru în toată Persoana Lui. Cu umanitatea Lui trăiește toate durerile noastre trupești și sufletești și toate bucuriile noastre.

„Adevărat zic vouă, întrucît nu ați făcut unuia din acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut“ (Matei 25, 45).

Trupul lui Hristos nu devine nesimțitor prin înviere, nici nu trăiește numai bucurii, cînd vede suferind pe frații Săi. Slava Lui nu exclude participarea spirituală la durerile acelora.

De aceea, în caracterul de jertfă în care ni se dă în Euharistie, trebuie să vedem și participarea Lui la durerile noas-

tre, într-un mod spiritual, dar totuși trăită și în trup.

Oamenii au fost creați prin iubire, spre Împărăția veșnică a iubirii, și Fiul lui Dumnezeu s-a făcut Fiul veșnic al Omului ca să-i pregătească spre a se menține veșnic în ea.

Bucuriile, durerile, nu-și au originea în trup, ci în relațiile conștiințelor personale, în faptul că persoana nu e fericită, nu trăiește viața întreagă decît în relația cu altă persoană. Numai căderea în păcat, adică în slăbirea relației pozitive între persoane, a adus corupreа trupului și durerile lui. În trupul înviat al lui Hristos, lipsind coruperea, nu va fi nici durerea fizică. Dar mila față de oameni nu poate fi înțeleasă fără un fel de simțire, sau ca o lipsă de bucurie deplină. Sf. Apostol Pavel spune în sinagoga din Cipru: „David, slujind în vremea sa voii lui Dumnezeu, a adormit și s-a adăugat la părinții săi și a văzut stricăciune. Dar Acela pe care Dumnezeu L-a înviat n-a văzut stricăciune“ (Fapte 13, 36—37).

Oamenii au fost creați prin iubire, spre Împărăția veșnică a iubirii, și Fiul lui Dumnezeu s-a făcut Fiul veșnic al Omului ca să-i pregătească spre a se menține veșnic în ea.

Într-o altă pildă (Matei 20, 1—16), Iisus aseamănă Împărăția lui Dumnezeu cu o vie, în care lucrătorii pot veni să lucreze la diferite ceasuri ale zilei. Dar și cei ce vin la sfîrșitul zilei (în ceasul al 11-lea, adică la 5 d.a.), primesc aceeași plată. Aceasta înseamnă că și cei ce sînt treziți la simțirea de-a lucra pentru Dumnezeu la sfîrșitul vieții pămîntești, primesc aceeași plată ca și cei ce au lucrat de la începutul vieții. Nu se mai ia în seamă lungimea timpului cît au lucrat pentru Dumnezeu, ci rîvna cu care au lucrat, starea în care au ajuns. De aceea se poate ca cei de pe urmă să fie întîi și cei dintîi pe urmă. De aceea se recomandă să nu judece cei ce au fost chemați mai devreme pe cei chemați mai tîrziu; ca să nu le fie aceasta un motiv de mîndrie. Principalul e ca cineva să intre și să rămînă cu toată hotărîrea în comuniunea cu Dumnezeu și cu ceilalți.

Dar prin aceasta Iisus nu încurajează amînarea voită a întoarcerii la Dumnezeu. Fiecare trebuie să se întoarcă îndată ce s-a simțit chemat de El. Să nu amînăm această întoarcere, pe motiv că mai avem timp pînă la moarte. Nu știm cînd vine sfîrșitul. Și o amînare poate să ne obișnuiască cu o greutate de-a ne mai schimba și sfîrșitul poate să ne găsească între cei ce n-au început să lucreze pentru Împărăția lui Dumnezeu. În acest sens, această Împărăție începe încă de aici. „Astfel cei de pe urmă vor fi întîi și cei dintîi pe urmă“. Sau

au putut fi mulți chemați în cursul vieții, dar puțini aleși (Mt. 20, 16).

Cei ce nu se hotărăsc îndată ce sînt chemați pentru Împărăție, sînt expuși nu numai pericolului învîrtoșării, ci și pericolului ca sfîrșitul să le vină pe neașteptate. Acest sfîrșit deci, și Împărăția deplină pentru care nu ne-am pregătit intrînd în faza ei pregătitoare de aici, poate veni în orice clipă, sau în clipa pe care nu o putem prevedea și să ne găsească nepregătiți pentru ea. Aceasta ne-o spune Iisus prin pilda celor 10 fecioare, dintre care cinci aveau la sfîrșit și chemarea și faptele împlinirii ei, iar alte cinci nu-și procuraseră și faptele prin care puteau aprinde chemarea sau harul ce li s-a dat (Matei 25, 1—12): „Drept aceea privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul cînd vine Fiul Omului" (Matei 25, 13; cf. 24, 42).

Principalul e ca omul să depășească, printr-o trezire reală și definitivă la o viață intensă, o moarte trecută. E mai bună aceasta decît viața nesimțită, sau decît aparența sau viața nedeplin simțită în tot timpul. Acesta e sensul cuvintelor lui Iisus către fariseii care-l criticau că stă cu vameșii și păcătoșii: „Adevărat grăiesc vouă, că vameșii și desfrînatele merg înaintea voastră în Împărăția lui Dumnezeu" (Matei 21, 31—32). Dacă Dumnezeu nu s-a ferit să se coboare la starea de om, nu se ferește să se coboare nici la vameși și la păcătoși. Principalul este ca omul să se trezească la conștiința de sine.

Cerința de-a priveghea continuu și declarația că cei din urmă vor fi întîi și cei dntîi pe urmă, se pot împăca în sensul că mereu trebuie să priveghem, dar în fiecare clipă să ne simțim chemați din nou, cu o putere care ne face să ne simțim chemați în acea clipă pentru prima dată, ca ultimii chemați, și cu sentimentul că poate această clipă e cea din urmă a vieții noastre. Aceasta va întreține în noi și o continuă smerenie. În orice caz, principalul e ca cel ce aude chemarea și o poate auzi oricînd, să o trăiască aceasta cu toată seriozitatea.

Aceasta o spune Iisus în pilda despre nunta Fiului de Împărat, sau a unirii Sale depline cu umanitatea, prin întruparea ca om, nuntă care prelungindu-se și la care unii știind că vor fi chemați, refuză chemarea cînd li se face (cărturarii și fariseii iudei), alții neașteptîndu-se să fie chemați și nepregătiți fiind pentru aceasta se duc totuși la nuntă, căutîndu-și la repezeală o haină de nuntă, sau pocăindu-se îndată de păcatele lor, iar alții primind chemarea pe neașteptate, vin la Hristos, dar oarecum exterior, fără o pocăință serioasă pentru

viața lor de mai înainte. Un astfel de om nu va putea rămîne lîngă Hristos, ba va fi alungat în întunericul cel mai din afară pentru că a stat nesimțitor lîngă Hristos (Matei 22, 1—14). De aceea, cu altă ocazie, Iisus nu spune în general că cei din urmă vor fi întîi, ci numai că „mulți din cei dintîi vor fi în urmă și din cei din urmă vor fi întîi" (Marcu 10, 31).

Împărăția lui Hristos e ca o nuntă la care se veselesc toți cei ce s-au pregătit fie și numai în clipa chemării la căsătoria Fiului lui Dumnezeu cu firea comună tuturor, înrudindu-se cu noi.

Cînd Iisus vorbește de Împărăția Sa ca de o vie, via poate să însemne și Împărăția în care lucrează oamenii în cursul istoriei, dar înseamnă și Împărăția din timpul vieții mele. Eu în aceasta trebuie să lucrez, fie începînd de la începutul vieții mele, fie spre sfîrșitul ei, dacă în sensul dintîi sfîrșitul ei e probabil să întîrzie, poate destul de mult, iar în sensul din urmă se poate să vină în orice clipă. Și aceasta mă interesează pentru mîntuirea mea.

Dar aceasta nu exclude un interes al meu pentru menținerea Împărăției lui Dumnezeu, sau a fazei pregătitoare a aceleia în cursul întregii istorii și deci o voință de-a contribui prin lucrarea mea și pentru Împărăția lui Dumnezeu în acest sens, lăsînd celor viitori o pildă, un îndemn și o încurajare pentru lucrarea lor.

Dumnezeu a creat lumea ca să fie o Împărăție a Lui. Cînd ea a căzut la starea unor împărății lumești, ce nu se pregătesc pentru veșnica Împărăție a lui Dumnezeu, El a trimis pe Fiul Său ca să întemeieze din nou Împărăția lui Dumnezeu și să dea oamenilor puterea să lucreze pentru a transforma viața lor într-o astfel de Împărăție, sau într-o fază pregătitoare a Împărăției fericite viitoare. Acesta e sensul istoriei. Și toți trebuie să ne angajăm în lucrarea menținerii și înaintării omenirii în lucrarea pentru pregătirea Împărăției cerurilor. Sfîrșitul istoriei va veni după ce toți oamenii meniți să vină la existență vor fi intrat sau nu în această Împărăție pregătitoare a celei cerești, pentru a trece în aceea, aducînd fiecare generație aportul ei în pregătirea aceleia, ajutată și de contribuția ce-au adus-o generațiile anterioare.

Hristos are un interes și pentru Împărăție în sensul în care cere contribuția întregii omeniri pînă la sfîrșitul istoriei. Și vorbește și despre acest sens al ei, care își are sfîrșitul odată cu sfîrșitul lumii și cu venirea Fiului Omului la judecata finală, cerînd și pentru ea interesul oamenilor, fără

să excludă interesul lor pentru sfîrşitul vieţii lor personale. Interesul pentru sfîrşitul personal, care poate veni în orice clipă, i-l cere Iisus omului cînd îl prezintă pe Dumnezeu spunînd bogatului fericit de bogăţiile adunate: „Nebune, în această noapte voi cere de la tine sufletul tău şi cele ce ai pregătit ale cui vor fi?" (Luca 12, 20).

Interesul omului pentru sfîrşitul lumii, deci pentru o contribuţie la dezvoltarea Împărăţiei lui Dumnezeu în istorie spre Împărăţia veşnică din ceruri, îl prezintă Hristos de asemenea de multe ori. Căci dacă nu va fi o Împărăţie a lui Dumnezeu pentru mulţi oameni ce vor apărea în cursul timpului, acea Împărăţie nu va fi pentru nici unul.

Pentru sfîrşitul lumii şi pentru a doua venire a Sa Iisus dă mai multe semne ale timpului. Dar despre însăşi venirea Sa spune că „de ziua aceea şi de ceasul acela nimeni nu ştie, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl" (Mt. 24, 36). Poate nu ştie nici Fiul, în sensul că Fiul ca om nu vrea să se comunice sau să se dăruiască ca o stare spirituală oamenilor, în sensul că ei, uniţi cu El, pot fi siguri cînd va fi sfîrşitul. Aceştia trebuie să fie oricînd pregătiţi. Venirea Lui va fi pe neaşteptate, ca un fulger, ca să nu le dea nici un pic de timp care să-i silească să se pregătească prin semne sigure, anticipate, ale venirii Lui: „Căci precum fulgerul iese de la răsărit şi se arată pînă la apus, aşa va fi şi venirea Fiului Omului" (Mt. 24, 27).

Imediat înainte de aceea „soarele se va întuneca şi luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer şi puterile cerului se vor zgudui. Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului şi vor plînge toate neamurile pămîntului şi vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului cu putere şi cu slavă multă. Şi va trimite pe îngerii Săi, cu sunet mare de trîmbiţă, şi vor aduna pe cei aleşi ai Lui din cele patru vînturi, de la marginile cerurilor pînă la celelalte margini" (Matei 24, 29—31).

Dar înainte de apariţia semnului Fiului Omului, sau a crucii, care va face să plîngă neamurile şi va face să se întunece soarele şi luna şi să cadă stelele, şi va preceda venirea Lui ca o altă lumină, nu vor putea şti oamenii în mod sigur din semnele premergătoare că El va veni, chiar de va fi „o strîmtoare mare, care n-a fost de la începutul lumii pînă acum şi nici nu va mai fi", ale cărei zile „dacă nu s-ar scurta, n-ar mai scăpa nici un trup" (Matei 24, 21—22). Căci în acele semne va fi un amestec de multă credinţă şi fărădelege. Pe

de o parte „se va propovădui Evanghelia la toate neamurile", pe de alta „urîciunea pustiirii va sta la locul cel sfînt" și „din pricina fărădelegii iubirea se va răci". Vor fi trimiși prooroci și înțelepți, dar mulți din ei vor fi uciși și răstigniți; „se va auzi de războaie și vești de războaie, se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție și va fi foamete și ciumă (sau fel de fel de boli molipsitoare) și cutremure mari pe alocuri, credincioșii în Hristos vor fi urîți de toate neamurile", iar oamenii se vor urî unii pe alții (Matei 24, 6 și urm.).

„Se vor ridica prooroci mincinoși" și „hristoși mincinoși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putință, și pe cei aleși" (Matei 24, 11.24).

Ambiguitatea va fi așa de mare, că puțini își vor da seama din ele că se apropie venirea Fiului Omului. „Căci precum în zilele dinainte de potop oamenii mîncau și beau, se însurau și se măritau, pînă în ziua cînd a intrat Noe în corabie și n-au știut pînă ce a venit potopul și i-a luat pe toți, așa va fi și venirea Fiului Omului" (Matei 24, 38—39).

Ambiguitatea aceasta va fi însoțită de o înfruntare extremă la sfîrșitul istoriei, adusă de faptul că omenirea va fi progresat în cunoașterea cosmosului dar și în folosirea tehnică a lui, sau de faptul că această cunoaștere va fi folosită nu numai spre cunoașterea măreției lui Dumnezeu și îmbogățirea spirituală reciprocă, ci și spre sporirea necredinței, datorită mîndriei produse de progresul cunoașterii și stăpînirii tehnice a cosmosului, ca și a urii dintre popoare și a dezbinării prin concepțiile opuse ale lor. Mai ales lipsa credinței în Hristos înmulțind răul, va face omenirea să pună în slujba lui tehnica promovată de progresul în cunoaștere.

Dumnezeu îngăduie prelungirea vremii pentru creșterea spirituală a oamenilor, pentru sporirea lor în credință și iubire între cît mai mulți și pentru pregătirea Împărăției universale a lui Dumnezeu. Dar această prelungire a istoriei omenești poate pricinui și o sporire a omenirii în rău. Și în amîndouă sensurile această prelungire a istoriei și a progresului omenirii în ea poate pregăti lumea pentru sfîrșit. Și fiecare om poate aduce o contribuție la această înaintare a lumii întregi spre sfîrșitul ei în Împărăția cerurilor, sau în iadul veșnic. De aceea trebuie să aibă conștiința despre răspunderea lui pentru contribuția ce o poate aduce prin viața, prin gîndirea și acțiunea lui la progresul omenirii spre Împărăția veșnică, lucrînd pentru pregătirea ei de aici, sau a iadului veșnic și, ca urmare, să se silească să aducă o contribuție la bine.

Căci o contribuţie în bine sau în rău e inevitabilă, dat fiind că nici o viaţă omenească nu se trăieşte fără influenţa asupra altora în bine sau în rău. Chiar pustnicii au una.

E de remarcat că progresul în rău va face să apară spre sfîrşit hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi, (filosofi panteişti), care le pregătesc primilor apariţia şi-i susţin cînd apar. Şi cum Hristos Cel adevărat a fost Dumnezeu întrupat ca om, hristoşii mincinoşi se vor da sau vor fi daţi ca dumnezei, fără să fie de fapt, negînd existenţa lui Dumnezeu. Şi aşa cum Hristos cel adevărat a fost dat la moarte de cei ce au negat dumnezeirea Lui, aşa acei hristoşi mincinoşi şi susţinătorii lor vor prigoni pînă la moarte pe cei ce vor crede în Hristos, adevăratul Dumnezeu.

Hristos Cel adevărat şi credincioşii Lui nu dau la moarte pe aderenţii hristoşilor mincinoşi, dar susţinătorii acelora L-au dat pe Hristos Cel adevărat şi-i vor da la moarte pe credincioşii în El. Hristos cel adevărat şi credincioşii Lui primesc crucea, hristoşii mincinoşi şi aderenţii lor impun crucea, nu o primesc sau rîd de ea.

Hristos e pricina luptei în toată istoria. Chiar prin susţinerea unor hristoşi mincinoşi se neagă Hristos Dumnezeu, înlocuindu-se cu un paleativ mincinos. Şi, prin cruce, hristoşii mincinoşi şi aderenţii lor cred că pot desfiinţa puterea lui Hristos Cel adevărat şi credinţa în El. Dar tocmai prin primirea ei a învins Hristos şi vor învinge credincioşii Lui.

Acesta e paradoxul crucii. Ea, care pare nebunie, sau este spre sminteala necredincioşilor, „este puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 18). Căci în ea se arată răbdarea iubirii lui Dumnezeu chiar pentru cei ce Îl urăsc.

Aşa cum am mai spus, crucea lui Hristos a apărut din întîlnirea iubirii lui Dumnezeu făcut om cu ura oamenilor. Aşa va apărea şi crucea creştinilor de la sfîrşitul istoriei, creştinii de care Hristos a spus că vor fi urîţi cum a fost urît şi El, din această întîlnire a iubirii lor cu ura celor răi.

Dar întrucît, conform spusei lui Hristos, prigoana credincioşilor dinaintea sfîrşitului va fi însoţită sau urmată de mari dezordini în natură, faptul acesta face verosimil că atît aceste prigoane, cît şi dezordinile din natură, vor fi ajutate de ştiinţa avansată şi de tehnica rezultată din ea.

Dar aceasta nu înseamnă că însăşi ştiinţa şi tehnica produc prigoana credincioşilor şi dezordinea din natură şi sînt vinovate de sfîrşitul istoriei. Ci numai reaua interpretare a ştiinţei şi a tehnicii, care a promovat mîndria oamenilor că

dincolo de natură nu mai e nimic și ei o pot folosi cum voiesc, mîndrie care susține și necredința în Hristos.

Această rea interpretare a științei avansate și putința folosirii tehnicii rezultată din ea în mod distrugător pentru natură și pentru oameni, ceea ce face istoria imposibilă, e mai degrabă semnul unei limitări a cunoașterii la natura materială, a pierderii din orizontul ei a tainei persoanei și a faptului că natura, care poate fi făcută de om obiect, trebuie să fie cu mult mai deplin obiectul unei existențe personale superioare, odată ce pentru om e numai un obiect limitat, în care el lucrează mai mult distrugător decît creator. Aceasta e o cunoștință a binelui și a răului, nu o cunoștință prin care omul poate să progreseze numai în bine. Aceasta vine din faptul că oamenii necunoscînd valoarea persoanei umane și pe Dumnezeu Cel personal care a creat-o spre a spori comuniunea iubitoare între persoanele umane, folosesc cunoașterea naturii ca mijloc de putere a unora împotriva altora. Cunoașterea ei este un bine, dar greșita folosire a ei, sau necompletarea ei cu cunoașterea tainei lui Dumnezeu, fără de care originea naturii nu poate fi deplin înțeleasă, și a persoanei umane, fără de care nu poate fi înțeles rostul naturii, face ca natura însăși să rămînă incomplet înțeleasă.

Aceasta va face să se activeze răul în vremea dinaintea sfîrșitului nu numai în prigonirea creștinilor, ci și în relația între oamenii și popoarele înseși.

Dar neînțelegerea valorii persoanei umane și sporita activare a răului între oameni și popoare e pricinuită în mare parte de nerecunoașterea lui Hristos, în care valoarea omului s-a revelat în modul cel mai înalt, ca Dumnezeu făcut om, deci a lui Dumnezeu ca existență personală iubitoare supremă a umanității. Sau răul sporit în oameni prin mîndria cunoașterii susține el însuși necredința în Hristos și în Dumnezeul iubitor al Treimii.

Dacă Hristos a fost răstignit de cărturarii iudei din pretenția că ei știu bine Legea și că Hristos nu corespunde ei, dar de fapt din neînțelegerea adevărată a Legii, tot așa nerecunoașterea Lui și persecuția credinței în El spre sfîrșitul istoriei va rezulta din pretenția multora că cunosc toată realitatea reducînd-o exclusiv la niște legi materiale, dar în fapt nu o cunosc decît unilateral și de aceea interpretează realitatea greșit și îngust. Precum cărturarii Legii, în loc să știe din mai multa cunoaștere a Legii că ea îndrumă spre înțelegerea înălțimii spre care e chemat a ajungă omul și că voința lui Dumnezeu

este de a-l ajuta în aceasta prin întruparea Fiului Său conform prevestirii proorocilor, au socotit că Legea nu permite să se tindă la nimic deasupra literei ei, tot așa mulți din cărturarii științelor naturii, în loc să-și dea seama, din cunoașterea forțelor complexe ale unei naturi de necuprins de om, despre măreția și înțelepciunea unui Creator al ei, iubitor al omului pînă la coborîrea la el a Fiului Său pentru veci, socotesc că natura aceasta nu permite nimic mai presus de ea, uitînd că chiar ei, ca cunoscători ai naturii, nu pot fi cunoscuți, deci sînt într-un fel mai presus de ea.

Că Hristos nu oprește pe oameni de a-și activa toate darurile cu care sînt înzestrați de-a crește în cunoașterea lui Dumnezeu și în viața de comuniune iubitoare, echivalentă cu Împărăția Lui, deci și darurile cunoașterii naturii în acest scop, o arată în pilda talanților (Matei 25, 14—30).

În ea se judecă contribuția omului nu după timpul cît a lucrat pentru Împărăția lui Dumnezeu, cît după silința cu care a lucrat, sau după măsura în care a activat darurile primite de la Dumnezeu pentru acea Împărăție. Și Dumnezeu dăruind unora mai multe daruri decît altora, n-a făcut nedreptate, ci a făcut aceasta prevăzînd că unii vor pune mai multe daruri în lucrare. Și de fapt cei ce au mai multe daruri sînt mai rîvnitori în punerea lor în lucrare, fără să putem spune că darurile mai multe îi fac mai rîvnitori, ci invers, că preștiința lui Dumnezeu despre rîvna lor mai mare, L-a făcut să le dea mai multe daruri. E aici marea taină a raportului între darul lui Dumnezeu și voia omului de a-l activa.

Cel ce a primit daruri mai multe, are și o răspundere mai mare pentru sine și pentru semenii săi și pune și mai multă osteneală în activarea lor, susținută de mai marea grijă nu numai pentru sine, ci și pentru aceia. Căci, după Sf. Vasile cel Mare, orice dar e dat cuiva nu numai pentru el, ci și pentru alții. Cei cu mai puține daruri ar putea cîștiga și ei din bogăția altora, dacă s-ar deschide lor fără invidie, iar conștiința celor cu daruri mai multe că darurile lor sînt și spre folosul altora, i-ar feri de închiderea cu mîndrie în ei înșiși. Iar lipsa de mîndrie a acestora și de invidie a celorlalți poate micșora inegalitatea bucuriei tuturor de darurile inegale date lor de Dumnezeu. Cel cu daruri mai mari nu se simte mai sus decît cel cu daruri mai mici, căci se simte îndatorat de Dumnezeu să-i slujească acestuia mai mult. Nici cel cu mai puține daruri nu se simte mai jos decît cel dintîi; căci simte slujirea celui

cu daruri mai mari, dar pe de altă parte îl prețuiește pe acela pentru slujirea lui.

Între membrii Împărăției cerurilor va fi o continuă întrecere în a se cinsti unii pe alții. Aceasta o arată Iisus cu ocazia cererii mamei fiilor lui Zevedei, Apostolii Ioan și Iacov, de-a ședea în Împărăția cerurilor unul de-a dreapta și altul de-a stînga Lui: „Știți că cîrmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpînesc. Nu tot așa va fi între voi. Ci cel ce va vrea să fie mai mare, să fie slujitorul vostru... După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți" (Matei 20, 25—28; Marcu 10, 42—45).

Cu cît slujește cineva mai mult, cu atît are mai multă satisfacție și cu atît e cinstit mai mult de cei slujiți. Dar și cei slujiți sînt cinstiți de cei ce-i slujesc.

Dar și Dumnezeu însuși se bucură să vadă pe cei creați de El cu diferite daruri aducîndu-i, prin unirea cu El, darurile Sale înmulțite, dar rămînînd ale lor. E o cinste ce-i dă omului ca să se bucure să-și vadă darurile date lui de El, înmulțite de om. Dumnezeu vrea creatura Sa conștientă crescută spiritual prin eforturile ei și așa să vadă bogăția spirituală a Împărăției plină de bunătățile Sale, îmbogățită și de eforturile oamenilor.

De aceea Dumnezeu se supără pe cel care, neavînd decît un singur dar, se lenevește să-l înmulțească. Și de fapt se pot afla printre oameni și mai ales printre cei cu foarte puține daruri, unii cu totul leneși. Prin pilda aceasta Hristos osîndește această lene. Nu trebuie să rămînem numai cu ceea ce ne-a dat Dumnezeu, neînmulțit de noi. De aceea spune celui ce, avînd un singur talant, era îngrijorat, temîndu-se să nu-l piardă: „Slugă vicleană și leneșă... se cuvenea ca tu să pui banii mei la zarafi, și eu, venind, aș fi luat ce este al meu cu dobîndă" (Matei 25, 14—27).

Dumnezeu n-a făcut pe om ca o existență pasivă. Puterea Lui se arată și în faptul că l-a făcut pe om activ, deci capabil de-a înmulți darurile Sale. Nu El crește prin aceasta, odată ce e infinit. Dar infinitatea Lui nu e un zid care oprește înmulțirea darurilor date de El. Cel ce nu înmulțește darul său, datorită lenei, pierde și darul primit, căzînd într-o totală neputință, în moarte sufletească, mai mult într-o arătare de om, chinuită totuși. Dar însăși lenea de care s-a făcut vinovat, îl ține în această stare. E ca un smochin conștient, care, neaducînd rod, nu bucură nici pe alții, nici pe stăpînul care

l-a plantat, nici pe sine, existînd degeaba, sau existînd mai mult la aparență. Căci cine nu bucură pe nimeni, nu se bucură nici pe sine. Cel lipsit de răspunderea de a face ceva pentru cineva, e aproape lipsit de conștiință. Acesta e sensul osîndirii smochinului neroditor de către Iisus (Matei 21, 19—20). Principalul e ca omul să redevină persoană, adică conștient de responsabilitatea lui pentru ceilalți, de valoarea lui și a lor, ca și de responsabilitatea sa în fața lui Dumnezeu pentru sine și pentru ceilalți, pentru a putea trăi în comuniune sinceră cu El și cu semenii săi și în bucurie nesfîrșită de ea.

XIV. Afirmarea de către Iisus a unității Sale de ființă cu Tatăl, odată cu deosebirea personală, în dialogul polemic cu cărturarii și fariseii, pricină a răstignirii Sale. Legătura între moartea lui Hristos pentru oameni, Împărăția cerurilor și sfîrșitul lumii acesteia

Am văzut că prezicerile lui Iisus despre sfîrșitul lumii și despre reapariția Lui în lumină includ și prezicerile despre persecuțiile ce le vor avea de suferit înainte de aceea cei ce vor crede în El.

În chip semnificativ, Iisus pune uneori într-o legătură și prezicerile despre patima și Învierea Sa cu prezicerea dezordinilor lumii spre sfîrșitul ei și cu prigonirile celor ce vor crede în El înainte de reapariția Lui întru slavă. Aceasta ne dă să înțelegem că istoria Împărăției Lui de pe pămînt imită viața Lui de pe pămînt pînă la înviere, sau că Hristos însuși e prezent în ea. Poate de aceea, așa cum pe măsură ce se apropie de patima Sa și prin ea de învierea Sa, Iisus vorbește și de sfîrșitul dureros și de unitatea Sa cu Tatăl, la fel promite celor ce vor crede în El la sfîrșitul istoriei că vor deveni tot mai aproape de El și deci de Tatăl sau de Împărăția Lui pămîntească tot mai apropiată de forma ei din viața viitoare. De fapt, în istoria Împărăției Lui pămîntești își continuă El însuși viața Lui unită cu a celor ce cred în El, și în suferințele membrilor ei dinainte de sfîrșitul lumii își retrăiește și El patima Lui.

Cu deosebită insistență vorbește Iisus despre patima Sa personală, urmată de Învierea Sa. Vorbirea despre aceasta e redată continuu mai mult în Evangheliile sinoptice, cîtă vreme despre unitatea Sa cu Tatăl, vorbește în Evanghelia Sf. Ioan, în ultimele zile și ceasuri trăite în Ierusalim.

⊗ De remarcat că Păr. D. Stăniloae folosește în acest capitol cu precădere versete din Ev. Ioan (v.p.150-152) (și-n următoarele)

În general, îmbinînd vorbirea despre patima Sa cu cea despre sfîrșitul lumii și despre a doua venire a Sa, din aceasta din urmă nu lipsește amintirea patimei Sale de pe pămînt.

Astfel, în Evanghelia Sf. Luca, spune pe drumul către Ierusalim, înainte de Paștile iudeilor: „După cum fulgerul, fulgerînd dintr-o parte de sub cer, luminează pînă în cealaltă parte de sub cer, așa va fi și Fiul Omului în ziua Sa. Dar mai întîi El trebuie să sufere multe și să fie lepădat de neamul acesta" (Luca 17, 24—25). El va suferi personal peste cîteva zile în Ierusalim și nu cu mult înainte de sfîrșitul Ierusalimului. Dar va suferi în cei ce cred în El și înainte de sfîrșitul lumii. Sfîrșitul lumii, ca și sfîrșitul Ierusalimului, vor veni ca o pedeapsă pentru că Ierusalimul L-a răstignit pe Domnul lui și pentru că lumea s-a lepădat de El, prezent în credincioșii Lui.

Aceasta înseamnă că dacă n-ar fi patima, urmată de Învierea Lui în Ierusalim, nu s-ar întemeia pe pămînt Împărăția Lui și nu s-ar produce sfîrșitul lumii cu suferințele premergătoare ale celor ce vor crede în El și a doua Lui venire întru slavă, după ce El însuși a suferit cu cei ce au crezut în El.

Crucea Lui personală e mijlocul prin care va trece la învierea personală, dar și la întemeierea Bisericii. Dar tot ea va fi mijlocul de înviere sufletească a celor ce vor crede în El și de trecere la învierea cu trupul a celor de la sfîrșitul istoriei, împreună cu a celor ce au murit mai înainte, suportînd crucea pentru El, cruce pe care a purtat-o și o va purta în gradul cel mai accentuat în ei, El însuși.

Despre importanța morții Lui în istoria Bisericii, pe care Tatăl însuși a voit-o și o voiește continuu să fie o vie roditoare pentru El, vorbește Iisus și în parabola despre lucrătorii cei răi, după intrarea în Ierusalim, aceasta fiind iarăși o prevestire a patimii Sale. În această vie, care a fost sădită în poporul iudaic, și în care a lucrat Cuvîntul neîntrupat pentru a o spori, sau pentru a o face lărgită în toată lumea, a trimis Dumnezeu în multe rînduri slujitori sau prooroci, ca să ia rodul lucrării lor. Dar pe unii conducătorii iudei i-au bătut, pe alții i-au omorît. La urmă a trimis Dumnezeu pe însuși Fiul Său, crezînd că se vor rușina de El. „Dar lucrătorii viei, văzînd pe Fiul, au zis între ei: Acesta este moștenitorul, veniți să-L omorîm și să avem noi moștenirea Lui. Și punînd mîna pe El, L-au scos afară din vie și L-au ucis". Dar prin aceasta

n-au scos via de sub stăpînirea lui Dumnezeu, ci Acela „cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători, care vor da roadele la timpul lor“ (Matei 21, 33—41).

Răstignirea Fiului lui Dumnezeu se face astfel pricina întemeierii Bisericii, care slujește cu adevărat lui Dumnezeu.

Fiul lui Dumnezeu ca piatră de nesfărîmat, disprețuită de cei chemați mai înainte să fie ziditori ai Împărăției Sale, s-a făcut, spune mai departe Iisus, piatra cea din capul unghiului a Împărăției lui Dumnezeu celei împlinite. Și vorbind mai departe iudeilor, cu curaj, despre moartea la care Îl vor supune, le spune: „De aceea, vă spun că Împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi și se va da neamului care va face voia Lui. Cine va cădea pe piatra aceasta se va sfărîma, iar pe cine va cădea, îl va spulbera. Iar cărturarii și fariseii ascultînd pildele Lui, au înțeles că despre ei vorbea. Și căutînd să-L prindă, s-au temut de popor, pentru că acesta Îl socotea prooroc“ (Matei 21, 43—46).

Un Dumnezeu care nu e crezut că are un Fiu și că Împărăția Lui e și Împărăția Fiului Lui, se supără pe cei ce cugetă astfel, căci nu se recunoaște în ceea ce cugetă ei despre El. Iar Fiul lui Dumnezeu făcut om și ca atare devenit piatra din capul unghiului a Împărăției Sale, va sfărîma pe cei ce încearcă să o sfărîme pe ea, făcînd-o aceasta mai înainte cu El.

Fiul lui Dumnezeu se face temelia Împărăției Sale împlinite, după ce ea a fost golită de cei cărora li s-a dat ca arvună și făgăduință prin patriarhi și prooroci.

Fiul lui Dumnezeu întrupat ca om s-a făcut piatra de temelie a Împărăției Sale împlinite, pentru că, primind moartea ca ultimă treaptă a răului, a învins-o, sau pentru că prin jertfa Sa din iubire a cîștigat alți membri prin credința lor în El ca Fiul Tatălui făcut om, și prin împlinirea voii Lui în săvîrșirea binelui pentru ei pînă la jertfa pe cruce.

Dar Iisus începuse să prezică moartea Sa Apostolilor Săi tot mai insistent, pentru pregătirea lor, ca să nu se smintească cînd ea se va produce, încă de mai înainte, pe măsură ce făcîndu-se cunoscută critica Lui împotriva formalismului și fățărniciei conducătorilor iudeilor, se aprindea tot mai mult ura lor împotriva Lui. Pe de altă parte, se ferea să primească această moarte înainte de-a preda ucenicilor Săi, toată învățătura Sa.

Așa, în toamna dinainte de Paștile iudeilor, cînd „frații“ Lui (adică rudeniile Lui; Ioan știa că nu puteau fi nici fii ai

De aici înainte avem comentată (detal de „străini") Ev

Maicii Lui, nici ai lui Iosif din altă căsătorie, odată ce Domnul Hristos îi încredințase lui pe Maica Sa, sub cruce, Ioan 19, 26—27). Îl îndemnau să meargă la Ierusalim, la sărbătoarea corturilor, care cădea anul acela la 22 sept. (v. E. Bougaud, *Viața lui Iisus Hristos,* trad. în rom. de C. Cornileanu, vol. II, p. 302), ca să arate mai pe față ucenicilor Săi puterea Lui, a refuzat să se ducă în mod arătat, pentru că știind că iudeii „căutau să-L ucidă", nu voia ca aceasta să se producă înainte de a-și fi terminat propovăduirea învățăturii Sale și de a-i fi convins pe ucenicii Săi despre dumnezeierea Sa. „Vremea Mea încă n-a sosit" (Ioan 7, 1—6), le-a spus acestora. El știa că conducătorii iudeilor Îl urăsc, pentru că vorbește pe față despre răutatea lor: „Pe voi lumea nu poate să vă urască, dar pe Mine Mă urăște, pentru că Eu mărturisesc că lucrurile ei sînt rele" (Ioan 7, 7). Nu putea întemeia Împărăția iubirii fără să osîndească pe cei ce nu credeau în Dumnezeul care din iubire a trimis pe însuși Fiul Său în lume în acest scop. Aceasta îi aducea inevitabil ura lor și a celor asemenea lor și moartea. Astfel, omorîrea Lui din partea lor din pricina iubirii propovăduite de El era condiția neapărată pentru întemeierea împărăției lui Dumnezeu, căci prin ea adeverea cu fapta voința Lui de-a merge din iubire pentru oameni pînă la moarte.

Mergînd totuși la Ierusalim, fără să facă mai înainte cunoscută acolo venirea Lui, la jumătatea praznicului, a vorbit totuși în templu, despre dumnezeirea Sa. Cei ce voiau să-L ucidă căutau și ei să cîștige de la El, din cuvintele Lui, noi temeiuri pentru această ucidere a Lui, deși unii din mulțime țineau la El. Cînd, auzind pe unii mirîndu-se „cum știe Acesta carte, fără să fi învățat", Iisus le-a răspuns: „Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis pe Mine", deci a afirmat unitatea Lui cu Dumnezeu-Tatăl, conducătorii iudeilor au găsit și în aceasta motiv pentru ura lor, învinuindu-L că prin aceasta calcă Legea. Iisus le-a răspuns că ei nu țin cu adevărat Legea lui Moise, odată ce caută să-L ucidă, pentru că și Legea lui Moise vrea să-i conducă spre El, iar El nu face decît să le arate acest înțeles al Legii: „Oare nu Moise v-a dat Legea ... Și nimeni dintre voi nu ține Legea. De ce căutați să Mă ucideți?" (Ioan 7, 19).

Deși prevedea că va fi ucis, pentru că aducea această adevărată interpretare a Legii, Iisus continua totuși să o susțină. Și le reproșa lor că practică Legea tăierii împrejur sîmbăta, deși nu e prevăzută în Lege, ci e un obicei al părin-

din ceilalți evangheliști aspectele deosebite și/ori

Evanghelia după Ioan... (până la sfârşit) fiind prezentate

ţilor lor, din ideea că prin ea se va folosi noul-născut. Pe de altă parte, contrazicîndu-se, îi reproşau Lui că vindeca un bolnav sîmbăta, ceea ce e cu mult mai conform cu spiritul Legii, care urmăreşte binele omului (Ioan 7, 22—23).

Unii locuitori din Ierusalim, neputînd să nu recunoască justeţea acestor cuvinte, pe de altă parte mirîndu-se de faptul că, deşi erau potrivnice interpretării formaliste a Legii, căpeteniile lor nu-L ucid, se întrebau: „Nu cumva căpeteniile au cunoscut că Acesta este Hristosul?“ (Ioan 7, 26). Dar mai aveau şi ei o îndoială prin faptul că pe Acesta îl ştiu de unde este, însă de Hristos cînd va veni, nu va şti nimeni de unde este (Ioan 7, 27). Ei îşi închipuiau că Mesia va apărea în chip misterios, fără a i se cunoaşte originea. Uitaseră de proorocia lui Isaia 7, 14: „Iată, Fecioara va lua în pîntece şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel“.

Acestei îndoieli a lor, Iisus îi răspunde cu glas tare în templu că e adevărat că Îl ştiu şi de unde este, dar El este totodată trimis de Cel pe care numai El Îl ştie, pe cînd ei nu-L ştiu. Căci „Eu n-am venit de la Mine, dar adevărat este Cel ce M-a trimis pe Mine şi pe care voi nu-L ştiţi. Eu Îl ştiu pe El, căci de la El sînt şi El M-a trimis pe Mine“ (Ioan 7, 28—29). Era o afirmare directă a Sa ca Dumnezeu, dar născut şi ca Om. El ştia sigur că e Dumnezeu de la Cel ce L-a trimis şi care nu minţea, căci e Dumnezeu Cel adevărat. Şi o afirma cu îndrăzneală, deşi ştia că aceasta Îi va aduce moartea din partea celor ce nu voiau să-L creadă ca atare. Unea prezicerea patimii Sale cu afirmarea Sa ca Dumnezeu, sau ştia dinainte că afirmarea dumnezeirii Sale şi voinţa întemeierii Împărăţiei lui Dumnezeu îi va aduce patima şi răstignirea Sa. Aceasta n-o puteau înţelege iudeii. Dacă e Dumnezeu, va face minuni, nu va suporta moartea.

„Dar mulţi din mulţime au crezut în El însă ziceau: Hristosul cînd va veni va face minuni mai multe ca Acesta?“ (Ioan 7, 31).

Aceasta i-a înfuriat şi mai mult „pe arhierei şi farisei şi au trimis să-L prindă“ (Ioan 7, 32). „Dar nimeni n-a pus mîna pe El, că nu venise încă ceasul Lui“ (Ioan 7, 30). Nu-şi terminase încă lucrarea necesară întemeierii Împărăţiei lui Dumnezeu.

Ştiind însă că patima şi moartea îi va veni curînd, dar aceasta va însemna şi plecarea Lui la Tatăl, le-a zis cărturarilor şi fariseilor: „Puţin timp mai sînt cu voi şi Mă duc la Cel ce M-a trimis. Mă veţi căuta şi nu Mă veţi găsi; şi unde

(mai) lămuritoare ...

sînt Eu, voi nu puteți veni" (Matei 7, 33—34). Își afirma și prin aceasta dumnezeirea Sa, înălțarea la Tatăl de unde s-a coborît, chiar prin patima și moartea Sa, și conducerea de acolo a Împărăției cerești a celor ce vor crede în El pînă ce-i va înălța și pe ei la sfîrșitul lumii prin prigonirile lor.

Iudeii, necrezînd că e și Dumnezeu, nu înțelegeau acest cuvînt și se întrebau: „Unde are să se ducă Acesta, ca noi să nu-L putem găsi? Nu cumva va merge la cei împrăștiați printre păgîni și va învăța pe păgîni? Ce înseamnă acest cuvînt pe care L-a spus: Mă veți căuta și nu Mă veți găsi și unde sînt Eu, voi nu puteți veni?" (Ioan 7, 35—36). Iisus declara moartea acceptată de El ca mijloc spre unirea cu Tatăl prin înviere, ceea ce Iudeii nu înțelegeau.

Dar conducătorilor ce nu credeau în dumnezeirea Lui, El le spunea prin aceasta că nu vor putea veni la El, Cel înviat.

Dar El o afirma și direct aceasta strigînd și în ziua de pe urmă a praznicului: „Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Cel ce crede în Mine, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui" (Ioan 7, 37—38). Afirmînd și mai direct dumnezeirea Sa, se folosea de chipul apei pentru a exprima viața ce vine din El celor ce vor crede în El, cum o făcuse și în convorbirea cu femeia samarineancă.

Apa e chip al vieții. Cel ce e în comunicare cu Hristos primește o viață care va iradia și din el. Sf. Evanghelist Ioan vede în apa lui Hristos ca izvor al acestei vieți pe Duhul. Dar Duhul va iradia deplin din umanitatea lui Hristos de-abia după ce El va învia ca om, adică atunci cînd umanitatea Lui va fi eliberată de moarte. Duhul e ipostasul vieții, cum Fiul e ipostasul cuvîntului, al gîndirii și înțelepciunii: „Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe care aveau să-L primească cei ce cred în El. Căci încă nu era dat Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese proslăvit" (Ioan 7, 39).

Auzind cuvintele acestea, unii din mulțime spuneau că El este Proorocul, alții că e Hristosul, alții se întrebau cum poate fi „Hristosul", Cel ce vine din Galileea, odată ce Scriptura spune că „Hristos va să vină din Betleem, cetatea lui David". Și unii dintre ei voiau să-L prindă, „dar nimeni n-a pus mîinile pe El" (Ioan 7, 40—44). N-au îndrăznit. De aceea, ducîndu-se la arhierei și farisei cu mîinile goale, le-au spus: „Niciodată n-a vorbit un om așa cum vorbește acest om" (Ioan 7, 46). Chiar cei mai apropiați de arhierei și de farisei și mai

influențați de ei simțeau puterea adevărului din cuvintele lui Hristos.

Fariseii i-au socotit amăgiți și pe ei de Iisus și proști, necunoscători ai Legii, spunîndu-le că nici unul dintre ei, care cunosc Legea, n-a putut fi amăgit. Se lăudau cu o cunoștință după literă a Legii. „Oare a crezut în El cineva dintre căpetenii sau dintre farisei? Dar mulțimea aceasta care nu cunoaște Legea este blestemată!“ (Ioan 7, 49). Însă afirmînd ei că nici un fariseu care cunoaște Legea nu a crezut că Iisus este Hristosul, a apărut Nicodim, care era și el fariseu și cunoștea Legea, întrebîndu-i: „Oare Legea noastră judecă pe cineva fără să-l asculte mai întîi, ca să știe ce a făcut?“ (Ioan 7, 51). Fariseii i-au răspuns acestuia cu bănuiala că poate e și el din Galileea și de aceea poate admite că Hristos poate veni din Galileea. Ei nu voiau să știe că Iisus își are și El originea din David (Ioan 7, 52).

Făcîndu-se seară, fariseii s-au dus pe la casele lor, iar Iisus în Muntele Măslinilor din apropiere.

A doua zi, venind iar în templu și învățînd mulțimile, fariseii și cărturarii au venit iarăși și ei, tîrînd în față o femeie prinsă în adulter, de care Legea spune că trebuie ucisă și întrebîndu-L ce trebuie făcut cu ea. Se gîndeau că de va spune că trebuie ucisă cu pietre, Îl vor priva de numele ce-L avea ca propovăduitor al iubirii, iar de o va dezvinovăți, Îl vor arăta călcător al Legii lui Moise. În vreme ce ei îl întrebau ce crede că trebuie făcut cu această femeie, „Iisus, aplecîndu-se în jos, scria cu degetul pe pămînt“ (Ioan 8, 6). Poate voia să le ia prin aceasta încrederea în caracterul absolut al judecăților lor, dar și să arate că păcatul nu se imprimă în așa fel în om, încît să-l nimicească și să nu poată fi mîntuit prin iertarea care șterge păcatul. Observăm în afară de aceasta că Iisus totuși știa scrie, contrar părerii exprimate mai înainte de unii din iudei că nu știe carte, pentru că n-a învățat (Ioan 7, 15). Cum n-ar fi știut carte Cel ce la doisprezece ani tîlcuia cărturarilor Legea și o făcea aceasta continuu în sinagogile iudaice, cum a făcut-o și în sinagoga din Nazaret cu textul de la Isaia 61, 1 (Luca 4, 18—21)?

Stăruind ispititorii cu întrebarea lor, Iisus, ridicîndu-se, le-a zis: „Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintîi piatra asupra ei. Și iarăși plecîndu-se, scria pe pămînt“ (Ioan 8, 7—8).

Omul își dă seama că e cu neputință să nu greșească și să împlinească întru totul voia lui Dumnezeu. Dar dîndu-și sea-

ma de aceasta, știe că nici semenul său nu poate să nu greșească și atunci îi este ușor să nu-l judece, sau să-l ierte, deci poate împlini ușor porunca lui Dumnezeu care-i cere să ierte pe altul și prin aceasta să fie iertat și el de Dumnezeu, deci mîntuit și el, de păcatele ce n-a putut să nu le facă. Iisus nu făcea acum decît să le arate oamenilor cum pot împlini concret îndemnul din rugăciunea Tatăl nostru, sau: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați" (Matei 7, 1), sau își repetă prin alte cuvinte întrebarea: „De ce vezi paiul din ochiul (altuia) fratelui și bîrna din ochiul tău nu o iei în seamă?" (Matei 7, 3). Nici o lege nu poate cere să osîndești pe cineva care greșește, fără să te osîndească și pe tine care greșești. Dumnezeu nu poate lăsa pe toți oamenii sub osîndă. Deci vrea să ierte pe oricine cu condiția să-și dea seama că așa cum are el nevoie de iertarea lui Dumnezeu și a semenilor săi, așa au nevoie și aceia de iertarea Lui și a sa. Dacă vreau ca Dumnezeu să nu lase pe semenii mei să părăsească persoana mea cu dispreț, trebuie să vreau ca să nu părăsească cu dispreț nici persoana semenului meu și să nu o părăsec cu dispreț nici eu.

E de observat că Iisus nu spune că de vă simțiți fără de păcat, aruncați cu pietre în ea, ci-l cheamă să se pună în relief primul cel fără de păcat. Aceasta făcea pe fiecare să aștepte pe altul să arunce cu piatra în femeie și cerea celui ce se socotea fără de păcat să se pună în evidență ca primul care o ucide. Și e greu pentru cineva să se pună în evidență ca primul care poate să osîndească pe altul, ca cel ce nu are nimic în el vrednic de osîndă. Fiecare vrea să-și mai acopere nevrednicia sa sub nevrednicia altora. E mai ușor să faci ce nu se cuvine împreună cu alții, într-o justificare reciprocă, într-un fel de uitare de tine, decît singur, într-o atenție accentuată la tine însuți, dar conștient că ești văzut de Dumnezeu.

Iar Iisus, după ce l-a îndemnat pe cel fără de păcat să arunce primul piatra în femeie, și-a aplecat iar capul spre scrisul lui, ca să-l lase și prin aceasta pe fiecare atent la sine și neîntărîtat prin privirea celui dușmănit să lucreze contrar voii lui cu o conștiință tocită față de Dumnezeu. S-a aplecat în jos ca „să le ajute umilința" (Bougaud, *op. cit.*, II, 310).

Dar n-a aruncat nici unul cu piatra în femeie, întrucît nu s-a găsit nici unul să o facă primul, nici nu au rămas împreună aprobîndu-se reciproc, sau recunoscînd împreună că nu pot osîndi femeia, deoarece și ei sînt păcătoși, ci au plecat unul cîte unul, rușinați unul de altul de păcătoșenia pe care și-o daseră pe față prin aceasta. N-au mers pînă la capăt în recu-

noașterea reciprocă a păcătoșeniei lor. „Și ridicîndu-se Iisus și nevăzînd pe nimeni decît pe femeie, i-a zis: Femeie, unde sînt pîrîșii tăi? Nu te-a osîndit nici unul? Iar ea a zis: Nici unul, Doamne. Și Iisus i-a zis: Nu te osîndesc nici Eu. Mergi, de acum să nu mai păcătuiești" (Ioan 8, 10—11). Numai El îi putea spune femeii aceasta, pentru că numai El era fără de păcat, căci altfel nu i-ar fi putut spune ei acest lucru. Iertarea Lui nu era numai o îngăduință reciprocă între El și femeie, cum era a celorlalți. Își manifesta și prin aceasta dumnezeirea Lui.

Prin iertarea dată de Iisus omului, însoțită de recomandarea de-a nu mai păcătui, se arată că refacerea persoanei nu are loc numai prin iertarea păcatului, ci și prin pocăință. Mîntuirea neconstînd în simpla iertare, arată că nici păcatul nu e bagatelizat. Persoana trebuie să se desprindă și ea de sub strîmbarea ce i-o aduce păcatul. Iertarea nu contrazice declarațiile lui Iisus despre necesitatea eforturilor de viață curată pentru dobîndirea Împărăției cerurilor, după ce omul a fost iertat.

Iertarea e ca o trezire a celui păcătos la o viață curată, trezire care trebuie menținută; iertarea nu contrazice descrierea de către Iisus a drumului spre Împărăția cerurilor ca un drum îngust, iar poarta de intrare ca o poartă strîmtă. La lărgimea spirituală a vieții nu se intră decît părăsind lărgimea ei trupească ce duce la moarte: „Intrați prin poarta cea strîmtă, că largă este poarta și lată este calea care duce la pieire și mulți sînt cei care o află. Și strîmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sînt cei ce o află" (Matei 7, 13—14). Iubirea altora este largă ca și bucuria de ei, dar la ea nu duce decît îngustimea iubirii trupești de sine. Cine o lărgește pe ultima, nu ajunge la prima. Vameșii și desfrînatele de care Iisus spune fariseilor, ce păzesc cu strictețe litera Legii, că merg înaintea lor în Împărăția cerurilor (Matei 21, 31), nu pot face aceasta fără să se pocăiască, deci rămînînd vameși și desfrînate. Dar îngustimea la care vin ei nu e îngustimea păzirii formaliste a Legii, ci îngustimea vieții de plăceri materiale, care este egală cu lărgimea egoismului și a mîndriei, care de fapt îngustează spiritul.

Chiar El arăta în Sine această cale îngustă și poartă strîmtă.

În timpul cît a rămas la Ierusalim după sărbătoarea corturilor, Iisus a continuat să vorbească despre dumnezeirea Sa, cu toate că știa că aceasta Îi va aduce moartea.

În ziua de pe urmă a sărbătorii corturilor era obiceiul ca sărbătoarea să ia sfîrșit printr-o mare iluminație. Se întrebuințau mai ales două candelabre foarte mari, două mănunchiuri mari de foc, a căror lumină, după spusa rabinilor, strălucea peste tot orașul. Iisus găsi prilejul să-și dezvăluie iudeilor într-un chip nou dumnezeirea Sa. El începu astfel: „Eu sînt lumina lumii. Cel ce urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții" (Ioan 8, 12). Nu lumina candelabrelor voastre luminează lumea. Era o clară declarație a dumnezeirii Sale și o afirmare că în afară de El nu e decît întuneric. În El, ca în Fiul lui Dumnezeu făcut om, se arată că au oamenii viață fără de sfîrșit ca lumină sau ca sens. În afară de El e moartea ca întuneric, ca lipsă de sens. Numai de la El se primește viața veșnică întru fericire și aceasta dă sens existenței. Dacă n-avem decît viața de pe pămînt, aceasta e lipsită de sens, de lumină. Ea e una cu moartea. Numai dacă există un Dumnezeu personal care s-a făcut și rămîne în veci și om într-o comuniune cu noi, vom trăi și noi în veci, de vom primi prin credință comuniunea cu El. În El avem viața veșnică și sensul sau lumina existenței. Și numai așa lumea de care ne folosim spre a ne întîlni cu El în ea, se umple și ea de lumină, de lumina Lui. Existența mea nu poate avea sens sau lumină numai în lume, sau în izolare. Sensul sau lumina existenței mele e condiționat de sensul întregii existențe. Căutînd sensul existenței mele, caut sensul întregii existențe de care e condiționată existența mea.

E de remarcat că Evanghelia Sf. Ioan redă mai multe autocaracterizări ale lui Iisus: „Eu sînt pîinea care s-a coborît din cer; Eu sînt apa. Cel ce voiește să trăiească în veci să bea apa cea vie. Eu sînt calea, adevărul și viața". Evanghelistul însuși Îl numește: Cuvîntul. Toate se spun despre El ca Persoană, despre Subiectul Lui, ca izvorul iubitor de viață. Pe El Îl are oricine ca lumină, ca pîine, ca Cuvînt, ca apă vie, ca adevăr, ca viață. Nu un cuvînt în sine mă mîngîie, ci persoana celui ce-l spune, sau faptul că-l spune o persoană; nu o lumină sau o idee în sine mă luminează, ci o persoană care mi-o spune. Nu ce-i spune și ce-i dă mama copilului îl face fericit, ci faptul că e mama care-i spune și-i dă ceva. N-ar exista cuvînt, viață, hrană spirituală adevărată pentru noi, fără persoana cuiva. Din persoană vin toate. Persoana e toate. Dar persoana umană e numai o lumină, cuvinte cu anumite înțelesuri și puteri, o viață mărginită pentru mine, un adevăr nedeplin. Hristos e toate acestea în mod nemărginit: El

e lumina, pîinea care s-a coborît din cer, apa cea vie, adevărul deplin. În relația cu alte persoane le avem pe acestea mărginite; în El le avem în mod nemărginit. El e toată lumina lumii, nu există alta afară de El. Totul se explică din El, totul își are sensul de la El, totul își are viața și puterea în El.

Nu în obiecte, în mișcări ale naturii, în formule abstracte e lumina, viața, apa vie, pîinea noastră spirituală. Acestea nu sînt nici măcar în acte ale persoanelor privite în ele, ci în persoanele înseși și în mod nemărginit în Persoana Fiului lui Dumnezeu făcut om. El însuși e toate acestea. În Evanghelia Sf. Ioan, Hristos pune în evidență caracterul personalist a tot ceea ce ne susține în existență. Persoana e lumină sau sens, pîine și apă vie prin ea însăși pentru altă persoană, prin faptul că ea e existența iubitoare pentru altă persoană. Dar persoana nu-și manifestă în mod inconștient, orb, iubirea sa. Ea și-o explică și și-o descrie. Și o explică arătînd persoanei iubite ce însușiri vede în ea, care o fac să o iubească; și-și descrie simțirea iubitoare. În același timp, iubirea îi rămîne mereu mai necuprinsă de explicare și descriere. De aceea vorbește mereu.

Cu atît mai mult Cuvîntul lui Dumnezeu își face explicită iubirea Sa față de oameni în tot ce le dă lor prin lume, iar cînd se întrupează în ceea ce-i aduce omului nou prin întrupare. Toate în lume au un sens, în care se explică iubirea Cuvîntului; învățătura lui Hristos e cuvînt adînc în care Fiul lui Dumnezeu își explică iubirea care L-a făcut să se întrupeze, care L-a adus aproape de noi prin aceasta.

Chiar lumea e o explicare, multiplă, însă și statornică, a iubirii lui Dumnezeu către oameni, un dar care se lasă explicat și explicitat al acestei iubiri, care îi unește pe oameni între ei și cu Dumnezeu. De aceea, Cuvîntul a legat de ea exprimarea sensurilor iubirii Lui prin cuvinte.

Dar în continuare Hristos arată că El cu iubirea Lui e izvorul tuturor sensurilor lumii și al celor ce le face ca om, nu ca Persoană singulară, ci în comuniune cu Tatăl, cum în alte declarații arată că e în comuniune cu Duhul Sfînt. Dacă persoana e viață pentru și prin alte persoane, ea nu poate fi fără altele. Și acest mod de existență trebuie să-și aibă cauza lui supremă.

Stăruirea Evangheliei Sf. Ioan nu atît asupra faptelor minunate ale lui Iisus, cît asupra dumnezeirii Sale și asupra relației Sale cu Tatăl, o explică Bougaud (*Viața lui Iisus Hristos*, trad. rom. din 1938, vol. I, p. 43—45), astfel: „Cele trei Evanghelii au atras la Hristos mulțimi nenumărate, care erau

dornice să știe cît mai mult din viața Lui. Voiau să adîncească și să pătrundă natura dumnezeiască a lui Iisus. Din această sete de pătrundere în adîncul ființei Mîntuitorului se născură în sînul Bisericii creștine discuții care ar fi putut să-i zdruncine așezămîntul. Astfel, după unii Iisus Hristos era numai om, cu înfățișare omenească; după alții, un Dumnezeu, dar numai cu înfățișare omenească. Taina întrupării Lui împărătești îi încurca pe mulți... Se căzuse în discuții rătăcite, întrucît nici unii, nici alții nu vedeau adevărata ființă a Mîntuitorului. Apostolii, întemeietorii Bisericii, se stinseseră unul după altul. Credincioșii nu mai aveau cui să se adreseze. Ochii tuturor erau ațintiți spre singurul stîlp al credinței. Ei se adresară Sfîntului Ioan, implorîndu-l să curme prin luminile și prin autoritatea lui discuțiile ce amenințau Biserica...

În atingerea țelului său de-a arăta omenirii pe Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat întrupat ca om adevărat, el redă din minunile Mîntuitorului numai cîteva și aceasta pentru că, cu ocazia înfăptuirii lor, a rostit cuvîntări care explică pe Iisus Hristos ca Dumnezeu și om... El nu se ocupă cu viața lui Iisus în Galileea... Din 21 capitole ale Evangheliei Sf. Ioan, 17 sînt închinate deosebitelor șederi ale Lui în Ierusalim... Ceea ce caracterizează, de asemenea, Evanghelia Sfîntului Ioan, ca și însăși făptura lui, era izvorul de iubire ce țîșnea din persoana lui, din sufletul lui". Putem numi Evanghelia lui „Evanghelia iubirii".

Afirmarea lui Iisus că El e lumina lumii, i-a adus chiar de la început reproșul iudeilor că prin ea se laudă pe Sine însuși. Ar trebui să dea mărturie despre dumnezeirea Lui altcineva, ca să fie obligatorie: „De aceea fariseii i-au zis: Tu mărturisești despre Tine însuți; mărturia Ta nu este adevărată" (Ioan 8, 13).

Iisus le răspunse că mărturisirea Sa despre Sine nu o face de la Sine, sau ca să se mărturisească numai pe Sine, ci o face ca Unul ce împlinește prin aceasta și voia Tatălui, ca să-L mărturisească și pe Dumnezeu ca Tată al Său. E un trimis al lui Dumnezeu ca Tată. Prin mărturisirea Sa despre Sine Îl preamărește pe Dumnezeu ca Tată: „Cel care vorbește de la sine își caută mărirea sa, iar Cel ce caută slava Celui ce L-a trimis pe El, Acela este adevărat și nedreptate nu este în El" (Ioan 7, 18). „Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis" (Ioan 7, 16). „Chiar dacă Eu mărturisesc despre Mine Însumi, mărturia Mea este adevărată, fiindcă știu de unde am venit și unde Mă duc. Voi însă nu știți de unde vin, nici

unde Mă duc" (Ioan 8, 14). Tatăl îl trimite pe Fiul să dea mărturie despre Sine ca Fiu, dar prin aceasta să-L mărturisească pe El ca Tată. Atît prin faptul că e trimis, cît și prin faptul că-L mărturisește și pe Tatăl, Hristos, deși se numește pe Sine Fiul lui Dumnezeu, arată că nu caută prin aceasta slava Lui. Nu e „lumină a lumii", e toată lumina ei, deci lumina dumnezeiască, dar n-ar fi aceasta dacă n-ar fi trimis de Tatăl. El e, prin urmare, „lumină din lumină", cum a precizat Biserica în Simbolul Credinței, e Persoană dumnezeiască din Persoană dumnezeiască. Afirmarea că e Fiul Tatălui e și afirmarea măririi, dar și a smereniei Sale. Și spunînd oamenilor că El e lumina lumii, din lumina Tatălui, făcută om, nu arată prin aceasta mai degrabă o coborîre a Lui ca să le facă oamenilor cunoscută în mod sigur iubirea lui Dumnezeu spre mîntuirea lor?

Afirmînd iudeii despre El că se laudă dîndu-se drept Dumnezeu, ei Îl socoteau numai om. Dar cum ar fi făcut atîtea vindecări dacă ar fi fost numai om?

Asigurînd însă El însuși prin cuvinte omenești, accesibile oamenilor, pe oameni despre Sine ca Fiul lui Dumnezeu, nu înseamnă aceasta de fapt o coborîre a Lui ca Dumnezeu la ei, sau o cinste arătată oamenilor și o putință de înălțare și mîntuire a lor din moartea despărțirii de El? Dacă n-ar fi acceptat această coborîre ca să se arate El însuși prin cuvîntul Lui că e Fiul lui Dumnezeu făcut om, ci ar fi lăsat mai departe numai pe niște intermediari să vorbească despre El, n-ar fi însemnat aceasta un dispreț față de oameni și o lăsare a lor în despărțirea de El?

Asigurînd pe oameni că El e Dumnezeu chiar în înfățișarea smerită de om, El se smerește mai degrabă ca Dumnezeu, dar înalță pe om, și anume nu pe om menit să rămînă separat de ceilalți oameni, prin distincția lui personală de Dumnezeu, ci umanitatea în general, ridicată la cinstea de umanitate a Persoanei Lui dumnezeiești, care se poate uni ca atare cu toate persoanele omenești și le poate înălța pe toate la nivelul Său, fără să le anuleze în Sine.

Deci spunînd că El ca Dumnezeu făcut om e „lumina lumii", nu se laudă pe Sine ca Dumnezeu, ci laudă ca om pe Dumnezeu, dar laudă și pe om; și nu ca un om menit să rămînă separat de ceilalți, ci ca Cel care-i poate uni pe toți cu Sine ca Dumnezeu făcut om.

Numai Hristos, care e Fiul lui Dumnezeu făcut om, poate da mărturie despre Sine că e și Dumnezeu, deci o mărturie

care poate spune cum e Dumnezeu, pentru că fiind și om înțeles de oameni, cunoaște pe Dumnezeu ca Tatăl din care este ca Dumnezeu, cum nu L-ar cunoaște nici un om. Iar fiind o unică Persoană, știe ca om pe Cel din care este și cu care se unește, la Cine se va înălța. Numai El poate vorbi, deși e om, în cunoștință de cauză cu Tatăl. El nu spune despre Tatăl ceva neexperimentat, ceva neverificat, neadevărat. „Mărturia Mea este adevărată, fiindcă știu de unde vin și unde Mă duc. Voi nu știți de unde vin, nici unde Mă duc" (Ioan 8, 14).

E cea mai mare coborîre a lui Dumnezeu la oameni ca să li se descopere El însuși, ca să-L recunoască cît mai bine și ca ei să poată intra într-o relație, într-o comunicare directă cu El. De ce s-ar fi făcut om Fiul lui Dumnezeu, dacă nu ca să se descopere, sau să se reveleze ca Dumnezeu în modul cel mai deplin în care acest lucru e posibil oamenilor și mai folositor lor?

Dar descoperindu-Se nu ca o Persoană dumnezeiască unică, El nu înlocuiește pe Dumnezeu, nu oprește credința într-un Dumnezeu deosebit de om, ci se afirmă numai ca Fiul lui Dumnezeu, trimis de El, cerînd și credința în Dumnezeu care L-a trimis, ca Tată al Lui. El îi pune prin aceasta într-o comunicare familiară și cu Dumnezeu care L-a trimis.

Descoperindu-Se ca Fiul lui Dumnezeu, nu se mîndrește, ci le face posibilă oamenilor mîntuirea și viața, le arată cît de mult îi iubește și cît de mult s-a smerit pentru ei, făcîndu-Se unul dintre ei, dar și ajutîndu-i întrucît rămîne și Dumnezeu.

Dar fiind chiar ca om Persoană unită cu Tatăl, El nu rostește asupra nimănui vreo judecată osînditoare cît trăiesc pe pămînt, pentru că vrea să-i cîștige pe toți ca fii ai Tatălui împreună cu El. Și chiar dacă îi va judeca după moarte, judecata Lui este dreaptă, căci nu judecă în calitate de om separat prin egoism de ceilalți, ci ca Persoană unită desăvîrșit cu Persoana Tatălui. Chiar persoana umană cînd e unită cu alta, în respect față de alta, e ferită de o judecată unilaterală. Cu atît mai mult Hristos unit cu Tatăl. „Voi judecați după trup. Eu nu judec pe nimeni. Și chiar dacă Eu judec, judecata Mea este dreaptă, pentru că nu sînt singur, ci Eu și Cel ce M-a trimis pe Mine" (Ioan 8, 15—16).

Întărind afirmarea Sa cu mărturia Sa despre faptul că dumnezeirea din Sine nu este numai a Sa, deci nu e o laudă de Sine, Iisus precizează că și Tatăl mărturisește despre El; ba Tatăl mărturisește aceasta chiar în calitate de Cel ce L-a trimis pe Fiul să mărturisească despre Sine că e Fiul Lui, ca

prin aceasta să-L mărturisească și pe El ca Tatăl. Și dacă chiar Legea lui Moise scrie că mărturia a doi inși (oameni) este adevărată, cum n-ar fi adevărată mărturia Sa și a Tatălui Său despre El ca Fiul Tatălui? Iisus afirmă mereu atît unitatea Sa cu Tatăl, cît și doimea Lor personală. Nici o afirmare nu o micșorează pe cealaltă: „Și în Legea voastră este scris că mărturia a doi oameni este adevărată. Eu sînt Cel ce mărturisesc despre Mine Însumi, dar mărturisește despre Mine și Tatăl, Cel ce M-a trimis" (Ioan 8, 17—18).

Iisus Îl trăiește pe Tatăl însuși spunînd prin Sine despre Sine că e Fiul Lui. O spune aceasta Tatăl prin cuvîntul ce-L spune Fiul însuși despre Sine că e Fiul. Cuvîntul Tatălui despre Fiul ca Fiu e o poruncă pentru Fiul, iar cuvîntul Fiului despre același lucru e nedespărțit de cuvîntul Tatălui.

Cărturarii și fariseii nu înțelegeau această unitate. Nu înțelegeau că Dumnezeu are un Fiu de care este nedespărțit. Nu înțelegeau că chiar în Fiul este Tatăl, că Fiul simte chiar în Sine pe Tatăl și trăiește cuvîntul Lui în cuvîntul Său. Ei nu puteau concepe ca cineva care se arată ca om să vorbească despre Dumnezeu ca Tată decît ca despărțit de El și prin aceasta nu poate fi decît om.

Evanghelia Sf. Ioan redă cu insistență cuvintele lui Iisus prin care s-a despărțit de un iudaism devenit monopersonalist, contrar celui mozaic și profetic.

„Îi spuneau deci: Unde este Tatăl Tău?" Iisus le răspunde că, punînd o astfel de întrebare, nu cunosc nici pe Tatăl ca Dumnezeu, nici pe Sine, sau pe Fiul, ca Dumnezeu. Nu cunosc Treimea. Numai dacă L-ar ști pe El ca Fiul lui Dumnezeu, L-ar ști și pe Tatăl, sau pe Dumnezeu ca Tată. Condiția de-a ști pe Dumnezeu ca Tată, e să fie cunoscut El ca Fiu. Fără cunoașterea lui Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, se rămîne într-un monopersonalism teologic, care pînă la urmă echivalează cu o totală necunoaștere a lui Dumnezeu. De unde mai știm că e Dumnezeu, dacă nu-L cunosc pe Fiul Lui în Hristos Cel ce ne-a dat atîtea dovezi că e Dumnezeu? Orice vorbire despre Dumnezeu care nu cunoaște pe Hristos ca Dumnezeu, poate fi considerată o simplă teorie produsă de minte.

„Răspuns-a Iisus: Nu Mă știți nici pe Mine, nici pe Tatăl Meu. Dacă M-ați ști pe Mine, ați ști și pe Tatăl Meu" (Ioan 8, 19).

Dacă nu recunoaștem pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu și prin aceasta dacă riscăm să socotim orice idee despre Dum-

nezeu ca o simplă construcție a minții, rămînem supuși morții în care ne ține păcatul nostru. Căci necunoscînd pe Dumnezeu, nu recunoaștem că avem împotriva cui păcătui și nici pe cineva superior naturii care ne ține supuși morții. Numai dacă Hristos e și Dumnezeu, dar și om, El rămîne cu noi ca om, dar și ca Dumnezeu, putîndu-ne mîntui de moarte. Pentru cei ce-L socotesc numai om sau numai Dumnezeu, se duce cu totul de la ei, fără să-i poată mîntui. Nu-L vor găsi nici dacă Îl socotesc simplu om, nici dacă Îl socotesc numai Dumnezeu. Numai ca Dumnezeu și om Îl avem lîngă noi și ca om și ca Dumnezeu, ca punte între noi și Dumnezeu. Dacă e și Dumnezeu și om, putem merge și noi oamenii la Dumnezeu cu El ca om, dacă credem în El. Dacă nu credem în El, nu putem merge cu El ca om, la Dumnezeu.

„Și iarăși le-a zis: Eu Mă duc și Mă veți căuta și veți muri în păcatul vostru. Unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni" (Ioan 8, 21).

Cei ce nu cred că Hristos e Cel ce este, adică Cel ce are viață prin Sine, nu pot dobîndi viața veșnică de la El. Ei vor muri în păcatul lor, adică vor trece la o veșnică viață redusă la simpla conștiință a existenței. „Căci dacă nu credeți că Eu sînt, veți muri în păcatele voastre" (Ioan 8, 24). Prin acest cuvînt, Iisus își dădea numele ce și L-a dat Dumnezeu către Moise: „Eu sînt cel ce sînt". Același lucru îl spusese și prin cuvintele anterioare: „Voi sînteți din cele de jos. Eu sînt din cele de sus. Voi sînteți din lumea aceasta. Eu nu sînt din lumea aceasta" (Ioan 8, 23).

Cărturarii și fariseii nu puteau admite că El e Dumnezeu. De aceea Îl întrebau să le spună ce înțelege prin aceste cuvinte: „Deci Îi ziceau ei: Cine ești Tu?" (Ioan 8, 25). Iisus le-a răspuns că le-a spus cine e de la început, de cînd a început să vorbească despre Sine (Ioan 8, 25). El n-a evoluat cu vremea la această convingere. Prin aceasta le reproșa că se încăpățînează mereu să nu-L creadă. Și El nu spune decît ceea ce a auzit de la Cel ce L-a trimis. „Eu acestea le grăiesc în lume" (Ioan 8, 26). El nu se afirma ca Dumnezeu opunîndu-se lui Dumnezeu care L-a trimis, ci spune cele ce le-a auzit de la Dumnezeu, adică nu e decît o Persoană dumnezeiască, trimisă de o altă Persoană dumnezeiască.

„Dar ei n-au înțeles că le vorbea despre Tatăl" (Ioan 8, 27). Nu voiau să-L admită ca Fiu al lui Dumnezeu și pe Acesta ca Tată al Lui.

Din pricina aceasta Iisus le spune că ar avea să le grăiască multe despre ei, să rostească multe judecăți asupra lor (Ioan 8, 26).

Dar se mulțumește să rezume aceste judecăți în una. Din pricina lor se va înălța ca om la Tatăl și aceasta îi va face și pe ei să-L vadă odată ca Judecător, care îi va osîndi în calitatea Lui de Fiu al Tatălui făcut om. „Deci le-a zis Iisus: Cînd veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște că Eu sînt și că de la Mine Însumi nu fac nimic, ci precum M-a învățat Tatăl, așa vorbesc" (Ioan 8, 28). Crucea pe care-L vor răstigni va fi începutul înălțării Lui, căci Hristos a schimbat rostul morții, primind-o ca jertfă adusă lui Dumnezeu pentru oameni, ea nemaifiind o despărțire extremă de Dumnezeu, ci o dăruire lui Dumnezeu. Răstignirea prin care va trece la învierea Sa și la înălțarea Sa ca om la dreapta Tatălui, le va arăta odată și fariseilor că El este Fiul lui Dumnezeu-Tatăl, căci numai El poate învinge moartea. Și așa vor cunoaște și ei că a fost Fiul Tatălui, care nu L-a lăsat singur, deoarece moartea Lui n-a fost urmarea unor fapte de plăcere ale Lui, ci o faptă plăcută Tatălui, ca toate celelalte fapte ale Lui: „Și Cel ce M-a trimis este cu Mine; nu M-a lăsat singur, fiindcă Eu fac pururea cele plăcute Lui" (Ioan 8, 29).

Moartea a fost schimbată de Hristos dintr-o faptă de despărțire de Dumnezeu, într-una de înălțare spre Dumnezeu, de depășire de Sine ca om, pentru o transcendere a vieții din planul lumii supusă morții, la viața nemuritoare în Dumnezeu. Hristos, fiind Fiul lui Dumnezeu întrupat ca om, a fost și primul om care a învins moartea, ridicîndu-se și în această calitate la unirea cu Tatăl. Tatăl nu-L putea lăsa pe Fiul Său făcut om în moartea acceptată din iubire pentru oameni. Viața veșnică la care s-a ridicat El ca om e o viață a desăvîrșitei comuniuni între El ca om cu Dumnezeu-Tatăl.

La această comuniune cu Tatăl sînt ridicați de Fiul făcut om, împreună cu Sine, și cei ce primesc această comuniune prin credință. De altfel chiar în comuniunea omului cu alt om, el trăiește mai multă viață. Căci comuniunea este o viață a unuia în altul. Și ea se realizează mai ales prin încrederea unuia în cuvîntul celuilalt. Prin cuvintele ce le schimbă două persoane, ele se și unesc, dar se și bucură una de existența celeilalte. Ele se întîlnesc în cuvînt. Cu atît mai mult cel ce crede în Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, Îl întîlnește în cuvîntul Lui, dar are de la El și viața veșnică neconfundată cu a Lui. De aceea zice Iisus către cei ce crezuseră în El: „De veți

rămîne în cuvîntul Meu, sînteţi cu adevărat ucenici ai Mei" (Ioan 8, 31).

Iar cine se odihneşte în cuvîntul lui Hristos, cunoaşte adevărul. Căci în cuvîntul lui Hristos este El însuşi, cu voia Lui; şi cel ce se află în cuvîntul Lui se află în El însuşi, dar ca într-o Persoană neconfundată cu sine. Iar Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu făcut şi om, este adevărul, deci şi în cuvîntul în care trăim pe Hristos, trăim adevărul. Nu un adevăr, ci adevărul. Căci în afara Lui nu e nici o altă realitate, ci toată e susţinută din El, dependentă de El. În cuvîntul Lui ne vine totul în mod voit de la El. Căci dacă nu ne-ar veni totul prin voinţa Lui, El n-ar fi atotputernic şi nu s-ar putea spune care e mai tare: El, sau cel ce comunică cu El.

De aceea, continua Iisus să le spună celor ce rămîn în cuvîntul Lui: „Şi veţi cunoaşte adevărul" (Ioan 8, 32). În cuvîntul lui Iisus Hristos, comunicîndu-Se El însuşi în mod voit, cunoaştem adevărul, căci Îl primim pe El. Dar Îl primim pe El dăruindu-ni-se liber şi chemîndu-ne şi pe noi la libertatea Lui. Persoanele ce-şi vorbesc şi vor să fie ascultate, apelează fiecare în mod liber la libertatea celeilalte. Fiul lui Dumnezeu însuşi făcîndu-Se om şi vorbindu-ne ca un om, nu ne sileşte să-L ascultăm şi să-L credem, ci ne spune că dacă Îl ascultăm devenim cu adevărat liberi de patimile ce ne robesc şi de noi înşine.

„Dacă veţi rămîne în cuvîntul Meu ... veţi cunoaşte adevărul şi adevărul vă va face liberi" (Ioan 8, 32). Iudeii îi răspunseră că ei sînt liberi prin faptul că au fost totdeauna liberi, pentru că sînt sămînţa lui Avraam şi în această calitate nu s-au împărţit în liberi şi robi. Iisus le răspunde precizînd că există o robie a păcatului şi de acesta nu sînt liberi nici ei. Dacă numai relaţia de comuniune e o relaţie în libertate, cu atît mai mult numai cea de comuniune cu Hristos ne face cu adevărat liberi, avînd puterea să ne smulgă deplin de sub robia păcatului, să covîrşească în noi egoismul păcatului. Comuniunea cu El e mai dulce decît orice plăcere a păcatului. El ţine pe omul care crede în El în intimitatea Tatălui, împreună cu Sine, cîtă vreme egoismul păcatului îl ţine pe om afară de Dumnezeu, odată ce-l ţine şi afară de orice om. Cel în comuniune cu Tatăl prin Fiul se face şi El fiu al Tatălui, simţindu-se lîngă inima Tatălui. Fiul lui Dumnezeu ni s-a făcut casă disponibilă, gata de a ne primi în Sine, dacă vrem. Şi intrînd în casa Lui, intrăm în casa Tatălui. Căci Fiul e în casa Tatălui, sau Tatăl în casa Fiului, sau unul în altul.

„Adevărat, adevărat vă spun: Oricine săvîrşeşte păcatul este rob păcatului. Iar robul nu rămîne în casă în veac; Fiul însă rămîne în veac. Deci dacă Fiul vă va face liberi (prin comuniunea voastră cu El, n.n.), veţi fi liberi într-adevăr" (pentru că aţi devenit fii ai Tatălui) (Ioan 8, 34—36).

În comuniune cu altul, sînt liber de robia patimilor, pentru că iubirea lui care susţine iubirea mea, e mai tare ca toate. Şi în iubire mă simt liber. Nu iubesc silit. Cu atît mai mult sînt liber în comuniunea iubitoare cu Fiul şi prin aceasta cu Tatăl.

În continuare, Iisus le spunea iudeilor care afirmau că sînt toţi liberi în calitate de sămînţă a lui Avraam, că ei nu sînt liberi, odată ce caută să-L omoare pe El. Căci aceasta îi arată robi unei pasiuni, urii faţă de Fiul Tatălui, care vrea să-i facă şi pe ei fii ai Tatălui. Dacă nu ascultă cuvîntul ce li-l adresează Tatăl ceresc prin El, nu pot deveni fiii Lui, care-i îndeamnă la iubire, ci ascultă de îndemnul altui tată, care-i îndeamnă la ură. Aşa că de fapt ei nu sînt spiritual fii ai lui Avraam, făcînd faptele ascultării de Tatăl ceresc, ca acela. Iisus afirmă mereu că El stă pe linia patriarhilor şi a proorocilor, nu ei. „Ei au răspuns şi I-au zis: Tatăl nostru este Avraam. Iisus le-a zis: Dacă aţi fi fiii lui Avraam, aţi face faptele lui Avraam. Dar voi acum căutaţi să Mă ucideţi, omul care v-am spus adevărul pe care l-am auzit de la (Tatăl) Dumnezeu. Avraam n-a făcut aceasta" (Ioan 8, 39—40).

Adevărul pe care Iisus afirma că li L-a spus este în primul rînd acela că El este Fiul lui Dumnezeu. Cine primeşte acest cuvînt ca pe un adevăr respinge minciuna diavolului că El nu este Fiul lui Dumnezeu. Acela se face ucenicul lui Hristos, care-l face prin aceasta fiu al Tatălui. Cei ce nu primesc acest adevăr vor să-L ucidă pe Hristos, fapt pe care nu l-ar face Avraam. „Voi faceţi prin aceasta faptele tatălui vostru" (Ioan 8, 41).

La aceasta, fariseii şi cărturarii au răspuns lui Iisus că refuzul de a-L recunoaşte, nu-i opreşte de-a fi fiii lui Avraam şi nu-i face fiii diavolului. Faptul că nu sînt născuţi din desfrînare îi arată ca fii ai lui Avraam, nu ai diavolului, şi deci ai lui Dumnezeu: „Noi nu ne-am născut din desfrînare. Un tată avem: pe Dumnezeu" (Ioan 8, 41).

La aceasta Iisus răspunde regretînd că ei se arată avînd pe diavolul ca tată, întrucît nu-L recunosc pe El ca Fiul lui Dumnezeu. Prin aceasta nu-L iubesc pe Tatăl ceresc, căci Tatăl voieşte să fie iubit Fiul Lui. Nealipindu-se Fiului Lui, nu

voiesc să fie, împreună cu El, fii ai Tatălui ceresc. Dacă nu-L primesc pe El ca venit de la Tatăl, nu-L primesc nici pe Tatăl. Dacă îl socotesc pe Iisus nevenit de la Tatăl, ci ca un om pur și simplu, nu-L primesc pe Dumnezeu ca Tată și nu pot deveni deci nici ei fii ai Lui.

Nu pentru Sine se vrea Iisus recunoscut ca Fiul Tatălui făcut om, ci pentru oameni. Ei cîștigă numai prin alipirea la El ca Fiu, calitatea de fii ai Tatălui.

Condiția ca să devenim fii ai Tatălui ceresc este recunoașterea din partea noastră a faptului că El are un Fiu care s-a făcut om. Calitatea noastră de fii posibili ai Tatălui prin adopțiune rezultă din calitatea de Fiu prin ființă a lui Hristos:

„Și le-a zis Iisus: Dacă Dumnezeu ar fi Tatăl vostru, M-ați iubi pe Mine, căci de la Dumnezeu am ieșit și am venit. Pentru că n-am venit de la Mine Însumi, ci El M-a trimis“ (Ioan 8, 42). Iisus merge pînă acolo că celor ce nu-L recunosc pe El ca Fiu al Tatălui, le contestă calitatea de fii ai lui Dumnezeu, socotindu-i fii ai diavolului. Trebuie să arate toate consecințele nerecunoașterii Lui ca Fiul Tatălui venit ca om, deși știa că aceasta îi va înfuria pe cei ce nu-L recunosc, pînă la a-i hotărî să-L omoare: „De ce nu înțelegeți vorbirea Mea? Voi sînteți din tatăl vostru, diavolul, și vreți să faceți poftele tatălui vostru“ (Ioan 8 ,44). Diavolul nu poate suporta ca oamenii să se alipească de Dumnezeu cu iubirea unor fii. De aceea nu vrea să-i lase pe oameni să admită că Dumnezeu e un Tată, care are un Fiu, și această simțire de Tată vrea să ne-o arate și nouă, făcîndu-L pe Fiul Său să ia fața omenească. Deci cei ce nu recunosc pe Hristos ca Fiu, fac pofta diavolului, nerecunoscînd în Dumnezeu o iubire de Tată care li se mărturisește și lor prin Hristos, Fiul Lui făcut om.

Prin aceasta diavolul îi oprește pe oameni de-a se ridica din moarte la viața de comuniune filială cu Dumnezeu. El le-a pricinuit de altfel moartea de la început, prin despărțirea lor de Dumnezeu, negînd că ascultarea de El i-ar face fericiți. El se folosește și acum, în acest scop, de minciună, care contestă adevărul că Hristos e Fiul lui Dumnezeu.

N-a stat de la început în adevăr și susține și acum minciuna. O face aceasta pentru că toată ființa lui e pusă în slujba minciunii, sau e contrară adevărului că Dumnezeu este iubire, că are un Fiu și vrea să ne facă și pe noi fii. Adevărul este iubire și deci ține de ființa lui Dumnezeu, de suprema existență și de originea ei. Minciuna este contestarea iubirii, deci și a lui Dumnezeu. Minciuna este nerecunoașterea lui

Dumnezeu ca izvorul personal al iubirii și prin aceasta al vieții, este ura diavolului împotriva lui Dumnezeu ca izvor al vieții, socotindu-se pe sine acest izvor.

„El de la început a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Cînd grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii" (Ioan 8, 44).

Cei ce ascultă de diavolul ca tatăl minciunii nu ascultă pe Iisus care grăiește adevărul, care e una cu semnul viu al iubirii lui Dumnezeu, izvorul vieții și al iubirii: „Dar pe Mine, fiindcă spun adevărul, nu Mă credeți" (Ioan 8, 45).

Iisus spune adevărul, pentru că este Adevărul. El spune adevărul, pentru că spune despre Sine că e Fiul lui Dumnezeu coborît la oameni din iubire față de ei, nu atrage la rău și de aceea nu se maschează pe Sine și faptele Sale în minciună. Cei ce nu cred pe Iisus, ca pe Cel care spune adevărul mîntuitor pentru ei, dau crezare, spre răul lor, celui ce spune minciuna, negîndu-L pe Iisus ca izvor al iubirii, al binelui.

Minciuna ascunde voința de-a face rău, ascunde păcatul. Pe Iisus nu-L poate dovedi că urmărește răul altora, că are păcat. Căci El spune adevărul. Dar atunci de ce nu-L cred? „Cine dintre voi mă va vădi de păcat? Dacă spun (deci) adevărul, de ce nu Mă credeți?" (Ioan 8, 46).

Numai cel ce nu vrea binele ascultă de tatăl minciunii și nu de Dumnezeu, care cheamă la bine. Cel ce nu ascultă cuvintele Sale, care cheamă la bine, deci ale lui Dumnezeu, nu vrea să fie al Lui. „Cel care este al lui Dumnezeu, ascultă cuvintele lui Dumnezeu; voi nu le ascultați, pentru că nu sînteți ai lui Dumnezeu" (Ioan 8, 47), le spune Iisus fariseilor care pretindeau că au ca tată pe Dumnezeu. Cu mare îndrăzneală, Iisus îi declară pe cei ce nu cred că El este Fiul lui Dumnezeu, fii ai diavolului, nu ai lui Dumnezeu. Numai cei ce cred că Dumnezeu e Tată care are un Fiu și acest Fiu este Cel care le vorbește, sînt ai lui Dumnezeu.

Înfuriați de spusa lui Iisus că, necrezîndu-L pe El că e Fiul lui Dumnezeu, sînt fii ai diavolului, îi răspunseră că dimpotrivă, El are demon și e samarinean, care n-a păstrat credința în Dumnezeu cel adevărat.

Dialogul polemic de două sau mai multe zile între El și Iudei culmina în reciproca acuzare de slujitori ai demonilor. Dar demon nu putea avea Iisus, care propovăduia un Dumnezeu al iubirii, ci cei ce trăgeau din „credința" lor concluzia că trebuie să aibă demon Cel ce propovăduia un Dum-

nezeu al iubirii. Căci cum ar fi al lui Dumnezeu, El care se face pe Sine Dumnezeu, sau cum ar crede în Dumnezeu, El care, fiind om, se face pe Sine Dumnezeu? „Oare nu zicem noi bine că Tu ești samarinean și ai demon?“ (Ioan 8, 48). Căpeteniile iudeilor nu puteau înțelege că Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat ca om. Nu puteau înțelege pe Dumnezeu ca Dumnezeu al unei atît de mari iubiri, încît să se facă și om. De aceea trăgeau concluzia că-L pot ucide în numele unui Dumnezeu care nu știe de iubire. Dar Dumnezeu adevărat nu poate fi decît un Dumnezeu al iubirii, deci o Treime de Persoane. Iisus arată că spune adevărul despre Dumnezeu, pentru că învățătura Lui despre El îndeamnă la iubire. Cine nu iubește, cine justifică răul în numele lui Dumnezeu, arată că cel în care crede el nu e Dumnezeu adevărat.

Dumnezeu în Sine e o taină care întrece putința noastră de a-L cunoaște. Dar cu cît avem o iubire mai deplină de oameni, cu atît trăim în aceasta mai mult taina lui Dumnezeu.

Săvîrșim toți adeseori răul. Dar păstrăm totuși credința în Dumnezeu dacă nu justificăm răul cu credința în Dumnezeu, ci cu neputința noastră. Căpeteniile iudeilor însă îl justificau cu credința în Dumnezeu. Și Iisus avea dreptate să spună, cu riscul de-a fi ucis, că prin aceasta ei nu slujesc pe Dumnezeu, ci pe diavol. Cum puteau sluji lui Dumnezeu cei ce omorau cu pietre în numele lui Dumnezeu chiar în curțile templului femei adultere, sau voiau să-L ucidă pe Iisus și l-au ucis pe Sf. Ștefan? Această negare a Dumnezeului iubirii a văzut-o Dostoievski în Marele Inchizitor, care spune lui Iisus Hristos că-L va răstigni din nou, dacă a venit iar și stăruie să propovăduiască iubirea de oameni.

La acuza iudeilor că El are demon, pentru că se declară Dumnezeu, Iisus le răspunde că nu are demon, pentru că cinstește pe Dumnezeu ca pe Tatăl Său și nimeni nu cinstește pe cineva așa de mult ca un Fiu pe Tatăl. Deci El declarîndu-Se nu Dumnezeu, ci Fiul Lui, nu-L neagă pe Dumnezeu, ci-L cinstește ca nimeni altul. Iar ei necinstindu-L pe Fiul Tatălui, nu cinstesc nici pe Tatăl. Căci de fapt, cerînd El să fie cinstit ca Fiul Tatălui, cere să se facă bucurie Tatălui, să fie cinstit Tatăl. Astfel nu-și caută slava Lui. Căci cerînd să fie cinstit ca Fiul Tatălui, este cine poate să o ceară? Este Tatăl Lui. Tatăl va și judeca pe cei ce nu-i dau slava de Fiu.

„A răspuns Iisus: Eu nu am demon, ci cinstesc pe Tatăl Meu. Și voi nu Mă cinstiți pe Mine. Dar Eu nu caut slava Mea. Este cine să o caute și să judece“ (Ioan 8, 49—50).

În comuniunea exemplară între Persoanele lui Dumnezeu, fiecare caută slava celeilalte, ca pildă care ar trebui urmată și de oameni.

Dar Iisus nu se mulțumește să fie doar crezut că e Fiul lui Dumnezeu, ci cere să fie și păzite poruncile Lui. Și-i asigură că aceasta le va da viața, căci de El depinde viața.

Afirmîndu-și din nou dumnezeirea Sa, comună cu a Tatălui, Iisus le spune: „Dacă cineva va păzi cuvîntul Meu, nu va vedea moartea în veac“ (Ioan 8, 51). „Dar cui altuia I se potrivește să dea viață în veșnicie celor care dau ascultare cuvintelor Sale, dacă nu Celui care este prin fire Dumnezeu? ... Nu s-a mulțumit să zică: „De va auzi cineva cuvîntul Meu“, ci „De va păzi cuvîntul Meu“. Căci primesc în urechi cuvîntul lui Dumnezeu nu numai oamenii care sînt supuși păcatului, ci și mulțimea nelegiuită a dracilor înșiși... Astfel că mîntuirea nu constă doar în a asculta simplu cu urechea și nici viața veșnică nu constă doar în a afla și a cunoaște, ci în a păzi cele auzite și în a face din cuvîntul dumnezeiesc o lege și o normă a vieții sale. Iar El ca Dumnezeu nu va învinge numai moartea Sa cu trupul, „ci poate da viață cu ușurință la ceea ce a fost dus la putreziciune și moarte. El spune că sfinții nu vor vedea moartea în veacul viitor ... Dar nu spune aceste cuvinte ca și cum unii vor muri după învierea lor. Căci moartea tuturor este topită și nimicită în moartea lui Hristos și puterea stricăciunii (coruperii) a fost nimicită. Dar El numește moarte, precum este probabil, faptul de-a fi pedepsit în veacul veșnic. Și aceasta cu toate că toți vor învia... Dar este vădit pentru toți că este obiceiul lui Hristos să numească viață faptul de-a via mai mult în slavă și bucurie“ (Sf. Ciril din Alexandria, *Comentar la Evanghelia lui Ioan*, cartea a 6-a).

Cel ce va păzi cuvîntul lui Hristos, sau viața Lui, va avea în comuniunea cu El o plinătate a vieții și o bucurie de ea, cum nu vor avea cei ce nu se vor afla în această comuniune cu El, chiar dacă trupul lor nu va fi supus stricăciunii și morții, odată ce Hristos va extinde învierea din trupul Său înviat la toată materia ca stare de nestricăciune.

Cînd conducătorii Iudeilor L-au auzit pe Iisus trăgînd din dumnezeirea Sa și concluzia puterii Lui de-a da viața veșnică celor ce cred în El, au găsit în aceasta un motiv în plus să-I spună că are demon, atribuindu-și puterea de-a învinge moartea, pe care n-a avut-o nici Avraam, nici proorocii, care au murit: „Acum am cunoscut că ai demon... Oare ești Tu

⊛ 3 volume dactilo / în 12 cărți (trad. 1958) Biblioteca Institutului Teologic București

mai mare ca tatăl nostru Avraam, care a murit? Și au murit și proorocii. Cine Te faci Tu a fi?" (Ioan 8, 52—53).

Iisus le răspunde indirect că este Fiul lui Dumnezeu, că Dumnezeu Îi este Tată. Și repetă că, de aceea, nu El se slăvește pe Sine declarînd că cei ce cred în El vor avea viață în El, ci Tatăl Îl slăvește. Tatăl Lui Îl slăvește, de care ei zic că e Dumnezeul lor. Deci dacă cred cu adevărat în El, trebuie să facă voia Lui, primind pe Fiul Lui. Dacă s-ar slăvi El pe Sine însuși, n-ar fi Fiul lui Dumnezeu. Slava Lui ar fi în acest caz nimic. Dar cei ce Îl recunosc pe El ca Fiul lui Dumnezeu Îi fac bucurie Tatălui Lui, care Îl slăvește pe Fiul Său. Iar El, afirmîndu-se ca Fiul lui Dumnezeu, dă prilej celor ce-L recunosc pe El ca atare să-și arate ascultarea față de Tatăl. Sau iudeii care pretind că Acela este Dumnezeul lor, ar trebui să-L asculte pe El care slăvește pe Fiul Său, mîntuind pe oameni prin întruparea Lui ca om.

De aceea, afirmînd că El poate da viața veșnică, cum n-au putut da Avraam și proorocii, deci că este Dumnezeu, Iisus spune că totuși prin aceasta nu se slăvește pe Sine, ci Tatăl Îl slăvește pe El. Îl slăvește chiar ca om. Dar nu L-ar slăvi ca om, dacă n-ar fi totodată Fiul lui Dumnezeu Unul Născut. Dacă Tatăl n-ar avea un Fiu la care ține, n-ar da oamenilor cinstea de-a fi ridicați la nivelul Fiului Său făcut om, deci scăpați și de moarte; și aceasta nu I-ar da lui Dumnezeu prilejul de-a slăvi și pe oameni. Slava pe care o dă Tatăl Fiului Său Îi dă motiv să dea și oamenilor o slavă, făcîndu-L om. Fiul mijlocește prin slava Sa, slava dumnezeiască oamenilor.

„Iisus a răspuns: Dacă Mă slăvesc Eu pe Mine Însumi, slava Mea este nimic. Tatăl Meu este Cel care Mă slăvește, despre care ziceți că este Dumnezeul vostru" (Ioan 8, 54). Dar cărturarii și fariseii dovedesc, prin faptul că nu-L recunosc pe El ca pe Fiul Lui, că nu cunosc nici pe Dumnezeu ca Tată. Și întrucît Acesta este Dumnezeu Cel adevărat, cărturarii și fariseii necunoscîndu-L pe Dumnezeu ca atare, nu cunosc pe Dumnezeu Cel adevărat. Dar El ca Fiu Îl cunoaște și-L face cunoscut, și celor cărora L-a descoperit prin întruparea Lui ca om: „Și nu L-ați cunoscut pe El, dar Eu Îl știu" (Ioan 8, 55).

Ca atare trebuie să-L descopere și oamenilor, prin descoperirea Sa ca Fiu, spre mîntuirea oamenilor. Iisus merge pînă acolo încît le spune cărturarilor și fariseilor că ar fi un mincinos, sau ar acoperi adevărul, dacă n-ar spune că e Fiul lui Dumnezeu. Nu-și caută slava Sa spunînd aceasta, ci împli-

nește voința Tatălui, descoperind oamenilor adevărul care-i mîntuiește. El trebuie să descopere pe Dumnezeu ca Tată, pentru că Îl știe, cîtă vreme ei nu-L știu. „Și nu L-ați cunoscut (pe Tatăl), dar Eu Îl știu. Și dacă aș zice că nu-L știu, aș fi mincinos, asemenea vouă. Dar Îl știu și păzesc cuvîntul Lui" (Ioan 8, 55).

Iisus îi mustră pe cărturari și farisei că nu-L recunosc pe El ca Fiul lui Dumnezeu făcut om, cîtă vreme părintele lor Avraam, la care se referă, a cunoscut „ziua" luminată a venirii Lui, a jertfei Lui, „așa precum unuia dintre sfinții prooroci i-a descoperit Dumnezeu taina Sa". „Vom accepta ca pe un lucru adevărat că Avraam a contemplat ziua morții Domnului nostru, prin care nouă ne-au venit toate bunătățile în chip fericit și că el a avut această mulțumire cînd i s-a poruncit de Dumnezeu să aducă jertfă pe Isaac al său, drept chip și icoană a Celui Unuia Născut al lui Dumnezeu, adică a lui Hristos. Prin cele ce făcea, el a cunoscut în chip clar adevărul tainei" (Sf. Ciril din Alexandria, *op. cit.*).

E o explicare pe care o dă Sf. Ciril din Alexandria cuvîntului lui Iisus către cărturari și farisei: „Avraam, părintele nostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat" (Ioan 8, 56).

Neînțelegînd această vedere profetică în Duh a lui Iisus de către Avraam, și socotind că Iisus afirmă că a existat în vremea lui Avraam, „iudeii i-au zis: Încă nu ai cincizeci de ani și l-ai văzut pe Avraam?" (Ioan 8, 57).

Aceasta dă prilej lui Iisus să-și afirme din nou dumnezeirea Sa și, în această calitate, eternitatea Sa. El există ca Dumnezeu din veci: „Iisus le-a răspuns: Adevărat, adevărat vă zic vouă: Eu sînt mai înainte de-a fi fost Avraam" (Ioan 8, 58).

Iisus își descrie dumnezeirea Sa în multe feluri, dar toate sînt coborîte la înțelegerea omenească și la cuvintele care o exprimă. Căci de aceea s-a făcut om. Noi nu avem decît aceste cuvinte, care ne fac cunoscut pe Dumnezeu Cel mai presus de înțelegerea noastră și de cuvintele omenești.

O nouă formă a afirmării dumnezeirii Sale, prin care se declara mai presus de Avraam, de la care începea neamul lor, i-a înfuriat la culme, pe interlocutorii Săi: „Deci au luat pietre ca să arunce asupra Lui. Dar Iisus s-a ferit și a ieșit din templu (din curtea lui), trecînd (în chip minunat) printre ei" (Ioan 8, 59).

Ca pentru a confirma printr-o faptă dumnezeirea Lui, a săvîrşit după aceea vindecarea unui orb. Chiar în ziua aceea, sau poate a doua zi (Bougaud, *op. cit.*, II, p. 316), „trecînd Iisus a văzut un orb din naştere" (Ioan 9, 1). Ucenicii I-au pus întrebarea care pare unora şi azi că ar dovedi la ei o credinţă în preexistenţa sufletului, sau în reîncarnare: „Învăţătorule, cine a păcătuit: acesta, sau părinţii lui, de s-a născut orb?" (Ioan 9, 2).

Sf. Ciril din Alexandria explică de fapt această întrebare a ucenicilor dintr-o influenţă pe care o sufereau din mediile iudaice, după care copiii sînt pedepsiţi pentru păcatele părinţilor, idee pe care o amestecau şi cu cea suferită de la păgîni, că sufletul a existat şi a putut păcătui înainte de-a intra într-un trup. „Dar cu un cuvînt singur şi scurt, Hristos a nimicit prostiile spuse de ei, întărind că nici orbul n-a păcătuit, nici cei ce l-au născut pe el" (*op. cit.*).

Dar întrebarea dacă cumva orbul însuşi a păcătuit înainte de naştere, se poate explica şi altfel. Dat fiind că în tot Noul Testament se afirmă că omul va fi judecat numai pentru cele făcute în viaţa aceasta, Iisus şi Apostolii sînt străini de teoria reîncarnărilor. Întrebarea ucenicilor nu poate avea decît sensul: „A ştiut Dumnezeu de acesta că va păcătui, socotind-o deci ca o pricină pentru care s-a născut orb?"

Hristos respinge ambele sensuri ale ideii cuprinse eventual în întrebarea dacă nu cumva a păcătuit orbul însuşi, precum respinge şi ideea că poate s-a născut orb pentru păcatele părinţilor, declarînd că „s-a născut orb pentru ca să se arate în el lucrarea lui Dumnezeu" (Ioan 9, 3). Acest om s-a născut orb din voia lui Dumnezeu, ca să se arate în vindecarea lui minunată puterea dumnezeirii lui Hristos în faţa iudeilor care i-o contestau.

Desigur se nasc oameni orbi şi pentru alte motive decît pentru cel pentru care s-a născut orbul de care e vorba aici. Poate şi din pricina păcatelor părinţilor. Dar nu în mod necesar. Căci nu din toţi părinţii care au păcătuit se nasc copii orbi. Pricinile şi motivele le ştie numai Dumnezeu. Şi poate că El ţine seama de ele, sau poate că stabileşte El vreo pricină sau vreun motiv. În orice caz, faptul de-a se naşte cineva orb, poate să-i fie de folos şi lui şi părinţilor, sau celor apropiaţi de el, dîndu-le prilej şi îndemn de a-i fi aceluia de ajutor.

Dar ideea reîncarnării e străină învăţăturii lui Hristos, care acordă fiecărei persoane umane o valoare veşnică, deci unică.

Trecînd la afirmarea dumnezeirii Sale şi cu acest prilej, Iisus precizează, după ce-a declarat că orbul respectiv s-a născut aşa „pentru a se arăta în el lucrurile lui Dumnezeu": „Trebuie să fac, pînă ce este ziuă, lucrurile Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea cînd nimeni nu poate să lucreze" (Ioan 9, 4). Şi continuă, precizînd şi mai mult că ziua ţine pînă este El în trup, cum spune Sf. Ciril din Alexandria, chiar prin cuvîntul „că vine noaptea cînd nimeni nu poate lucra". Aceasta o spune, zice acelaşi Sfînt, „nu ca fiind alături şi împreună cu noi, ci ca unul dintre noi, supunîndu-Se şi El voilor Celui ce I-a poruncit, cu ascultarea cuvenită robului" *(Op. cit.)*. Dar ca să arate că totuşi El e deosebit de noi şi cît este El pe pămînt e plinătatea prezenţei Lui aici şi prin El în această stare se fac minunile cele multe, adaugă, precizînd şi mai mult că El e Dumnezeu întrupat în lume: „Atît cît sînt în lume, lumină a lumii sînt" (Ioan 9, 5). Niciodată nu s-a bucurat lumea de Dumnezeu ca de cea mai mare lumină, decît cît a fost El pe pămînt.

Apoi, scuipînd jos şi făcînd tină, a uns cu tina ochii orbului şi i-a spus: „Mergi de te spală în scăldătoarea Siloamului" (Ioan 9, 6—7). Şi făcînd orbul aşa, s-a întors văzînd. Îl putea vindeca şi fără să-l trimită să se spele în acea scăldătoare. Dar voia să arate că poate folosi şi materia ca mijloc prin care lucrează puterea Sa. Apoi să arate că credinţa în El, depinde şi de voinţa oamenilor. Căci le-a dat putinţa ca unii să creadă că El l-a vindecat, alţii să nu creadă. De fapt văzîndu-l cei ce-l cunoşteau, au început controversa între ei. Fariseii îşi susţineau părerea că nu a fost vindecat de Iisus şi prin faptul că l-a vindecat sîmbăta, deci este un păcătos.

Astfel fariseii i-au spus celui vindecat: „Noi ştim că Dumnezeu a vorbit lui Moise, iar pe Acesta nu-L ştim de unde este" (Ioan 9, 29). Acela le-a răspuns: e curios că „voi nu-L ştiţi de unde este şi El mi-a deschis ochii" (Ioan 9, 30). Ar trebui să ştiţi că e de la Dumnezeu. „Căci noi ştim că Dumnezeu nu-l ascultă pe păcătos; dar de este cineva cinstitor de Dumnezeu şi face voia Lui, pe acesta îl ascultă" (Ioan 9, 31). Acesta e Cineva mai mare ca toţi cîţi au fost în istorie. Căci: „din veac nu s-a auzit cineva care să fi deschis ochii unui orb din naştere". El e, desigur, de la Dumnezeu. „De n-ar fi Acesta de la Dumnezeu, n-ar putea să facă nimic" (de felul acesta) (Ioan 9, 32—33).

Fariseii s-au supărat pe omul care, socotit de ei ca născut în păcate, le dădea lor lecţii, şi l-au dat afară.

Intîlnindu-l Iisus după ce a auzit că l-au dat afară, pentru că L-a mărturisit ca Cel ce l-a vindecat mai presus de oameni, i-a dat prilejul să mărturisească direct că El e Fiul lui Dumnezeu. Fostul orb nu-L văzuse pînă acum la față și nu știa Cine L-a vindecat și cine e Acel trimis de Dumnezeu. Iisus i se arată acum, dar nu-i spune că El L-a vindecat, ci îl întreabă dacă crede că Cel ce l-a vindecat e însuși Fiul lui Dumnezeu: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?" Iar acela, înțelegînd că e vorba de Cel ce L-a vindecat, dar pe Care nu-L văzuse, a răspuns întrebînd: „Dar cine este, Doamne, ca să cred în El? Și a răspuns Iisus: L-ai văzut. Și Cel ce vorbește cu tine, Acela este. Iar el a răspuns și a zis: Cred, Doamne, și s-a închinat Lui" (Ioan 9, 35—37).

Aflînd fostul orb că El e Cel ce L-a vindecat, lucru nemaifăcut vreodată din veac, crede că El e Cel venit de la Dumnezeu, odată ce El a săvîrșit vindecarea lui, crede îndată ceea ce-i cere Acela să creadă: că El e însuși Fiul lui Dumnezeu.

Auzind Iisus această mărturisire, a făcut cunoscută concluzia de ordin general despre judecata pe care a venit în lume să o facă asupra oamenilor, întrucît va fi în tot cursul istoriei pricină de osîndă pentru cei ce nu vor să vadă că e Dumnezeu, iar pentru cei ce văd, pricină de mîntuire. „Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei ce nu văd să vadă, iar cei ce văd să fie orbi" (Ioan 9, 39). Fariseii s-au socotit iarăși vizați și L-au întrebat: „Oare și noi sîntem orbi?" Dar Iisus le-a dat înțelesul celor spuse: Am spus că cei ce văd, nu vor vedea. Voi vedeți. Dar sînteți dintre cei ce văzînd, nu văd. În aceasta stă păcatul vostru. Ați putea vedea. Dar voința voastră vă face să nu vedeți. Dacă n-ați vedea din neputință, n-ați avea păcat. Dar nu vedeți din voință. E una din sentințele paradoxale și cu înțeles duhovnicesc ale lui Iisus: „Dacă ați fi orbi, n-ați avea păcat. Dar acum ziceți: Noi vedem. De aceea păcatul rămîne asupra voastră" (Ioan 9, 41).

Se pare că Iisus rămîne în Ierusalim și după sărbătoarea corturilor, pînă la sărbătoarea Înnoirii templului, ținînd neîncetat cuvîntări. Din acestea, Sf. Evanghelist Ioan reține numai pe cea ținută într-una din zile, despre Bunul Păstor. Păstorul cel Bun este o parabolă de o mare duioșie. Dar și de hotărîtă afirmare a calității Sale de adevărat și suprem Păstor.

El vorbește în această parabolă mai mult de viitorul turmei Sale cuvîntătoare, de staulul lor, de Biserică, dar vorbește și de răii conducători ai Bisericii din Vechiul Testament, care

au intrat în ea prin El ca ușa adevărată și au fost contrari Lui, Păstorul cel bun. La Biserica viitorului, care Îl va avea pe El ca Păstor arătat în trup, se referă cuvintele care critică pe susținătorii ereziilor și sectelor care nu vor intra în staulul oilor prin El ca ușă și n-au fost păstori iubitori ai oilor cuvîntătoare: „Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce nu intră pe ușă în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tîlhar“ (Ioan 10, 1). Susținătorul ereziilor și al sectelor nu intră prin Hristos ca ușă în staulul oilor și vrea să fure dintre oile din el. Acela nu cunoaște pe Hristos ca Dumnezeu adevărat și om. El e contra lui Hristos, care nu e numai ușă, ci și Păstorul cel Bun.

De „Păstorul adevărat“ ascultă oile Sale, și El le iubește și „le cheamă pe nume și le mînă afară“, la pășune. „Și cînd le scoate afară pe toate ale Sale, merge înaintea lor și oile merg după El, căci cunosc glasul Lui. Iar după un străin nu vor merge, ci vor fugi de la el, pentru că nu cunosc glasul străinilor“ (Ioan 10, 3—5).

Apoi Iisus continuă, numindu-se ușa oilor: „Eu sînt ușa oilor“, „ușa“ prin care se intră în turma cuvîntătoare. Au fost și înainte unii care s-au dat drept păstori, dar n-au fost prin credința în Cuvîntul lui Dumnezeu care va veni. Ei au fost furi și tîlhari. Dar vor fi și în viitor unii care nu vor intra la oi prin Hristos ca ușă. Ei vor fi furi și tîlhari: „Furul nu vine decît ca să fure și să junghie și să piardă. Eu am venit ca viață să aibă și din belșug să aibă“. Căci El a venit nu numai ca ușă prin care cel ce va intra, ci ca ușa prin care va afla viață din belșug (Ioan 10, 9). Dar Iisus e și ușa prin care intră oile înseși la Dumnezeu Tatăl. Căci prin umanitatea Lui blîndă și curată se intră la dumnezeirea Lui; prin El ca om se intră la El ca Fiul lui Dumnezeu și la Tatăl, la iubirea Tatălui față de Fiul și față de cei făcuți și ei fii. Dar a venit și ca Păstorul cel bun care duce oile la pășune grasă, ba își dă și viața pentru oile Sale: „Eu sînt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune viața pentru oile Sale“ (Ioan 10, 11). El a venit să scape, cu prețul vieții, oile de primejdia morții care pîndește prin păcatul despărțirii de Păstor, păcat în care sînt ținute.

El nu împlinește slujba de Păstor pentru sîmbrie, de aceea nu fuge „cînd vine lupul care le răpește și le risipește“ (Ioan 10, 12). Ce plată ar putea primi Cel ce are toate bunătățile? El e Păstorul oilor care-i sînt proprii, nu străine. Cine are atît de multă dragoste față de sufletele omenești, ca ale Lui, decît Dumnezeu care le-a creat și Fiul lui Dumnezeu

prin care s-au creat și care și le-a făcut și mai proprii, făcîndu-Se și El om? Și cine le cunoaște și deci cine le iubește atît de mult ca El? Iar dacă Îl iubesc și ele, Îl cunosc și ele în măsura în care Îl iubesc.

Nici un om nu poate spune de alții că sînt ai lui. Și nici unul nu se poate socoti prin sine păstorul lor, ci doar dacă i se dau în oarecare grijă de Cel ce e mai mare și decît ei și decît el. Și nimeni nu cunoaște pe om ca Făcătorul lui; nici n-a arătat prin vreo faptă așa de mare ca cea a creației, că-l iubește așa de mult. În baza acestei cunoașteri și iubiri se apropie de oameni așa de mult, că-și ia asupră-și prin întrupare grija de Păstor al lor, gata să-i apere pînă la moarte. „Eu sînt Păstorul cel bun și cunosc pe ale Mele și ele mă cunosc pe Mine" (Ioan 10, 14).

Desigur, oile nu-și cunosc păstorul, cum le cunoaște el. Dar îl știu deosebit de falșii păstori. Îl cunosc prin simțirea iubirii Lui, prin glasul lui, în care îi simt iubirea.

Iisus afirmă că îi cunoaște pe oameni și ei Îl cunosc pe El ca om, cum cunoaște El pe Tatăl și Tatăl Îl cunoaște pe El ca Dumnezeu. Își afirmă amîndouă firile într-o unică Persoană. Prin aceasta însă se arată punte între Dumnezeu și oameni. E o cunoaștere care e una cu iubirea. Cu cît îi cunoști mai mult pe oameni, cu atît îi iubești mai mult. Și aceasta Îl face să-și dea viața pentru ca să-i apere de furul și tîlharul care vrea să-i piardă. Se dă pe Sine morții apărîndu-i, știind că El va învinge moartea. Și acesta e un mod nou, definitiv, prin care îi va scăpa de moartea pe care le-o pregătește acela. Căci fiind cunoașterea și iubirea unei Persoane, care e și Dumnezeu și om, e plină de atîta putere, încît poate învinge moartea. Căci Cel ce cunoaște și iubește pe oameni, e Același cu Cel ce iubește și cunoaște pe Tatăl și pe care Îl iubește și cunoaște Tatăl; și El Îl cunoaște și iubește pe Tatăl așa de mult, pe cît Îl cunoaște și iubește pe El Tatăl. Astfel cunoaște și iubește pe oameni cu puterea de cunoaștere și de iubire a Tatălui, al ultimului izvor al iubirii și cunoașterii, deci și al vieții.

Un ecou al acestei iubiri a păstorului care-și dă viața pentru oile sale cuvîntătoare e redat de poporul român în poezia „Miorița", în care păstorul se unește prin moarte cu sufletul omenesc (*psyche* e feminin în grecește), ca și cu o „dulce mireasă, a lumii crăiasă". „Precum Mă cunoaște Tatăl și Eu Îl cunosc pe Tatăl, și viața Mea o pun pentru oi" (Ioan 10, 15). Își pune viața ca om pentru oameni, precum o pune pentru

Tatăl. Deci pune în iubirea pentru oameni intensitatea pe care o pune în iubirea pentru Tatăl.

Iar această iubire o promite Iisus pentru toate oile viitoare și pentru toate sufletele care vor crede în El și vor intra prin El în staulul Lui, în Biserică. Și ele vor fi din toate neamurile. Nu se vor reduce la cele ce au început să se alipească Lui dintre iudei: „Am și alte oi, care nu sînt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc și vor auzi glasul Meu și va fi o turmă și un păstor“ (Ioan 10, 16).

Oamenii sînt așa de mult iubiți chiar de Tatăl, pentru că însuși Fiul Lui făcut om și iubit de Tatăl ca atare îi iubește pe oameni pînă la a-și da viața pentru ei. Iubirea față de oameni e unită cu iubirea între cele două Persoane dumnezeiești. Nu-și despart iubirea între Ele de iubirea față de oameni. De aceea Fiul Cel de o ființă cu Tatăl se face om, ca El să iubească pe oameni și ca în această iubire a Fiului față de oameni să se manifeste iubirea Tatălui față de ei; sau în iubirea de oameni a Fiului Său, Tatăl să vadă dusă pînă la capăt iubirea Fiului Său, care e născut ca Fiu iubitor. Iubind pe oameni, ca făpturi ale Tatălui, Fiul Tatălui arată împlinită pînă la capăt iubirea Lui de oameni. Dar în aceasta Tatăl vede și o deplină iubire a Fiului Său față de Sine.

În general, Cel ce iubește cu adevărat, iubește pe toți. Nu poate iubi pe unii, neiubind pe alții. Cu atît mai mult nu poate face aceasta Dumnezeu.

Dar cine poate epuiza nesfîrșitele înțelesuri cuprinse în cuvîntul următor al lui Iisus, ca în toate cuvintele Lui: „Pentru aceasta Mă iubește Tatăl, pentru că Îmi pun sufletul Meu, ca iarăși să-l iau“ (Ioan 10, 17).

În moartea lui Iisus ca jertfă se întîlnește iubirea Lui față de Tatăl și de oameni — care e și ea iubire față de Tatăl — cu iubirea ca răspuns al Tatălui. Și iubirea ca supremă simțire a vieții celui iubit și deci ca supremă manifestare a vieții proprii — căci numai viața are simțire — învinge moartea.

De aceea spune Iisus în cuvîntul de mai sus: „Îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau“. Îl ia și El, dar Îl ia și pentru că I-l dă Tatăl, ca un dar înnoit, întărit cu puterea Tatălui pentru veci. Aici Iisus își afirmă umanitatea Sa pe care o dă Tatălui pentru oameni și o primește înnoită de la Tatăl, ca să o redea și celor ce vor muri cu Hristos pentru Tatăl.

Moartea Lui nu mai înseamnă, ca moartea celorlalți oameni care nu cred în El, o răpire a sufletului Lui din trupul

Lui, fără voia Lui, în urma slăbirii sufletului și a trupului Lui, prin păcatul despărțirii de Dumnezeu. Ci e o dăruire de bunăvoie a Lui din iubire, ceea ce arată puterea Lui și unirea în care se află cu Tatăl, chiar în moartea Lui ca dar al Său. În moartea Lui se manifestă o putere totală de dăruire din iubire. Puterea aceasta rămîne în El chiar în moartea Lui. De aceea o poate învinge. Dar are această putere, pentru că e Fiul lui Dumnezeu. Deci o are de la Tatăl. „Nimeni nu îl ia (sufletul) de la Mine, ci Eu de la Mine însumi îl pun. Putere am să-l pun și putere am iarăși să-l iau. Această putere am primit-o de la Tatăl Meu" (Ioan 10, 18). Își afirmă iarăși calitatea Sa de Fiu al lui Dumnezeu.

Aceste afirmări au produs iarăși dezbinare între ascultători, unii socotindu-L că are demon, pentru că se face pe Sine Dumnezeu; alții declarînd că nu poate un demonizat să redea vederea unui orb.

La sărbătoarea Înnoirii templului, care cădea iarna (Ioan 10, 22), cu vreo cinci săptămîni înainte de răstignirea Sa, Iisus se plimba în partea de răsărit a templului, într-o galerie deschisă, împodobită cu stîlpi, numită Pridvorul lui Solomon.

Iudeii văzîndu-L, L-au împresurat, zicîndu-I: „Pînă cînd ne scoți sufletul? Dacă Tu ești Hristosul, spune-ne nouă fără sfială" (Ioan 10, 24). Le trebuiau tot mai multe declarații ale Lui pentru a-L ucide.

Iisus le-a răspuns iarăși, repetînd mărturisirile de mai înainte că este Hristosul, neexcluzînd nici acum pe Dumnezeu însuși ca Tată al Lui. Căci spune că Tatăl însuși mărturisește despre Sine prin faptele ce le face El; dar ei nu cred, pentru că nu sînt dintre oile Lui. Își repetă calitatea de Păstorul cel bun, iar pe oamenii care cred în El, ca oile Lui. Iar faptele Sale minunate le dă ca mărturii ale Tatălui despre El, sau ca făcute de Tatăl prin El, ceea ce înseamnă că sînt uniți prin ființă, deși îndoiți ca Persoane.

„Iisus le-a răspuns: V-am spus și nu credeți. Lucrurile pe care le fac în numele Tatălui (trimis de Tatăl, n.n.), acestea mărturisesc despre Mine. Dar voi nu credeți, pentru că nu sînteți dintre oile Mele" (Ioan 10, 25—26).

Între El și oile Lui există o „interioritate reciprocă". Ele ascultă glasul Lui, pentru că Îl cunosc ca Păstor al lor și merg după El și El le cunoaște ca ale Lui. El are atîta putere, că le dă viață veșnică, ceea ce nu poate face decît ca Dumnezeu. El ține să se reveleze oamenilor ca Păstorul lor cel bun, ca Cel ce le poate da viața veșnică, pentru ca ele să vină după El. Nu

pentru a fi lăudat li se descoperă ca Fiul lui Dumnezeu, ci pentru ca să vină după El, să intre în comuniune cu El, și prin aceasta să primească viața veșnică.

„Și Eu le dau lor viață veșnică și nu vor pieri în veac și din mîna Mea nimeni nu le va răpi" (Ioan 10, 28). Era o declarație de mare îndrăzneală. Dar nu pentru a se mîndri, ci pentru ca oamenii cunoscîndu-L ca atare, să vină după El și să se mîntuiască în veci de moarte.

Dar nu are puterea de-a da viața de veci ca o Persoană singuratecă, de Sine, ca o Persoană dumnezeiască, afară de care n-ar fi alta. Ci în unire cu altă Persoană dumnezeiască, cu care este însă unit ca Fiul cu Tatăl. Încît, a nu putea fi răpiți oamenii din mîna Lui, înseamnă a nu putea fi răpiți din mîna Tatălui. Mereu Hristos își afirmă unitatea de ființă cu Tatăl, dar și deosebirea Lui ca Persoană de Persoana Tatălui. Iar deosebirea între El și Tatăl constă în faptul că Tatăl îi dă toate, iar El le primește din mîna Tatălui, dar fără ca mîna Tatălui să se despartă de mîna Fiului. Fiul trăiește în mîna sau în puterea Lui, mîna sau puterea Tatălui. Chiar oile sau voința lor de-a fi ale Fiului, le vine din puterea Tatălui. În lucrarea mîntuirii oamenilor, Fiul întrupat ca om nu e singur.

Dar în faptul că Tatăl dă Fiului toate, iar Fiul le primește, se arată că Tatăl e mai mare ca toți. „Tatăl Meu, care Mi le-a dat, este mai mare decît toți și nimeni nu poate să le răpească din mîna Tatălui Meu" (Ioan 10, 29).

Însă în faptul că toate sînt date de Tatăl, iar Fiului I se dau toate, se arată nu numai că Tatăl e mai mare ca toți și ca toate, ci și că Fiul și Tatăl sînt una în ființă. Căci Tatăl își dă Fiului, odată cu puterea Lui, însăși ființa.

Iar „Eu și Tatăl una sîntem" (Ioan 10, 30) — continuă Mîntuitorul.

Era cea mai clară definire a unității Sale de ființă cu Tatăl, odată cu deosebirea Lor personală. E o definire care a slujit ca temei Bisericii pentru formularea învățăturii despre Sfînta Treime.

Dar această afirmare a unității Sale în ființă cu Tatăl stîrnea cea mai mare indignare a căpeteniilor iudeilor, una tot așa de mare ca și părerea lor că Iisus se declară Dumnezeu în locul lui Dumnezeu.

De aceea, auzind această declarație a Lui, „iudeii iarăși au luat pietre ca să arunce asupra Lui" (Ioan 10, 31).

„Iisus le-a răspuns: Multe lucruri bune v-am arătat vouă de la Tatăl Meu. Pentru care din ele aruncați cu pietre asupra Mea?" (Ioan 10, 32). Adică: dacă n-aș fi una cu Tatăl, nu v-aș fi arătat o putere prin care am făcut atîtea vindecări și nu v-aș fi descoperit învățături atît de înalte. Puteau fi ele de la Mine ca om? Sau de la cel rău? Pe care din aceste fapte sau învățături bune le socotiți necorespunzătoare cu strînsa Mea unitate cu Tatăl, ca să aruncați cu pietre asupra Mea, ca lăudîndu-Mă în chip mincinos cu unitatea Mea cu Tatăl?

Iudeii i-au dat la aceasta un răspuns care era o contrazicere în el însuși. Recunoaștem că ne-ai arătat lucruri bune „și nu pentru ele aruncăm cu pietre asupra Ta, ci pentru că... om fiind, Te faci pe Tine Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 10, 33). Ei recunoșteau că faptele minunate ale lui Iisus și învățăturile celei mai înalte viețuiri nu le putea da un om, cu atît mai puțin unul care se face pe Sine în chip mincinos Dumnezeu, jignind pe Dumnezeu.

Iisus continuă să le dovedească dumnezeirea Sa pe temeiul faptelor Sale mai presus de cele omenești. Chiar pe baza Legii, pe care ei o respectau, a Scripturii, „care nu poate fi desființată", chiar pe baza ei continuă să le arate că El e mai mult, că El e Dumnezeu mai presus de oamenii numiți ei înșiși dumnezei de către cuvîntul lui Dumnezeu din Scriptură. Oamenii nu sînt total despărțiți de Dumnezeu cînd fac binele. De aceea nu este El, care face fapte negrăit mai bune decît ei, Dumnezeu într-un sens superior lor, deși e și om?

Iisus nu a spus atunci numai cele mai adînci, mai bogate și mai nepieritoare cuvinte din istorie, ci a folosit și o logică strînsă în dovedirea dumnezeirii Sale.

De aceea la reproșul iudeilor că se face Dumnezeu, supărînd pe Dumnezeu, „Iisus le-a răspuns: „Nu e scris în Legea voastră că: „Eu am zis: dumnezei sînteți"? (Ioan 10, 34; Ps. 81, 6).

Dar acest text din Psalm, care sună în întregime: „Eu am zis: dumnezei sînteți și toți fii ai Celui Prea Înalt", a fost folosit de Iisus mai probabil în sensul: Cum a putut spune Dumnezeu în Scriptură că oamenii sînt dumnezei, sau îndumnezeiți și înfiați, dacă nu referindu-se la viitor, cînd va trimite pe Fiul Său Unul Născut ca om, în unire cu care toți care vor crede în El vor fi îndumnezeiți și înfiați? În cuvîntul din Psalm e implicată deci făgăduința că Dumnezeu are un Fiu după ființă, care va veni din cer ca să facă fii prin

har pe oameni. Aceasta o va face El prin faptele Lui. De aceea Iisus continuă după citirea cuvîntului amintit din Psalmul 81: „Dacă i-a numit dumnezei pe aceia — și Scriptura nu poate fi desființată — despre Cel pe care Tatăl L-a sfințit și L-a trimis în lume (de dincolo de lume, n.n.), voi ziceți că: Tu hulești, fiindcă am spus: Sînt Fiul lui Dumnezeu: Dacă nu fac lucrurile Tatălui Meu, să nu credeți în Mine: Iar dacă le fac, chiar dacă nu credeți în Mine, credeți în aceste lucruri, ca să știți și să cunoașteți că Tatăl este în Mine și Eu în Tatăl" (Ioan 10, 35—38). În Dumnezeu, în care Persoanele sînt una în ființă, aceste Persoane sînt una în alta. Era o înțelegere a lui Dumnezeu în Treime. Era Dumnezeul real al iubirii. Iar o astfel de existență a Tatălui în Fiul și a Fiului în Tatăl, era temeiul pentru ca Tatăl să fie și în Fiul făcut om, sau Fiul făcut om în Tatăl. Dar aceasta nu mai lasă nici o despărțire între faptele Persoanelor divine.

Dacă nu vă convine să credeți în Mine, lăsați-vă biruiți de realitatea obiectivă a faptelor mai presus de puterea omenească ce le fac, ca să cunoașteți că nu le pot face de la Mine, dacă nu e Dumnezeu ca Tată în Mine și Eu în El. Era forma în care exprima unitatea Sa de ființă cu Tatăl. Nu exprima prin ele o interioritate pur morală, sau prin har, cum poate exista și între noi și Dumnezeu. Căci Îl numea pe Tatăl, nu „Tatăl nostru", ci „Tatăl Meu", și se declara trimis de Tatăl, cum nu spunea de oamenii obișnuiți. Și indica drept dovadă despre aceasta faptele deosebite de ale tuturor oamenilor.

Neputînd suferi această afirmare îndrăzneață a lui Iisus, care era asociată și cu neînțelegerea lui Dumnezeu Cel adevărat, iudeii „căutau iarăși să-L prindă" (Ioan 10, 39). Aproape fiecare dialog cu El îi înfuria în așa măsură, că se termina cu încercarea lor de a-L ucide, sau de a-L prinde pentru a-L judeca.

Dar Iisus a scăpat și de astă dată din mîna lor (Ioan 10, 39). Și văzînd că e omenește cu neputință să mai rămînă în Ierusalim, sub amenințarea să piară „sub furia mulțimii" de conducători ai iudeilor, se hotărî să plece și se retrase în Pereea, pe malul de răsărit al Iordanului, unde Iisus primise botezul de la Ioan, unde era o populație rară și străină de agitația violentă a fariseilor și unde se putea reculege în așteptarea morții. Era o regiune apropiată de pustiul unde se reculesese și după botezul de la Ioan, înainte de începerea propovăduirii (Bougaud, *op. cit.*, II, p. 324).

XV. **Plecarea lui Iisus la Ierusalim spre patima Sa.**

De acolo, după ce se hotărî, după o vreme, să meargă la Ierusalim, se apropie de cetatea Ierihonului, înconjurat, ca în toate drumurile Lui, de săraci, de bolnavi, de umiliţi, de copii, pe care îi mîngîia, îi vindeca, atunci cînd era cazul. Pe drum spre Ierihon, le vorbi Apostolilor despre patima ce-L aştepta acolo. Le spunea aceasta în urma convorbirii cu tînărul bogat. Le spuse Apostolilor, după ce Petru Îi declarase: „Iată, *noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie*“ (Luca 18, 28). Hristos îi răspunde că „nu este nici unul, care, părăsind în veacul acesta totul pentru Împărăţie, să nu ia în cel viitor viaţa veşnică“ (Luca 18, 28—30). Şi dîndu-se pe Sine ca pildă, a continuat spunîndu-le că El, suindu-se acum cu ei la Ierusalim, îşi va da chiar viaţa pentru a întemeia Împărăţia fericirii veşnice.

„Şi luînd la Sine pe cei doisprezece, a zis către ei; „Iată, ne suim la Ierusalim şi se vor împlini toate cele spuse prin prooroci despre Fiul Omului. Căci va fi dat păgînilor şi va fi batjocorit şi va fi ocărît şi scuipat. Şi după ce Îl vor biciui, Îl vor ucide. Iar a treia zi va învia“ (Luca 18, 31—33).

Cînd s-a apropiat de Ierihon, a vindecat pe un orb, care îi cerea să aibă milă de el. Era un nou prilej care făcu pe acest om şi mulţimea ce-i urma să slăvească în El pe Dumnezeu.

Iar intrînd în Ierihon, avu loc întîmplarea cu Zaheu, mai-marele vameşilor de la vama din marginea acelui oraş, prin care treceau călătorii ce veneau din răsărit, în Iudeea. Ni se dă prin el o pildă că nu numai săracii sînt primiţi de Hristos, ci şi cei îmbogăţiţi pe nedrept, cînd se pocăiesc în aşa fel încît sînt în stare să renunţe la o mare parte din avuţia lor. Fapta lui Zaheu e şi o dovadă despre covîrşitoarea impresie ce i-a făcut-o chiar vestea despre Iisus, încît sub puterea ei, fiind mic de statură, renunţînd, ca un copil, la orice mîndrie, se sui într-un copac de la marginea drumului pe unde ştia că va trece, ca să-L vadă. Iisus, preţuind fapta, l-a poftit să coboare, arătînd că-i va face bucuria să stea cu el în mod deosebit în casa lui, deşi era vameş dispreţuit de toţi şi riscînd El însuşi critica acestei fapte a Lui.

Impresionat de atîta iubire din partea Celui care căuta mai presus de toate trezirea umanităţii în cei ce au fost făcuţi să fie oameni, Zaheu a declarat îndată că va da jumătate din averea sa săracilor, ceea ce nu făcuse tînărul care

avea averea din moștenire cinstită. Ba mai mult, mînat de porunca unei pocăințe cu fapta, vameșul a declarat: „Dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, îi întorc împătrit" (Luca 19, 8). Acest fel de simțiri îl produce în om trăirea reală a puterii lui Dumnezeu. Cel bun își face simțită puterea bunătății în molipsirea de ea a altuia. Acesta nu mai poate suporta răul făcut și caută să scape de amintirea chinuitoare a lui printr-un surplus de bine.

Zaheu simțea pe Dumnezeu în Hristos. Iar Hristos s-a folosit de simțirea lui Zaheu ca să declare, cu autoritatea lui dumnezeiască, mîntuită casa lui Zaheu și ca să dea un exemplu că poate face fiu al lui Avraam, pe cineva oricît de păcătos a fost. Și declarîndu-Se direct Fiul lui Dumnezeu, arăta că mai ales pentru mîntuirea celor pierduți s-a făcut Fiul lui Dumnezeu Fiul Omului. Nici un om nu e pierdut definitiv în fața lui Dumnezeu. Și cum s-ar fi bucurat de această asigurare vameșul Zaheu, dacă Iisus nu S-ar fi descoperit ca Fiul lui Dumnezeu care are puterea să mîntuiască: „Și a zis Iisus: Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia. Căci și acesta este fiu al lui Avraam. Căci Fiul Omului a venit să caute și să mîntuiască pe cel pierdut" (Lc. 19, 9—10).

Aflîndu-se Iisus la răsărit de Iordan, Maria și Marta, surorile lui Lazăr, un apropiat de Iisus și iubit de El, care locuia în Betania, la trei km. de Ierusalim, unde se pare că se retrăgea Iisus în multe seri din Ierusalim, după dialogurile cu conducătorii iudeilor, terminate cu încercarea lor de a-L ucide, i-au trimis știrea că fratele lor era bolnav: „Doamne, cel pe care-l iubești este bolnav" (Ioan 11, 3).

Evanghelia Sf. Ioan descrie pe larg fapta învierii lui Lazăr, ca o dovadă a dumnezeirii lui Iisus.

Primind Iisus această știre, a spus: „Această boală nu este spre moarte, ci pentru slava lui Dumnezeu, ca prin ea să slăvească pe Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 11, 4). Voia să dea chiar în preajma patimilor Sale o dovadă a dumnezeirii Sale, o dovadă că nu va muri din neputință, ca orice om, ci pentru că vrea să facă din moartea Sa o jertfă, sau un semn de iubire către Dumnezeu și oameni și un mijloc de biruire a morții. De aceea a mai rămas două zile în locul unde era cu ucenicii Săi (Ioan 11, 6). Apoi, spunînd ucenicilor: „Să mergem în Iudeea", aceștia i-au zis: „Învățătorule, acum (de curînd) căutau iudeii să Te ucidă cu pietre și iarăși Te duci acolo?" (Ioan 11, 7). Betania, unde se duceau pentru Lazăr, era lîngă Ierusalim. Spunîndu-le un cuvînt prin care le da

să înțeleagă că timpul vieții pămîntești, cînd mai poate face minuni, se apropie de sfîrșit, după aceea a zis: „Lazăr, prietenul nostru, a adormit; dar merg să-l trezesc“ (Ioan 11, 11). Se afirma și prin aceasta ca Dumnezeu, pentru care moartea este un somn, din care El poate trezi pe cel adormit. Ucenicii admiteau încă greu că Iisus poate învia un mort, deci că e Dumnezeu. De aceea au înțeles cuvîntul lui Iisus ca vorbind despre un somn propriu-zis. A trebuit ca Iisus să le spună pe față: „Lazăr a murit“ (Ioan 11, 14). Toma, mai sincer în a-și exprima neînțelegerea pentru afirmarea lui Iisus că merge să-l învie pe Lazăr, ci crezînd că merge să primească moartea de la iudei, a zis celorlalți ucenici, *mărturisindu-și* alipirea față de El: „Să mergem și să murim și noi cu El“ (Ioan 11, 16). Cînd au sosit la Betania, Lazăr era mort de patru zile, ca să nu se mai creadă că suferise numai o moarte aparentă, care nu poate ține mai mult de trei zile. Și veniseră la surorile lui Marta și Maria mulți iudei să le mîngîie. Marta, care se afla pe afară, auzind că vine Iisus, i-a ieșit în întîmpinare înainte de-a ajunge El în sat, iar Maria ședea în casă, cu mulți iudei. Marta nu voia să spună că se duce în întîmpinarea Lui, pînă nu va avea încuviințarea de la Iisus, căci știa și ea de dușmănia acelora. Avea trebuința să vorbească Iisus cu ea pentru a o convinge pe ea, care era mai îndoielnică, despre dumnezeirea Lui și despre puterea de a-l învia pe Lazăr. Marta și-a exprimat întîi regretul că n-a venit mai repede, căci de boală credea că l-ar fi putut vindeca Iisus, dar din moarte nu-l va putea învia: „Doamne, de-ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit“ (Ioan 11, 21). Cînd Iisus i-a spus: „Fratele tău va învia“, ea i-a răspuns: „Știu că va învia la înviere, în ziua cea de apoi“ (Ioan 11, 23—24).

Iisus a răspuns îndoielii Martei cu următoarea declarație: „Eu sînt învierea și viața. Cel ce crede în Mine chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine, nu va muri în veac. Crezi tu aceasta?“ Auzind această declarație, Marta a răspuns la întrebare că a crezut totdeauna că El e Fiul lui Dumnezeu venit în lume. Dar se pare că și ea, ca și Apostolii, încă nu trăgeau din aceasta concluzia că poate învia morții: „Da, Doamne, eu am crezut că Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, care a venit în lume“ (Ioan 11, 25—27).

Iisus se numise: pîinea care s-a coborît din cer, apa vie, sau apa vieții, lumina lumii, adevărul, calea și viața. Sf. E-

vanghelist Ioan Îl numise Cuvîntul. Acum se numește învierea și viața. El este, ca Persoană dumnezeiască, toate acestea. El este biruitorul morții, căci este izvorul vieții. Viața deplină de care ține conștiința, nu-și poate avea suportul decît într-o Persoană, ca cea care trăiește în mod conștient. Numai atenția și iubirea Lui conștientă, în calitate de Persoană, poate scăpa de moarte persoanele create, spre care se îndreaptă atenția și iubirea Lui. Căci numai Ea poate învinge, prin viața ei covîrșitoare moartea și poate da viața veșnică. Eu simt chiar în relația cu persoana umană că plusul de viață nu-mi vine din simpla ei prezență, ci din atenția ei față de mine, în ceea ce se arată caracterul ei de persoană. Animalul nu e simțit de mine ca iradiant de viață.

Cine crede în Hristos, cine Îl simte ca Fiul lui Dumnezeu, chiar de moare cu trupul, trăiește cu sufletul, căci primește moartea cu această convingere. De aceea, cel ce trăiește pe pămînt crezînd în Hristos, sau simțind relația cu El, nu va muri în veci, căci moartea lui cu trupul nu e moarte propriu-zisă.

Apoi Iisus i-a spus Martei să cheme și pe Maria. Și Marta a chemat-o în taină din mulțimea iudeilor ce-o înconjurau în casă. Aceștia văzînd-o că pleacă, au plecat și ei după ea, crezînd că merge la mormîntul lui Lazăr.

Ajungînd la Iisus, care se afla încă la locul unde îl întîmpinase Marta, a căzut plîngînd la picioarele Lui, exprimîndu-și și ea convingerea că dacă Iisus ar fi fost lîngă fratele ei bolnav, n-ar fi murit. Văzînd-o pe ea și pe toți iudeii care veniseră după ea plîngînd, Iisus a suspinat și a lăcrimat și El, trăind ca un om durerea oamenilor.

Întrebînd apoi unde este mormîntul lui Lazăr, a mers la el cu toată lumea. Era, ca în obiceiul locului și al timpului, o peșteră cu o piatră așezată pe ușa ei. Iisus cerîndu-le celor de față să ridice piatra, Marta exprimîndu-și din nou îndoiala că fratele ei poate fi înviat, i-a zis: „Doamne, deja miroase, că e a patra zi".

Iisus i-a răspuns, reproșîndu-i îndoiala pe care aceea și-o exprima din nou, după ce-i spusese că-l poate învia: „Nu ți-am spus că dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu?" (Ioan 11, 39—40).

Oamenii care au fost în preajma lui Iisus și au propovăduit în lume dumnezeirea și faptele Lui dumnezeiești, cu prețul vieții, n-au fost niște naivi lesne încrezători, ci a tre-

buit ca Iisus să le dea multe dovezi despre acestea, ca să-i aducă la convingerea neclintită despre ele.

După ce au ridicat piatra, „Iisus și-a ridicat ochii în sus și a zis: Părinte, îți mulțumesc că M-ai ascultat. Eu știam că totdeauna Mă asculți. Dar pentru mulțimea care stă împrejur am zis, ca să creadă că Tu M-ai trimis“ (Ioan 11, 41—42).

Apoi strigînd cu glas mare: „Lazăre, ieși afară!“ (Ioan 11, 43), acela a ieșit din mormînt.

Iisus vede încă înainte de-a fi înviat pe Lazăr că Tatăl L-a ascultat și drept urmare îl va învia pe acela. Căci știe că totdeauna Îl ascultă. Dar Îi mulțumește acum în fața mulțimii, ca ea să știe aceasta, că El L-a trimis și că toate le face ascultînd de Tatăl, și din puterea Lui, că deci El nu e singur în cele ce le face, ci e Fiul Tatălui. Niciodată Iisus nu se prezintă ca Dumnezeul unic, ci totdeauna ca Fiu al Tatălui, ca „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat“. El nu înlătură pe Dumnezeu, dîndu-Se pe Sine Dumnezeu, cum Il acuzau conducătorii evreilor, ci e Fiul lui Dumnezeu.

Văzîndu-L pe Lazăr înviat, unii iudei au crezut, alții s-au dus la farisei și la arhierei și le-au spus de fapta aceasta a lui Iisus.

Iar aceia, înfricoșați că va atrage tot poporul la El, într-o credință comună cu a tuturor neamurilor și nemaiavînd ca un neam deosebit o credință care-l deosebește de celelalte și că romanii, care stăpîneau atunci toate neamurile cunoscute, îi va contopi cu ele, au hotărît să-L ucidă. Era și o ambiție de ordin politic, care-i făcea să respingă universalismul credinței propovăduite de Hristos:

„Dacă-L lăsăm așa, toți vor crede în El și vor veni romanii și ne vor lua și țara și neamul“. Astfel Caiafa, care era arhiereu în anul acela, adunînd Sinedriul, le-a spus: „Voi nu știți nimic! Nici nu cugetați că vă este mai de folos să moară un om pentru popor, decît să moară tot neamul“ (Ioan, 48—50).

Caiafa spune că Iisus va muri pentru neam. Dar proorocia lui avea să se refere, fără să-și dea el seama, la toate neamurile și anume pentru neamul evreiesc în sensul că nu va rămînea distinct de toate, iar pentru celelalte, în sensul că se vor mîntui, fără ca prin aceasta să se contopească. Pentru neamul iudaic a cugetat greșit că credința în Hristos îl va contopi cu celelalte neamuri. Dacă L-ar fi primit pe Hristos, ar fi rămas și el în existență, nu risipit în toată lumea, ci în țara lui ca celelalte popoare. Neprimind pe Hristos, și prin aceasta s-a păstrat distinct, dar cu prețul unor grele suferințe.

Dar din cuvintele Sf. Evanghelist Ioan se poate deduce mai ales că proorocia lui Caiafa a avut și sensul că tot neamul omenesc va redeveni unul prin credința în Hristos.

„Dar aceasta n-a zis-o de la sine, ci, fiind arhiereu al anului aceluia, a proorocit că Iisus avea să moară pentru neam. Și nu numai pentru neam, ci și ca să adune laolaltă pe fiii lui Dumnezeu cei împrăștiați“ (Ioan 11, 51—52).

Bougaud spune de cuvîntul lui Caiafa: „Cuvînt îngrozitor, căci nu se cuvine să omori un om, nici chiar pentru a mîntui un popor. Strigătul unei politici fără suflet, fără inimă . . . Și cu toate acestea, acest cuvînt închide un adevăr așa de înalt, încît Sfîntul Ioan, cînd îl reproduce, îl vede luminat de o rază profetică. În ochii lui, acest cuvînt nu este al lui Caiafa, ci este cuvîntul dictat de rolul lui, este cuvîntul marelui preot, jertfitorul cel mare. El avea dreptate să aleagă jertfa. Iată de ce, proorocind, fără să știe, Caiafa spuse într-un înțeles mai înalt decît în înțelesul cel rău voit de el, că unul singur (și anume Hristos, n.n.), va trebui să moară pentru noi toți . . . Cel din urmă arhiereu al Vechiului Așezămînt, în anul acela, prevede că templul trebuia să înceteze de-a mai fi și prin aceasta pregătea chiar el însuși, mai înainte de-a se retrage, jertfa și altarul“ (*op. cit.*, II, p. 334). Istoria are și rostul pregătirii viitorului; și mai ales a vieții viitoare prin simboale.

„Deci din ziua aceea s-au hotărît să-L ucidă“ (Ioan 11, 53).

Învierea lui Lazăr, chip profetic al Învierii prin Hristos a tuturor oamenilor, a fost motivul ultim pentru care dușmanul oamenilor a decis moartea lui Hristos. Învierea lor trebuia plătită sau pregătită de moartea Lui.

„De aceea Iisus nu mai umbla pe față printre iudei, ci a plecat de acolo într-un ținut aproape de pustie, într-o cetate numită Efraim și acolo a rămas cu ucenicii Săi“ (Ioan, 10, 54). S-a dus pentru cîteva zile, spre miazănoapte, în acel orășel apropiat de Bethel, ca să le poată spune ucenicilor mai multe despre semnificația morții care-L așteaptă, urmată de Înviere. Știa că vremea jertfei Lui va fi la Paștele iudaic, pentru a împlini cu jertfa Sa chipul jertfei mielului pascal. Și pînă atunci mai era puțin timp.

Se pare că acum a spus Apostolilor cuvîntul mai precis despre patima Sa, decît cel redat înainte de la Luca 18, 31, cuvînt spus cînd venea din Pereea, la moartea lui Lazăr: „Iată, ne suim la Ierusalim și Fiul Omului va fi dat în mîna arhie-

reilor și a cărturarilor și-L vor osîndi la moarte. Și Îl vor da în mîna păgînilor (ostașilor romani, n.n.), ca să-L batjocorească și să-L răstignească, dar a treia zi va învia" (Matei 20, 18—19).

Și tot acum se pare că a venit la El mama fiilor lui Zevedei, Iacob și Ioan, cerînd pentru fiii ei să stea în Împărăția cerurilor, care știa că se va întemeia prin învierea Lui, unul la dreapta și altul la stînga Lui, cînd Apostolii nici nu puteau înțelege slava acelei Împărății, decît în chip apropiat de slava lumească. Iisus i-a răspuns: „Nu știți ce cereți". De aceea, întrebîndu-i: „Puteți bea paharul pe care Îl voi bea Eu și să vă botezați cu botezul cu care Mă voi boteza Eu?", ei au răspuns: „Putem" (Mt. 20, 20—22).

Iisus repetă iarăși că va ajunge la slava Sa de Împărat prin paharul morții și prin botezul întîlnirii cu Dumnezeu, prin valoarea sau spiritualizarea sîngelui care Îl leagă și de viața pămîntească și deci și Apostolii numai prin acestea vor ajunge la slava stării lîngă El ca Împărat al acestei Împărății. Dar se vede că Apostolii nu înțelegeau încă nici sensul paharului și al sîngelui. Ei aveau doar siguranța că Iisus va putea întemeia și stăpîni această Împărăție pe baza puterii Lui dumnezeiești pe care și-a arătat-o în învierea lui Lazăr.

De aceea, Iisus răspunzîndu-le că ei de fapt vor bea paharul băut de El și se vor boteza cu botezul Lui, într-un sens pe care numai El îl cunoștea acum, adaugă că starea lor de-a dreapta și de-a stînga Lui, ca Împărat în calitatea de om în acea Împărăție, depinde în primul rînd de Tatăl Său. Arată prin aceasta atît unitatea Sa cu Tatăl, cît și faptul că El va fi înălțat ca om la starea de-a dreapta Tatălui, prin faptul că va fi făcut și ca om Fiu de către Tatăl.

Ridicarea oamenilor în slava dumnezeiască e o ridicare a lor de către Dumnezeul iubitor al Treimii. Nu-i va putea face Fiul frați ai Lui, fără să-i facă Tatăl fii. Iubirea față de oameni e o revărsare a iubirii dintre Dumnezeu ca Tată și Fiu.

„Și El a zis: Cu adevărat, paharul Meu veți bea și cu botezul cu care Mă botez vă veți boteza, dar a ședea de-a dreapta Mea și de-a stînga Mea nu este al Meu a da, ci se va da cărora s-a pregătit de către Tatăl Meu" (Matei 20, 23).

Iar precum Fiul și-a înălțat umanitatea coborînd la ea și prin aceasta imprimîndu-i chiar ei această smerită coborîre la oameni, așa se vor înălța cu Hristos și cei ce se vor smeri ca El: „Care între voi va voi să fie întîiul, să vă fie vouă

slugă, după cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci să slujească și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți" (Matei 20, 27—28).

Cu cît face cineva mai mult pentru oameni, cu atît se înalță mai mult în raport cu ei. Slujirea îl arată pe cineva superior altuia, sau îl impune ca atare chiar celor cărora le slujește.

Apropiindu-se Paștile iudeilor, Iisus reveni după vreo patru zile cu Apostolii Săi în Betania, ca de aici să meargă la Ierusalim. Sosind în Betania, vineri seara, a doua zi, sîmbăta, cu șase zile înainte de Paști, multă lume din Ierusalim auzind de venirea Lui acolo, a venit să-L vadă, căci aflase de învierea lui Lazăr. Iar seara I s-a făcut cină în casa fariseului Simon, care fusese vindecat de Iisus de lepră, fiind invitat și Lazăr (Ioan 12, 1—2). Marta, sora lui Lazăr, slujea la masă, iar Maria luînd o litră de nard curat de mare preț, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului, încît toată casa se umplu de bună mireasmă. Iuda Iscarioteanul, ucenicul care avea să-L vîndă, a zis către alți ucenici: De ce n-a vîndut mai bine acest nard cu 300 de dinari, pe care să-i fi dat săracilor. Sf. Evanghelist Ioan ne spune că n-a zis aceasta pentru că-i era milă de săraci, ci pentru că purtînd punga cu ce venea de la alții pentru întreținerea ucenicilor, fura din conținutul ei, arătînd în aceasta lăcomia de care era stăpînit. Iisus a folosit acest prilej pentru a-și anunța din nou moartea Lui și a văzut în fapta Mariei o presimțire a morții Lui din marea iubire ce-o avea pentru El. Și punea iubirea față de El mai presus de iubirea față de oameni, fie ei chiar săraci, căci nu poate iubi cineva cu adevărat și deplin pe oameni, dacă nu iubește pe Hristos.

Apoi Maria știa că pe săraci îi va putea ajuta și după aceea, pentru că nu sînt în preajma morții, dar de Iisus simțea că va muri curînd. Simțea că trebuie dată întîietate faptei de iubire față de cel pe care-l vedem în preajma morții, ca să-i dăm o mîngîiere că moartea nu-l scoate din atenția noastră, nu-l izolează; sau la aceasta ne mînă și gîndul dureros că pe cel ce moare nu-l vom mai avea lîngă noi, pe cînd pe cei neexpuși unei morți apropiate, chiar de sînt săraci, îi vom mai avea. Kirkegaard a spus că nu trebuie amînată fapta de ajutor de la o clipă la alta. Iar această ajutorare nu trebuie amînată mai ales în fața unui om aflat în preajma morții. Căci nefolosirea clipei de față poate să te lipsească de orice altă clipă. A nu da o întîietate iubirii față de cel ce moare, înseamnă o mare

indiferență sufletească nu numai față de el, ci în general. Iuda se trăda ca un om total tocit sufletește, cu toate că avusese atîtea dovezi ale iubirii lui Hristos față de el. De aceea nu putea avea milă nici de săraci. Pentru el, Fiul lui Dumnezeu venise în lume degeaba.

„A zis deci Iisus: „Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna" (Ioan 12, 7—8). Evangheliile lui Matei (Matei 26, 7 și urm.) și Marcu (14, 3 și urm.) nu dau numele femeii și plasează masa aceasta înainte de Cina cea de Taină și spun că ea a vărsat mirul pe capul lui Iisus. Poate că Maria a făcut aceasta de mai multe ori, căci Iisus se ducea aproape în fiecare zi, seara, de la Ierusalim la Betania.

Bougaud identifică pe Maria, sora lui Lazăr, cu Maria Magdalena. Ea a rămas atît de atașată lui Iisus, de cînd i-a iertat păcatele vieții anterioare, din prilejul primei ungeri a picioarelor Lui, tot în Betania, și tot în casa lui Simon Leprosul, cu trei ani înainte (Bougaud, *op. cit.*, II, p. 338). Evanghelia Sf. Luca pune în relief toată duioșia acestei fapte. În Betania locuia o femeie păcătoasă, care aflînd că Iisus se afla acolo, în casa lui Simon Leprosul, a venit și, stînd la spate, lîngă picioarele Lui, I le-a spălat întîi cu lacrimi, apoi le ștergea cu părul capului, I le săruta și le ungea cu mir. Și nu cîrteau împotriva ei Apostolii, ci Simon Leprosul critica în sine pe Iisus, că se lăsa atins de o femeie păcătoasă. Iar Iisus i-a răspuns lui Simon că cel căruia i se iartă mai mult, iubește mai mult. Și invers, cel care iubește mai mult, primește iertare de mai multe păcate. Pune într-o strînsă legătură iubirea cu iertarea. Și conchide: „Iertate sînt păcatele ei cele multe, căci a iubit mult" (Luca 7, 47).

Prețuirea iubirii ca semn al depășirii separației rigide adusă între oameni de păcate, o exprimă Iisus și prin nemulțumirea ce i-o arată lui Simon Leprosul, că intrînd în casa lui, nu i-a dat apă să-și spele picioarele, iar femeia aceasta I-a udat picioarele cu lacrimi, le-a șters cu părul capului ei. El nu I-a dat sărutare, iar ea de cînd a intrat, n-a încetat să-I sărute picioarele (Luca 7, 44—45).

Iisus își arată dumnezeirea prin fapta iertării tuturor păcatelor. Căci un om nu poate ierta decît păcatele săvîrșite de cineva contra lui. Dar Iisus le iartă pe toate numai datorită iubirii față de El.

Dar în iertarea omului pentru iubirea față de El, se arată și prețuirea ce-o dă Dumnezeu omului. Dumnezeu binevoiește să aibă bucurie de iubirea omului. Însă în aceasta Iisus își arată și umanitatea Lui, coborîrea Lui smerită la trebuința de-a fi iubit de om. De aceea se face om, ca să trăiască ca un om bucuria iubirii Lui de către om.

Pentru identificarea Mariei Magdalena cu Maria, sora lui Lazăr, pledează faptul că Iisus apreciază atît cînd e numită în Evanghelii sora lui Lazăr, cît și cînd e indicată ca femeia păcătoasă căreia i se iartă păcatele, mai presus de toate iubirea ce I-o arată (Luca 10, 42; 7, 47). Apoi de Maria Magdalena, Evanghelia Sf. Luca spune că Iisus scosese din ea șapte draci (Luca 8, 3), iar de femeia păcătoasă spune că locuia în Betania (Luca 7, 37).

Iisus n-a cîștigat numai iubirea unor bărbați deveniți Apostoli, ce Îl înconjurau continuu, ci și a unor femei care fuseseră vindecate de boli și-L urmăreau discret oriunde se ducea, apărînd și slujindu-I numai cînd era de trebuință (Luca 8, 7—8; Matei 27, 55—56; Marcu 15, 41). Maria Magdalena e prima între alte cîteva femei, sau e singura care, mai curajoasă prin iubirea ei față de Iisus decît Apostolii, a venit a treia zi la mormînt ca să-I ungă trupul (Ioan 20, 1; Marcu 16, 1).

A doua zi, în ziua întîia a săptămînii (Duminica creștină), Iisus a plecat spre Ierusalim (Ioan 12, 12). Mulțime multă, care venise la praznicul Paștelui, auzind că Iisus vine în Ierusalim, a luat ramuri de finic și a ieșit întru întîmpinarea Lui. Și striga: „Osana! Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israil. Osana întru cei de sus!" Mulțimea era copleșită de învierea lui Lazăr de către Iisus, despre care auzise (Ioan 12, 13, 18).

Ea simțea puterea lui Iisus atît de mult, că-L socotea ca Împărat mai presus de toți conducătorii săi. Dar încă nu-L simțea cu deplină siguranță ca Împărat dumnezeiesc. Îl socotea mai degrabă proorocul din Nazaret.

Dar Iisus îi dădea să înțeleagă că e Împărat, dar altfel de Împărat. El e Împăratul săracilor, al celor smeriți, al pruncilor nevinovați. Aceștia Îl primeau simțind că este al lor. Și ca să le arate și mai mult aceasta, cînd s-a apropiat și mai mult de Ierusalim, aproape de satul Betfaghe, mai aproape de muntele Măslinilor decît Betania, a trimis pe doi din ucenici să-i aducă un mînz de asină (Sf. Evanghelist Matei vorbește și de o asină și de un mînz al ei), legat de poarta unei case și

pe mînzul ei și după ce o vor dezlega, să spună celor ce vor întreba de fapta lor, că „Domnului îi trebuiește" (Matei 21, 3). Aceasta, ca să se împlinească proorocia: „Spuneți fiicei Sionului, iată Împăratul Tău vine la Tine blînd și smerit și șezînd pe asin și pe mînz tînăr" (Matei 21, 5; Zah. 9, 9). Asinul însuși este la popoarele din Răsărit simbolul blîndeței.

Iisus intra ca Împărat, sau arătînd că înaintează într-un alt plan, o Împărăție de alt ordin. Și ceea ce se întîmpla nu era numai un simbol al acelei alte Împărății, precum El Însuși nu era numai un simbol al unui astfel de Împărat, ci acea altă Împărăție începea într-un fel în mod real, deși nu se impunea deplin lumii, cum El însuși începea să fie Împăratul real al acelei Împărății, dar nu era recunoscut încă în mod clar ca un astfel de nou și veșnic Împărat.

Ucenicii și-au pus veșmintele peste asin, ca să șadă Hristos pe ele; se supuneau ei înșiși cu dragoste acelui Împărat. Mulțimile își așterneau veșmintele în calea Lui, cei ce-L întîmpinau făcînd din făpturile lor cale prin care să înainteze noua Împărăție. Alții tăiau ramuri de finic și le așterneau în cale, arătînd veșnica prospețime a noii Împărății. Toți slăveau pe acest nou Împărat, salutîndu-L cu strigăte de bucurie, împreună cu copiii pe care Îi ridicau părinții pe brațe.

Iar Vechiul Ierusalim se cutremura, întrebînd: Cine este Acesta? (Matei 21, 10). Însă mulți din mulțime nu înțelegeau că El este Dumnezeu, ci spuneau: „Acesta este proorocul din Nazaretul Galileii" (Matei 21, 11). Iar conducătorii se temeau să nu piardă puterea, plecînd poporul de la ei (Ioan 12, 10).

Iisus, trăindu-Se ca un Împărat cu totul deosebit, în loc să se încînte de lauda ce I se aducea de mulțime, plîngea lipsa de pace a Ierusalimului cu Dumnezeu. Căci în același timp îi pregătește moartea, neprimindu-L pe El ca pe Împăratul păcii, care venea. El venea ca Mielul adevărat, în ziua în care se procura mielul Paștelui Vechiului Testament, care era numai simbolul Lui (Bougaud, *op. cit.*, II, p. 340), ca să mîntuiască cu adevărat pe oameni de rele și de moarte, însă nu și Ierusalimul, care Îl jertfește, dar din ură, pentru că nu crede în El:

„Și cînd s-a apropiat, văzînd cetatea, a plîns pentru ea, zicînd: „Dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sînt spre pacea ta! Dar acum sînt ascunse de ochii tăi. Căci vor veni zile peste tine, cînd dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor împresura din toate părțile. Și te vor face una cu pămîntul pe tine și pe fiii tăi, care sînt în tine, și nu vor

lăsa în tine piatră pe piatră, pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale" (Luca 19, 41—44). N-ai cunoscut că Dumnezeu a venit la tine prin Fiul Său să vadă cum te vei purta cu El.

Se profeţea prin aceste cuvinte dărîmarea Ierusalimului de la anul 70 şi risipirea locuitorilor lui în toată lumea de către armata romană, dar şi soarta lui lipsită de pace din tot viitorul, dînd pustiirea Ierusalimului ca chip al celor ce vor premerge sfîrşitul lumii (Matei 24, 6—51).

Apoi Iisus a intrat în templu, urmat de mulţimea cu copiii în braţe (Matei 21, 12—15), osîndind prefacerea lui în locaş de negustorie hoţească, în locul folosirii lui ca locaş de rugăciune.

Apoi, în toate zilele săptămînii, pînă joi, Iisus învăţa în templu, seara retrăgîndu-Se în Betania, sau pe muntele Măslinilor, vorbind mai ales de moartea ce i se pregăteşte şi certînd pe cărturari şi farisei. În cursul acestor zile a rostit parabolele amintite într-un capitol anterior (nunta fiului de împărat, lucrătorii din vie, despre oaia cea pierdută, despre fiul risipitor, despre talanţi, despre cele zece fecioare), a învăţat despre împărţirea la judecata din urmă a oamenilor în cei ce au îngrijit de cei lipsiţi şi în cei ce n-au avut grijă de ei etc.

Într-una din zile a vorbit mai pe larg despre a doua Sa venire. Iar în alta din acele zile, văzînd cît de mult se îngrămădeşte mulţimea în jurul lui Iisus, impresionată de minunile ce le făcuse şi mai ales de recenta înviere a lui Lazăr, au voit şi nişte păgîni (elini), care veniseră la Ierusalim să cunoască praznicul Paştelui iudaic, să se apropie de Iisus. De aceea, l-au rugat pe Filip să le mijlocească această apropiere. Filip, cerînd şi ajutorul lui Andrei, le-a mijlocit această întrevedere. Iisus S-a folosit de acest prilej pentru a le spune şi lor cine este El şi cum va aduce mîntuirea oamenilor prin trecerea de la pătimire la slavă, prin unirea paradoxală între acestea două, fapt ce va începe să se împlinească curînd. Le spunea aceasta ca să înţeleagă ceea ce vor vedea săvîrşindu-se la Paştele iudeilor: răstignirea, care va fi urmată de Învierea Lui.

„Iar Iisus le-a răspuns, zicînd: A venit ceasul ca să fie proslăvit Fiul Omului" (Ioan 12, 23). Chiar răstignirea Lui va însemna începutul proslăvirii Lui. Şi aceasta o explică Iisus în continuare: „Adevărat, adevărat zic vouă, că dacă grăuntele de grîu, cînd cade în pămînt, nu va muri, rămîne singur. Dar dacă va muri, aduce multă roadă" (Ioan 12, 24).

E imaginea pe care a folosit-o și Sf. Apostol Pavel: „Dar va zice cineva: Cum înviază morții? Și cu ce trup au să vină? Nebun ce ești! Tu ce semeni nu dă viață, dacă nu va fi murit. Și ce semeni nu este trupul cel ce va să fie, ci grăuntele gol, poate de grîu, sau de altceva din celelalte. Iar Dumnezeu îi dă un trup, precum a voit, fiecărei semințe" (I Cor. 15, 35—38).

Dacă grăuntele pur material a fost făcut de Dumnezeu ca, dizolvîndu-se în pămînt, să nu piară cu totul, ci să scoată din el grăunte nou, și nu numai unul, cum n-ar putea trupul omenesc al lui Hristos, care e unit cu dumnezeirea, să învie ca trup nou, iar din unirea cu El să învie și trupurile noastre la sfîrșitul veacurilor? Dumnezeirea e pămîntul în care se seamănă ca un grăunte trupul lui Hristos. El moare lui Dumnezeu, dar nu moare de tot, nu moare întreg, ci în el este experiența scufundării în Dumnezeu, ca o putere prin care Dumnezeu îl readuce la viață nouă, cu puterea de a învia la sfîrșitul formei acesteia a creației și trupurile noastre, iar pînă atunci dă sufletelor noastre puterea prin care vor contribui și ele la această înviere.

În omul conștient, voința renunțării la sine în căutarea lui Dumnezeu, în afirmarea Lui, e puterea care, proiectîndu-se în El, ca o sămînță, e rodită într-o nouă viață. Din aceasta Iisus conchide: „Cel ce-și iubește viața, o pierde; iar cel ce-și urăște viața în lumea aceasta, o va păstra pentru viața veșnică" (Ioan 12, 25).

Iubirea vieții acesteia, înclinată prea mult spre lume și slăbită în legătura cu Dumnezeu, aduce pierderea ei. Dar cel ce o dă lui Dumnezeu, prin moarte, o recapătă înnoită și hrănită în veci de El.

Fără temere și cu bucurie își dă viața omenească de pe pămînt Fiul lui Dumnezeu, căci o trăiește ca proprie a Lui ca Dumnezeu încă în starea de acum, deși între firea omenească și cea dumnezeiască încă nu este o unitate, sau o comunicare deplină. El își simte viața ca om puternic atrasă de viața Sa ca Dumnezeu și ancorată în ea, iar prin moarte, copleșind orice nedeplinătate a acestei unități, din viața Sa omenească umplută cu totul de cea dumnezeiască, se exercită o atracție și spre viața noastră omenească. Iar prin aceasta primind și noi moartea formei pămîntești a vieții noastre, sau scufundarea în viața omenească înviată a lui Hristos, vom învia și noi, întîi cu sufletul, apoi, ca un efect al acesteia, și cu trupul.

Dar în scopul acesta noi trebuie să-I slujim lui Hristos Cel înviat, ajutînd lucrării Lui, care vrea să pătrundă în noi tot mai mult cu viața Lui înviată.

„Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sînt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu" (Ioan 12, 26). Cel ce slujește lucrării lui Hristos, prin trupul Lui cel înviat va ajunge și el în planul vieții înviate cu trupul. Iar slujind acestei lucrări a lui Hristos, ca să se facă asemenea Lui, nu se folosește numai pe sine, ci ajută și lui Hristos să-și împlinească misiunea pentru care Tatăl L-a trimis să se facă om. Iar aceasta va face bucurie Tatălui și Tatăl îl va cinsti pe acela: „Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl Meu Îl va cinsti" (Ioan 12, 26). Tatăl îl va cinsti pe omul care „binevoiește" să se deschidă Fiului Său pentru a-și însuși frumusețea slavei Lui, pentru că iubește pe Fiul făcut om, cum Îl iubește pe Tatăl. Iubirea realizează o reciprocitate multiplă între cei ce se iubesc și între ei și un al treilea, care-i iubește pe ei și care-l iubesc pe el. Fiul slujește pe om, omul slujește pe Fiul deschizîndu-se slavei Lui; Fiul îl aduce pe om prin aceasta la cinstirea Tatălui și Tatăl îl cinstește pe om pentru că cinstește pe Fiul, care împlinește voia Tatălui, cinstindu-l pe om. cinstire

Dar vorbind de slava ce-L așteaptă prin moarte pe El și pe cei ce primesc să moară cu El, Iisus nu poate să nu se tulbure totodată gîndind la moartea ce-L așteaptă. Oare Îl va face aceasta să roage pe Tatăl să-L izbăvească de această moarte, odată ce trăiește frica omului? Frica omenească de moarte ce și-a însușit-o, l-ar îndemna la aceasta. Dar aducîndu-și aminte că pentru ea a venit, căci numai prin ea va ridica umanitatea Sa și pe toți oamenii care vor la slava și fericirea veșnică, își oprește pornirea de-a cere categoric scăparea de moarte. O va face, dar se va declara și gata să împlinească voia aceasta a Tatălui.

„Acum sufletul Meu e tulburat și ce voi zice? Părinte, izbăvește-Mă de aceasta? Dar pentru aceasta am venit în ceasul acesta" (Ioan 12, 27). Trăiește o cumpănă a feririi de moarte și a voinței de-a împlini voia Tatălui, hotărîndu-se pînă la urmă pentru ultima. Arată că e om real. Dar e și Dumnezeu, în stare să-și frîneze frica de om. Chiar cu omul simplu, care se află într-o legătură cu Dumnezeu, se întîmplă aceasta. Pînă la urmă Iisus Îi cere Tatălui să se proslăvească prin Sine numele Lui, adică să facă să se împlinească prin Fiul voia Lui. Și în aceasta se arată legătura deosebită între El și Tatăl. Proslăvindu-Se Fiul Omului (Ioan 12, 23), se va proslăvi prin a-

ceasta numele Tatălui (Ioan 11, 28), sau pătimind Fiul după voia Tatălui, va fi proslăvit și El, dar și Tatăl. Unitatea între Persoanele Sfintei Treimi e o unitate a reciprocei țineri a uneia la alta, a împlinirii voii uneia de către alta, a împlinirii unei unice voi de către doi voitori.

„Părinte, proslăvește-Ți numele" (Ioan 12, 28), prin moartea Mea ca jertfă, care Mă va proslăvi și pe Mine, sau prin care voiești să Mă proslăvești pe Mine.

Atunci a venit glas din cer: „Și l-am proslăvit și iarăși îl voi proslăvi. Iar mulțimea care sta și auzea, zicea: A fost tunet. Alții ziceau: Înger a vorbit" (Ioan 12, 28—29).

Pînă acum vorbise singur, adresîndu-se Tatălui, sau oamenilor, dîndu-le asigurarea că va fi proslăvit de Tatăl. Dar în această adresare către Tatăl sau vorbire despre El, era siguranța deplinei trăiri a comuniunii cu Tatăl. Această siguranță Îi este confirmată pentru cei cărora le vorbea de Tatăl însuși într-un mod care să-i asigure și pe aceia. Iisus i-a făcut pe aceia să audă prin Sine, care avea trup, care își însușise graiul omenesc, glasul Tatălui, ca al unuia deosebit de al Său. Se auzea glasul Tatălui și acum, cum se auzise la Botezul lui Iisus și pe Tabor. Glasul lui Iisus primea în asigurarea din partea Tatălui, putere de tunet, angajînd natura cosmică, cum o angajează, în mod potrivit puterii noastre, și glasul nostru.

Explicînd venirea acestei asigurări din partea Tatălui, Iisus a spus: „Nu pentru Mine s-a făcut glasul acesta, ci pentru voi" (Ioan 12, 30). Și în continuare a spus că prin aceasta s-a rostit o judecată asupra acestei lumi, fiind scoasă de sub puterea diavolului, ce-a pus stăpînire asupra ei. Proslăvirea numelui Tatălui prin moartea lui Hristos pentru El, va consta în scăparea lumii de sub moartea ca despărțire de Dumnezeu, ca moarte fără înviere, ca suprema împuținare a vieții. Judecata ce-o va rosti lumea asupra lui Hristos va avea ca urmare judecata ce o va elibera de diavolul ce o stăpînește. „Acum este judecata lumii acesteia; acum stăpînitorul lumii acesteia va fi aruncat afară" (Ioan 12, 31).

Moartea lui Hristos ca jertfă a Sa ca om Îl va înălța la Tatăl în calitatea de om, dar Hristos Cel înălțat ca om va atrage la înălțimea Sa pe toți care vor. „Iar Eu, cînd Mă voi înălța de pe pămînt, îi voi atrage pe toți la Mine". Iar aceasta o spunea, arătînd cu ce moarte va avea să moară" (Ioan 12, 32—33). El se va înălța prin moarte. Va muri de o moarte ca jertfă, care Îl va înălța. Și numai în înălțarea Lui prin moartea Lui ca jertfă va avea loc înălțarea tuturor celor ce vor trăi

în duhul jertfei și-și vor înțelege moartea ca jertfă adusă Tatălui.

Această înălțare sau intrare în viață prin moarte n-o înțelegea mulțimea, cum n-o înțelegeau încă nici Apostolii. Dacă e Hristosul, dacă a înviat morți, El e mai tare ca moartea, deci nu poate să moară. Ei nu înțelegeau că Cel cu adevărat puternic poate birui moartea chiar după ce a primit-o în Sine. Iar primirea morții pentru alții e supremul act de iubire. Și apoi ce-ar însemna să oprească moartea de la oamenii care trăiesc viața în forma ei pămîntească? Trebuie să treci de bună voie prin suprema durere și jertfă ca să te înalți la o viață înduhovnicită a veșniciei. „I-a răspuns deci mulțimea: Noi am auzit din Lege că Hristosul rămîne în veac. Și cum zici Tu, că Fiul Omului trebuie să fie înălțat? Cine este acesta, Fiul Omului?“ (Ioan 12, 34).

Ei nu înțelegeau că un Hristos care ar rămîne cu viața pămîntească în veci n-ar fi un Hristos înălțat la viața duhovnicească a trupului. Trupul Lui ar rămîne cu necesitatea de-a mînca, de-a bea, supus oboselii. Pe de altă parte, Hristos le spunea că e Fiul Omului. Cum se poate înălța ca Om, murind?

La aceasta Iisus le răspunde că fiind lumina îmbrăcată în trupul pămîntesc, nu poate rămîne ca să-i lumineze în forma aceasta în veci. El va îmbrăca un trup copleșit de lumină, dar în calitatea aceasta nu va fi văzut de oricine. Cît rămîne ca lumină în trupul văzut, ar putea fi văzut mai ușor de mulți. Și aceasta le-ar ajuta să știe de lumina care este în El și după ce nu se va mai vedea în trupul Lui. De aceea trebuie să se miște în lumină cît timp lumina este în trup, ca să o vadă, ca să știe de ea și după ce nu o vor mai vedea în trup. De vor face aceasta, nu vor fi împresurați nici după aceea de întunericul total. Căci cel ce umblă în întunericul total nu știe de sensul vieții, nu știe unde merge, de merge undeva. Acesta e Fiul Omului: lumina arătată în trupul pămîntesc, care însă nu pierde trupul nici după ce e covîrșit și el de lumină, încît nu mai poate fi văzut. Dacă am cunoscut pe Fiul lui Dumnezeu îmbrăcat în trup, vom ști că El este în veci chiar după ce nu-L mai vedem și aceasta ne spune și nouă ce vom fi, ne spune unde vom merge după viața aceasta.

„Deci le-a zis Iisus: Încă puțină vreme Lumina este cu voi. Umblați cît aveți Lumina, ca să nu vă apuce întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric nu știe unde merge“ (Ioan 12, 35).

Iisus începe iarăși să se prezinte ca lumina lumii, ca lumina tuturor, ca lumina prin El însuși. Chiar persoana umană este o lumină parțială. În însuși faptul de-a căuta lumina, de-a căuta un sens al vieții și de-a avea un oarecare sens, se arată că e lumină. E lumină parțială și nu de la sine. Dar caută lumina desăvîrșită și nu poate cugeta că nu există lumina desăvîrșită, în care va înainta la nesfîrșit. De aceea trebuie să existe o Lumină desăvîrșită, care nu poate fi decît Persoana plină de tot sensul prin Sine și dătătoare de viața luminată de sens persoanelor create de ea.

Dar persoana umană poate fi amăgită și de o lumină falsă, trecătoare, care-i ascunde lumina desăvîrșită ca Persoană desăvîrșită. De aceea, Fiul lui Dumnezeu, Lumina cea adevărată și desăvîrșită, ia trup, ca să se facă lumina Sa mai accesibilă omului, îmbrăcînd însă pentru aceasta un trup care poate face pe unii să nu-L vadă ca Lumina desăvîrșită, venită la ei. Datorită acestui fapt, oamenii nu trebuie să se mulțumească numai cu credința că există o lumină desăvîrșită, ci să-și însușească și credința că Hristos este Lumina cea adevărată și desăvîrșită, îmbrăcată în trup. Aceasta îi va face și pe ei fii ai Luminii adevărate: „Cît aveți Lumina (între voi), credeți în Lumină, ca să fiți fii ai Luminii“ (Ioan 12, 36).

Dar cu toată dovada ce o dădea prin minunile ce le făcea, vindecînd pe oameni, ca să-i convingă că numai El, care-i face pe oameni sănătoși, poate și vrea să le dea și sensul deplin al existenței, erau mulți care nu credeau în El. Dar între cei ce credeau erau și unii dintre farisei (Ioan 12, 37—42).

Dar Iisus revine nu numai la reafirmarea Sa ca lumină, în care oamenii trebuie să creadă, ci și la reafirmarea că El e lumina întrucît e unit cu Tatăl, și cine crede în El, nu crede în El singur, ci și în Tatăl, care L-a trimis, sau în primul rînd în Tatăl care L-a trimis: „Iar Iisus a strigat și a zis: Cel ce crede în Mine, nu crede în Mine, ci în Cel ce M-a trimis pe Mine“ (Ioan 12, 44). Chiar persoana umană nu e lumină în afara relației cu alta. În aceea își are bucuria. Atenția unei persoane mă bucură, în ea își are suportul bucuria mea. Dorința ei o împlinesc eu. Acesta e sensul meu; sau sensul meu, caracterul meu de lumină e legat de altă persoană. În aceasta avem ca model pe Sfînta Treime.

Apoi, dacă Hristos e și om, în calitatea de om trebuie să trăiască trimiterea Sa de către altul, cum se întîmplă și cu omul obișnuit, care nu e de la sine. Aceasta înseamnă că e și

o altă Persoană dumnezeiască de care e trimis să se facă om. Orice persoană omenească își trăiește o răspundere față de altele. Răspunderea aceasta și-o trăiește și Hristos ca om nu numai față de Sine, ci și față de alta. Hristos ca om nu e altă Persoană decît ca Dumnezeu. Deci trebuie să se simtă răspunzător chiar ca Persoană dumnezeiască față de o altă Persoană dumnezeiască.

Continuînd ideea din versetul anterior, Iisus zice: „Și cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Cel ce M-a trimis pe Mine" (Ioan 12, 45). Credința că o persoană e răspunzătoare față de alta e ca o adevărată vedere a persoanei față de care persoana trimisă e răspunzătoare. Așa e credința în Fiul lui Dumnezeu trimis să se facă om, o adevărată vedere a Tatălui care L-a trimis să se facă om.

Chiar persoana umană e suportul și focarul răspînditor al unui sens către altele. Dar nu al sensului deplin. În multe privințe ea lasă persoana față de care reprezintă un sens în întuneric sau într-o lumină mincinoasă. Hristos, ca Persoana Fiului lui Dumnezeu care s-a făcut și Persoană omenească, e Lumina sau sensul deplin și adevărat al existenței pentru cel ce crede că El e aceasta. Pentru arătarea acestui sens a venit Fiul lui Dumnezeu în lume, sau s-a făcut om: Cel ce crede în El, ca în Fiul lui Dumnezeu făcut om, a scăpat de tot întunericul. În simțirea aceasta are siguranța că credința lui este adevărată: „Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămînă în întuneric" (Ioan 12, 46). Prin credința în Hristos scăpăm cu totul de întuneric, pentru că prin această credință primim tot ce poate fi mai înalt, cunoaștem tot adevărul spre care aspirăm și care ne poate da tot spre ce aspirăm: îl avem pe Fiul iubit al lui Dumnezeu, făcut om, ca să ne facă fii iubiți ai Tatălui prin întruparea lui ca om.

În asigurarea că Dumnezeu ne iubește așa de mult, că l-a făcut pe Fiul Său om pentru noi, pentru veci, avem totul.

Hristos ne face posibilă această credință în El prin cuvintele Sale. În ele, ca și în faptele Sale minunate, e atîta putere, că dacă, odată ce le auzim, nu credem prin ele în dumnezeirea Lui ,ele ne vor osîndi; sau, mai bine zis, noi ne vom osîndi. Nu ne va osîndi El, pentru că nu ne osîndește în mod arbitrar, ci depinde de noi să le primim sau nu, adică să credem în El sau nu, deci să fim osîndiți sau nu. El a făcut din partea Lui tot ce putea să facă pentru ca să ne facă posibilă credința sau mîntuirea, ținînd seama de libertatea noastră. Propriu-zis, necrezînd cuvintelor Lui, nu credem în El însuși.

El este în cuvintele Lui. Deci ne judecă și El, dar judecata Lui este mai degrabă o confirmare a judecății făcută de noi asupra noastră. El a venit nu să ne judece, ci să ne arate calea pe care putem ajunge la mîntuire, sau la unirea fericită cu El. Dacă nu mergem pe această cale, noi înșine ne judecăm. Dacă nu-L vrem pe El și rămînem fără El, nu El o face aceasta, ci noi. „Și dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, nu Eu îl judec, căci n-am venit ca să judec lumea, ci ca să se mîntuiască lumea. Cine Mă nesocotește pe Mine și nu primește cuvintele Mele, are judecător ca să-l judece: cuvîntul pe care l-am spus. Acela îl va judeca în ziua cea de apoi" (Ioan 12, 47—48).

Adresîndu-ne cuvîntul pe înțelesul nostru omenesc, Fiul lui Dumnezeu făcut om apelează la libertatea noastră, ne ridică la treapta de parteneri egali, nu lucrează asupra noastră fără să țină seama de libertatea noastră, nu ne tratează ca pe niște obiecte. Dar în faptul că El ne spune cuvintele pe care ne cere să le păzim și cuvintele Lui, sau El ne judecă dacă în mod liber nu le-am împlinit, se arată totuși ca Dumnezeu. El e Dumnezeu care ne spune că fericirea noastră depinde de unirea cu El și face ca să depindă de noi. În aceasta se arată superioritatea Lui absolută. Dar întrucît ne lasă nouă libertatea să decidem de alegem fericirea de-a fi cu El sau nefericirea de-a nu fi cu El, El ne ridică la calitatea de parteneri egali în dialogul cu El.

Am spus că în cuvintele lui Hristos este Hristos însuși și deci cine nu le păzește pe ele îl disprețuiește pe El însuși, iar prin aceasta totuși acela se judecă pe el însuși.

Dar Hristos își afirmă reținerea Lui de la calitatea de judecător al omului care nu-L primește și prin faptul că chiar rolul superior de a-i spune acestuia cuvintele nepăzite de acesta prin libertatea lui, nu le spune de la El, ci de la Tatăl, sau în unire cu Tatăl. Așadar, El nu poate să nu le spună omului. Iar omul, nepăzindu-le, nu-L disprețuiește numai pe Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu făcut om, ci în primul rînd pe Tatăl, care L-a trimis pe Fiul Său să se facă om și să spună cuvintele pe care Tatăl I-a dat porunca să le spună oamenilor în mod omenesc, sau ca om, ca oamenii să se facă asemenea Lui ca om. Deci cuvîntul lui Hristos, sau Hristos va judeca pe oameni, în ziua cea de apoi, pentru că acest cuvînt a fost al Tatălui, sau Hristos L-a spus trimis de Tatăl. Treimea va săvîrși și actul judecății finale, ca toate actele referitoare la oameni, ținînd seama de libertatea omului. Iar co-

muniunea exclude arbitrarul. Ea lucrează din iubire. Din ea pornesc cuvintele către oameni urmărind realizarea comuniunii ei cu oamenii și între ei. Iar în comuniunea între Sfînta Treime și oameni, urmărită prin cuvintele ce li le adresează acestora, stă viața veșnică a acestora, pentru că Treimea este o comuniune veșnică și vrea să mențină această comuniune cu oamenii prin cuvintele ce li le adresează și pe care vrea ca aceștia să le păzească în veci. Tatăl, care-i dă Fiului făcut om cuvintele ca să le spună oamenilor, ca unor alți fii ai Lui și frați ai Fiului Unul Născut făcut om, vrea ca Fiul Lui să rămînă om în veci, deci și oamenii făcuți frații Fiului să rămînă și fiii Săi în veci.

„Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a dat porunca să spun ce să vorbesc. Și știu că porunca Lui este viața veșnică. Deci, cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa le vorbesc" (Ioan 12, 49—50).

XVI. Cuvîntul ultim sau despre iubire al lui Hristos la Cina cea de Taină.

Toată săptămîna de dinaintea Paștelui iudaic Iisus a învățat în templu, vorbind de condițiile ce trebuie să le împlinească cei ce vor să facă parte din Împărăția Sa, despre sfîrșitul lumii, despre a doua Sa venire, despre judecata din urmă și mustrînd pe farisei și cărturari de care știa că-i pregătesc moartea. Iar noaptea petrecea pe Muntele Măslinilor cu ucenicii Săi (Luca 21, 37). Într-una din aceste zile, unul dintre Apostoli, Iuda Iscarioteanul, l-a vîndut pe Iisus arhiereilor.

„Atunci unul din cei doisprezece, cel numit Iuda Iscarioteanul, ducîndu-se la arhierei, a zis: Ce voiți să-mi dați și eu Îl voi da în mîinile voastre? Iar ei s-au învoit cu el în treizeci de arginți. Și de atunci căuta prilej potrivit ca să-L dea în mîinile lor" (Matei 26 ,14—15), împlinindu-se și în aceasta o proorocie (Zah. 11 ,12).

„În ziua cea dintîi a azimelor, l-au întrebat ucenicii pe Iisus: Unde voiești să-Ți pregătim Paștile? Iar El le-a spus: Mergeți în cetate la cutare și spuneți-i: Învățătorul zice: Timpul Meu este aproape, la tine vreau să fac Paștile cu ucenicii Mei. Și ucenicii au făcut precum le-a poruncit Iisus și au pregătit Paștile" (Matei 26, 17—19). Evangheliile Sf. Marcu și Luca dau precizarea că era „ziua azimelor, în care trebuia să se jertfească mielul de Paști"; Luca precizează că Iisus a trimis pe Petru și pe Ioan să pregătească Paștile și amîndoi se

vor întîlni cu un om „care va purta un ulcior cu apă și-i va duce în casa și în foișorul unde trebuia să mănînce Paștile cu ucenicii Săi" (Luca 22, 7—13).

Dogmatistul Andrutsos spune că întîia zi a azimelor (15 nisan) cădea în acel an sîmbăta, dar începea de vineri seara. În seara de vineri se mînca mielul pascal. Căci Sf. Ev. Ioan spune că arhiereii și cărturarii „n-au intrat în dimineața de vineri în pretoriu (păgîn al lui Pilat) ca să nu se spurce" (*Dogmatica ortodoxă*, trad. rom., p. 387). Tot după Ev. Sf. Ioan, iudeii au rugat pe Pilat să ridice cele trei trupuri de pe cruce, „ca să nu rămînă sîmbăta pe cruce, căci era mare ziua sîmbetei aceleia" (Ioan 19, 31). N-ar fi făcut ei agitația din noaptea de joi cu prinderea lui Iisus, dacă ar fi mîncat cu puțin înainte mielul pascal. S-a putut spune totuși zilei de joi „întîia zi a azimelor", ca „ziua tăierii mielului" — care nu pare probabil să fi fost mîncat imediat în seara aceea — pentru că în ea se făceau toate pregătirile pentru seara de vineri. S-a putut spune că Iisus a mîncat Paștile în seara de joi probabil pentru că avea și acea seară de ajun oarecare caracter pascal. Dar Evanghelia Sf. Ioan spune direct că Cina cea de Taină a avut loc „înainte de praznicul Paștilor" (Ioan 13, 1).

Dacă Iisus cu ucenicii Lui ar fi mîncat în seara aceea mielul pascal propriu-zis, s-ar fi vorbit de aceasta. Iar în Sf. Evanghelie nu se spune că Iisus ar fi prefăcut azima în trupul Său, ci pîinea ἄρτος (artós). Trupul lui Iisus era ca al nostru și el *era hrănit în mod obișnuit cu pîine*. Iisus ne hrănește cu El ca și cu pîinea spirituală. El însuși se numește pe Sine pîinea care s-a coborît din cer, nu azimă.

Răspunzînd la întrebarea ucenicilor unde voiește să-I pregătească Paștile, El zice întîi: „Vremea Mea este aproape" (Matei 26, 18), arătînd că e vorba de jertfa Sa, a Mielului sau a Paștelui adevărat, care se va mînca chiar în seara aceea. Iar Sf. Evanghelist Ioan precizează că Iisus „înainte de praznicul Paștilor, știa că I-a sosit ceasul să treacă din lumea aceasta" (Ioan 13, 1).

De fapt, la Cina cea de Taină ce-a avut loc joi seara nu s-a mîncat mielul Vechiului Testament, ci Iisus s-a dat spre mîncare pe Sine, în care mielul ca chip al Lui, se înlocuia cu Mielul care mîntuiește cu adevărat pe oameni și-i trece ca un Paște împlinitor nu de la o robie la o libertate pămîntească, ci de la pămînt la cer. Și o făcea aceasta Iisus înainte de mîncarea mielului ca chip, pentru a arăta că aceea nu trebuie să se mai producă. De fapt Apostolii n-au mai mîncat mielul

pascal. De aceea, Iisus, răspunzînd la întrebarea despre locul unde să pregătească Paștile, cu cuvîntul: „Vremea Mea este aproape", înțelegea că chiar la această Cină se produce cu anticipare jertfirea Sa și mîncarea Sa de către primii credincioși cu voia Lui, din inițiativa Lui. Căci a trecut „vremea" jertfirii și mîncării mielului ca preînchipuire a Lui, și a venit vremea Lui.

Venind Iisus cu ucenicii Lui în foișorul unde avea să aibă loc Cina cea de Taină, a voit mai întîi să le dea ucenicilor cea din urmă dovadă a iubirii Sale slujitoare. Și le-a dat această dovadă, ca pildă lor și urmașilor, spălîndu-le picioarele. El o făcea aceasta știind că a sosit ceasul să se aducă jertfă Tatălui, dar chiar prin aceasta Tatăl i le dă Lui toate. Jertfindu-se pentru toate, le are pe toate. Dar o arată aceasta și printr-un ultim act de slujire. Îi slujește pe ai Săi, sau și-i face ai Săi slujindu-i și jertfindu-se pentru ei. Toate au fost ale Lui prin faptul că le-a creat ca Dumnezeu Cuvîntul. Și pe toate le-a recîștigat după despărțirea de El, prin jertfă și le duce la Tatăl.

„Iar înainte de praznicul Paștilor, știind Iisus că i-a sosit ceasul ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl, iubind pe ai Săi cei din lume, i-a iubit pînă la sfîrșit... Iisus știind că Tatăl i-a dat Lui toate în mîini și că de la Dumnezeu a ieșit și la Dumnezeu merge, S-a sculat de la Cină, S-a dezbrăcat de haine și luînd în mînă un ștergar, s-a încins cu el. După aceea a turnat apă în vasul de spălat și a început să spele picioarele ucenicilor și să le șteargă cu ștergarul cu care era încins" (Ioan 13, 1.3—5). Le arăta oamenilor că le spăla prin jertfă toate păcatele.

Petru, neprimind această umilire a lui Iisus față de sine, a arătat că nu înțelege acum ce face El. Dar va înțelege mai tîrziu. Petru stăruind în refuzul său, Iisus i-a spus: „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine" (Ioan 13, 8). Petru oferindu-se atunci să-i spele și mîinile și capul, Iisus i-a spus lui și tuturor celorlalți că sînt curați, afară de cel ce-L va vinde. Ei sînt relativ curați față de alții. Deci nu pentru că nu sînt deloc curați le spală picioarele, ci pentru ca să le dea o pildă de cea mai mare smerenie, și pentru ca să le arate că oamenii trebuie să se curețe mereu. El, Învățătorul lor, le spăla pînă și mădularele cele mai de jos. „După ce S-a așezat la masă, i-a întrebat: „Înțelegeți ce v-am făcut? Voi Mă numiți pe Mine: Învățătorul și Domnul. Și bine ziceți, căci sînt. Deci dacă

Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sînteți datori să vă spălați picioarele unii altora" (Ioan 13, 12—14). Îi îndeamnă să-și însușească de la El ultima smerenie reciprocă.

Iisus dădea ucenicilor Săi și urmașilor lor o ultimă pildă de iubire și smerenie. Căci acestea sînt legate între ele. Dar le arăta totodată că voința de-a fi recunoscut ca Învățătorul și Domnul sau Stăpînul tuturor nu exclude smerenia. Cel cu adevărat mai mare sau mai tare se smerește cel mai mult, pentru că mărirea și tăria Lui se arată în puterea de a-i ajuta pe cei mai lipsiți de tărie, în cea mai mare putere de curățire a altora. Nu e vorba de tărie sau slăbiciune fizică, ci de tărie morală, care învinge și slăbiciunea fizică.

Și Iisus continuă, declarîndu-i pe ucenici slugi și trimiși, care sînt mai mici decît Stăpînul și Cel ce-i trimite.

Dar aceasta îi obligă pe de altă parte să-I slujească Lui, care e Stăpînul și Cel ce îi trimite. Deci să-L imite pe El, să facă ceea ce face El. Prin aceasta Îl ascultă. De vor face așa, Îl vor face transparent pe El care lucrează prin ei. Și prin aceasta îi va primi lumea și pe ei. Căci, primindu-i pe ei, Îl primește pe El. Și chiar conștiința aceasta trebuie să-i smerească. Dar smerindu-se ei, vor fi cinstiți de cei care, primindu-i, primesc prin ei pe Cel ce i-a trimis, pe Fiul lui Dumnezeu însuși. Conștiința că nu ești tu cel care face pe alții să primească ceea ce le spui te smerește, dar conștiința că prin tine se face El însuși primit îți dă și mîngîierea că Hristos a binevoit să se facă primit prin tine. Se realizează o reciprocitate interioară între ucenicul lui Hristos și Hristos, dar aceasta prin smerenia ucenicului și prin rîvna lui de-a vorbi despre Hristos cu dragostea prin care uită de sine. Prin aceasta se arată lui și altora că Hristos l-a trimis. În fapta aceasta a ucenicului, se modelează conștiința sa de către conștiința lui Hristos cel trimis de Tatăl, dar care merge pînă la moartea în slăvirea Tatălui: „Adevărat, adevărat zic vouă: Cel care primește pe cel pe care îl voi trimite Eu, pe Mine Mă primește, iar cel ce Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine" (Ioan 13, 20).

Apoi Iisus, așezîndu-se la masă, a zis către ucenici: „Cu dor am dorit să mănînc cu voi acest Paște, mai înainte de patima Mea. Căci zic vouă că de acum nu voi mai mînca din acestea, pînă cînd nu se vor împlini în Împărăția lui Dumnezeu ... Și zic vouă: Nu voi mai bea de acum din rodul viței pînă ce nu va veni Împărăția lui Dumnezeu" (Luca 22, 15—18).

În Împărăția veșnică a lui Dumnezeu, trupul transfigurat al lui Iisus se va hrăni din creația Lui spiritualizată și sîngele Lui transfigurat, rod al viței, va susține o comunicare cu creația Lui transfigurată și, împreună cu El, sau prin El, și între cei ce se vor afla împreună cu El.

Prin aceste cuvinte i-a pregătit pe ucenici pentru împărtășirea cu trupul și sîngele Lui, ca să înțeleagă, dacă nu acum, tot mai mult în viitor, ce va însemna împărtășirea cu trupul și cu sîngele lui Hristos în viața viitoare.

Deocamdată îi împărtășește cu trupul și cu sîngele Său sub chipul pîinii și vinului, așa cum le dă creația de acum. Dar transfigurarea creației începe cu pătimirea și moartea trăită spiritual chiar în acele momente, ca trecere spre starea lor de înviere. Pătimirea și moartea au devenit necesare în urma păcatului care a făcut opacă și învîrtoșată îmbrăcămintea materială a spiritului, deci și cosmosul, cu care e legat și trupul opacizat și învîrtoșat, pentru ca, învingîndu-se prin ele aceste stări ale trupului și lumii, spiritul uman umplut de dumnezeire să facă îmbrăcămintea lui materială și cosmosul transparent și neînvîrtoșat. În acest sens ne rugăm la Sf. Liturghie lui Hristos, după ce ne-am împărtășit, ca Paștelui care ne trece în acel plan al trupului înviat, transparent, luminos, transfigurat și neînvîrtoșat: „O! Paștile cele mari și sfinte, Hristoase! O, înțelepciunea și Cuvîntul lui Dumnezeu și Puterea. Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai adevărat în ziua cea neînserată a Împărăției Tale".

După împărtășirea în care Iisus se dădu cu suprema iubire pe Sine însuși, le spuse ucenicilor că în curînd unul din ucenicii Săi, Iuda, Îl va preda celor ce-L vor ucide. Voia să-și dea viața ca jertfă, dar nu putea să nu-i vină cîte o undă de frică și să nu fie cuprins de întristare.

După ce s-a dăruit cu bucurie ucenicilor, spunînd că unul dintre ei Îl va preda încă în această seară spre moarte, a zis: „Dar iată mîna celui ce mă va vinde este cu Mine la masă. Și Fiul Omului merge precum a fost orînduit, dar vai omului acela prin care este vîndut" (Luca 22, 21—22). Iisus, zicînd aceste cuvinte, s-a tulburat cu duhul și a mărturisit și a zis: „Adevărat, adevărat zic vouă că unul dintre voi mă va vinde" (Ioan 13, 21). Ucenicii se uitau nedumeriți unul la altul. Și sculîndu-se de la locul lor cu revoltă, l-au înconjurat, întrebîndu-l unul cîte unul, dacă nu cumva îl bănuiește pe el de aceasta. Iisus a răspuns negativ fiecăruia. A întrebat și Iuda:

„Nu cumva sînt eu, Învățătorule? Iisus i-a răspuns: „Tu ai zis“ (Matei 26, 25). Dar fără să audă ceilalți. Petru l-a rugat atunci pe Ioan, pe care-l iubea Iisus în mod deosebit și se răzima pe *pieptul* Lui, să-L întrebe de cine e vorba. Ioan întrebîndu-L, Iisus i-a răspuns tot în șoaptă că acela va fi cel căruia-i va întinde bucățica de pîine. Și i-a întins bucățica lui Iuda Iscarioteanul, care a luat-o și a îmbucat-o (Ioan 13, 23—26). În Evangheliile Sf. Matei și Marcu se spune că ucenicilor ce L-au întrebat unul cîte unul, dacă nu cumva este el acela, chiar Iisus le-a spus (sau poate tot numai lui Ioan) că cel ce a întins mîna cu El în blid, acela este. De fapt, între cele două fapte nu e o deosebire reală. În orice caz, Iuda, simțindu-se dat pe față, s-a hotărît să facă fără întîrziere fapta lui. Dar și Iisus, simțind în el această hotărîre, i-a spus: „Ceea ce faci, fă mai curînd“ (Ioan 13, 27). Și Iuda a ieșit imediat. Dar ceilalți Apostoli n-au înțeles ce-a voit să spună Iisus prin aceasta: credeau că i-a spus, ca unuia ce avea punga, să cumpere mai curînd cele de nevoie pentru praznic sau pentru săraci (Ioan 13, 28—29).

Iisus le-a spus atunci: „Voi sînteți care ați rămas cu Mine în încercările Mele. Și Eu vă rînduiesc vouă Împărăție, precum Mi-a rînduit Mie Tatăl Meu“ (Luca 22, 28—29). Le spunea că precum Tatăl Îi dă în calitatea Lui de om Împărăția veșnică pentru suportarea încercărilor ce vor veni, așa va întinde El Împărăția Sa și lor pentru participarea la încercările Lui.

Apoi le arată în ce va consta Împărăția. Și făcînd-o aceasta, după ce i-a împărtășit de trupul și sîngele Lui, le arată că împărtășirea de acea Împărăție a Lui a început odată cu împărtășirea de El. Va fi și ea o mîncare și o băutură a bunătăților spirituale, un ospăț comun, în unitatea împărtășirii de aceeași bogăție nesfîrșită a Fiului lui Dumnezeu făcut om.

Oamenii, în lumea aceasta, se chinuiesc unii pe alții, afirmînd păreri opuse între ei ca indivizi, sau ca mici grupuri sectare. Cîți *oameni*, sau aproape cîți oameni, atîtea păreri, ceea ce înseamnă lipsa iubirii între ei, vacarm universal și mărginirea fiecăruia în părerea lui, sau neputința cuprinderii bogăției spirituale *infinite provenite din Dumnezeu Cuvîntul prin* creație și actualizate de toată umanitatea. Împărăția Lui va fi ca o masă universală a comunicării armonioase și a bucuriei tuturor de toți și de toate cele gîndite de *fiecare în unirea cu* El.

Iisus, spunîndu-le că le va dărui Împărăția Sa, adaugă: „ca să mîncați și să beți la masa Mea, în Împărăția Mea" (Luca 22, 30). Dar descrierea Împărăției ca o masă spirituală comună nu exclude șederea Apostolilor pe tronuri alături de Iisus la judecata universală și calitatea lor de judecători împreună cu Iisus a celor douăsprezece seminții ale lui Israil cel spiritual, sau a numărului complet al membrilor umanității. Ca unii care au comunicat lumii cuvintele adevărate ale lui Hristos, ei vor cunoaște mai bine ca toți în ce măsură omenirea a păstrat și rodit aceste cuvinte neschimbate. De aceea, Iisus completează propoziția de mai sus: „și să ședeți pe tronuri, judecînd cele douăsprezece seminții ale lui Israil" (Luca 22, 30).

Apoi referindu-se iarăși la plecarea lui Iuda, Iisus le-a spus: „Acum a fost proslăvit Fiul Omului și Dumnezeu a fost proslăvit întru El" (Ioan 13, 31). El dă ceea ce a început a se îndeplini ca un prezent, sau chiar ca un fapt îndeplinit. Răstignirea Lui pentru mărturisirea Sa ca Fiu al Tatălui aduce o proslăvire a Lui ca om de către Tatăl, dar înseamnă și o proslăvire a Tatălui întru Iisus ca om. De la Tatăl Îi vine puterea de-a suporta ca om moartea pentru El și ca urmare proslăvirea Lui pentru această faptă, dar și proslăvirea Tatălui prin Iisus ca om și în numele umanității pentru această faptă. Nici în pătimire, nici în proslăvire, Iisus nu e despărțit ca om de Tatăl. Nimeni nu a afirmat continua nedespărțire de Dumnezeu ca Iisus. Și aceasta pentru că Dumnezeu era Tatăl Lui, de-o ființă cu El. Ceea ce face Fiul, face prin Tatăl și deci pentru slava Tatălui. Dar o face ca om, și e slăvit și ca om pentru oameni. Dar întrucît ceea ce face Fiul face datorită Tatălui, Tatăl însuși Îl proslăvește prin aceasta pe Fiul. Tot ce face Tatăl pentru Fiul, face Fiul pentru Tatăl. Aceeași faptă e a fiecăruia pentru celălalt. Și în ea e atrasă și omenirea. Iar aceasta are efect și pentru relația firească între om și om. Tot ce fac eu datorită ajutorului celuilalt, face el pentru mine, pentru accentuarea valorii mele, dar fac și eu pentru punerea în evidență a valorii aceluia. Aceasta o repetă Iisus într-un mod mai deslușit: „Iar dacă Dumnezeu a fost proslăvit întru El, și Dumnezeu Îl va proslăvi întru El". Proslăvirea aceasta a Fiului întru Tatăl va avea loc și ea îndată, ca proslăvirea Tatălui întru Fiul: „Și îndată Îl va proslăvi" (Ioan 13, 32).

Această proslăvire a Fiului ca om întru Tatăl, va avea loc odată cu moartea Fiului ca om, care înseamnă și o desă-

vîrșită proslăvire a Tatălui de către Fiul sau în Fiul ca om, ceeea ce înseamnă că prin moartea Sa ca om, Hristos nu încetează cu totul de-a fi și om. Dar înseamnă o ridicare într-un plan unde Apostolii Săi încă nu se pot ridica: „Fiilor, încă puțin timp sînt cu voi (trupește). Voi Mă veți căuta, dar... unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni" (Ioan 13, 33).

Ei au să rămînă încă cu trupul pe pămînt. Dar le lasă o poruncă nouă, prin care toți să cunoască că sînt ucenicii Lui, și prin care să se pregătească a se ridica unde este El, cînd vor trece cu sufletul din viața pămîntească, iar la sfîrșitul lumii, și cu trupul.

„Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum v-am iubit Eu pe voi, așa să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții" (Ioan 13, 34—35). N-a dat oamenilor pînă la Hristos nimeni o astfel de poruncă, pentru că nimeni n-a împlinit-o și deci n-avea siguranța că o poate împlini altcineva. În Vechiul Testament se ceruse prin Moise omului să iubească pe aproapele lui (Matei 5, 43—44; 19, 19); era ușor omului să iubească pe cel de la care se poate aștepta să-l iubească și el. Dar Iisus cerea în general omului să iubească pe altul, fără să aștepte ca să-l iubească și acela. Această poruncă nu o putea împlini cineva fără puterea lui Dumnezeu, care s-a dat oamenilor prin Fiul lui Dumnezeu, ca om. Cei ce vor împlini această poruncă vor fi recunoscuți de toți „că sînt ucenicii lui Hristos". Cei ce nu sînt recunoscuți de alții ca atare, înseamnă că nu împlinesc desăvîrșit această poruncă. Porunca aceasta rezumă tot ce cere Hristos de la oameni, ca să-i distingă ca ucenicii Lui. Cel dintîi care a putut-o împlini a fost Hristos, și prin ea a dovedit că e Fiul lui Dumnezeu făcut om. Numai în măsura în care ne unim cu El, o putem împlini. Deci în măsura în care o împlinim, sau tindem să o îndeplinim, arătăm că credem în El ca în Fiul lui Dumnezeu făcut om și tindem să desăvîrșim unirea noastră cu El.

Auzind Apostolii cuvîntul lui Iisus că peste puțin timp se va duce dintre ei și ei nu pot să meargă unde se duce El, Petru, încrezător în iubirea lui pentru Învățătorul lor, L-a întrebat: „Unde Te duci?" Iisus i-a repetat: „Unde Mă duc Eu, tu nu poți să-Mi urmezi Mie acum, dar mai tîrziu Îmi vei urma" (Ioan 13, 36). Îi spunea prin aceasta și lui Petru ceea ce spusese tuturor Apostolilor, că încă nu-I pot urma, căci credința lor nu era încă ajunsă la puterea de-a muri pentru El,

pînă ce nu-L vor vedea înviat și nu vor primi pe Duhul cel Sfînt al Lui. Trebuia să învie întîi Hristos, atît ca să le deschidă și lor drumul spre o unire cu El în viața viitoare, cît și ca întăriți de cunoașterea Lui neîndoielnică în urma învierii, ca Fiul lui Dumnezeu, să poată să primească moartea pentru El. De aceea cînd Petru, încrezător mai departe în puterea iubirii Lui, L-a asigurat: „Viața mea voi pune pentru Tine" (Ioan 13, 37), Iisus i-a spus că încă în noaptea aceasta, a judecății Lui, se va lepăda nu o dată, ci de trei ori de El (Ioan 13, 38). Petru arăta că știe că Iisus vorbește de moartea Lui și că prin ea nu încetează de tot a fi, ci se „duce" în alt plan.

Apoi Iisus a continuat, după Evanghelia Sf. Ioan, să le dea o învățătură mai adîncă despre unitatea Sa cu Tatăl și despre unirea ce le-o va asigura prin aceasta și celor ce vor crede în El, ca Fiul lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu n-ar avea un Fiu și dacă acest Fiu nu s-ar fi făcut om și nu s-ar fi dăruit ca om Tatălui prin jertfa de Sine, n-ar avea cine să ne unească și pe noi cu Tatăl.

„Căci cerul era cu totul inaccesibil oamenilor și nu a călcat vreodată înainte trupul acel loc curat și prea sfînt al îngerilor. Hristos e primul care ne-a deschis urcușul spre el, făcîndu-se pîrga urcușului trupului la cer și arătîndu-Se pe Sine primul din cei adormiți cu trupul constătător din pămînt dăruit lui Dumnezeu și Tatăl, primul om arătat celor din cer... Căci Cuvîntul cel odinioară fără trup a auzit pentru noi, ca Unul ce va fi și ca om Fiu în potență și unit cu trupul: „Șezi de-a dreapta Mea" (Ps. 109, 2)... S-a așezat deci Fiul ca om pentru noi la dreapta Tatălui, ca pe noi cei ce prin vechea neascultare am ieșit de la fața Lui, să ne arate iarăși în fața Tatălui, ca să fim și noi fii și copii ai Tatălui" (Sf. Ciril din Alexandria, *op. cit.,* col. 1847). Fața Lui de om va fi atît de plină de slavă și de autoritate, că va porunci îngerilor să-I deschidă porțile ce stau între oameni și Dumnezeu, ca să treacă peste ei, spunînd: „Deschideți voi puteri, porțile voastre, să intre Împăratul măririi" (Ps. 23, 7).

După ce le-a vorbit Iisus Apostolilor despre plecarea Sa dintre ei prin moarte, ca să nu-i lase copleșiți de descurajare, le spune să nu se tulbure, ci să aibă nădejde, căci dacă nu s-ar duce El la Tatăl, n-ar avea cine să le gătească și lor loc în casa Tatălui.

Dar ca să ajungă în acea casă a lui Dumnezeu, fiecare trebuie să creadă în Dumnezeu. Dar trebuie să creadă și în

Hristos ca Fiul Lui venit la noi ca om și înălțat ca om lîngă Tatăl, ca să ne înalțe împreună cu Sine, pe măsura credinței și a pregătirii noastre, la Tatăl la care s-a înălțat El și ca om: „Să nu se tulbure inima voastră; credeți în Dumnezeu și credeți și în Mine!“ (Ioan 14, 1). Trebuie să credem în Dumnezeu, *dar și în Hristos ca punte* spre Dumnezeu, în calitate de Fiul lui Dumnezeu făcut om, care ne duce la Dumnezeu. Mereu cere Hristos credința în El. Și nu cere un om credința în El. Prin credința în El, păstrăm o legătură cu El prin harul Sf. Duh. El Îl are pe Duhul iradiind din El prin umanitatea Lui, chiar dacă vizibil se duce dintre noi. Deci să nu se lase doborîți de frică, ci să aibă nădejde și curaj și să fie gata de luptă pentru propovăduirea lui Hristos, spune Sf. Ciril din Alexandria în *Comentariul la Evanghelia Sf. Ioan* (cartea IX; P.G. 74, col. 477).

Casa Tatălui, pe care Hristos promite să le-o dea , să le-o pregătească, nu e casă goală de Tatăl și de Fiul. Și ea are multe încăperi. Și Tatăl și Fiul sînt în toate cu bunătățile lor nesfîrșite. Căci ele sînt transparente între ele și în comunicare unele cu altele. Ele sînt interioarele credincioșilor umplute de prezența Tatălui și a Fiului pe măsura capacității fiecăruia de a-L încăpea pe Fiul lui Dumnezeu făcut om. Toți cei ce simt pe Hristos și pe Tatăl Lui în ei, se simt uniți în același Fiu și prin Fiul cu Tatăl, ca diferite încăperi comunicante în aceeași casă a Tatălui, care Îl are și pe Fiul unit cu El și în care a intrat Fiul și ca om. Încăperea mea, în care e prezent Dumnezeu, e încăperea lui Dumnezeu; încăperile noastre, ocupate de același Dumnezeu, deși multe, sînt unite ca într-o casă a aceluiași Hristos unit cu Tatăl.

Pe măsura virtuții fiecăruia, se va bucura fiecare de o cinste și o slavă deosebită, adică de o locuire deosebită în Dumnezeu, de un locaș deosebit ocupat în El, sau de un loc deosebit în Dumnezeu, cum spune Sf. Ciril din Alexandria (*op. cit.*, col. 181), așa cum fiecare copil ocupă un loc deosebit în inima mamei și se resimte de lumina ei în el, deși toți văd în ei luminînd aceeași mamă și se simt uniți în ea, ca într-o casă unitară.

Deși în încăperi diferite, pe de altă parte toți vom fi ca la o masă. Îl vedem pe Iisus înălțat deasupra tuturor și pe Apostoli pe tronuri de slavă alăturea de El, dar totuși aproape prin slujirea lor iubitoare prin care ne deschid noi și noi orizonturi.

Sf. Ciril de Alexandria vede mulțimea de locașuri legată și de cerul sau de creațiunea mult încăpătoare, care nu mai

are nevoie de nici o extensiune *(op. cit.*, col. 181), în care Tatăl e prezent pentru noi la tot felul de înălțimi spirituale, pe măsurile noastre, făcîndu-ne simțită în ea prezența Lui la diferite adîncimi sau înălțimi și prin aceasta creațiunea însăși la alte înălțimi și adîncimi de înțelesuri, dar fără să ne despartă unii de alții și făcîndu-ne să ne simțim toți în univers ca în casa aceluiași Dumnezeu unic și în Fiul Său, apropiat de noi toți ca unul dintre noi, dar ca centrul nostru uman unic.

Universul nu va dispărea, dar lumina prezenței lui Dumnezeu va permite vederea lui integrală de fiecare printr-o depășire a spațiului și prin lipsa grijii de viitor. Bucuria prezentă de toate ne va ridica peste timp. Energiile dumnezeiești și cele cosmice transfigurate de acelea ne vor susține, ridicînd materia din grosimea ei coruptă sau coruptibilă.

La judecata din urmă, o parte din noi Îl vom simți pe Hristos privindu-ne ca pe cei intimi ai Lui, altă parte Îl vom simți ca pe unul ce ne este absent, sau vom simți chinul nevederii Lui, al înstrăinării de El. Îl vom simți că este, dar că nu-L putem vedea, că nu ne putem deschide Lui și de aceea nici El nu poate privi în noi și veni în noi. De aceea și universul va fi lipsit pentru aceștia de orice lumină. Totul va fi acoperit de întuneric, iar prin întuneric înconjurați de dușmănia demonilor și a celor asemenea nouă.

După ce Hristos, arătîndu-se ca om, ne arată în fața Tatălui, va face pe Tatăl să iubească fețele noastre de oameni. Gătindu-ne astfel loc înaintea Lui, va veni iarăși să ne ajute să urcăm și noi. O va face aceasta comunicîndu-ne pe Duhul Său cel Sfînt. Ne va face și pe noi prin aceasta să ne urcăm în fața Tatălui, să-L iubim pe Tatăl ca El și să fim luminați de Duhul care, purcezînd din Tatăl peste Fiul, Îl face pe Fiul din veci plin de lumina bucuriei de Tatăl și apoi și ca om.

„Și dacă Mă voi duce și vă voi găti loc, iarăși voi veni și vă voi lua la Mine, ca să fiți și voi unde sînt Eu" (Ioan 14, 3).

Pe de o parte Iisus vine să-i ducă pe oameni la Tatăl, pe de altă parte El este acolo. El vine prin Duhul, dar nu mai coboară cum a coborît la întrupare, luînd trupul muritor. El vine altfel. Vine la noi fără să coboare din slava Lui. Vine prin Duhul care iradiază din Fiul slăvit ca om, fără să se întrupeze, cum s-a întrupat Fiul. Prin Duhul Sfînt, Fiul este și cu noi și sus, în slavă. Nu ne-ar putea ridica în slava Sa, dacă nu ar fi în ea. E așa cum vine tatăl la copii, ca să-i urce la înțelegerea lui, fără să părăsească starea de tată. Dar

precum copilul simte pe tatăl, și înălțat și apropiat de el ca tată, așa simțim pe Hristos și venit la noi și înălțat în slavă.

Iisus, referindu-se la tot ce le-a spus pînă acum Apostolilor despre Sine ca Fiul Tatălui de la care a coborît, le spune: „Și unde Mă duc Eu, voi știți, și știți și calea". Dar Apostolii încă nu erau deplin lămuriți și întreabă prin Toma: „Doamne, nu știm unde Te duci și cum putem ști calea?" (Ioan 14, 5). Dacă ar fi stat neclintiți în credința că El e Fiul Tatălui, ar fi știut unde se duce. Unde se poate duce un Fiu, care a coborît de la Tatăl, decît la El? Numai la Cel ce-L iubește poate să se ducă Cel trimis de El în lume, după ce a împlinit misiunea de-a lua fața omenească, pentru a face iar iubiți pe oameni de către Tatăl. O persoană care a fost trimisă ca să împlinească dorința unei persoane iubite și iubitoare, nu se poate duce, după ce a îndeplinit acea dorință, decît iarăși la ea, arătîndu-i că și-a împlinit misiunea: „Iată, am împlinit porunca pe care M-ai trimis să o împlinesc".

Nu se scufundă o persoană într-o altă persoană, pentru că nu mai iese din ea. Ieșirea și întoarcerea unei persoane la alta sînt acte de iubire, arătîndu-se și în aceasta chipuri ale Sfintei Treimi.

Iar calea spre o persoană nu poate fi decît tot o persoană care o iubește pe aceea și care e la o înălțime spre care o atrage și pe ea.

Cu atît mai mult calea spre Persoana celei mai mari iubiri nu poate fi decît o altă Persoană a celei mai mari iubiri față de aceea, o Persoană care ni s-a făcut accesibilă, care a coborît la noi intrînd în comuniune cu noi. Numai ea poate aprinde în noi focul iubirii ei corespunzătoare față de Persoana care are cea mai mare iubire față de ea. Numai Fiul făcut om accesibil nouă ne poate face să simțim iubirea față de Persoana Tatălui, ca să ne-o însușim și noi. De la Fiul Tatălui făcut om ne putem hrăni și noi treptat de iubirea Lui față de Tatăl în modul omenesc accesibil nouă, cum o trăiește El odată făcut om.

Nu este altă cale spre Dumnezeu, spre simțirea iubirii Lui, spre iubirea noastră corespunzătoare față de El, decît Cel ce, fiind Fiul Lui, de o ființă cu El, a coborît la noi, făcîndu-se și om, ca să urce întîi umanitatea Sa acolo, apoi prin ea și pe noi.

Dar Iisus nu se numește pe Sine numai calea unică ce ne duce la Tatăl și la bunătățile nesfîrșite și fără de început ale Tatălui, ci și Adevărul și Viața. Numai Cel născut din ființa

Tatălui vieții fără început și fără sfîrșit, a vieții nelipsite de însușirile ei cele mai înalte: conștiința și libertatea, este și El Viața prin excelență, Viața prin Sine și deci și Adevărul, dacă Adevărul e una cu existența deplină, contrar minciunii care dă ca existent ceea ce nu e existent. Existența desăvîrșită nu poate fi decît personală, dacă relația cu o persoană mă face să trăiesc bucuria de-a exista și puterea de-a exista. Cînd trăiesc cu adevărat existența, o trăiesc în comuniune conștientă și iubitoare ca persoană cu altă persoană. Și cu cît trăiesc această comuniune cu mai multe persoane, cu atît trăiesc mai mult din adevărul existenței.

Trăirea comuniunii desăvîrșite o are însă Persoana Fiului cu Persoana Tatălui, care e izvorul vieții nesfîrșite pentru Persoana Fiului, dîndu-I toată ființa Lui, afară de care nu există ființă și viață prin sine. Sf. Ciril din Alexandria spune: „Cel ce primește pe Fiul ca Fiu, mărturisește fără îndoială și pe Cel din Care este și cunoaște și primește ca Dumnezeu și pe Tatăl din care este... Deci toate cele atotbune și excepționale ni s-au arătat din El și prin El" *(op. cit.,* col. 189).

Două lucruri le spune aici Sf. Ciril: a) Dacă Îl primim pe Fiul ca Fiul lui Dumnezeu, Îl primim și pe Tatăl Lui ca Dumnezeu . Dacă Îl socotim ca simplu om, nu-L cunoaștem prin El pe Dumnezeu ca Tată, sau pe Tatăl Lui ca Dumnezeu. În acest caz Iisus susține o minciună. Nu este adevărul. Și nu cunoaștem peste tot adevărul. Un Dumnezeu care nu e și Tată ne rămîne necunoscut. Și în orice caz, nu e un Dumnezeu iubitor. Iar un Dumnezeu neiubitor, nu e Dumnezeu. Ce ne dă el? O viață supusă morții, o viață fără sens, care mai degrabă ne e dată de o natură, lipsită de sens și supusă unor legi oarbe cu origine inexplicabilă.

b) Dacă Hristos este Fiul lui Dumnezeu, în El ni s-au arătat și prin El ni se dau toate bunătățile și scăparea de toate cele rele: de vremelnicia stăpînită de griji inutile, de boli, de moarte.

Astfel Hristos este și Adevărul și Viața.

E Adevărul făcut nouă cunoscut și Viața pusă nouă la dispoziție, întrucît s-a făcut și om, dăruind adevărul sensului și viața fericită și fără de moarte și oamenilor, ca făpturile cele mai înalte, ca făpturile create ca partenere ale comuniunii cu El, pentru care a creat și cosmosul cu un sens. Ni s-a făcut prin aceasta și calea. El este singura cale pentru că este și Dumnezeu și om. El nu e una din căi, care, fiind parțială și nefiind și Dumnezeu, ne poate rătăci. De aceea, El este și

Adevărul integral, nu o parte de adevăr, care, reținîndu-ne la el, ne ține departe de adevăr, cum nu o poate face Hristos. El este Viața întreagă, nu o parte de viață, care ca atare înseamnă viața mărginită de non-viață, supusă morții.

Dar făcîndu-se și om, a făcut să participe la Adevărul care este El și la Viața Sa integrală și existența umană, cu toată mărginirea ei prin sine. Nici această formă de existență nu mai este deci o minciună. Are și ea în El o fermitate veșnică și deschidere spre existența totală. Numai prin libertatea rău folosită a unora din făpturi, numai printr-o participare nedeplină la El, pot introduce în existența lor minciuna, pot uni existența cu minciuna, pot lăsa existența neîmplinită, redusă și strîmbată, pot face din existență un chin, pot da, ca adevăr, ceea ce nu-i adevăr, ca existență deplină, ceea ce nu-i existență deplină, pot da ca existență generoasă existența egoistă, redusă, despărțită de existența întreagă a creației în Dumnezeu.

Toate acestea, și pe lîngă ele toate cele bune, spune Hristos că le avem în El, în forma de cale și de țintă, prin răspunsul dat lui Toma:

„Eu sînt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decît prin Mine" (Ioan 14, 6).

Putea spune un om acestea despre sine? Iisus le spunea mai ales acum, în preajma morții Sale, ca Apostolii să nu-și piardă credința în El ca Dumnezeu cînd Îl vor vedea răstignit. El va primi moartea nu din neputință, ci de bună voie, pentru a o birui și pentru a-și arăta dragostea pînă la jertfa pentru oameni.

Dar, precum am spus înainte, cine cunoaște pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu Îl cunoaște și pe Tatăl Lui ca Dumnezeu, sau pe Dumnezeu ca Tată al Lui. Nu poate fi cunoscut altfel Dumnezeu ca Tată decît prin Fiul; și cunoaște sigur pe Dumnezeu Cel ce cunoaște pe Hristos ca Dumnezeu și în același timp ca Fiul Lui. Și Iisus, știind pe de o parte credința care s-a întărit în Apostoli prin vederea minunilor Lui și prin simțirea intimității Lui, de o putere copleșitoare, dar văzînd și îndoiala ce se năștea în ei cînd le vorbea de mortea Lui, le spune pe de o parte că, cunoscîndu-L pe El, L-au cunoscut și pe Tatăl, dar pe de alta că nu-L cunosc în mod sigur pe Tatăl, îndoindu-se încă de dumnezeirea Sa:

„Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut; dar de acum Îl cunoașteți pe El și L-ați văzut" (Ioan 14, 7).

Faptul că Iisus avea dreptate socotind că ei mai au și îndoieli în privința dumnezeirii Lui, și deci a unității Lui cu Tatăl, îl confirmă Filip, care Îi zice, după ce le-a spus Iisus că L-au văzut pe Tatăl: „Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl și ne este deajuns“ (Ioan 14, 8). Pe de o parte Apostolii nu-L cred una cu Tatăl, dar pe de alta își dau seama că e superior lor și oricărui om. Ținînd seama de primul fapt, le spune că nici un om n-a văzut pe Tatăl. Dar îndoiala lor nu era o îndoială totală, ci ceva care se oprea la mijloc: Învățătorul nostru este mai mult decît orice om, dar nu înțelegem cum poate fi una cu Dumnezeu, ca Tată al Lui.

Aceasta dădea prilej lui Iisus să le spună și Apostolilor că Tatăl este în El, că El este una cu Tatăl, cum spusese și adversarilor Lui mai înainte (Ioan 10, 30). Dar și să se mire că nu L-au văzut pe Tatăl în El. Aceasta înseamnă că nu L-au cunoscut pe El cu adevărat. Dar „Iisus i-a zis: De atîta vreme sînt cu voi și nu M-ai cunoscut, Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl. Cum zici tu: Arată-ne pe Tatăl?“ (Ioan 14, 9). Nu putea face minunile, nu se putea arăta atît de preocupat de Tatăl, fără strînsa unitate cu Tatăl. Nu putea arăta atîta putere și înțelepciune mai presus de a oamenilor, dar unită cu oboseala și neputința omenească, dacă ar fi fost de la Sine.

Sf. Ciril din Alexandria vede unitatea de ființă a lui Hristos ca Dumnezeu cu Tatăl în însușirile dumnezeiești manifestate de El: „Să trecem deci la privirea adevărată și cea mai exactă a Tatălui, adică în Fiul. Căci Îl vom vedea pe El ca chip al Tatălui care L-a născut, îndreptîndu-ne ochiul cugetării la însușirile Lui superioare. Dumnezeu și Tatăl e bun după fire, așa Îl vom afla fiind și pe Fiul. Căci cum nu e bun Cel ce a răbdat pentru noi atîta umilire și a venit în lume ca să mîntuiască pe păcătoși și și-a pus sufletul Lui pentru noi? De asemenea, puternic e Tatăl, așa este și Fiul. Căci ce e mai puternic decît a porunci și stihiilor și a certa marea și pe demoni, prefăcînd firile lucrurilor în ceea ce voia, poruncind leprosului să se curețe, orbilor să vadă, cu puterea dumnezeiască? E viață Tatăl; e viață și Fiul, dînd viață celor ce au suferit coruperea și nimicind puterea morții, pentru că a înviat din morți. Cu dreptate zice deci lui Filip: „Cel ce m-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl“ (*op. cit.*, col. 210—212). In. 14,9

Apostolii ar fi putut cunoaște și deci crede datorită acestei cunoașteri prin experiența spirituală a lui Iisus, ceea ce le-a spus cărturarilor și fariseilor, care însă nu puteau veri-

fica ceea ce le-a spus, prin cunoaștere: „Nu crezi tu că Eu sînt întru Tatăl și Tatăl întru Mine"? (Ioan 14, 10).

Apostolii puteau cunoaște din cuvintele Lui, spuse lor din altă intimitate și cu alte cuvinte iubitoare și transformatoare de inimi, că aceste cuvinte nu le-ar fi putut vorbi Iisus, dacă n-ar fi fost rostite din conștiința răspunderii față de Tatăl și ca pline de datoria de-a comunica iubirea Tatălui Său față de oameni, că aceste cuvinte nu sînt de la El singur, ci în ele își împlinește Tatăl lucrarea Lui. Chiar omul simplu cînd vorbește cu toată seriozitatea altuia, nu vorbește numai de la el, ci și dintr-o răspundere față de Dumnezeu. Cu atît mai mult trebuia să se simtă în Iisus, că nu vorbea numai de la El. În vorbirea Lui se putea simți o maximă unitate cu Tatăl, ca vorbirea Celui trimis în mod special și unic de Tatăl. Cuvintele oricărui om cît de cît simțit și îngrijorat se simt că nu sînt numai ale lui, ci și ale altuia. Cu atît mai mult se puteau simți cuvintele lui Iisus că nu sînt numai ale lui.

„Nu crezi tu că Eu sînt întru Tatăl și Tatăl este întru Mine? Cuvintele pe care vi le spun, nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl care rămîne în Mine face (în ele sau în Mine, n.n.) lucrurile Lui" (Ioan 14, 10).

Dar Iisus spune mai departe că precum Tatăl își face lucrurile Lui în cuvintele Sale, așa va face și în Apostolii și urmașii lor lucrurile Lui, dar numai dacă vor crede în El ca Fiul și prin aceasta se vor uni cu El, ca Fiul. Dacă Tatăl ar face aceste lucruri în ei fără unirea lor cu Fiul, Fiul n-ar fi mai mare ca ei; ei ar fi ca și Fiul. Făcînd Tatăl lucrurile Sale în Fiul, le face și în cei ce se unesc cu Fiul. Ba va face și unele lucruri mai mari decît le-a făcut în Fiul singur. Căci va vorbi mai multor oameni și va atrage prin cuvintele Lui mai mulți oameni la credința în Fiul, decît a atras prin Fiul singur. Aceasta o va face Tatăl prin Fiul, pentru că Fiul se duce la Tatăl și în această stare slăvită a Sa, Tatăl va vorbi mai cu putere celor ce se unesc cu El, prin ceea ce și Tatăl va fi mai slăvit.

Iisus cel slăvit prin maxima apropiere sau pătrundere ca om de Tatăl, nemaifiind îngustat spațial de trupul Său, va vorbi însă și El oriunde în același timp prin ucenicii Săi și cu efect mai extins și aceștia vor cuceri cu mult mai mulți oameni din lucrarea Tatălui în ei prin Fiul Său slăvit ca om.

Dar precum cît timp a fost pe pămînt, Iisus a putut spune de lucrurile făcute prin El, că sînt și ale Tatălui și ale Lui,

așa poate spune și după plecarea Lui la Tatăl, că sînt ale amîndurora.

Pe lîngă aceea, prin Fiul plecat la Tatăl prin înviere se vor face unele lucruri mai mari, pentru că de-abia după aceea vor fi oameni îndumnezeiți, vor deveni sfinți, vor propovădui cu putere prin Duhul Sfînt, vor da ca dovadă despre dumnezeirea lui Hristos, Învierea Lui.

„Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce crede în Mine, va face și el lucrurile pe care le fac Eu și mai mari decît acestea va face, pentru că Eu Mă duc la Tatăl. Și orice veți cere de la Tatăl în numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl prin Fiul. De veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face" (Ioan 14, 12—13). Declarația lui Hristos că va face lucruri mai mari, cînd va fi ridicat în slavă, prin urmașii Lui, Sf. Ciril o vede explicată de Hristos astfel: „Pînă ce am petrecut cu voi pe pămînt, am viețuit ca om și nu v-am arătat puterea nereținută a dumnezeirii Mele. Am spus și am făcut cum se cuvenea smereniei și în formă de rob. Dar după ce acelea s-au săvîrșit, am împlinit taina iconomiei în trup. Atunci încă nu biruisem moartea. Dar cînd voi învia, vă promit că vă voi dărui să puteți împlini lucruri mai mari decît minunile săvîrșite prin Mine... Căci voi merge la Tatăl și voi ședea sau voi împărăți împreună cu El ca Dumnezeu din Dumnezeu, săvîrșindu-le cu puterea și stăpînirea descoperită a firii Mele dumnezeiești, dînd cele bune credincioșilor Mei... S-a terminat timpul în care trebuia să Mă arăt în forma smerită. Acum promit că voi lucra în mod necuprins ca Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu; nemailuînd Tatălui slava cuvenită Lui, ci făcînd să se slăvească El în Fiul. Căci slăvindu-Se Cel Născut, se va slăvi în El desigur și Cel ce L-a născut" (*op. cit.*, col. 218).

Fiul va avea putere să facă pentru cei ce vor crede în El sau prin ei tot ce vor cere; nu va vindeca numai pe cei ce se vor apropia de prezența Lui cu trupul în lume. Și le va face nu numai spre slava Lui și a celor ce vor cere, ci și a Tatălui. Căci ceea ce va face El, va face și Tatăl prin El. Interioritatea reciprocă dintre Persoanele Sfintei Treimi se va extinde și în persoanele umane, fără să le lase nici pe acestea pasive.

„Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face" (Ioan 14, 14).

Că persoanele umane nu vor rămînea nici ele pasive, lucrînd Fiul prin ele, o spune Iisus cerîndu-le în continuare ca nu numai să-L roage pentru ceea ce vor, ci și să-L iubească,

iar iubirea le cere să I-o arate prin păzirea poruncilor Lui cu fapta:

„De Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele“ (Ioan 14, 15). Le cere celor ce cred în El să-L iubească cu fapta, să le fie credinţa un izvor al iubirii, sau însoţită de iubire, ca un răspuns la iubirea Lui, care s-a arătat în faptul că s-a făcut om şi s-a jertfit pentru ei. Din iubirea pentru noi s-a întrupat şi s-a jertfit Fiul lui Dumnezeu, ca să ne cîştige şi iubirea noastră, ca să întemeieze între noi şi El o relaţie de iubire. Iar o iubire care nu împlineşte ceea ce-i cere Cel iubit, ce iubire mai este?

Dar ce poruncă ne cere să împlinim Iisus, iubindu-L? „Poruncă nouă vă dau vouă: să vă iubiţi unul pe altul, precum v-am iubit Eu pe voi“ (Ioan 13, 34). Iubindu-l noi pe semenul nostru, se simte El însuşi iubit, cum va spune la Judecata din urmă: „Întrucît aţi făcut ceva unuia din aceşti fraţi prea mici ai Mei, Mie Mi-aţi făcut“ (Matei 25, 40).

Fiul lui Dumnezeu cel făcut om nu rămîne în afara relaţiei noastre de iubire cu ceilalţi şi relaţia mea de iubire cu El nu lasă în afara ei pe semenii mei. El ne adună în El prin iubire, întrucît ne adunăm între noi înşine şi viceversa.

Dar nici Tatăl nu rămîne în afara relaţiei mele de iubire cu Fiul Lui, activată în păzirea cuvîntului sau poruncii Acestuia de-a iubi pe semenii noştri. Realizînd o interioritate reciprocă între noi prin iubire realizăm o interioritate reciprocă prin iubire şi cu Fiul făcut om; dar şi cu Tatăl, cu care Fiul este într-o astfel de interioritate reciprocă. Dacă iubind pe semenii Mei Îl iubesc pe Fiul lui Dumnezeu cel întrupat nu numai pentru mine, ci şi pentru ei, Tatăl care iubeşte pe Fiul, va răspunde şi El cu iubirea Lui iubirii mele faţă de Fiul Său, arătată în iubirea semenilor mei.

„Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este care Mă iubeşte; iar cel ce Mă iubeşte pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta Lui“ (Ioan 14, 21).

Dar de iubirea noastră faţă de Iisus şi de a lui Iisus faţă de noi, cînd iubim pe semenii noştri, nu ştim numai printr-o concluzie teoretică, ci şi printr-o arătare a Lui, mai precis dintr-o experienţă a prezenţei Lui iubitoare. Cînd iubim pe semenii noştri cu conştiinţa că împlinim porunca lui Iisus Hristos, simţim pe Hristos în semenii noştri, răspunzîndu-ne cu iubirea Lui. Aceasta o spune Iisus la sfîrşitul cuvîntului de mai sus. Iar cînd Apostolul Iuda — nu Iscarioteanul — întreabă pe Iisus ce înseamnă că se va arăta celor ce păzesc porunca Lui, iubindu-L prin iubirea semenilor, Acesta îi răs-

punde că nu numai El se va arăta din iubire acelora, ci și Tatăl. Căci și Tatăl iubește pe cei ce iubesc pe Fiul Lui făcut om, iubind pe semenii lor. Și această arătare din iubire a ambilor, constă în a veni împreună, într-un mod special, în cel ce iubește pe semeni, iubind pe Hristos. „Iisus i-a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvîntul Meu, și Tatăl Meu Îl va iubi și vom veni la el și ne vom face locaș la El" (Ioan 14, 23). Va veni și Tatăl în acela într-o formă în care-și face simțită iubirea Lui, pentru că acela păzește cuvîntul sau porunca Fiului de-a iubi pe alții, ca un cuvînt sau ca o poruncă pe care Fiul Îl are de la Tatăl: „Dar cuvîntul pe care îl auziți (de la Mine, n.n.), nu este al Meu, ci al Tatălui care M-a trimis" (Ioan 14, 24). Deci e și o poruncă a Tatălui a iubi noi pe aproapele nostru. Și împlinind această poruncă, Îl iubim și pe Tatăl, dacă este adevărat că cel ce păzește porunca cuiva, dovedește că-L iubește (Ioan 14, 21).

Deci Fiul vine împreună cu Tatăl în cel ce împlinește cuvîntul auzit de la Fiul, pentru că este cuvîntul amîndurora. Cuvîntul ce ni-l spune Fiul, este și al Tatălui, iubirea cu care ne răspunde Fiul pentru împlinirea acestui cuvînt este și a Tatălui. Ei ne cer împreună să-i iubim, iubind pe semenii noștri, și ne răspund împreună cu iubirea Lor.

Unindu-ne între noi prin iubire, fără să ne contopim, ne unim și cu Fiul și cu Tatăl pe care Îi iubim prin aceasta și care ne iubesc datorită acestui fapt, fără să ne contopim cu Ei și fără ca Ei să se contopească între Ei.

Iubirea, și prin aceasta iubirea neconfundată între Tatăl și Fiul, dă putere iubirii și unității neconfundate între noi oamenii, care e totodată iubirea noastră față de Tatăl și Fiul și unirea cu Ei, fără să ne confundăm cu Ei.

În ziua cînd această iubire între noi și între noi și Tatăl și Fiul se va realiza integral, vom cunoaște ceea ce spune Iisus: „În ziua aceea veți cunoaște că Eu sînt întru Tatăl Meu și voi în Mine și Eu în voi" (Ioan 14, 20). Teoretic o știm deocamdată din cuvîntul lui Iisus. Dar atunci vom cunoaște prin experiență, prin simțire. Căci atunci vom fi înaintat la această simțire, sau la un grad al simțirii depline a prezenței lui Hristos în noi și a noastră în El. Dar prin aceasta și la o simțire a prezenței Tatălui în Fiul și a Fiului în Tatăl. Căci Fiul își face simțită prezența Sa în noi, sau ne înalță la simțirea ei, întrucît ne face simțită prezența Lui în Tatăl și a Tatălui în El, pentru că numai din această prezență iubitoare a Tatălui în Fiul și a Fiului în Tatăl, decurge prezența iubitoare a Fiu-

lui în noi, deoarece Fiul împlinește iubirea Tatălui venind în noi și Tatăl din iubirea față de Fiul făcut om, vine în noi. Fiul iubește pe Tatăl fiind în noi, ca unul dintre noi și Tatăl vine în noi, iubind pe Fiul care este în noi. Ei se iubesc unul pe altul în noi, fiind de la întruparea și mai ales de la învierea Fiului ca om, în noi. Sau pentru că Tatăl iubește pe Fiul ca om și Fiul iubește pe Tatăl ca om, iubirea între Ei e o iubire în noi, devenită și iubire între noi, sau prezența Fiului în Tatăl și a Tatălui în Fiul e unită prezența Lor în noi și a noastră în Ei prin iubire.

Numai venind împreună în noi, adică în stare de iubire, sau fiind ei Doi unul în altul, iubirea între Ei rezultată din unitatea ființei Lor, ne face și pe noi să ne iubim unul pe altul și prin aceasta să fim unul în altul, ca să fie și Ei, cei ce sînt din veci unul în altul, împreună cu noi. Ni se fac interiori nouă prin har, dar și prin libertatea noastră, întrucît Ei își sînt interiori unul altuia prin ființă.

Ei ne fac pe fiecare, dar ca pe cei ce ne iubim, și locaș comun al Lor. Ne fac să se simtă bine în noi, ca într-un locaș comun al Lor, ca într-o casă a Lor. Căci în locașul sau în casa ta te simți bine, te simți ca acasă. Înainte a spus că Tatăl ni se va face nouă casă cu multe locașuri. Acum spune că *noi ne vom face locaș comun Tatălui și Fiului*. E o nouă afirmare a interiorității reciproce.

Dar Iisus cerîndu-ne să ne iubim unii pe alții și asigurîndu-ne că de vom împlini această poruncă a Lui, va veni în noi împreună cu Tatăl, și va face în noi tot binele ce-l vom face și noi, ne asigură că, de vrem să împlinim porunca Lui de-a ne iubi unul pe altul, nu vom rămînea numai cu puterile noastre, ci va ruga pe Tatăl și Acela ne va da un alt Mîngîietor care să fie cu noi, după ce El nu va mai fi cu noi în mod văzut: „Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mîngîietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac: Duhul Adevărului, pe care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi însă Îl cunoașteți, că rămîne în voi și va fi în voi“ (Ioan 14, 16—17).

Dar Iisus nu ne va lăsa lipsiți nici de Sine. Deși după puțin timp lumea nu-L va mai vedea cu trupul, ucenicii Îl vor vedea, pentru că e viu și se va face simțit prin viața nouă ce le-o va da lor. Și atunci Îl vor cunoaște nu numai pe El, ci și pe Tatăl. Căci vor simți că El este în Tatăl și Tatăl în El.

Deci după ce Iisus Hristos nu se va mai vedea în trup în lume, dar ucenicii Îl vor vedea, vederea sau simțirea aceasta

a Lui o vor avea prin Mîngîietorul, sau prin Duhul Adevărului, care nici El nu va fi văzut de lume, dar ucenicii Îl vor avea, pentru că se sălășluiește în ei și va fi în ei. Această prezență a Duhului în ei, îi va face să-L simtă pe Hristos ca viu și să se simtă pe ei înșiși vii. Numai prin Cel viu cu adevărat vor fi ei vii și numai cei vii simt viața Lui.

Iisus e viu și face și pe cei ce cred în El vii, pentru că e în relație cu Duhul ca cu o altă Persoană dumnezeiască. El nu devine viu numai cînd vine în noi. El e viu din veci, pentru că e din veci în relație nu numai cu Tatăl ca Persoană, ci și cu Duhul ca Persoană. Viața stă sau se arată în iubirea desăvîrșită și în bucuria de ea. Și iubirea desăvîrșită și bucuria de ea, deci și viața se arată în relația între Persoane. Tatăl se bucură desăvîrșit de Fiul, pentru că are și pe Duhul, bucurîndu-Se împreună cu El de Fiul, din împreuna Lui iubire a Fiului cu Tatăl. Și Fiul se bucură desăvîrșit de iubirea Tatălui, pentru că Îl vede iubindu-L și bucurîndu-Se de El împreună cu Duhul. Aceasta înseamnă viața desăvîrșită a Duhului. Și toată viața vine de la Tatăl. Iar Fiul vrea să dea toată bucuria Sa de iubirea Tatălui și oamenilor care vor să o primească, făcîndu-le și lor parte de Duhul ce-i vine ca expresie a bucuriei desăvîrșite a Tatălui de El, de la Tatăl. „Voiesc ca Tatăl să vă dea și vouă pe Duhul, pe care Il purcede peste Mine".

Dar pentru oamenii legați prin credință de Fiul, pe care nu-L văd în trup, Duhul e un alt Mîngîietor pentru nevederea prin ochii trupești a Fiului. Ei simt prin Duhul o prezență mai intensă a Fiului, chiar dacă nu-L văd cu ochii trupești. În persoana iubitoare se simte persoana iubită de ea. Și însuși numele de „alt Mîngîietor" Îl indică pe Duhul ca o Persoană asemenea Fiului, plină de Fiul. Numai o Persoană poate mîngîia persoanele umane. Dar Duhul trebuie să aibă ceva în El care face pe oameni să-I simtă prezența Fiului, chiar dacă nu-L văd trupește. El va face pe oameni, cînd va fi trimis, să „vadă" din nou pe Fiul, după zece zile de la viitoarea Lui înălțare, sau după cincizeci de la moartea Lui cu trupul pe cruce. „Nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi. Încă puțin timp și lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veți vedea" (prin Duhul) (Ioan 14, 19).

Ceea ce are Duhul în Sine, care le poate da simțirea că „văd" pe Fiul, este faptul că e Duhul Adevărului. Iisus ne-a adus în cuvintele Sale adevărul despre Sine, ca Fiu al Tatălui făcut om. Duhul va întări în cei care au auzit cuvintele Fiului convingerea în adevărul pe care ele l-au exprimat,

sau simțirea că Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat este în Duhul venit în ei în chip nevăzut. Prin aceasta îi va mîngîia. Îl vor simți prin Duhul pe Fiul Cel întrupat și înviat aproape de ei, ba chiar în ei. Duhul are calitatea de-a ține mereu trează în sufletul oamenilor care au auzit cuvintele Lui, amintirea lor și a Lui Hristos, încălzită de iubirea față de El. Ba va face cuvintele auzite de la Fiul sau de la ucenicii Lui și mai lămurite, din faptul că vor simți că Fiul Tatălui care a fost cu ei sau cu Apostolii, continuă să existe în planul netrecător, în planul veșniciei, dar în comunicarea vie cu ei. Și explicînd aceste cuvinte, le și îmbogățește, fără să abată cuvintele noi, de la cuvintele auzite de la Apostoli. Aceasta o spune Iisus în cuvintele următoare:

„Acestea vi le-am spus, fiind cu voi. Dar Mîngîietorul, Duhul Sfînt pe care Îl va trimite Tatăl în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu“ (Ioan 14, 26).

Apoi Iisus le spune noi cuvinte prin care vrea să-i întărească pe Apostoli, ca să nu se tulbure de ceea ce I se va întîmpla în curînd. Le cere să-și păstreze pacea în suflet, o pace pe care o are și El, chiar dacă El însuși va suferi moartea ce-L așteaptă. Să primească în ei pacea pe care o are El. Căci le dă o pace pe care nu o pot da oamenii din lume care știu că vor muri. El le dă pacea siguranței că prin ceea ce I se va întîmpla, se duce la Tatăl și va veni iar la ei, că nu va muri de tot, ci va trece la viața nemuritoare a învierii, din care va veni la ei într-o altă comunicare. Să aibă și ei pace din această siguranță: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se (Ioan 14, 28) Ați auzit că v-am spus: Mă duc și voi veni la voi“ (Ioan 14, 28). Le cere nu numai să nu se tulbure inima lor, ci dacă Îl iubesc, chiar să se bucure că se duce la Tatăl și ca om, ceea ce le va deschide și lor calea spre Tatăl. Se duce la Tatăl care e mai mare decît El ca om și de aceea va primi de la El ca om o viață superioară, viața desăvîrșită, pe care le-o va da și lor: „De M-ați iubi, v-ați bucura că Mă duc la Tatăl, pentru că Tatăl Meu este mai mare decît Mine“ (Ioan 14, 28). Și Iisus le spune acestea Apostolilor nu numai ca să-i mîngîie, ci și ca, văzîndu-le ei în viitor împlinindu-se, să creadă și în cele spuse de El despre plecarea la Tatăl și despre un alt mod de venire a Lui de la Tatăl.

„Și acum v-am spus acestea înainte de-a se întîmpla, ca să credeți cînd se vor întîmpla“ (Ioan 14, 29). Și precizînd că

sfîrșitul vieții Sale pămîntești este iminent, Iisus adaugă că nu mai poate vorbi multe cu ei, căci vine „stăpînitorul lumii acesteia", nu al lumii așa cum a fost creată de Dumnezeu, ci al lumii care, prin răul ce și l-a însușit, servește vrăjmașului lui Dumnezeu. Dar acela nu află nimic în El ca să-I aducă moartea definitivă. Dar El primește moartea, ca să arate că nu e învins de răul din lume, ci ca lumea să cunoască prin primirea morții de către El că El stă de partea Tatălui și că-L iubește pe Tatăl și prin aceasta să poată fi eliberată de rău. El va primi moartea de bunăvoie, propovăduind pe Dumnezeu Cel adevărat ca Tată al Lui, și prin aceasta va da morții Sale caracterul de jertfă adusă Tatălui pentru oameni, îi va da caracterul de supremă faptă a iubirii față de Tatăl și față de oameni. Căci altfel tot ar muri, după un oarecare timp, dar nu din iubire, ci din necesitatea unei legi impusă firii omenești prin slăbirea legăturii cu Dumnezeu, prin păcat.

Stăpînitorul lumii acesteia „vine", în sensul că atîtă pe slujitorii săi să nu mai amîne fapta răstignirii lui Hristos: cele bune, ca și cele rele, au ca ultimă origine și susținătoare ale lor, persoanele: binele, Treimea Persoanelor divine, răul, pe diavol, care s-a făcut, cu voia oamenilor, stăpînitorul lumii.

„Nu voi mai vorbi multe cu voi căci vine stăpînitorul lumii acesteia și el nu are nimic în Mine. Dar ca să cunoască lumea că Eu iubesc pe Tatăl, precum Tatăl mi-a poruncit, așa fac" (Ioan 14, 30—31).

În cuvintele pe care li le mai spune, Iisus vorbește și mai mult despre dragostea Lui pentru Apostoli și penru cei ce le vor urma în credința lor în El și în propovăduirea Lui. Iubirea aceasta realizează o sălășluire reciprocă între ei și El. Iar aceasta va promova în ei viața. Aceasta le va aduce pe de o parte bucurie, pe de alta prigoniri și suferințe. Însă bucuria unirii cu El le va da și puterea să suporte prigonirile ce le vor veni.

Capitolele 15 și 16 din Evanghelia Sf. Ioan sînt capitole ale iubirii lui Hristos față de oameni. Dar în iubirea lui Hristos este și iubirea Tatălui. Orice persoană este în mod normal un focar al iubirii. Dar calitatea aceasta a ei nu începe de la ea. Nici chiar Fiul lui Dumnezeu nu este ultimul focar al iubirii, ca Persoană singulară, ci are această calitate de la Tatăl ca Fiu al Lui. Tatăl e ultimul izvor fără început al iubirii. Dar această calitate n-o are nici El fiind singur, ci pentru că este Tată al unui Fiu din veci. Fiul e vița din care provin și în care sînt mlădițele. Între toate e unitatea iubirii, care

dă vinul bucuriei. Dar vița nu-i fără lucrătorul ei. Însă nici lucrătorul nu este fără viță:

„Eu sînt vița cea adevărată și Tatăl Meu este lucrătorul. Orice mlădiță care nu aduce roadă întru Mine, El o taie. Și orice mlădiță care aduce roadă, El o curățește, ca mai multă roadă să aducă. Acum voi sînteți curați pentru cuvîntul pe care vi l-am spus" (Ioan 15, 1—3). Numai aflîndu-se în viță, mlădițele aduc roadă. Dar e cîte una care nu aduce roadă. Iar aceasta nu e din pricina viței, ci pentru slăbirea legăturii ei cu vița. Aceasta o veștejește, îi aduce moartea. Nu mai are ce face cu ea nici lucrătorul, sau nici Tatăl, ca ultimul izvor al viței.

Dar mlădița care aduce roadă, însă nu prea multă, e așa din pricina unor piedici care stau în calea sevei ce-i vine din viță. Dar tot Tatăl, care e ultimul izvor care face să curgă viața din viță în mlădițe, înlătură piedicile din calea sevei sau a vieții ce curge din Fiul Său făcut om. Dar cei ce au primit în ei mult timp cuvintele lui Hristos, nu mai au în ei piedici în calea vieții ce le curge continuu din Hristos, făcîndu-i să dea rod.

E o metaforă care redă unitatea neconfundată nu numai între Persoanele dumnezeiești, ci și între ele și persoanele umane.

Dar unitatea între oameni și Hristos nu e un produs al unei legi, ca între mlădița și vița impersonale, ci depinde de oameni. Dacă oamenii vor, ei pot realiza cu Hristos, datorită firii omenești comune, o unitate ca între mlădițe și viță. Dar Hristos face pe cei ce se unesc cu El să rodească datorită faptului că El este și Dumnezeu, sau Fiu născut din ființa Tatălui, pe care Tatăl L-a trimis să se facă om și lucrează prin Fiul și prin firea omenească ce-a luat-o Acesta, în oamenii care se unesc cu El.

Deci depinde de oameni să rămînă în Hristos Cel unit cu Tatăl, și prin aceasta ei să aducă roadă multă, neexcluzîndu-se nici aportul lor. Depinde de unirea lor cu Hristos Dumnezeu. Dar depinde și de ei să vrea să fie uniți cu Hristos și să rămînă în El. De la ei nu pot aduce roada vieții. Ci rămîn morți, și vor fi supuși morții veșnice.

Numai o altă persoană poate face o persoană să rodească spiritual. Dar numai Persoana care e și Dumnezeu, mă poate face să nu rămîn într-o rodnicie monotonă, care nu mă scapă de moarte. Numai Persoana veșnică, devenită și Persoană umană accesibilă mie, îmi poate da veșnic viață și mă scoate din

monotonia mărginită. Și aceasta este Hristos. Fără El nu putem face nimic care să ne scape de moarte. Fără El persoana umană se usucă, se aruncă în afara comuniunii dătătoare de viață, ca într-un foc.

„Rămîneți întru Mine și Eu întru voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămîne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămîneți în Mine. Eu sînt vița, voi mlădițele. Cel ce rămîne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămîne în Mine, se aruncă afară ca mlădița și se usucă; și le adună și le aruncă în foc și ard" (Ioan 15, 4—6).

Viața celor rămași afară de Hristos e o ardere ca într-un foc veșnic, nu o rodire veșnică într-o viță neveștejită, adăpată de apa vieții din izvorul nesfîrșit al comuniunii iubitoare.

Dar nepasivitatea omului în viața ce-o primește din Hristos se manifestă și în cererile ce i le adresează Lui. Oricît de bogată e viața lui spirituală în această comuniune, chiar bogăția ei îi deschide orizonturi noi și știe că în ele va intra printr-o și mai vie comuniune cu Hristos-Dumnezeu. Dar în noile trepte de comuniune cu Hristos, omul își dă seama că nu poate intra, dacă nu vrea și Hristos. Chiar bogăția de viață ce ți-o dă iubirea altuia, îți trezește dorința unei și mai adînci comuniuni cu acela și aceasta ți se împlinește cînd i-o ceri persoanei care te iubește.

Dar nesfîrșite orizonturi ne deschid cuvintele lui Hristos, cînd gîndim cu stăruință la ele și cînd trăim atîta cît putem în fiecare clipă în comuniunea cu El, de care ne vorbește în cuvintele Lui: „Dacă rămîneți întru Mine, și cuvintele Mele rămîn în voi, cereți ceea ce voiți și se va da vouă" (Ioan 15, 7).

Dar trăirea în bogăția comuniunii cu Hristos se datorește faptului că El este Fiul lui Dumnezeu-Tatăl și bucuria de ea ne face să-L slăvim pe Tatăl în iubirea față de Fiul Său făcut om, în care e și iubirea Tatălui față de noi, sau a cărui iubire o întîlnim în unirea noastră cu Hristos, simțindu-ne și noi iubiți împreună cu El ca fii, sau Fiul făcîndu-ne și pe noi să simțim împreună cu El iubirea Tatălui Său. Aceasta ne face să-I aducem laudă și Tatălui și să ne facem precum vrea El, ucenici ai Fiului Său, vestitori ai Lui ca Fiu Unul Născut al Său. Întruparea Fiului Său, jertfa Lui, învierea Lui, tot ce face El pentru noi după învierea Lui, e nu numai spre mîntuirea noastră, ci și spre lauda Tatălui. Cu cît trăim mai mult ca mîntuiți în Hristos, ca părtași ai vieții veșnice, cu atît Îl

lăudăm mai mult pe Tatăl, ultimul izvor de la care ne vine prin Fiul viața nesfîrșită și Cel ce L-a trimis pe Fiul pentru lucrarea Lui de mîntuire a noastră, pentru a ne face ucenici ai Lui.

„Întru aceasta a fost slăvit Tatăl Meu, ca să aduceți roadă multă și să vă faceți ucenicii Mei" (Ioan 15, 8). Nu știm căruia din cele două scopuri ale întrupării Fiului lui Dumnezeu să-i dăm întîietate: slavei aduse Tatălui Său, sau mîntuirii noastre. Ele formează mai degrabă un singur scop, întrucît nu se poate realiza unul fără celălalt. Și în aceasta se arată negrăita valoare ce o dă Dumnezeu omului: că-și leagă slăvirea Lui din partea noastră de mîntuirea noastră. Desigur, Dumnezeu ar putea fi fericit și fără slăvirea noastră, dar e o taină că a voit să se bucure și de slăvirea noastră, a unor făpturi ale Lui din nimic. Pentru că Îl slăvim, fiindcă ne bucurăm de mîntuire. Și în fond tot în puterea Sa stă și originea acestei slave a Sale. Dar nu într-o putere care trăiește cu necesitatea unei alte forme de slavă. Aceasta I-ar limita puterea. Puterea Lui e nelimitată, necondiționată. Chiar în iubirea Lui, necondiționată de trebuința ființei Lui, stă atotputernicia Lui. unită cu voința Lui de-a se bucura din absolută libertate și generozitate de iubirea noastră și prin aceasta de fericirea noastră, neimpunîndu-ne-o cu sila. El pune limite atotputerniciei Sale cu atotputernicia Sa, iar în aceasta se arată o altă formă a atotputerniciei Sale, care face posibilă iubirea Lui de către ființe create de El și prin aceasta și fericirea lor, dar tot prin aceasta și existența unor ființe create care pot refuza iubirea Lui și prin aceasta aleg nefericirea. Cel liber e mai puternic decît cel supus cu totul unor legi. Și trebuie să fie o existență absolut liberă, deci atotputernică. Nu pot fi toate existențele nedeplin libere, deci neatotputernice, sau supuse unor legi. Căci de unde ar fi acele legi, care nu sînt nici ele libere?

Dacă înainte Iisus i-a îndemnat pe ucenici să-l iubească, și aceasta să o arate păzind poruncile Lui, în continuare îi asigură de iubirea Lui, și îi îndeamnă să rămînă în această iubire a Lui, tot prin păzirea poruncilor Lui. De fapt, noi rămînem în dragostea Lui cînd Îl iubim noi înșine pe El. Cele două iubiri nu pot fi despărțite. Nu L-am putea iubi pe Hristos, dacă nu ne-ar iubi El pe noi. Iubirea Lui de către noi se hrănește din iubirea Lui față de noi. Cînd nu-L iubim, nu primim iubirea Lui, sau nu rămînem în ea. Iar noi Îl iubim păzind poruncile Lui, și în păzirea poruncilor Lui trăim iubirea Lui, căci El ne dă aceste porunci pentru că vrea să ne iu-

bească, pentru că vrea să ne deschidem iubirii Lui, păzind poruncile Lui. Poruncile Lui nu ne cer altceva decît să-L iubim.

Și Iisus ni se dă atît ca model al iubirii noastre față de El, în iubirea Lui față de Tatăl, cît și ca model al rămînerii în iubirea Tatălui față de El în păzirea poruncilor Tatălui. Desigur, în ambele aceste privințe ni se dă drept model ca om. De aceea ne comunică și nouă puterea iubirii Sale față de Tatăl, ca iubire față de El, prin păzirea poruncilor Lui, care nu sînt decît poruncile Tatălui, cît și puterea de-a simți în aceasta iubirea Lui față de noi, cum simte El iubirea Tatălui. E o nouă introducere a noastră în relația iubitoare dintre Fiul și Tatăl, în relația Persoanelor treimice, întrucît Fiul lui Dumnezeu, iubindu-L pe Tatăl, păzește ca un om poruncile Tatălui și simte prin același fapt ca un om iubirea Tatălui față de El, introducîndu-ne și pe noi în iubirea Sa față de Tatăl și în simțirea iubirii Tatălui față de Sine: „Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; rămîneți întru iubirea Mea. Dacă păziți poruncile Mele, veți rămîne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui și am rămas întru iubirea Lui" (Ioan 15, 9—10).

Toate îndemnurile la iubire date de Iisus ucenicilor Săi, de vor fi împlinite, îi vor face să simtă bucuria Lui de ei și aceasta le va produce și lor o bucurie deplină. Căci iubirea între persoane le face să se bucure una de alta și fiecare să se bucure de bucuria celeilalte de sine, împlinindu-se bucuria ei de cealaltă. Iar aceasta sporește și mai mult iubirea. Căci bucuria e nedespărțită de iubire și una o produce și o sporește neîncetat pe cealaltă. Numai persoana poate bucura persoana, căci numai persoanele pot iubi și pot fi iubite. Și setea de iubire desăvîrșită între persoane trebuie să fie undeva împlinită. E împlinită între Persoanele Sfintei Treimi. Iar această iubire e comunicată și oamenilor printr-o Persoană din Treime făcută om. De aceea numai în relația cu Hristos oamenii pot înainta la nesfîrșit în satisfacerea setei lor de iubire și a bucuriei de ea. Dar prin aceasta nu numai oamenii se bucură tot mai mult de Hristos, ci și Hristos de ei. Deși nu vede actualizată toată iubirea oamenilor față de El, văzînd setea lor după desăvîrșirea ei, se bucură de ea ca și cînd ar fi deplină. Iar oamenii, deși nu pot trăi toată iubirea lui Hristos, știind că ea e în stare să satisfacă toată setea lor după ea, au bucuria deplină de ea într-un mod anticipat.

„Acestea vi le-am spus, ca bucuria Mea să fie în voi și ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15, 11).

Și Iisus își repetă porunca de mai înainte (Ioan 13, 34), de-a se iubi unul pe altul, nu ca simplă poruncă de care nu se poate ști de poate fi împlinită, ci dîndu-se pe Sine ca model pentru împlinirea ei. Dar acum își arată împlinirea de către El a acestei cereri ce le-o face, anunțînd că El însuși își va da însăși viața pentru ei; și o dragoste mai mare ca aceasta nu există: „Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu pe voi. Mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are, că viața lui și-o pune pentru cei iubiți de El" (φίλοι din textul grec e de la φιλῶ = iubesc, precum *amici* latin, de la *amo;* de aceea am alternat cuvîntul *prieteni,* cu *cei iubiți,* în loc de-a folosi numai cuvîntul prieteni din traducerile românești, n.n.). Și Iisus repetă că iubiți de El sînt cei ce fac ceea ce le poruncește El (Ioan 15, 13—14). Desigur, Iisus își pune viața pentru toți oamenii. Dar nu se vor folosi de aceasta decît dacă, împlinind voia Lui, arată că-L iubesc și se fac iubiți de El, sau prieteni ai Lui.

Pe Apostolii Săi Iisus îi numește iubiți ai Lui, sau prieteni, pentru că și ei Îl iubesc. Ca atare nu-i mai numește slugi. Căci sluga nu știe ce face Stăpînul, pe cînd prietenilor, sau celor iubiți de El, le-a făcut cunoscute toate cîte le-a auzit de la Tatăl Său, sau le are comune cu El. Așa cum Tatăl I le-a transmis toate Fiului Său ca Dumnezeu, odată cu ființa, iar apoi și Lui ca om cînd s-a întrupat, pentru că-L iubește, așa le transmite și El ucenicilor Săi, pentru că îi iubește și ei Îl iubesc. Iisus ca om încadrează iarăși relația Sa ca om cu Tatăl în relația cu oamenii, sau extinde relația Sa cu Tatăl în relația cu oamenii:

„De acum nu vă mai numesc slugi, că sluga nu știe ce face Stăpînul Său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate cîte am auzit de la Tatăl Meu, vi le-am făcut cunoscute" (Ioan 15, 15).

Dar oamenii nu intră prin ei în această relatie a Fiului cu Tatăl, ci prin Fiul Tatălui care s-a făcut om. În sensul acesta El i-a ales pe cei ce, unindu-se cu El, se unesc prin El și cu Tatăl și aduc roada nepieritoare a iubirii Lui de oameni, primind puterea rodirii prin cererea ei de la Tatăl în numele Fiului, sau arătîndu-se că-L iubesc prin Fiul, că cred că Hristos e Fiul Lui și împlinesc poruncile Lui de-a iubi pe oameni. E o voie a *lui* Hristos, care ține seama și de voia celor ce cred în El și cer putere de la Tatăl, pentru împlinirea poruncii Fiului Lui de-a iubi pe oameni. Ei au fost aleși prin aceasta de Fiul, dar cu voia lor. „Nu voi M-ați ales pe Mine,

ci Eu v-am ales pe voi și v-am rînduit să mergeți (între oameni, n.n.) și să aduceți roadă și roada voastră să rămînă, ca Tatăl să vă dea orice veți cere în numele Meu“ (Ioan 15, 16). Cu cît se vor sili să aducă roadă mai multă în împlinirea poruncii ce le-a dat-o Fiul lui Dumnezeu făcut om, de-a se iubi unul pe altul, cu atît Tatăl le va da mai multă putere în împlinirea acestei porunci, răspunzînd cererii lor făcute în baza credinței în Fiul, cu voința de a-I împlini porunca.

Dar Iisus le spune ucenicilor Săi că iubirea ce-o vor arăta oamenilor nu-i va feri de ura multora din ei, de ura „lumii“ căzute sub stăpînirea diavolului. Această lume îi va urî tocmai pentru că vin în ea cu iubirea Lui, pe care o aduce El din afara lumii, ca Fiul lui Dumnezeu care a fost trimis în lume de iubirea Tatălui, ca să-i îndemne pe oameni să renunțe la trufia egoistă, și de aceea i-a ales și pe ucenicii Lui să facă aceasta, ca unii ce aduc ceva din afara ei .

Dacă iubirea clădește, propovăduind unirea prin renunțarea la egoism, egoismul, ura, stîrnită de trufia egoistă, dărîmă, stricînd unitatea. Dacă El a fost prigonit pentru că a îndemnat la iubire, și ei, care vor păzi cuvîntul sau porunca Lui de-a iubi pe oameni, vor fi prigoniți din cauza numelui Lui. Și aceasta pentru că nu cunosc ca Tată iubitor pe Cel ce L-a trimis pe Fiul; pentru că nu cunosc pe Dumnezeu ca Tată, care-și trimite, din iubirea de oameni, Fiul Unul Născut și de o ființă cu El, să se facă om și să primească moartea din aceeași iubire. Prin aceasta Îl urăsc nu numai pe Fiul Lui făcut om, ci și pe Tatăl Lui: „Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al ei. Dar pentru că nu sînteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște . . . Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni . . . Iar toate acestea le vor face vouă din cauza numelui Meu, fiindcă ei nu cunosc pe Cel ce M-a trimis“ (Ioan 15, 19—21). N-au cunoscut că Cel ce L-a trimis pe Iisus este Dumnezeu, ca Tată iubitor al Lui, deci nu L-au cunoscut nici pe Iisus ca Fiu iubitor. N-au cunoscut Treimea, ca suprema structură a iubirii.

Dacă n-ar fi venit El în lume ca Fiul lui Dumnezeu, n-ar fi cunoscut că Dumnezeu este iubire și că porunca dată oamenilor de-a se iubi între ei este o poruncă a lui Dumnezeu, pe care a împlinit-o Fiul lui Dumnezeu însuși ca poruncă provenită de la Tatăl Său. Și în acest caz n-ar fi săvîrșit un păcat neiubindu-se între ei. Dar odată ce-a venit și li s-a descoperit ca Fiul lui Dumnezeu, nu se pot dezvinovăți de păcatul de-a nu păzi porunca Lui de-a se iubi unii pe alții și de-a urî

pe ucenicii Lui care o propovăduiesc. Iar cei ce-L urăsc pe El, și pe ucenicii Lui, urăsc și pe Tatăl Lui (Ioan 15, 22—23). N-ar avea păcat, nici dacă venind El în lume, nu s-ar fi dovedit ca Fiul lui Dumnezeu prin atîtea minuni pe care nimeni nu le-a făcut. Dar acum, odată ce L-au văzut și totuși L-au urît și pe El și pe Tatăl Lui, păcatul lor este de neiertat (Ioan 15, 24).

Iar despre Sine n-a mărturisit numai El însuși, ci și Duhul pe care Îl va trimite ucenicilor Săi de la Tatăl, Duhul Adevărului care de la Tatăl purcede. Acela îi va întări să-L mărturisească și ei care au fost cu Hristos de la începutul propovăduirii Lui.

Dacă înainte Hristos a promis ucenicilor că le va trimite pe Duhul ca Mîngîietor pentru plecarea Lui dintre ei cu trupul, acum le promite că li-L trimite pentru a-i întări ca mărturisitori ai Săi pe ucenici. Și întrucît Duhul pe care li-L va trimite El de la Tatăl purcede din Tatăl, Acela va mărturisi nu numai despre El, ci și despre Tatăl. Așa cum Fiul le comunică toate cuvintele Sale primindu-le de la Tatăl, așa le trimite și pe Duhul de la Tatăl, căci de la Tatăl purcede. Dar precum toate cuvintele ce li le comunică de la Tatăl mărturisesc despre El că e Fiul Lui, așa va mărturisi și Duhul despre El că e *Fiul Tatălui*, *iar prin* aceasta și *despre* Tatăl: „*Iar cînd* va veni Mîngîietorul, Duhul Adevărului, pe care Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine. Și voi mărturisiți, pentru că de la început sînteți cu Mine" (Ioan 15, 26—27).

Fiul e nedespărțit nu numai de Tatăl în tot ce spune și face, ci și de Duhul Sfînt. Toți Trei sînt unul în altul în mod neconfundat. Și toți Trei lucrează și în ucenicii Fiului, fără ca să-i confunde pe aceștia cu Ei. De aceea, Persoanele dumnezeiești nu se confundă nici în modul în care își au existența: Tatăl fără provenirea existenței Lui de la nimeni, Fiul în modul *provenirii ei de* la Tatăl *prin naștere*, Duhul în modul provenirii ei de la Tatăl prin purcedere. Tatăl lucrează prin Fiul și prin Duhul Sfînt, prin Fiul ca prin Cel născut din El, prin Duhul ca prin Cel purces din El, și e trimis de Fiul.

Iisus le prezice ucenicilor că vor fi nu numai prigoniți, ci și uciși, pentru mărturisirea Lui ca Fiu al Tatălui, deci și pentru mărturisirea Tatălui Lui. „Și aceasta o vor face, spune Iisus, pentru că prigonitorii n-au cunoscut nici pe Tatăl, nici pe Mine" (Ioan 16, 3). Dar le-a spus aceasta de la început, pentru că era El cu ei. Dar fiindcă acum s-au întristat, pentru că le-a spus că pleacă, le va trimite pe Duhul care-i va

întări. Dar le anunță trimiterea Duhului Său, ca să vadă că e de folos ca El să se ducă. „Fiindcă, v-am spus (că Mă duc), întristarea a cuprins inima voastră. Dar Eu vă spun adevărul: Este de folos să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mîngîietorul nu va veni la voi. Iar dacă Mă voi duce, Il voi trimite“ (Ioan 16, 6—7). Dar numai dacă va muri cu trupul acesta în parte acoperitor, ca să învie cu trupul copleșit de dumnezeirea Persoanei Sale, acesta se va face un mediu din care se va răspîndi, neîmpiedicat, în toți cei ce I se deschid prin cunoașterea Lui ca Fiul Tatălui, Duhul Sfînt care se odihnește, purces din Tatăl, în El ca Dumnezeu. Deci și lucrarea lui Hristos cît a fost în trup, dar și cea de după aceea, își va arăta rodul deplin nu numai în cei ce s-au aflat lîngă El prezent pe pămînt cu trupul, ci în oricine care Îl cunoaște și Îl primește prin cuvîntul ucenicilor lui Hristos. Iar prin faptul că Duhul iradiază prin trupul îndumnezeit al lui Hristos, pătrunde în suflete împreună cu Hristos. Tocmai prin faptul că Duhul va întări prin aceasta credința în adevărul că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, va arăta că El nu-și are existența prin purcedere din Fiul, pentru că în acest caz ar face pe oameni să confunde pe Fiul cu Tatăl, să nu mai cugete pe Fiul ca Fiu, deosebit de Tatăl.

„Iar venind El (Duhul), va vădi lumea de păcat, de dreptate și de judecată. De păcat, pentru că nu cred în Mine; de dreptate, pentru că Mă duc la Tatăl și nu Mă veți mai vedea; și de judecată, pentru că stăpînul acestei lumi a fost judecat“ (Ioan 16, 8—11).

Lucrarea Duhului avînd ca efect deosebirea dintre cei ce vor crede în Fiul și cei ce nu vor crede în El, va vădi pe cei păcătoși. Dar Duhul va vădi lumii și dreptatea învățăturii lui Hristos că e Fiul Tatălui, prin faptul că venind El, a dovedit că Fiul S-a dus la Tatăl, de unde Fiul L-a trimis. Dacă n-ar veni Duhul Sfînt, ne-ar lipsi cea mai convingătoare dovadă că Hristos e Fiul Tatălui. În sfîrșit, Duhul va vădi și că stăpînitorul acestei lumi, care-i influențează pe unii să nu creadă în Hristos ca în Fiul lui Dumnezeu, și-a primit osînda tocmai prin dovada ce o dă Fiul prin trimiterea Duhului despre dumnezeirea Lui.

Continuînd să vorbească ucenicilor despre Duhul Sfînt pe care li-L va trimite, le spune că Acela nu va întări numai credința lor, mărturisindu-L din interiorul lor și mîngîindu-i, ci îi va și călăuzi la tot adevărul, pe care nu li-L spune El acum în întregime, pentru că nu-L pot purta acum: „Încă mul-

te am a vă spune. Dar acum nu le puteți purta. Dar cînd vă va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci cîte aude va vorbi și cele viitoare vă va vesti" (Ioan 16, 12—13). Cîte cuvinte noi despre Hristos, insuflate de Duhul, nu avem în Epistolele Apostolilor! Dar ele sînt numai o dovadă despre mulțimea de cuvinte, de învățături noi pe care le-au dat verbal toți Apostolii. Ele au rămas în Tradiția apostolică a Bisericii, în Tainele, rugăciunile și practicile ei de viață. Dar Duhul a inspirat și după aceea Biserica, în interpretarea dreaptă a învățăturilor lui Hristos și ale Apostolilor, cînd noi împrejurări o cereau aceasta. De aceea Sinoadele ecumenice cînd dădeau o formulare corectă a acelor învățături contrare greșitelor înțelegeri eretice, spuneau: „Socotit-a Duhul Sfînt prin noi" („Părutu-s-a Duhului Sfînt și nouă").

Din această lucrare a Sf. Duh se vede că chiar dacă aceste cuvinte ale Lui erau noi și întregeau pe cele ale lui Hristos, ele erau preluate de El, tot de la Hristos Cel care după înălțare conduce în chip nevăzut Biserica. Prin aceasta Duhul *Îl* slăvește pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. El e prin aceasta Duhul Adevărului, Cel ce luminează din interiorul nostru, dar și din Hristos însuși pe Hristos ca Adevărul. El e Persoană, căci aude cuvintele de la Hristos și le vorbește. Faptul acesta e experiat de Biserică în simțirea Sinoadelor că nu vorbesc din voia și din posibilitățile lor, ci spun ceea ce li se impune de o voință mai presus de a lor, de o Persoană care nu e străină de voința lui Hristos, deși nu e identică cu Persoana lui Hristos, odată ce-L mărturisește pe El și-L slăvește pe El cu o mărturie care e deosebită de a Lui și o întărește pe a Lui. Aceasta înseamnă că afirmațiile care nu slăvesc pe Hristos ca Fiul Tatălui cel întrupat ca om, cum s-a prezentat El, nu sînt insuflate de Duhul Lui cel Sfînt. Dar mărturisind pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, cuvintele Duhului nu sînt numai ale Fiului, ci și ale Tatălui, de la care le are Duhul. Mărturisirea Lui se vădește ca mărturisire a Duhului Adevărului, cînd e o mărturisire a Sfintei Treimi întregi și despre ea. În experiența vorbirii Duhului trebuie să simțim și o iubire a Lui, transmisă și nouă, față de Hristos și de Tatăl, așa cum simțim în cuvintele lui Hristos o iubire a Lui față de Tatăl.

„Acela Mă va slăvi, pentru că din al Meu va lua și vă va vesti. Toate cîte are Tatăl ale Mele sînt; de aceea am zis că din al Meu ia și vă vestește vouă" (Ioan 16, 14—15).

Apoi Iisus le spune Apostolilor iarăşi că peste puţin nu-L vor mai vedea, dar după aceea peste puţin iarăşi Îl vor vedea. Căci nu va dispărea de tot, ci va învia, şi aceasta înseamnă că se duce la Tatăl: „Puţin şi nu Mă veţi vedea şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea, pentru că Mă duc la Tatăl" (Ioan 16, 16). Aceasta le va produce peste puţin timp întristare, dar pe urmă o bucurie care nu le va mai fi luată: „Acum sînteţi trişti, dar iarăşi vă voi vedea şi se va bucura inima voastră şi bucuria aceasta nimeni nu o va lua de la voi. Şi în ziua aceea nu Mă veţi mai întreba nimic" (Ioan 16, 22—23).

Odată ce-L vor vedea înviat, nici un om şi nici un necaz nu va mai lua de la Apostoli bucuria că El e viu pentru totdeauna şi deci e într-un fel pururea cu ei; şi că vor învia şi ei. Au aflat sensul vieţii. Văzîndu-L înviat, ce să-L mai întrebe? Ei ştiu tot ce voieşte omul să ştie. Ştiu că Hristos e Fiul lui Dumnezeu cel înviat ca om, care îi va învia şi pe ei. Experiază în starea Lui înviată o viaţă care întrece tot ce se poate grăi. Ea întrece toate cuvintele prin care le-ar putea descrie Hristos pe înţelesul lor omenesc ceea ce văd, ceea ce experiază. Poţi descrie o lumină nemărginită, poţi defini în sensuri exprimate de cuvintele limitate omeneşti adîncimea şi bogăţia nemărginită de sensuri? Cuvintele omeneşti rămîn mai prejos chiar de trăirea bucuriei întîlnirii cu persoana omenească mult dorită.

Toate cuvintele sînt mai mult pilde decît redări depline ale luminii lui Hristos Cel înviat şi ale iubirii Tatălui trăită de El ca om, făcut deplin transparent al Tatălui, transparenţă văzută de Apostoli ca lumină copleşitoare: „Acestea (starea în care voi fi după înviere în pătrunderea Mea, ca om, de Tatăl), vi le-am spus în pilde, dar vine ceasul cînd nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe faţă vă voi vesti despre Tatăl" (Ioan 16, 25), sau pe faţă Îl voi arăta pe Tatăl. Căci pe măsură ce devine transparentă dumnezeirea lui Hristos ca lumină, ea este văzută ca dumnezeire nu numai a Lui, ci şi a Tatălui. Poţi exprima în cuvinte copleşirea trupului înviat de dumnezeire?

Totuşi Hristos spune şi după înviere Apostolilor unele cuvinte ce le erau de trebuinţă, coborînd la exprimarea limitată a bogăţiei existenţei Sale înviate şi a ceea ce aveau ei de făcut în viitor.

Ba şi după înălţarea Sa la Cer, Hristos va comunica prin Duhul Sfînt puterile şi ajutoarele Sale cerute de ei; sau va ruga pe Tatăl să le împlinească cererile, coborînd prin cuvin-

tele ce li le va da de la Tatăl, la înțelegerea și la trebuințele lor limitate, dar deschise infinității bunătății lui Dumnezeu arătată în Hristos cel înviat. „În ziua aceea veți cere în numele Meu; și nu vă zic vouă că voi ruga pe Tatăl pentru voi. Căci însuși Tatăl vă iubește pe voi, fiindcă voi M-ați iubit pe Mine și ați crezut că de la Dumnezeu am ieșit. Ieșit-am de la Tatăl și am venit în lume; iarăși las lumea și Mă duc la Tatăl" (Ioan 16, 26—28).

Apostolii și toți ucenicii lui Hristos vor experia adevărul spus de El că El este Fiul Tatălui, cînd vor primi, cerînd în numele Lui, de la Tatăl, bunătățile dorite, puteri de sfințire, ajutoare în cele bune, îndumnezeire. O vreme Apostolii se vor risipi și vor lăsa pe Iisus singur: „Dar nu sînt singur — adaugă El — pentru că Tatăl este cu Mine" (Ioan 16, 32). Și ei vor vedea că nu este singur, sau n-a dispărut de tot prin moarte, sau prin înălțare, din puterile ce le va veni de la Tatăl prin cererile adresate Lui în numele lui Hristos.

Asigurîndu-i de puterile și ajutoarele ce li le va da Tatăl cînd vor fi cerute în numele Său, Iisus încheie ultima Sa cuvîntare către Apostoli, spunîndu-le: „Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea" (Ioan 16, 33).

La nașterea lui Hristos îngerii cîntau că El va aduce pe pămînt pace și între oameni bunăvoire. De fapt aceasta a fost solia Lui și celor ce-au crezut în El le-a dat de fapt pace. Pe cei ce au luat la cunoștință că Hristos e Fiul lui Dumnezeu făcut om și înviat ca pîrgă a învierii noastre, nimic nu-i mai tulbură. Vom avea necazuri în lume, dar trebuie să îndrăznim a ne mărturisi credința în El și în învierea Lui. Căci prin aceasta vom rămîne tari și liniștiți în necazurile ce ni le va produce lumea, biruindu-le în acest sens. Și siguranța că le vom birui ne-o dă pilda și puterea Lui. „Îndrăzniți întru Mine", vrea să ne spună El. „Eu am biruit, deci și voi veți birui". Iisus a biruit lumea nu înlăturînd necazurile din ea, sau făcînd să nu apară ispite, ci arătîndu-Se mai tare decît ele, întrucît n-a fost doborît de ele. Afirmă că a biruit lumea în clipele imediat înainte de prinderea, judecarea și răstignirea Lui. Ar fi fost biruit de ele, cînd ar fi căutat un compromis cu ele. Căci de murit tot ar fi murit, chiar dacă și-ar mai fi prelungit puțin viața. Și ar fi murit fără să învingă moartea, fără să învie la viața veșnică. Ar fi biruit răul și moartea în El. Nu s-ar fi arătat spiritual mai tare ca ele.

Dar aceasta nu s-a întîmplat cu El numai pentru că era și Dumnezeu, ci și pentru că a luptat și în calitate de om să înfrîngă răutatea, alegînd să sufere necazurile cu răbdare, să învingă moartea prin moarte. El a lăsat firea Lui să sufere toate cele ce le suferă omul, pentru ca să o întărească chiar prin folosirea maximă a puterii ei de-a nu se lăsa biruită de răutățile intrate în lume după cădere. Iar în efortul acesta de întărire a puterii ei, simte venindu-I în ajutor și puterea lui Dumnezeu care se întîlnește în orice efort al omului de-a se ridica prin credință la unirea cu Dumnezeu. Așa vor birui și Apostolii și toți ucenicii Lui necazurile și moartea, pricinuite lor de lumea de acum, nu căutînd să scape de ele, ci suportîndu-le. „În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți", căci le veți birui răbdîndu-le, cum am biruit Eu lumea, adică necazurile, ispitele și moartea legată de ea.

Cine le rabdă rămîne nu numai neînfrînt de ele, ci le vădește și slăbiciunea lor și dă dovadă că pot fi înfrînte și are putere să le înfrîngă, venindu-i în întîmpinare și Dumnezeu al cărui ajutor l-a cerut prin credință și cu care s-a întîlnit prin ea.

Dar biruința a ceea ce e răul ce s-a introdus prin ispita diavolului și prin libertatea oamenilor, înseamnă și înlăturarea întunericului sau a non-sensului care a acoperit lumea. Și aceasta a făcut-o Cel ce e Lumina lumii. O lume în care oamenii erau doborîți de necazuri, se chinuiau prin dușmănii, sfîrșeau într-o moarte veșnică, nu-și mai descoperea sensul.

Hristos a biruit lumea sau întunericul, care-i este contrar Lui (Ioan 15, 18), prin faptul că vrăjmașul lui Dumnezeu, care s-a făcut stăpînitorul lumii, n-a găsit nimic înrudit lui în El (Ioan 14, 30), și prin aceasta s-a dovedit ca lumină a lumii. Datorită Lui și cel ce umblă în El, deși se află în lume, nu va umbla în întuneric (Ioan 8, 12). În acest scop El i-a ales pe apostoli din lumea care-i urăște (Ioan 15, 19), alipindu-i Lui, care e Lumina lumii. Evanghelistul Ioan a dat o explicație declarației lui Iisus că a biruit lumea în prologul Evangheliei sale, în afirmarea că Iisus Hristos e „Cuvîntul care era la început" și că „prin El toate s-au făcut" și că „întru El este viața și viața era lumina oamenilor", dar și că „lumina luminează în întuneric și că întunericul n-a cuprins-o" (Ioan 1, 3.4—5). Prin aceste afirmări Sf. Evanghelist Ioan spune că la început era sensul, căci fără sens nu este Cuvînt și că sensul e la Dumnezeu și El este Fiul Lui. Sensul e ca o altă Persoană, față de Cel ce naște Sensul. Prin Sensul care cuprinde

toate sensurile s-au creat toate, adică s-a creat lumea, ceea ce face lumea o existență a luminii. Mai departe Evanghelistul Ioan spune că în urma căderii unora dintre îngeri și a oamenilor, în lume s-a introdus întunericul, sau non-sensul răului, al dușmăniei între creaturi și al morții, dar că pecetea luminii nu s-a nimicit cu totul din lume, ci chiar prin suportarea lor de către Cel ce a pus pecetea sensului, sau a luminii pe lume prin faptul că se face om, sau componentă a ei, această pecete ca sens al lumii poate fi redescoperită sau refăcută. Originea sensului e mai tare ca pecetea de întuneric a lui satan de pe lume.

Ὁ Λόγος
1·1

Sf. Evanghelist Ioan numește Cuvînt sau Sens pe Fiul lui Dumnezeu. Un Dumnezeu care nu e Tată și nu are un Fiu, n-are sens pentru că n-are iubire. Lumea a fost creată de Dumnezeu prin Cuvîntul sau Sensul Său, ca Fiu iubit, punînd și pe oamenii care o folosesc pecetea de fii iubiți, destinați unui dialog veșnic cu Dumnezeu. În calitatea de fii ai lui Dumnezeu primesc și sensul vieții lor. Cosmosul are și el un sens, ca să poată fi folosit de oameni ca mijloc de înțelegere și de iubire între ei, dar și de dialog cu Dumnezeu, dedicat cunoașterii și iubirii Lui, ca Tată al lor.

Cînd diavolul a introdus în lume, prin amăgirea oamenilor, răul, dușmănia, moartea, sensul ei fiind prin aceasta acoperit, sau cel puțin slăbit și strîmbat, însuși Fiul lui Dumnezeu ca Cuvîntul, sau Sensul lumii, prin care ea s-a creat, se face om, cu sensul redescoperit în el prin originea Lui, ca tot prin om să biruiască răul, dușmănia, moartea din lume. Căci această redescoperire a sensului ei este una cu pecetea filială întărită pe umanitatea asumată ca lumina ei, care e una cu Viața, dacă moartea e una cu întunericul.

La sfîrșitul cuvintelor Sale către oameni, către Apostoli, Fiul lui Dumnezeu, sau Cuvîntul declară că a biruit lumea în care s-a acoperit sensul, refăcînd-o prin sensul descoperit în umanitatea Sa și impus în ea, prin oamenii care vor. O spune aceasta în preajma acceptării morții, prin care va învinge moartea. Prin Cuvîntul, ca Fiul lui Dumnezeu neîntrupat, s-a creat lumea imprimată de Sens. Prin Cuvîntul întrupat se restabilește stăpînirea Lui asupra lumii. Dar o face aceasta biruind răul nu cu rău, ci cu iubire, învingînd răul prin răbdarea Lui, ca să nu priveze pe oameni de libertate, ca să-i facă și pe ei mai tari ca răul, chiar prin voia lor.

Învingînd dușmănia și moartea prin iubire, Hristos învinge întunericul, non-sensul introdus în lume, restabilind prin

unirea lui cu umanitatea sensul ei şi al lumii. Cei ce cred că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, trimis în lume, pentru a-i uni pe oameni cu El, în iubirea Lui şi într-o viaţă veşnică a unirii Lui cu ei, vor ajunge în aceasta chiar dacă cei ce nu-l primesc ca Fiul şi Cuvîntul lui Dumnezeu, făcut om, rămîn într-un întuneric, pe care cei ce cred în Hristos ca Fiul şi Cuvîntul lui Dumnezeu Îl pot oricînd birui. În credinţa într-un Dumnezeu care are un Fiu, pe care-L trimite să-i facă şi pe oameni fii, e biruit non-sensul atît în om, cît şi în lume. Lumea se umple de lumina unui Dumnezeu care înfiază pe oameni pentru veşnicie.

După această cuvîntare a lui Hristos către Apostoli, El se adresează Tatălui într-o rugăciune finală a Sa, numită rugăciune arhierească. În ea arăta Tatălui că şi-a împlint misiunea pentru care L-a trimis Tatăl în lume ca om. Rugăciunea şi-o începe Iisus, cerînd Tatălui să-L proslăvească pe El ca om, după opera pe care a împlinit-o, care va culmina în moartea Sa ca jertfă adusă Lui în numele oamenilor, ca şi Fiul să-L proslăvească pe Tatăl, prin slava cu care a fost încununat de El ca om. Nimeni nu arată mai vădit slava Tatălui, decît omul proslăvit de Fiul Lui, sau oamenii îndumnezeiţi de El. Dacă chiar omul simplu creat de Dumnezeu e o slavă pentru Tatăl care l-a putut crea ca o făptură atît de minunată, cu cît nu se va slăvi mai mult Tatăl de omul care a fost ridicat în Hristos la unitatea personală filială cu Fiul Lui în lumina dumnezeiască.

„Acestea le-a vorbit Iisus şi ridicînd ochii Săi la cer, a zis: Părinte, a sosit ceasul. Proslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul Tău să te proslăvească pe Tine" (Ioan 17, 1).

Dar chiar ca Fiu dumnezeiesc, Hristos primeşte de la oameni o nouă slavă, întrucît, făcîndu-Se om, a dat viaţa veşnică tuturor oamenilor care voiesc, din puterea Tatălui, unindu-se cu El, în baza firii omeneşti comune cu a lor, pe care El şi-a însuşit-o. De aceea Iisus continuă: „Precum I-ai dat stăpînire peste tot trupul, ca să dea viaţa veşnică tuturor acelora pe care I-ai dat Lui" (Ioan 17, 2).

Iar viaţa veşnică vine din cunoaşterea lui Dumnezeu, ca Cel ce are un Fiu şi L-a trimis pe Acesta să se facă om. Ei ştiu că prin aceasta vor fi făcuţi şi ei fii ai Tatălui, chemaţi la veşnicul dialog al iubirii cu El. Numai acesta este Dumnezeu adevărat. Un Dumnezeu care nu are un Fiu pe care-L iubeşte, nu este Dumnezeu adevărat. Iar în trimiterea acestui Fiu ca om la noi, ca să ne facă şi pe noi fii ai Lui prin bunăvoinţă

și har, cunoaștem și noi că este Dumnezeu adevărat; și această cunoaștere sau recunoaștere ni se face pricină de viață; dar și de slăvire a Lui.

„Și aceasta este viața veșnică. Să te cunoască pe Tine singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis“ (Ioan 17, 3).

Apoi Îi spune Tatălui nu numai că Îl va proslăvi prin moartea ce o va primi ca jertfă, ci L-a și proslăvit prin toate cele făcute și învățate, prin împlinirea lucrului ce I L-a dat să-L facă. Drept urmare Îi cere Tatălui să-L slăvească și El, trecîndu-L prin moartea ce-o primește pentru El spre slava ce-a avut-o la El „mai înainte de-a fi lumea“ (Ioan 17, 4—5). Făcîndu-se om și făcînd cele ce trebuia să le facă în calitate de om, pentru mîntuirea oamenilor, prin slăvirea Tatălui de către El în numele lor, El a acceptat o coborîre la lucrarea mîntuitoare a oamenilor prin chipul de rob (Filip. 2, 7—8; Simbolul credinței). Acum cere să fie slăvit sau ridicat iarăși la slava ce-a avut-o înainte de-a fi lumea, arătînd-o aceasta chiar în firea omenească ce-a asumat-o, ridicînd-o pe aceasta la starea de mediu prin care poate arăta puterea și lumina dumnezeiască. E o minunată taină în firea umană că poate fi făcută atît mijloc al unei lucrări smerite a Fiului lui Dumnezeu, cît și mijloc al lucrării și luminii Lui dumnezeiești. E taina iubirii prin care Dumnezeu se poate pogorî la umanitate, dar o poate și ridica la nivelul Lui; se poate coborî la calitatea de subiect al lucrărilor firii umane, dar o poate și înălța la nivelul lucrării Sale dumnezeiești prin ea ca Subiect al ei.

Dar chiar prin cuvintele firii omenești pe care și Le-a însușit, rămînînd Fiul lui Dumnezeu, a putut arăta pe Dumnezeu ca Tată, sau numele Lui de Tată al oamenilor, dar de Tatăl în primul rînd al Lui ca om, prin lucrarea Sa ca Tată în Fiul, ca om, prin ceea ce oamenii au cunoscut că toate cele arătate în El sînt de la Tatăl, nedespărțind pe Hristos ca Fiu de Tatăl. Arătîndu-Se pe Sine făcut om ca Fiu al lui Dumnezeu, L-a arătat pe Acesta ca Tată al Lui și al lor. Cei ce L-au primit ca Fiu al Tatălui făcut om, au devenit ai Fiului, alipiți de El, dar nu fără lucrarea Tatălui în ei.

„Arătat-am numele Tău (de Tată, n.n.) oamenilor pe care Mi I-ai dat Mie din lume. Ai Tăi erau și Mie Mi I-ai dat și cuvîntul Tău L-au păzit“ (Ioan 17, 6). Tatăl i-a dat Fiului făcut om pe oameni ca frați ai Lui, dar nu pe toți, ci numai pe cei ce, ajutați de lucrarea Lui prin Fiul, au primit să se facă frați ai Fiului și prin aceasta și fii ai Tatălui. Acestea le face

Fiul împreună cu Tatăl ca oamenii să se recunoască ai Fiului, dar și ai Tatălui. Fiul i-a primit pe ai Săi de la Tatăl, ca pe toți cei cîștigați de El să-i dea Tatălui. E dăruirea reciprocă proprie iubirii dintre cei egali.

Pentru aceștia se roagă Fiul, Cel făcut om, Tatălui, spre ocrotirea și creșterea lor în Duh, nu pentru o lume străină de Ei, care rămîne în această înstrăinare.

„Eu pentru aceștia Mă rog, nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sînt. Și toate ale Mele sînt ale Tale și ale Tale sînt ale Mele și M-am proslăvit întru ei" (Ioan 17, 9—10).

Fiul e proslăvit prin lucrarea Lui în cei înălțați de El, pentru că se arată cît de eficientă a fost lucrarea Lui în ei. Dar e proslăvit și Tatăl, care a lucrat prin Fiul în aceia. Fiul se roagă pentru cei pe care Tatăl i-a dat Lui să-i păzească în numele Lui, sau în puterea Lui, sau în El însuși, pentru că sînt și ai Lui. Se roagă ca să-i păzească pentru că El, care-i are pe ei de la Tatăl, vine la Tatăl în numele lor; Îl roagă să-i păzească spre a deveni deplin una în Ei, din puterea unității Lor; să fie una în iubire din puterea iubirii Lor. Fiul îi vrea pe cei ce cred în El ca în Fiul lui Dumnezeu, să rămînă după plecarea Lui din lume uniți cu El și între ei în iubirea Sa față de Tatăl. Și cere Tatălui să-i păzească pe cei pe care Îi are El ca Fiu uniți cu Sine în iubirea Sa față de Tatăl și uniți între ei în El. Fiul întrupat, plecînd din lume, vrea ca unitatea în iubire între Tatăl și Fiul să nu mai fie despărțită de unitatea în iubire cu oamenii și între oameni, ci ultima să fie implicată în prima.

„Eu vin la Tine. Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău pe cei pe care Mi i-ai dat Mie, ca să fie una, precum sîntem și Noi" (Ioan 17, 11).

Fiul Tatălui făcut om cere ca iubirea dintre Tatăl și Fiul suprem, adusă din voința Tatălui oamenilor de Fiul, să fie ajutată de Tatăl prin Fiul să crească în aceștia atît de mult, ca să fie și oamenii una în Tatăl și în Fiul, cum sînt Ei.

Iisus Îi cere, acum cînd pleacă din lume, Tatălui să-i păzească pe ucenicii Lui în unitatea credinței în El, precum i-a păzit pînă acum El. Să-i păzească în unire cu Sine, care va fi împreună cu Tatăl, precum și El i-a păzit în unire cu Tatăl care lucra în Fiul, pînă ce era în lume. El merge acum la Tatăl și le-o spune aceasta pînă ce este în lume, ca să aibă deplina bucurie de ceea ce vor fi și vor face de vor crede că El s-a dus la Tatăl, fiind cu adevărat Fiul Tatălui și trimi-

țîndu-le de la Tatăl prin calitatea Sa de om deplin slăvit de Tatăl, ca Fiu, bunătăți și puteri cu mult mai mari decît cele ce li le-a dat cît a rămas în starea smerită de om:

„Iar acum vin la Tine. Și acestea le grăiesc în lume, ca bucuria Mea să fie deplină în ei" (Ioan 17, 13). Se roagă Tatălui pentru ei, pentru că rămîn în lumea care-i urăște, pentru că nu fac parte din lumea căzută sub domnia răului, precum nu face nici El. Nu se roagă să-i scoată din lume; pentru că trebuie să lupte ei să scoată lumea din răul în care e căzută, sau pe cei căzuți în răul legat de la căderea în păcat de ea: „Nu mă rog să-i scoți din lume, ci ca să-i păzești de cel viclean" (Ioan 17, 15). Se roagă Tatălui să-i sfințească chiar cît timp viețuiesc în lume, luptînd împotriva a ceea ce e rău în ea, și crescînd în Dumnezeu prin binele ce-l fac în lume, sfințire ce nu poate avea loc decît în adevăr, sau în credința că Dumnezeu e Tată care are un Fiu din veci, prin care a creat lumea cu un sens și o readuce la sensul înfierii oamenilor, adevăr sau sens care e deci identic cu Cuvîntul Tatălui *care nu e decît Fiul Lui.*

„Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău; Cuvîntul Tău este Adevărul" (Ioan 17, 17).

Adevărul nu poate sta într-o propoziție teoretică, ci în existența fundamentală, plină de toate posibilitățile și nesupusă vreunei legi superioare. Deci, dat fiind că existența aceea trebuie să fie și conștientă de sine, Adevărul trebuie să fie și Viața conștientă prin Sine. El trebuie să fie ca atare Viața desăvîrșită și izvorul de Viață. Ca Persoană, El are viața în comun cu altă Persoană. Adevărul e pentru noi Fiul în unire cu Tatăl, însemnînd și Persoana iubitoare care vrea să ne facă și pe noi, în comuniune cu Sine, fii ai Tatălui. Sfințește-i deci, spune Hristos Tatălui, în Fiul Tău, fă-i curați prin înfierea lor, căci în iubirea lor față de Tine ca fii, nu vor mai fi atrași de nimic din cele ale unei vieți inferioare, egoiste, de plăceri pur trupești ale unei lumi prin care nu Te mai văd pe Tine. Prin aceasta Tu însuți îi vei iubi și le vei dărui în Fiul viața veșnică, de un conținut superior și mereu îmbogățit, care va fi una cu un sens al vieții. Alipiți de Mine ca Fiu al Tău, ei nu mai sînt din lume, viața lor nu se mai identifică cu ea, nu mai văd ca singur conținut al ei plăcerile ce le dă lumea materială, nu mai pier asemenea lucrurilor din lume. Nu mai sînt din lume, pentru că sînt alipiți prin credință de Mine, care nu sînt din lume, ci din Tine, Tatăl iubitor fără început, venind în lume, numai ca să scot pe oa-

meni din închisoarea lor în lume și să-i ridic împreună cu Mine la conștiința că sînt din Tine prin har și prin voință, cum sînt Eu prin ființă".

„Ei nu sînt din lume, precum nici Eu nu sînt din lume" (Ioan 17, 16). Ei devin sfinți întrucît nu te iubesc decît pe Tine, uniți cu Fiul Tău. Sfințește-i deci, ajutîndu-i să se adune total în Fiul Tău.

Dar spunîndu-le acestea, Iisus nu înțelege că-i scoate, sau vrea să-i scoată înainte de vreme din lume. Ei au o misiune în lume, cum a avut-o și El; să-i facă pe oameni să nu se socotească aparținînd prin toată voința lor lumii. Se roagă Tatălui să-i păzească să nu cadă sub ispita celui viclean, care vrea să-i facă să se considere aparținînd total lumii. Numai respingînd această ispită vor crește și ei spiritual și vor scoate de sub robia lumii și pe alții: „Nu Mă rog să-i scoți din lume, ci să-i păzești de cel viclean". Iisus vrea ca oamenii să nu fie ai lumii, ci ai lui Dumnezeu, dar să lucreze în lume ca trimiși ai Tatălui, asemenea Sieși, pentru a-i face și pe alții să nu se mai socotească aparținători cu totul ai lumii. „Precum M-ai trimis pe Mine în lume, așa și Eu i-am trimis pe ei în lume" (Ioan 17, 18). Numai Iisus Hristos a fost trimis în lume de Tatăl; ucenicii Săi sînt trimiși de El, arătîndu-se în aceasta deosebirea de ființă între El și oameni. El îi trimite pe oameni în lume, după ce i-a scos din lumea căreia îi aparțineau prin nașterea din trup, pe cînd Iisus Hristos a fost din veci de dincolo de lume, nefiind născut din ea, ci din Tatăl din veci. Oamenii sînt scoși din lume printr-o naștere din Hristos, ca să fie fii ai Tatălui după har, împreună cu Hristos care e Fiu al Lui prin nașterea din veci ca Dumnezeu, și din Fecioară, ca om, prin Duhul. Nu poate exista o persoană fără să se nască din alta. Dar numai atunci va avea o viață fără de moarte, cînd se va naște din Tatăl suprem. Fiul se naște ca Dumnezeu prin fire din Tatăl, dar se naște ca om și din femeia Fecioară, nu ca să existe peste tot, ci ca să se facă și apropiat de oameni, adăugîndu-și și o existență ca a lor. Oamenii se nasc la viața muritoare, ca oameni exclusivi. Dar ca să aibă și o existență nemuritoare, trebuie să se nască și din Tatăl ceresc unindu-se cu Fiul („Te unești cu Hristos? Mă unesc cu Hristos", dialogul la Botez), prin lucrarea Duhului Sfînt, adică să primească o a doua naștere din Duh. Botez

Dar după această naștere a doua, omul fiind scos din lume, e trimis ca ucenic al lui Hristos și el în lume, prin ungerea cu Sf. Mir făcîndu-se uns asemenea Unsului prin fire și

prin întruparea ca om, care este Hristos. Căci prin ungere le dă puterea să-și împlinească în lume misiunea pentru care sînt trimiși în ea. Un Subiect care trimite pe un Altul asemenea Lui în lume, iar Acesta scoate pe unii oameni din lume, pentru a-i trimite iarăși ca ucenici ca să-i ridice pe alți oameni la relația cu acel Subiect, e un Subiect transcendent lumii, unit cu alt Subiect transcendent lumii. Acesta arată că oamenii sînt făcuți pentru a fi ridicați la relația iubitoare cu acea comuniune transcendentă.

Transcendența pentru creștinism e personală. Ea e un Subiect care trimite și un alt Subiect care e trimis. Nu e o lege sau o esență a lumii. În general, nu există o simplă esență sau lege transcendentă lumii; nu poate exista aceasta. Căci ele sînt imprimate în lume, odată ce lumea nu poate exista fără ele și nici ele decît ca esență și lege a lumii. Transcendența e comuniunea desăvîrșită a unor Persoane de altă esență decît a lumii. Iisus Hristos fiind Fiul lui Dumnezeu trimis în lume ca om, se sfințește ca om în lume, ca să fie și oamenii sfințiți în El, ca în Adevăr, sau ca în Fiul lui Dumnezeu care e prin aceasta sensul vieții pentru ei. Se sfințește El însuși, pentru că e și Dumnezeu, dar se sfințește ca om. El e Subiectul care sfințește ca Dumnezeu, dar și Subiectul care se sfințește pe Sine însuși ca om. Dar nu e nici ca om numai sfințit cel ce primește sfințirea, ci face în această calitate și el un efort spre a fi sfințit. Pentru că nu e deosebit Subiectul care sfințește de Cel care e sfințit. Chiar omul de rînd care primește sfințirea de la Subiectul dumnezeiesc ca de la un altul, nu stă pasiv față de lucrarea Subiectului dumnezeiesc sfințitor. Poate că chiar omul care primește sfințirea, e cel mai activ în colaborarea lui cu Dumnezeu, deci devine cel mai deplin subiect în colaborare cu Subiectul dumnezeiesc.

Hristos, fiind Dumnezeu care sfințește și om care e sfințit de Sine, are și ca om în Sine potențialitatea deplinei sfințenii.

Dar Hristos se sfințește pe Sine în mod desăvîrșit ca om, pentru ca uniți cu El prin credință, să ne sfințim și noi în El, ca în Adevărul, sau ca în Fiul Tatălui, făcîndu-ne și noi fii. Devenind Fiul lui Dumnezeu și ca om Fiul Lui, sau ridicîndu-Se în Fiul lui Dumnezeu și umanitatea Lui la desăvîrșita sfințenie ca una ce primește calitatea filială, ne putem împărtăși și noi de sfințenia ei prin har, devenim și noi fii părtași de veșnicia umanității Lui, scăpînd de moarte, umplîndu-ne existența de sens.

„Pentru că Eu Mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți în adevăr“ (Ioan 17, 19). Sfințenia umanității Mele se realizează în Mine, cel unit cu Tatăl, ca Adevărul, ca și ei să se sfințească în Mine, făcîndu-se fii în Fiul Tatălui.

Dar Iisus spune în continuare Tatălui, că nu se roagă numai pentru Apostolii Săi, „ci și pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvîntul lor“ (Ioan 17, 20). El se roagă de acum pentru cei ce vor crede în El în viitor, ceea ce ne dă siguranța că se va ruga pentru ei de cînd vor veni aceia la existență, ba și înainte de aceea. Dar aceasta înseamnă că aceia vor ajunge la credința în El și vor stărui în credință și pentru rugăciunea Lui și prin puterea Tatălui. Cuvîntul său propovăduit de ucenicii Lui va primi în el puterea Sa și puterea Tatălui curgînd în ei prin rugăciunea Fiului cel întrupat și înălțat. Cuvîntul Său adresat oamenilor de ucenicii Săi va atrage și el atenția Sa la aceia și deci rugăciunea Lui și puterea Tatălui. Iubirea Sa nu va înceta. Ea se întinde spre toți cei viitori. Vrea ca pe toți să-i unească prin credința lor nu numai în Sine și în Tatăl cu care este unit, ci și între ei chiar dacă nu toți vor primi puterea Lui. Credința în Fiul unit cu Unicul Tată al tuturor e forța unificatoare a tuturor credincioșilor. Prin Fiul s-au făcut toate; în El și prin El în Tatăl vrea să se unească toți. Mai precis, Fiul întrupat este primul interior în care au să se adune prin credință toți, ca în interiorul acesta fiind de la Tatăl și aflîndu-Se în Tatăl, sau Tatăl în El, să se unească și ei toți în Fiul cel unit cu Tatăl.

Iisus Hristos voiește ca nu numai Apostolii Săi să fie una în El și în Tatăl, ci și cei ce vor crede în El prin cuvîntul Apostolilor, oriunde în cursul întregii istorii. Iar cuvîntul Apostolilor constă nu numai din fragmentele ce ni le-au lăsat — în Evanghelie — din cuvîntările Lui doi dintre Apostoli și doi din ucenicii acestora și din cîteva Epistole ale unora din ei, ci din tot ce au predicat Apostolii prin viu grai păstrat ca Tradiție în Biserică, în învățătura și practica liturgică, morală și canonică. Iisus vrea să rămînă toți în unitatea credinței în El, pe baza întregii propovăduiri a Apostolilor. Dar cine a păstrat această propovăduire ca Tradiție apostolică trăită, dacă nu Biserica? Protestantismul, sectele, nu mai primesc decît ceea ce ni s-a dat de unii Apostoli în Noul Testament, și aceasta în parte.

Sfîntul Apostol Pavel îi laudă pe credincioșii din Corint nu numai pentru că păzesc cele conținute în Evanghelia Sf. Matei, care era scrisă atunci, în forma ei aramaică, nici pentru

că vor păzi cele ce li le scrie în Epistola ce le-o trimite în acel moment, ci și „predaniile" de la el: „Fraților, vă laud că în toate vă aduceți aminte de mine și țineți predaniile pe care vi le-am dat" (I Cor. 11, 2); sau le spune că se mîntuiesc prin „Evanghelia ce le-a binevestit-o el", dacă țin „cuvîntul în care le-a binevestit-o", căci „le-a predat lor, ceea ce a și primit" (I Cor. 15, 1—3); sau le spune că „Evanghelia binevestită de el ... a primit-o nu de la om, ci de la Iisus Hristos" (Gal. 1, 11). El cere credincioșilor să păzească nu ceea ce le lasă în scris, sau au în scris, sau vor avea de la alți cîțiva Apostoli, ci „Evanghelia binevestită", adică „grăită" de el. Și fiecare Apostol aducea ceva nou la ceea ce predicau sau scriau alții. Biserica Ortodoxă a păzit toate cele primite prin „binevestire", sau prin viu grai de la toți Apostolii, ca să fie toți una, cum se roagă Hristos continuu ca să fim.

De aceea fiecare credincios nu trebuie să țină numai la unitatea cu cîțiva dintre credincioși, ci cu toți cei din trecut și din prezent. Și aceasta este Biserica. Deci fiecare trebuie să țină la unitatea cu Hristos în Biserica apostolică a tuturor credincioșilor. Căci în Biserică credincioșii sînt uniți nu numai între ei, ci în Hristos cel unit cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, iubirea dintre Ei fiind aceea care-i ține și pe credincioși în unire.

Acesta e înțelesul cuvintelor lui Iisus: „Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvîntul lor, ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis" (Ioan 17, 20—21). Dar Iisus cugetă aici nu numai la cuvintele Lui transmise oral de Apostoli, ci și la cuvintele ce le vor spune ei și urmașii lor, ca ucenici ai Lui, despre El, adică la cuvintele spuse de episcopi și preoți în cursul istoriei. Prin toate se ține Biserica în unitatea de trup al lui Hristos. Membrii ei țin Tradiția apostolică a adevăratei învățături a lui Hristos și despre Hristos, pe care o păzesc în *comun* așa cum a fost înțeleasă prin Sinoade și cu deosebire prin Sinoadele ecumenice, ca să fie una în Hristos.

Apostolii și cei ce-au ascultat cuvîntul lor s-au îngrijit de păstrarea acestei unități, organizîndu-se în instituția Bisericii. Cei ce au rupt grupuri de credincioși din ea, nerămînînd în toată Tradiția apostolică a Bisericii, au săvîrșit un mare păcat, dat fiind că neunitatea produsă între Biserică și cei rupți din sînul ei, fac neeficientă în cei din urmă unirea Persoa-

nelor Sfintei Treimi. Nemaivoind să fie ținuți de unirea între Tatăl și Fiul, și ei în unirea cu Biserica, se opun extinderii acestei uniri între ei și toți credincioșii.

În unitatea păstrată între credincioși ca Biserică, va cunoaște lumea că Iisus în care cred este Fiul Tatălui. Pentru realizarea unității prin El în Tatăl, s-a făcut Fiul Tatălui om. Cei ce se opun acestei unități fac zadarnică pentru ei întruparea Cuvîntului. El vrea ca slava ce și-a cîștigat-o El, aducîndu-i la unirea între ei prin unirea lor în Fiul și în Tatăl, să strălucească peste ei, rămînînd prin unirea între ei și în unirea cu El și cu Tatăl. Dacă nu vreau să rămînă în unitate, nu vor arăta că Tatăl îi iubește în Fiul Lui pe toți, sau împiedică această iubire a Tatălui, oferită prin Fiul, să se facă eficientă în iubirea dintre ei.

Chiar dacă membrii Bisericii nu pot actualiza deplin cît sînt pe pămînt iubirea și bunătatea între ei toți, unitatea credinței între ei nu-i lasă să ajungă în ură și dușmănii mari și le dă putința mai mare de pace, de mai mare îmbogățire spirituală și bucurie reciprocă, aprofundînd toți în armonie același conținut și silindu-se să se iubească.

Din această unitate dintre noi și dintre noi și Sf. Treime cîștigăm noi, căci noi ne îmbogățim spiritual din ea. Dar la originea ei stă Fiul lui Dumnezeu însuși, care s-a făcut om și a primit moartea pentru această unitate, dar se și roagă ca om pentru ea. Se roagă pentru ca slava pe care și-a cîștigat-o El ca om, iubindu-ne pînă la a muri pentru noi, să ne-o însușim și noi, în unirea cu El și între noi, îmbogățindu-ne spiritual și iubindu-ne, ca să I-o mărim prin aceasta și pe a Lui, fapt care deși nu-I este necesar, binevoiește să și-L facă motiv de bucurie:

„Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una sîntem. Eu întru ei și Tu întru Mine (ca om, n.n.), ca ei să fie desăvîrșit una, și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine" (Ioan 17, 23). În cuvinte puține ale lui Iisus e o bogăție inepuizabilă de înțelesuri. Tatăl i-a iubit pe oameni, precum L-a iubit pe Fiul Său. De aceea i-a creat, pentru că avînd un Fiu pe care-L iubește, vrea să extindă această iubire și la alți fii. Și de aceea Îl face pe Fiul Său să ia față de om și să fie în oameni. Și de aceea vrea să trăiască și ei între ei iubirea pe care o are El față de Fiul Său.

Fiul Tatălui făcut om vrea să fie și oamenii la înălțimea la care s-a înălțat El ca om, să fie împreună cu El, ca să vadă

slava pe care a primit-o El și ca om spre a-i face și pe ei părtași de ea. E slava pe care El, avînd-o ca Dumnezeu de la Tatăl dinainte de-a fi lumea, o are de la înălțare și ca om pentru a o împărtăși și oamenilor ce voiesc să se alipească Lui prin credință. E slava pe care Fiul Tatălui o are, din iubirea Acestuia, dinainte de-a fi lumea și pe care, prin întruparea și înălțarea ca om, primind-o de la Tatăl și ca om, o extinde și la oamenii care voiesc, ca dovadă a aceleiași iubiri a Tatălui. Dar oamenii creați nu se pot împărtăși de slava și deci de iubirea pe care Iisus o are de la Tatăl, dacă nu „văd" că El o are de la Tatăl ca Dumnezeu dinainte de-a fi lumea. Dacă Îl consideră simplu om creat în timp, nu „văd" slava sau iubirea Tatălui față de El cel făcut om, deci nu se împărtășesc nici ei de ea. I se închid ei. Rămîn închiși în lumea aceasta ca făpturi trecătoare, ca toate ale ei.

Comunicarea în iubire între Dumnezeu și noi se realizează numai prin Iisus, care e și Dumnezeu și om; numai prin Iisus ca Fiu al Tatălui făcut om. Și Dumnezeu nu poate fi decît un Dumnezeu al iubirii. Iar fără un Dumnezeu al iubirii totul e fără sens. Iar Dumnezeul iubirii e Dumnezeu care are un Fiu și iubește lumea cum iubește pe Fiul Său, sau care iubește lumea în Fiul Său făcut unul dintre oameni, unit cu oamenii și folosindu-se de lume împreună cu oamenii spre *comunicarea* între ei și între ei și Dumnezeu. Prin aceasta Fiul e și cuvîntul sau sensul lumii.

Numai Iisus ca Fiul lui Dumnezeu le-a făcut cunoscut pe Dumnezeu ca ceea ce e logic să fie: ca Tatăl iubitor al unui Fiu și deci și al oamenilor. Și numai El va face în veci cunoscut pe Dumnezeu ca Dumnezeu al iubirii, ca Tată al unui Fiu și al tuturor celor ce voiesc să se alipească Lui. Și numai cunoscînd ei pe Dumnezeu ca Tată al lui Iisus, fac ca iubirea Lui de Tată față de El să fie și iubire față de ei și iubirea lui Iisus față de oameni să fie și iubire a lor între ei. De aceea, cei ce nu primesc pe Iisus ca Fiul Tatălui, nu au iubirea Tatălui îndreptată spre ei. Numai în Fiul sînt iubiți oamenii de Tatăl, pentru că cei ce nu i se fac fii în Fiul, nu-L recunosc ca Tată. Fiul vrea să fie în oameni pentru ca Tatăl să-i iubească.

„Părinte Sfinte, lumea pe Tine nu Te-a cunoscut, dar Eu Te-am cunoscut și aceștia au cunoscut că Tu M-ai trimis. Și le-am făcut cunoscut numele Tău, și-l voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei și Eu în ei" (Ioan 17, 25—26).

XVII. Patima și moartea lui Hristos.

După această cuvîntare, Iisus cu ucenicii Săi au cîntat cîntări de laudă și apoi au ieșit după obicei în Muntele Măslinilor. Pe drum le-a spus ucenicilor: „Voi toți vă veți sminti de Mine în noaptea aceasta, căci scris este: „Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei" (Zah. 13, 7; Matei 26, 31). Petru L-a asigurat că chiar dacă toți se vor sminti, el nu se va lepăda de Iisus; Iisus însă i-a spus: „Adevărat zic ție, că în noaptea aceasta, înainte de-a cînta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine". Petru L-a asigurat din nou că chiar de ar fi să moară, nu se va lepăda de El. „Și toți ucenicii au zis la fel" (Matei 25, 35). Apoi ducîndu-se în grădina numită Getsimani, Iisus a spus ucenicilor să rămînă într-un anumit loc, iar El luînd pe Petru, pe Iacob și pe Ioan, s-a dus mai departe. „Și a început a se întrista și a se mîhni. Atunci le-a zis: Întristat este sufletul Meu pînă la moarte. Rămîneți aici și priveghеați împreună cu Mine. Și mergînd puțin mai înainte, a căzut cu fața la pămînt, rugîndu-Se și zicînd: Părintele Meu, de este cu putință, treci de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești" (Matei 26, 37—39). „Și venind la ucenicii Săi și găsindu-i dormind, le-a zis: N-ați putut să privegheați un ceas cu Mine? Privegheați și vă rugați ca să nu cădeți în ispită". Apoi, depărtîndu-Se de ei, iarăși s-a rugat Tatălui, zicînd de astă dată: „Părintele Meu, dacă nu este cu putință să treacă acest pahar, ca să nu-l beau, facă-se voia Ta". Apoi, venind iarăși la ucenicii Săi și găsindu-i iarăși dormind, după același îndemn, s-a depărtat a treia oară, spunînd Tatălui aceleași cuvinte (Matei 26, 40—44). După Evanghelia Sf. Luca, „un înger din cer s-a arătat Lui și-L întărea. Și fiind în zbucium, cu mai mare stăruință se ruga. Iar sudoarea Lui s-a făcut ca picături mari de sînge care picurau pe pămînt" (Luca 22, 43—44). Venea mereu la ucenici, doar, doar va găsi în veghea lor o mîngîiere.

Iisus a trăit frica omenească de moarte cu toată intensitatea. Dar, în același timp, voința i se încorda în hotărîrea de-a nu se lăsa doborît de frică și de-a nu căuta să scape de moarte. Îl întărea în aceasta voința de-a împlini voia Tatălui. Mt. 26,38-39 El cerea să treacă acest pahar de la El, numai „de este cu putință". Desigur că nu înțelegea prin aceasta că Tatăl n-are putere să-L ferească de moarte. „De este cu putință" însemna numai: de vrea Tatăl să renunțe la mîntuirea oamenilor prin moartea Fiului Său ca om; sau de vrea să se folosească de

vreun alt mijloc pentru mîntuirea lor. Lăsa totul în voia Tatălui. De voiește Tatăl ca să se folosească de moartea Lui pentru mîntuirea oamenilor, El primește moartea cu toată frica de ea. Nu voia să se folosească de puterea lui ca Dumnezeu contrar voii Tatălui. Era hotărît să-și pună de acord voia Sa cu voia Tatălui. Era o luptă în El între frica omului, care mergea pînă la vărsarea unor picături de sînge amestecate cu sudoarea Lui, și hotărîrea de a-și pune de acord voia Sa omenească cu voia Tatălui ceresc, care era și voia lui dumnezeiască ce voia această moarte și nu accepta să fie evitată.

Nu putea ști Iisus că în starea de păcat în care se găseau oamenii nu puteau fi ridicați decît dîndu-li-se pilda iubirii Sale de Dumnezeu și de oameni cu prețul răbdării pentru ei chiar și a morții? Că nu se putea renunța la o astfel de iubire pentru salvarea vieții lor? Ar fi putut Iisus lăsa firea Sa omenească să accepte un astfel de compromis? Nu se putea! Fizic putea scăpa, plecînd din Getsimani, unde știa că va veni Iuda cu garda arhiereilor, în Galileea, sau dincolo de hotarele ei. Dar acesta era un compromis, care nu putea mîntui nici firea Lui omenească, nici pe oameni.

Totuși frica de moarte i-a fost așa de mare, că a putut ruga pe Tatăl de e cu putință să-L scape de ea, deși știa că nu e cu putință fără să renunțe la mîntuirea oamenilor. Dar faptul că nu fuge din frica de moarte pur și simplu, ci-L roagă pe Tatăl să-L scape de ea, de e cu putință, arată că e mai tare decît această frică și nu se lasă dus de puterea ei la fuga de moarte, ci se supune voii lui Dumnezeu, de care știe că-I cere să moară.

Frica Îi era atît de mare, că și-a putut pune întrebarea de e cu putință să scape de moarte, cînd știa că nu poate. Dar totuși o stăpînea, nesupunîndu-se pur și simplu ei, ci întrebînd pe Tatăl de e cu putință să scape. Era extrem de mare frica, dar și-a stăpînit-o totuși. A învins frica trăind-o pînă la capăt, nefugind de ea, cum a învins moartea trăind-o pînă la capăt, neocolind-o.

Sf. Maxim Mărturisitorul spune: „E vădit că prin negarea: «Nu precum Eu voiesc», care arată împotrivirea înlăturată, prezintă acordul voinței omenești a Mîntuitorului cu voința Lui dumnezeiască și părintească, ca a Cuvîntului întreg, care a dat existență întregii firi (omenești) și a îndumnezeit-o prin faptul că i-a dat existență în bine“ *(Despre cuvintele: „Părinte, de este cu putință, să treacă acest pahar . . .“*, P. G. 91, 65).

Cu toată această mare frică, dar și cu tăria de-a nu se lăsa stăpînit de ea, a pornit Iisus la întîlnirea celor de care știa că vin cu Iuda să-L prindă. „Sculați-vă să mergem, iată s-a apropiat cel ce M-a vîndut", spuse ucenicilor (Matei 26, 46). Și îndată apăru Iuda cu mulțimea de slujitori ai arhiereilor, cu făclii, săbii și toiege; cu cei cărora el le spusese că Iisus va fi Cel pe care-L va săruta. De fapt, Iuda L-a sărutat ca să-L arate celor veniți să-L prindă. Iisus l-a întrebat cu blîndețe: „Prietene, pentru ce ai venit?" (Matei 26, 50). Sf. Luca redă un cuvînt de mustrare al lui Iisus: „Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?" (Luca 22, 48).

Apoi adresîndu-Se celor ce veneau asupra Lui, i-a întrebat: „Pe cine căutați? Răspuns-au Lui: Pe Iisus Nazarineanul. El le-a zis: Eu sînt. Atunci cînd le-a spus: Eu sînt, aceia s-au dat înapoi și au căzut la pămînt". Aceasta arată că putea scăpa și acum prin puterea Lui. Dar nu vroia să accepte compromisul de-a nu se afirma ca Fiul lui Dumnezeu venit pentru propovăduirea iubirii lui Dumnezeu față de oameni și a oamenilor între ei. Nu voia să folosească puterea lui Dumnezeu în defavorul mîntuirii oamenilor prin moartea Sa pentru ei.

De aceea, dîndu-le curaj, i-a întrebat iarăși: „Pe cine căutați?" Iar ei răspunzînd iarăși că pe Iisus Nazarineanul, le-a răspuns: „V-am spus doar că Eu sînt". Adică: de ce vă speriați? Sînt pentru voi un om. „Deci dacă pe Mine Mă căutați, lăsați pe aceștia să se ducă" (Ioan 18, 4—8). Voia să-i scape pe ucenicii Săi, prin încurajarea lor de a-L lua pe El.

Unii din ucenici se gîndeau să-L apere cu sabia. Nu înțelegeau că El ar fi putut scăpa prin puterea Sa. Dar numai Petru, fire mai iute, a scos sabia și a tăiat urechea unuia din slujitori, Malchus. Iisus i-a poruncit lui Petru să-și bage sabia în teacă, fiindcă „cel ce scoate sabia, de sabie va pieri" (Matei 26, 52) și i-a vindecat urechea lui Malchus (Luca 22, 51), dînd pildă de răspuns cu bine la rău, dar și o nouă dovadă că ar putea scăpa prin puterea Sa de ceea ce i se pregătea. Cine lovește pe altul, chiar din voința de-a se apăra, nu se mîntuiește, nu învinge egoismul păcătos. Dar i-a spus și direct lui Petru: „Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită douăsprezece legiuni de îngeri?" (Matei 26, 53); sau, după Sf. Evanghelist Ioan: „Nu voi bea, oare, paharul pe care Mi L-a dat Tatăl?" (Ioan 18, 11). E voia Tatălui *să merg în iubirea de oameni pînă la moarte. El nu se* ferește de cruce, cum afirmă sectele. Căci vrea să le arate că merge pînă la primirea ei, în iubirea față de oameni. Dacă s-ar

fi ferit de ea, ar fi arătat că se iubește mai mult pe Sine, decît pe oameni. Ar fi justificat și egoismul nostru. Nu l-ar fi socotit păcat. De ce ar mai fi venit, în acest caz, în lume? Un Hristos fără cruce nu ne aduce nimic deosebit.

Apoi adresîndu-se mulțimii de slujitori veniți să-L prindă, le-a spus: „Ca la un tîlhar ați venit cu săbii și cu toiege. În toate zilele fiind cu voi în templu, n-ați întins mîinile asupra Mea. Dar acesta e ceasul vostru și stăpînirea întunericului“ (Luca 22, 52—53; Matei 26, 55). Nu îndrăzneau să-L prindă în public de frica mulțimii care ținea la El pentru vindecarea bolnavilor ei și pentru iubirea ce-o arăta celor săraci și necăjiți. S-au folosit de stăpînirea întunericului nopții, dar și de stăpînirea întunericului diavolesc ca rău care i-a învins total și de faptul că se afla singur, avînd în preajmă-I doar pe Apostolii Săi cu ochii îngreuiați de somn. Și veneau să-L prindă ca pe tîlharul cel mai periculos, pe El care nu predica și nu făcea decît binele. Dar veneau chiar unii din conducătorii iudeilor, înconjurați de o mare mulțime înarmată, temîndu-se ca nu cumva să fie împiedicați de vreo mulțime din popor să-L prindă. Îl tratau ca pe un tîlhar, dar se temeau de mulțimea ce ținea la El. Tratau pe Fiul lui Dumnezeu care venise la oameni blînd și smerit și propovăduia iubirea și smerenia, ca pe un tîlhar. Se arăta și în aceasta extrema inversare mincinoasă a valorilor de către capeteniile iudeilor. Dar chiar faptul că se foloseau de întunericul nopții ca de ceasul potrivit acestei fapte urîte, arăta pe adevărații răufăcători.

Apoi „ostașii și comandantul și slujitorii iudeilor L-au prins pe Iisus și L-au legat“ (Ioan 18, 12). Și L-au dus întîi la Ana, care era socrul lui Caiafa, care era arhiereu al anului aceluia (Ioan 18, 13). Ceilalți ucenici au plecat, iar Petru și Ioan mergeau după El. Ioan, „fiind cunoscut arhiereului, a intrat cu Iisus în curtea arhiereului“. Iar Petru stînd la poartă, Ioan a ieșit și a vorbit cu portăreasa și l-a băgat și pe Petru în curte, după ce portăreasa întrebîndu-l dacă nu cumva e și el dintre ucenicii „omului aceluia“, Petru a negat (Ioan 18, 15—18).

În casă, arhiereul L-a luat pe Iisus la întrebări „despre ucenicii și învățătura Lui“. Iisus n-a căutat să-și ascundă învățătura despre dumnezeirea Sa, pentru care știa că va fi condamnat, ci a declarat că și-a expus în public această învățătură, ba chiar în sinagogi și în templu, unde se adună toți iudeii.

„Iisus i-a răspuns: Eu am vorbit pe față lumii; Eu am învățat întotdeauna în sinagogă și în templu, unde se adună toți iudeii și nimic nu am vorbit pe ascuns“ (Ioan 18, 20). N-a fost nimic conspirativ în acțiunea și în învățătura Sa. Deci nu e nevoie să fie întrebat El. Să întrebe pe toți cei de față, care au auzit ce a vorbit El. El nu va nega ceea ce vor mărturisi cu sinceritate aceia. El nu se simțea vinovat pentru această învățătură și nu va renunța la ea ca să scape de osîndirea lor. E gata să și-o recunoască și acum în fața arhiereului. Dar nu vrea să-i răspundă ca unul ce e întrebat ca un vinovat: „De ce Mă întrebi pe Mine? Întreabă pe cei ce au auzit ce le-am vorbit Eu“ (Ioan 18, 21). Unul din cei de față simțind în răspunsul lui Iisus îndrăzneala de-a nu se simți vinovat pentru ceea ce a învățat, deci ca o înfruntare a arhiereului care-L socotea vinovat pentru învățătura Lui, I-a dat lui Iisus, din necredința în El sau din lingușeală față de arhiereu, o palmă, zicînd: „Așa răspunzi Tu arhiereului?“ (Ioan 18, 22). Iisus în conștiința că susținînd și aici învățătura Lui, n-a făcut un rău, i-a spus celui ce L-a pălmuit că dacă consideră că ea e rea, sau mincinoasă, să o dovedească, iar dacă e bună și dreaptă, să spună pentru ce Îl bate?

Astfel a redus la tăcere și pe Ana, și pe cel ce L-a lovit. De aceea L-au dus pe Iisus la Caiafa, să continue aflarea de dovezi împotriva lui Iisus.

Trecerea lui Iisus de la Ana la Caiafa o redă numai Sf. Evanghelist Ioan. Sf. Evanghelist Luca spune că în cursul nopții Iisus a rămas în paza slujitorilor care-L băteau și batjocoreau și dimineața L-au dus la sinedriu. Se pare că aceasta e trimiterea la Caiafa, care era președintele Sinedriului. În cursul nopții, înainte ca Iisus să fie scos din casa lui Ana și după ce a fost lăsat pînă dimineața sub paza slujitorilor, care-L băteau și batjocoreau, (Luca 22, 63—65), Petru s-a mai lepădat de două ori de Iisus, pînă ce a auzit cocoșul cîntînd. Se arată slăbiciunea omului care se laudă cu curajul lui, față de Iisus, care deși își mărturisise frica de moarte prin sudorile de sînge, continua să și-o stăpînească, înfruntîndu-i pe acuzatori prin susținerea învățăturii de care Îl acuzau, deși știa că aceasta le va întări hotărîrea de a-L osîndi la moarte.

Dimineața a fost dus la Sinedriu, unde se adunară toate căpeteniile iudeilor. Sf. Evanghelist Ioan ne spune că Sinedriul era la Caiafa (Ioan 18, 24). Tot Sf. Evanghelist Ioan spune că L-au dus la Pilat dimineața, dar poate nu foarte de dimineață, ci spre ziuă a fost dus la Caiafa, sau poate încă de

noapte L-au dus în curte la Caiafa, așteptînd acolo pînă s-a adunat mulțimea de bătrîni și cărturari. La Sinedriu voiau să-i stabilească în mod oficial osînda.

S-au căutat întîi martori care să spună niscai lucruri mincinoase despre Iisus. Dar cei aduși cu acest scop n-au mai avut curajul să spună niște minciuni din care să rezulte o vină vrednică de osîndirea Lui la moarte. În sfîrșit s-au aflat doi care au crezut că pot prezenta ca o afirmare demnă de condamnat, declarația făcută odată de Iisus, că poate dărîma templul și-L poate restaura în trei zile. Luînd-o arhiereii în sens literal, „arhiereul L-a întrebat: Nu răspunzi nimic la ceea ce mărturisesc aceștia împotriva Ta? Dar Iisus tăcea" (Matei 26, 61—63). Nu găsea demn de El să intre în explicații, care să dea părerea că încearcă să scape de condamnarea la moarte, prin părute justificări. El dăduse să se înțeleagă sensul acestei declarații cînd o făcuse și cei ce o auziseră puteau înțelege sensul ei figurat.

Luînd tăcerea ca o confirmare a recunoașterii lui Iisus că El făcuse această afirmație în sens literal și că deci se considera superior templului, arhiereul L-a întrebat direct dacă-și susține această afirmație: „Te jur pe Tine să ne spui nouă de ești Tu Hristosul, Fiul lui Dumnezeu" (Matei 26, 63). Hristos însemna pentru iudei, Fiul lui Dumnezeu. Iisus declarîndu-se Hristos, se declara Fiul lui Dumnezeu. Sectele de azi, care nu vor să-I dea lui Iisus numele de Hristos, nu-L recunosc deci ca Fiul lui Dumnezeu. Cum mai îndrăznesc deci ei să declare că respectă Evanghelia?

Iisus nu s-a ferit să susțină și în fața arhiereilor și a tuturor căpeteniilor că este Fiul lui Dumnezeu, deși știa că această afirmare a Lui va fi motivul propriu pentru care-L vor condamna la moarte: „Și le-a zis: Dacă vă voi spune, nu veți crede... De acum însă Fiul Omului va ședea de-a dreapta puterii lui Dumnezeu" (Luca 22, 67—69); și Îl „veți vedea venind pe norii cerului" (Matei 26, 64).

„Iar ei au zis toți: Așadar, Tu ești Fiul lui Dumnezeu? Și El a zis către ei: Voi ziceți că Eu sînt. Atunci arhiereul și-a rupt hainele, zicînd: Ce ne mai trebuie mărturii? A hulit! Iată, acum ați auzit hula Lui! Ce vi se pare? Iar ei răspunzînd, au zis: Este vinovat de moarte! Și au scuipat în obrazul Lui, bătîndu-L cu pumnii. Iar unii îi dădeau palme" (Matei 26, 65—67; Luca 22, 70—71).

Acesta era capul de acuzare pe care-l căutau. Și-l aflau de la Iisus însuși. Căci Fiul lui Dumnezeu voia să știe toți că

El însuși S-a făcut om din iubire de oameni, pentru mîntuirea celor ce voiesc să-L recunoască și să se unească cu El și prin El cu Tatăl însuși.

„Și *sculîndu-se, toată mulțimea acestora*, L-*au dus* înaintea lui Pilat" (Luca 23, 1). Dar „n-au intrat în pretoriu, ca să nu se spurce, ci să mănînce Paștile" (Ioan 18, 28). Pilat ieșind la ei, după ce s-a interesat de învinuirea ce I-o aduc, le-a spus:

„Luați-L voi și judecați-L după legea voastră". Dar ei au răspuns: „Nouă nu ne este îngăduit să omorîm pe nimeni" (Ioan 18, 31). Dar ei omorau totuși cu pietre femei adultere și au omorît tot cu pietre pe arhidiaconul Ștefan. Ei nu puteau omorî pentru o vină politică. Și voiau ca Iisus să fie omorît pentru o astfel de vină, de autoritatea romană, pentru că se temeau de popor să-L omoare ei înșiși. De aceea au venit să-i ceară lui Pilat pentru Iisus pedeapsa cu moartea. Pilat căutînd în tot felul să scape de amestecarea lui într-o chestiune din viața lor internă, arhiereii și cărturarii au recurs cu viclenie la o acuză față de care Pilat nu putea să rămînă indiferent: „Și au început să-L pîrască, zicînd: Pe Acesta L-am găsit răzvrătind neamul nostru și împiedicînd să dăm dajdie Cezarului și zicînd că El este Hristos, împărat". Întrebîndu-L Pilat pe Iisus: „Tu ești regele iudeilor?", și neprimind un răspuns afirmativ la această întrebare de la Iisus, Pilat a spus mulțimii: „Nu găsesc nici o vină în omul acesta. Dar ei stăruiau zicînd că întărîtă poporul, învățînd (aceasta) în toată Iudeea, începînd din Galileea pînă aici" (Luca 23, 2—5).

Astfel arhiereii și cărturarii au deplasat toată judecarea lui Iisus în mod mincinos pe terenul răzvrătirii politice împotriva Statului roman, lucru de care era cu totul străin Iisus. Încercaseră ei de fapt să-i găsească lui Iisus și o astfel de vină, cînd L-au întrebat de se cade să plătească iudeii dajdie Cezarului. Dar Iisus refuzase să se lase atras într-o acțiune de împotrivire politică față de Statul roman, spunînd ispititorilor că dacă admit să folosească banii Statului roman, se cuvine să și plătească dajdie acelui Stat. Iisus urmărea nu dezbinări politice între neamuri, ci ridicarea tuturor pe planul unei credințe comune în Dumnezeul iubirii.

Dar nici conducătorilor iudei nu le ardea de apărarea stăpînirii romane, căci răzvrătirea la care au îndemnat ei poporul în anii 66—70 a adus intervenția armatei romane care a dărîmat Ierusalimul și templul, împrăștiind pe evrei în toată lumea.

Auzind Pilat de Galileea, a căutat iarăși să iasă din această neplăcută afacere, trimițîndu-L pe Iisus la Irod Antipa, care

era în acea vreme tetrarh al Galileii și se afla de Paști la Ierusalim. Dar Irod n-a voit nici el să se complice, ci, după ce L-a luat pe Iisus în rîs, L-a trimis înapoi la Pilat (Luca 23, 7—11).

Întrebîndu-L deci Pilat în mod direct dacă se socotește regele iudeilor, Iisus dîndu-și seama că nu de la sine știe Pilat de această afirmare a Sa, l-a întrebat: „De la tine însuți zici aceasta, sau alții ți-au spus-o despre Mine?" (Ioan 18, 34). Pilat n-ar fi știut de la sine de aceasta, decît aflînd-o de la ostașii romani răspîndiți prin localitățile iudaice. Dar Iisus știa că aceia n-ar fi putut afla de o astfel de afirmare a Sa, odată ce n-a făcut-o niciodată.

De fapt, Pilat a fost silit să-I spună că n-o știe de la sine, ci a aflat-o de-abia acum de la căpeteniile iudaice, care aveau interes să o inventeze. Adică a fost silit să-i spună să nu-l socotească între iudeii care inventau această vină lui Iisus:

„Pilat a răspuns: Nu cumva sînt iudeu eu (ca să inventez această minciună)? Poporul Tău și arhiereii Te-au predat mie (cu această acuzare). Ce-ai făcut?" (Ioan 18, 35).

Iisus a răspuns atunci la această acuză mincinoasă că se face un rege politic al iudeilor ca să-i revolte împotriva Statului roman, nu ferindu-se să spună că a venit să întemeieze o Împărăție, dar o Împărăție a cerurilor, menită să cuprindă toate popoarele, o Împărăție prin care nu vrea să desființeze statele politice care se ocupă cu chestiunile pămîntești ale oamenilor. Dacă ar fi vrut să-și întemeieze o împărăție pămîntească, ar fi pregătit mulțimi de oameni care îi urmau, să lupte pentru El cu arme pămîntești, să nu fie prins de căpeteniile iudeilor.

„Iisus a răspuns: Împărăția Mea nu este din lumea aceasta. Dacă Împărăția Mea ar fi din lumea aceasta, slujitorii Mei ar fi luptat să nu fiu predat iudeilor. Dar acum Împărăția Mea nu este de aici" (Ioan 18, 36).

Deși știa că aceasta înfurie pe căpeteniile iudeilor, Iisus nu căuta să scape negînd că vrea să fie Împăratul acestei Împărății veșnice, ci găsește o nouă ocazie să afirme calitatea Lui de Împărat al acestei Împărății, adică de Fiu al lui Dumnezeu.

Pilat neînțelegînd această deosebire între Împărăția cerească și împărățiile pămîntești, ci reținînd doar recunoașterea lui Iisus că vrea să aibă o Împărăție, a dedus cu simplitate că El vrea să fie împărat. Deci după ce L-a întrebat: „Așadar ești Tu Împărat?", Iisus a recunoscut că e Împărat. Dar a pre-

cizat iarăşi că nu e din lumea aceasta, ci a venit în ea din afara ei ca să mărturisescă adevărul că are de întemeiat această Împărăţie şi că El este Împăratul ei. Ba mai mult, că cei ce ascultă ce spune El sînt în adevăr: „Tu zici că Eu sînt Împărat. Eu spre aceasta am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul. Oricine este din adevăr, ascultă glasul Meu" (Ioan 18, 37).

Voia să spună că dacă n-ar fi venit El în lume, nu s-ar fi cunoscut adevărul că Dumnezeu este un Tată care are un Fiu pe care L-a trimis în lume, ca să facă cunoscut acest adevăr; că în glasul Lui e adevărul, că El e adevărul, cum o spusese adeseori mulţimilor.

Dar Pilat nu L-a lăsat pe Iisus să continue, ci ştiind de filosofiile timpului, despre discuţiile la nesfîrşit în privinţa adevărului, a întrebat sceptic: „Ce este adevărul?" (Ioan 18, 38). Dar n-a mai aşteptat un răspuns, pentru că nu credea că poate şti cineva ce este adevărul, ci ieşind iarăşi la iudei le-a zis: „Eu nu găsesc în El nici o vină" (Ioan 18, 38). „Aţi adus la mine pe omul acesta ca pe un răzvrătitor al poporului, dar iată eu, cercetîndu-L, în faţa voastră, n-am găsit în acest om nici o vină din cele pentru care L-aţi pîrît. Şi nici Irod n-a găsit, căci L-a trimis iarăşi la noi. Şi iată, El n-a săvîrşit nimic vrednic de moarte. Deci, pedepsindu-L, Îl voi elibera" (Luca 23, 14—16). Voia să le facă amîndouă: să-i satisfacă pe iudei, dar să-L şi scape pe Iisus. Apoi ştiind de obiceiul lor de-a cere să elibereze de Paşti pe un răufăcător condamnat la moarte, i-a întrebat dacă nu sînt de acord să-L elibereze pe Iisus în locul unui tîlhar pe nume Baraba, „căci ştia că din răutate L-au dat în mîna Lui" (Matei 27, 18). Era o nouă tentativă de-a scăpa pe Iisus. Căci între un „tîlhar vestit" şi Cel pe care Îl numea şi el în glumă „regele iudeilor", credea că se vor învoi şi ei pentru eliberarea Lui (Matei 27, 17; Ioan 18, 39). Îl îndemnase la această nouă încercare de-a scăpa pe Iisus şi vorba trimisă de soţia lui: „Nimic să nu faci Dreptului Aceluia, că mult am suferit azi, în vis, pentru El" (Matei 27, 19).

Dar căpeteniile iudeilor şi slujitorii lor au cerut eliberarea lui Baraba. Pilat căuta iarăşi o scăpare a lui Iisus, arătînd că pe cînd Baraba era un „tîlhar vestit", care ucisese oameni şi făcuse de fapt răscoală, de Iisus nu s-a lămurit ce rău a făcut. De aceea a întrebat iarăşi: „Dar ce să fac cu Iisus, ce se cheamă Hristos?" Strigînd toţi: „Să se răstignească!", a zis iarăşi: „Dar ce rău a făcut?" (Matei 27, 22—23). Întreba a-

dică ce rău a făcut, prin faptul că se numește Hristos, sau că voi Îl socotiți regele iudeilor, cînd de fapt El nu se gîndește la o răzvrătire politică?

Văzînd insistența lor, Pilat L-a dat pe Iisus pe mîna ostașilor să-L biciuiască, să-i pună pe cap o cunună de spini și să-L îmbrace într-o mantie de purpură. Apoi L-a scos astfel în văzul arhiereilor și cărturarilor, arătînd pe de o parte că nu ia în serios acuza de rege al iudeilor ce I-o aduc, pe de alta să-i înduioșeze, văzîndu-L astfel bătut și batjocorit. Și le-a spus iarăși: „Iată, vi-L aduc pe El afară, ca să știți că nu găsesc la El nici o vină" (Ioan 19, 4).

Dar văzîndu-L căpeteniile iudeilor în starea aceasta, au strigat, neînduioșați: „Răstignește-L, răstignește-L!"

Pilat a încercat o nouă ieșire din implicarea Sa în condamnarea la moarte a lui Iisus, pe care nu o vedea întemeiată pe o vină reală. Le-a cerut deci să-L răstignească ei: „Zis-a lor Pilat: Luați-L voi și-L răstigniți, căci eu nu-I găsesc nici o vină" (Ioan 19, 6).

Căpeteniile iudeilor strigau: „Dacă Îl eliberezi pe Acesta, nu ești prieten al Cezarului. Oricine se face pe sine împărat, este împotriva Cezarului" (Ioan 19, 12). Aceasta a băgat frica în Pilat. De aceea, oricît de mult ar fi voit să-L scape pe Iisus (Ioan 19, 12), L-a scos afară, la locul de judecată, și șezînd pe scaunul de judecător, evitînd să vorbească de vreo răzvrătire a lui Iisus împotriva Cezarului, ci numai de acuza iudeilor că se face pe Sine împăratul lor, în sens politic, le-a spus: „Iată împăratul vostru!" Ei au strigat iarăși: „Răstignește-L!" Pilat stăruind să rețină din vina ce I-o aduceau, că se face pe Sine împărat al lor contrar Cezarului, numai partea dintîi, i-a întrebat iarăși: „Să răstignesc pe împăratul vostru?" (Ioan 19, 15). Era în această întrebare și o ironie la adresa lor. Căpeteniile iudeilor i-au răspuns, afirmîndu-și iarăși cu viclenie loialitatea față de Cezarul și refuzul lor de-a recunoaște alt împărat decît pe Cezarul: „Noi nu avem împărat decît pe Cezarul" (Ioan 19, 15). Îl speriau mereu pe Pilat că dacă nu-L condamnă pe Iisus, se face vinovat de neloialitate față de Cezarul. A fost un proces în care acuzatorii se gîndeau la o altă vină, decît la cea care I-o aduceau și Pilat, ca judecător, își dădea seama de aceasta, dar pînă la urmă, de frică, a cedat, condamnîndu-L pentru o vină pe care o știa că nu e reală.

De aceea, „văzînd Pilat că nimic nu folosește, ci mai mare tulburare se face, luînd apă și-a spălat mîinile înaintea mulțimii, zicînd: „Nevinovat sînt de sîngele Dreptului acestuia.

Voi veți vedea" (Matei 27, 24). Prin aceasta Pilat declara fățiș că a dat o judecată nedreaptă asupra lui Iisus. Dar își mărturisea și lașitatea cu care a cedat presiunilor conducătorilor iudaici și a acceptat în mod conștient, ca temei pentru condamnarea Lui, o minciună. Dar cel puțin a avut curajul să demaște minciuna lor. De fapt conducătorii iudaici l-au manevrat pe Pilat cum au vrut, folosindu-se de mîna lui pentru uciderea lui Iisus. E o metodă care va fi practicată de ei și în cursul istoriei viitoare. Iar prin cuvîntul: „Voi veți vedea", Pilat arăta, datorită unei tainice descoperiri de sus, urmările grave ce le va avea pentru iudei această faptă a lor.

Totuși, căpeteniile iudeilor și slujitorii lor, în pornirea lor, după ce-au văzut asigurată voința lor de-a fi ucis Iisus, au spus să-și iau asupra lor și asupra urmașilor lor toată răspunderea pentru fapta lor. Căci știau ei pentru ce I-au cerut lui Iisus răstignirea: pentru că se da drept Fiul lui Dumnezeu, cerîndu-le și lor să renunțe la puterea lor și să se supună Lui și să-I urmeze pilda smereniei: „Iar tot poporul (cel de față, n.n.) a răspuns și a zis: Sîngele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri" (Mt. 27, 25). Își dădeau și ei seama ce faptă gravă fac.

Sîngele lui Hristos va fi de fapt asupra celor ce nu vor crede în El, în sensul că nu le va fi spre mîntuire, cum le va fi celor ce vor crede în El.

Apoi Pilat L-a predat ostașilor ca să-L ducă la răstignire, ceea ce au făcut după ce L-au dezbrăcat de hlamida roșie și L-au îmbrăcat în hainele Lui, punîndu-L să-și ducă El singur crucea pe care avea să fie răstignit. „Iar după El venea mulțime multă de popor și de femei, care se băteau în piept și plîngeau" (Lc. 23, 27). Erau mulți care fuseseră apropiați de El și-I erau recunoscători pentru vindecările ce le făcuse lor sau rudeniilor lor și pentru învățăturile mîngîietoare ce le dăduse. Dar printre ei erau poate și mulți din cei ce asistaseră la judecarea Lui și se lăsaseră influențați de conducătorii lor și strigaseră să-L răstignească, dar acum poate, mai ales femeile erau înduioșate de suferința Lui, simțită ca nedreaptă. Întorcîndu-Se, Iisus le-a spus poate mai mult acestora, chiar în suferința Lui, un cuvînt de mîngîiere, care era și un cuvînt prin care voia să le cîștige la credința mîntuitoare în El, căci altfel vor avea de suferit ele și urmașii lor din pricina necredinței în El:

„Și întorcîndu-Se către ele, Iisus le-a spus: Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plîngeți pe Mine, ci plîngeți-vă pe voi și

pe copiii voștri. Căci iată vin zile, în care vor zice: Fericite sînt cele sterpe și pîntecele care n-au născut și sînii care n-au alăptat. Atunci vor începe să spună munților: Cădeți peste noi; și dealurilor: Acoperiți-ne. Căci dacă se fac acestea cu lemnul verde (ce are viață în el, n.n.), cu cel uscat ce va fi?“ (Luca 23, 28—31). Cum vor suporta sfîrșitul dureros al lumii și judecata din urmă cei ce nu vor crede în Mine, cînd și cei ce vor crede vor suporta greu acel sfîrșit și vor aștepta cu teamă judecata ce-i va urma?

Și frînt de oboseală, nemaiputîndu-și duce crucea, ostașii care-L duceau pe drumul ce suia spre locul răstignirii, l-au silit să i-o ducă pe Simon Cirineul, care venea din țarină (Marcu 15, 21).

Ajunși la Golgota, care se traduce, nu fără o semnificație, locul Căpățînii, apropiat de cetate, L-au răstignit între doi tîlhari. Fiul lui Dumnezeu, cel ce din smerenie s-a făcut om, a fost socotit ca un tîlhar, ba chiar ca un tîlhar mai mare ca cei cu care a fost răstignit. Deasupra capului, Pilat poruncise să se scrie evreiește, grecește și latinește: *Iisus Nazarineanul, Împăratul iudeilor,* deși conducătorii evreilor ar fi voit să scrie nu așa, ci: *„Acesta a zis: Eu sînt Împăratul Iudeilor.“*

Nu voia să confirme acuza căpeteniilor evreiești că Iisus este un răzvrătit împotriva Cezarului, ba să nu o confirme în mod hotărît nici pe aceea că El s-a afirmat ca Împăratul iudeilor, neadmițînd să se scrie că s-a constatat că chiar El a spus că este Împăratul iudeilor. A lăsat să planeze echivocul, sau nesiguranța în privința acestei acuze.

În vreme ce-I băteau piroanele în mîini și picioare, Sf. Evanghelii nu ne spun ca Iisus să se fi văitat, ci că se ruga către Tatăl: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac“ (Luca 23, 34). Mila față de ei Îi biruia durerea. Și se ruga și Tatălui să-i ierte, neținînd seama de durerea ce-o pricinuiau Fiului Său ca om.

După ce L-au răstignit ostașii, i-au împărțit între ei hainele ce se puteau împărți, iar asupra cămășii, care era fără cusătură, au tras sorți, ca să se împlinească proorocia din Ps. 21, 20 (Ioan 19, 23). Biserica se va întinde în cele patru părți ale lumii, dar nu se poate împărți.

Văzîndu-L răstignit, unii din trecătorii care nu crezuseră în El, ziceau: „Tu, Cel ce dărîmi templul și în trei zile îl zidești, mîntuiește-Te pe Tine Însuți! Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce! Asemenea și arhiereii, bătîn-

du-și joc de El, cu cărturarii și cu bătrînii, ziceau: Pe alții i-a mîntuit, iar pe Sine nu poate să se mîntuiască! Dacă este împăratul lui Israil, să se coboare de pe cruce și vom crede în El. S-a încrezut în Dumnezeu. Să-L scape acum, dacă-L vrea pe El. Căci a zis: „Sînt Fiul lui Dumnezeu“ (Matei 27, 40—43; Marcu 15, 29—32). Își descopereau adevăratul motiv pentru care i-au voit moartea și pe care nu l-au mărturisit lui Pilat: că se declara pe Sine Fiul lui Dumnezeu. De asemenea descopereau cum îl înțelegeau ei pe Hristosul, sau pe împăratul iudeilor: ca pe un stăpîn plin de putere lumească.

La fel Îl hulea unul dintre cei doi tîlhari: „Nu ești Tu Hristosul? Mîntuiește-Te pe Tine Însuți și pe noi!“ (Luca 23, 39). Arăta acum care era ideea ce se înstăpînise în cea mai mare parte din popor despre Mesia, sau despre Hristosul ce va veni, idee crezută pînă azi în poporul iudaic și în sectele care nu vor să-L numească pe Iisus, Hristos.

Dimpotrivă, celălalt tîlhar răstignit la dreapta lui Hristos, știind că n-a făcut nici un rău și simțind în El puterea și iubirea dumnezeiască, asemenea multora dintre cei ce au venit în apropierea Lui, îl certa pe tîlharul necredincios, zicînd: „Noi primim cele cuvenite după faptele noastre. Acesta însă n-a făcut nici un rău. Și zicea lui Iisus: Pomenește-mă, Doamne, cînd vei veni întru Împărăția Ta“. El își mărturisea prin aceasta credința în Iisus ca Fiul lui Dumnezeu, venit să întemeieze Împărăția veșnică. Drept răspuns, Iisus și-a mărturisit și El aceluia dumnezeirea Sa, care are puterea să ducă cu Sine în rai pe cine crede în El. Totodată își afirmă siguranța că El nu va muri de tot, sau nu va merge în iad unde au mers toți cei ce au murit înaintea Lui, ci va inaugura viața în rai, ducînd cu Sine pe primul om care moare odată cu Sine, sau îndată după Sine. Toate păcatele tîlharului sînt șterse de El pentru faptul că a fost primul cu o credință mai mare ca a tuturor, căci deși Îl vedea pe Iisus răstignit lîngă sine și nu văzuse vindecările Lui minunate și nu auzise cuvîntările Lui mai presus de toate cuvintele omenești, și-a mărturisit credința în dumnezeirea Lui, cîtă vreme chiar cei mai mulți dintre Apostoli fugiseră cînd L-au văzut prins: „Și Iisus i-a zis: Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai“ (Luca 23, 40—43).

Dar erau și unii din popor care priveau cu inima îndurerată la chinul Lui (Luca 23, 35). Mai de departe priveau femeile care-I urmaseră lui Iisus din Galileea, slujindu-I. Între

ele era Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov și a lui Iosif, mama fiilor lui Zevedei și Salomea (Matei 27, 55—56; Marcu 15, 40—41).

Chiar lîngă cruce stătea mama lui Iisus și ucenicul pe care Îl iubea. *Îndurerat de mila ei și nevrînd să o lase lipsită de ajutorul* cuiva, Iisus „a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta. Și din ceasul acela, ucenicul a luat-o la sine" (Ioan 19, 26—27). A scris-o aceasta în Evanghelia sa, la adînci bătrînețe, chiar Sf. Apostol Ioan. Iisus și-a lăsat mama, ca ființa cea mai iubită, în grija ucenicului celui mai iubit de El și desigur și de Maica Lui și care iubea și el cel mai mult pe Iisus și pe Maica Lui. Și nu o lăsa numai pe Maica Lui în grija lui, ci o declara pe ea mamă a ucenicului și pe ucenic, fiu al mamei Lui. Era o adevărată identificare prin înfiere a ucenicului cu Sine ca fiu al ei prin naștere. Îi cere Maicii Lui să se simtă mamă a tuturor celor ce-L iubesc pe El și tuturor celor ce-L iubesc pe El le cere să se simtă ca fii ai ei.

Dar această lăsare a Maicii Lui în grija lui Ioan e și o dovadă că Maica lui Iisus nu avea nici un alt fiu, ba nici o altă soră sau frate, sau nepoți și nepoate, nici din partea ei, nici a lui Iosif. E al treilea Evanghelist, pe lîngă Matei și Luca, care o spune aceasta.

Răstignirea lui Iisus a avut loc vineri, la ceasul al treilea (Marcu 15, 25), adică la nouă dimineața. La ceasul al șaselea, sau la douăsprezece, cînd e ziua mai luminată, „întuneric s-a făcut peste tot pămîntul, pînă la ceasul al nouălea" (Matei, 22, 45; Marcu 15, 33), sau pînă la ora trei după-amiază. Începea să se stingă viața omenească de pe pămînt a Soarelui dumnezeiesc, care a făcut lumina cosmosului pentru om. Începea să n-o mai vadă Iisus ca om; ce rost mai avea ca ea să lumineze? Se va arăta pentru omul care va învia o altă lumină: lumina Soarelui dumnezeiesc.

Sleit cu totul de puterea omenească, și ajuns la culmea durerii, la ceasul al nouălea, sau la trei după-amiază, „a strigat cu glas mare, zicînd: Eli, Eli, lama sabahtani!, adică: Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" (Matei 27, 46; Marcu 15, 34). Apoi a șoptit: Mi-e sete". Atunci unul din ostași înmuind un burete într-un vas cu oțet, I l-a dus în vîrful unei trestii la gură (Ioan 19, 28—29; Matei 27, 48). Era însetat propriu-zis de iubirea oamenilor, care arătau că sînt atît de lipsiți de ea, încît, în loc de dulceața ei, îi dădeau oțetul acru al disprețului și urii.

Setea... de iubire —

Apoi, după ce a strigat iarăși cu glas mare: „Părinte, în mîinile Tale încredințez sufletul Meu“ (Luca 23, 46), a spus: „Săvîrșitu-S-a! Și plecîndu-și capul, și-a dat duhul“ (Ioan 19, 30).

Prin cuvîntul: „Dumnezeule, Dumnezeule, pentru ce M-ai părăsit“, și-a exprimat mărimea durerii și a sleirii omenești, cum și-a exprimat prin cuvîntul: „De e cu putință, treacă de la Mine acest pahar“, frica omenească extremă. Dar prin cuvîntul: „Dumnezeul Meu“, ca și prin cel de „Părinte“, arată că continua să-L simtă pe Dumnezeu ca Tată iubitor și-și dădea seama că părăsirea aceasta în suprema durere e necesară pentru ca suportînd-o, să facă firea Sa omenească mai tare ca orice durere. Unea simțirea supremei dureri cu tăria supremă a suportării ei, făcînd-o biruitoare pe cea din urmă. Faptul acesta îl arăta prin cuvintele următoare, spuse după ce și-a udat buzele cu oțetul din buretele ce i s-a întins: „În mîinile Tale încredințez sufletul Meu“ și „Săvîrșitu-S-a“. M-ai părăsit, Părinte, în această durere, ca nici ea să nu-Mi ia siguranța că prin ea vin la Tine. Și așa „s-a săvîrșit“ tot ce era necesar pentru întărirea firii umane, pentru renunțarea la voința de a-Mi dărui viața omenească prin moarte Ție, ca să atrag la Tine pe toți cei ce vor primi moartea cu credință în Tine ca Tatăl Meu, cu credința că alipindu-se ei de Mine, Fiul Tău, făcut om, se vor bucura și ei de iubirea Ta și de venirea la Tine.

„Săvîrșitu-s-a“ înseamnă săvîrșirea celei mai mari opere a iubirii lui Dumnezeu față de oameni și a umanității asumate în Fiul lui Dumnezeu și a tuturor celor ce se unesc cu El ca om, față de Dumnezeu.

„Săvîrșitu-s-a“ înseamnă „desăvîrșitu-s-a“ omul în Dumnezeu, „desăvîrșitu-s-a“ opera de adunare a creației în Dumnezeu prin umanitatea asumată în Fiul lui Dumnezeu.

Moartea Fiului lui Dumnezeu ca om, făcîndu-se pîrga morții tuturor oamenilor care cred în El, ca renunțare la viața legată de lumea aceasta pentru viața în Dumnezeu, a făcut să se cutremure pămîntul pe care trăim acum, datorită fragilității lui, ba chiar pietrele care par un fundament trainic al lui să se desfacă, să se despice, precum tot ea a făcut să ni se deschidă comunicarea cu Dumnezeu prin ruperea catapetesmei.

Se arată că Dumnezeu susține acest pămînt pentru om. Prin moartea în Hristos a omului pentru viața de pe pămînt, acesta se arată că nu are existența eternă în forma de acum.

Ne așteaptă un pămînt nou. Ne așteaptă un cer deschis spre Dumnezeu, căci catapeteasma care ne închide comunicarea cu Dumnezeu s-a rupt de sus pînă jos, chiar dacă ea ne arată oarecare grijă a lui Dumnezeu față de noi prin templul Legii Vechi. În sensul acesta, mormintele ce s-au deschis odată cu moartea lui Hristos și ieșirea sfinților adormiți și intrarea lor în cetate „după învierea Lui", au fost niște chipuri ale scoaterii sufletelor drepților din iad și ale mutării lor în rai și niște preînchipuiri ale învierii tuturor la învierea cea de obște, pe temeiul învierii lui Hristos.

Moartea lui Iisus a fost un eveniment atît de cutremurător, că însuși sutașul și ostașii care au văzut-o „s-au înfricoșat foarte, zicînd: „Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu era Acesta" (Matei 27, 54).

„Și toate mulțimile care veniseră la această priveliște, văzînd cele întîmplate, se întorceau bătîndu-și pieptul. Și toți cunoscuții Lui și femeile care Îl însoțiseră din Galileea stăteau departe, privind acestea" (Luca 23, 48—49).

Se arată în aceasta importanța universală a morții lui Hristos.

XVIII. Învierea lui Hristos

Am văzut că, după Sf. Evanghelist Ioan, rostirea de către Iisus a cuvîntului „Săvîrșitu-s-a", după ce a băut oțetul și înainte de a-și da duhul — succesiune redată de același Sf. Evanghelist Ioan — arată că Iisus a văzut în oțetul dat Lui, actul suprem al neîndurării omenești împotriva Lui și că acum totul a fost pregătit ca să meargă să vestească și duhurilor din iad biruința Lui prin această răbdare pînă la capăt. „Căci a mers acolo ca să domnească și asupra morților și viilor, arătînd că a răbdat moartea însăși pentru noi și primind această patimă de obște a firii noastre după trup, deși după fire este ca Dumnezeu însăși viața, ca prădînd iadul să dea putința firii omenești de înălțare la viață, arătîndu-se în aceasta ca pîrgă a celor adormiți, arătîndu-Se întîiul născut din morți, după Scripturi" (Sf. Ciril al Alexandriei, *op. cit.*, col. 668). Era un sfîrșit care era totodată un început. Primea starea de ultimă desăvîrșire ca om, ca să revină la viața fără de sfîrșit nu prin puterea omenească, ci prin tăria ce o avea sufletul lui de la Dumnezeu, după ce-l pregătise pentru aceasta. Cu cît a primit această stare de pătimire mai de bună voie, cu atît se arăta mai în stare să o învingă în Sine și în cei ce vor face la fel

din credința în El. Era un sfîrșit al vieții spre moartea definitivă a oamenilor îndeobște, capabil să se facă pentru cei ce vor imita pe Hristos, începutul unei vieți spre o moarte biruitoare a morții: „El este Capul trupului, adică al Bisericii (al comunității celor ce se unesc cu El, n.n.), Cel ce este începutul, întîiul născut din morți, ca să fie Cel dintîi întru toate" (Colos. 1, 18).

„Evanghelistul n-a spus simplu că a murit, ci că și-a dat duhul, se înțelege în mîna Tatălui", mai spune Sf. Ciril (*op. cit.*, col. 672). Iar despre sfîșierea catapetesmei templului, spune că aceasta a însemnat că prin Hristos s-a descoperit Sfintele Sfintelor lui Dumnezeu. Căci cunoștința și harul Tainelor nu mai sînt acoperite de grosimea literei Legii (*op. cit.*, col. 676).

Cerînd iudeii să se ridice cele trei trupuri de pe cruce, căci nu voiau să rămînă așa în timpul sîmbetei, cînd începea Paștele lor, au cerut ca întîi să le zdrobească fluierele picioarelor, ca, de mai e viață în ei, să le grăbească moartea. Pilat poruncind ostașilor să o facă aceasta, ei n-au împlinit această poruncă decît față de cei doi tîlhari. Lui Iisus, văzîndu-L trecut din viața aceasta, nu I-au mai zdrobit fluierele picioarelor, dar ca totuși să se asigure de aceasta, unul din ostași i-a împuns doar coasta cu sulița și îndată din ea a curs sînge și apă, primind dovada pe care o voia. Sf. Ciril declară că prin aceasta Hristos ne-a dat asigurarea că în Euharistie și în Botez vom avea sîngele și apa reală a trupului Său care a murit pentru noi și a trecut la viața veșnică (*op. cit.*, col. 677). Sf. Evanghelist Ioan ține să întemeieze această practică a creștinilor din vremea lui, cu o mărturie hotărîtă a lui.

Apoi Iosif din Arimateea și Nicodim, care erau ucenici în ascuns ai lui Hristos, cerîndu-i trupul și ungîndu-l cu miresme, L-au înmormîntat într-un mormînt nou, în care nu mai fusese îngropat nimeni, din grădina unde fusese răstignit (Ioan 19, 38—42).

În locul mielului pascal al iudeilor, care era junghiat și mîncat fără să învie și fără să dea viață nimănui, ci era doar o preînchipuire a Mielului Hristos, era ucis Acest unic și adevărat Miel care va învia și va da viață tuturor celor ce se vor boteza în apa vie și se vor împărtăși de sîngele amestecat cu apa ce au curs din trupul Lui.

Sîmbăta nu s-a întîmplat nimic pe pămînt. Învierea lui Hristos a avut loc a treia zi. Se dădea și prin aceasta o nouă dovadă despre moartea Lui reală, cum se dăduse și prin os-

tașii care nu i-au zdrobit și Lui fluierele picioarelor, ca să nu se poată spune că Hristos n-a înviat cu adevărat, pentru că nici n-a murit. Dar Iisus a lucrat în ziua Sîmbetei *în iad*, zdrobind puterea acestui sfîrșit la care ajunsese creațiunea prin despărțirea de Dumnezeu. Sîmbăta nu mai era o odihnă a lui Dumnezeu, mulțumit de lumea pe care o terminase de creat, ci anularea sfîrșitului la care ajunsese ea prin păcat, ca să arate un nou început, un început al vieții veșnice al aceleiași creații, care va începe cu o nouă zi întîi, sau cu ziua a opta fără de sfîrșit. Trebuie să se arate o întrerupere între creația ajunsă la eșecul morții și creația înnoită. Sîmbăta a rămas pentru Biserică ziua morților, ziua în care Dumnezeu lucrează, înduplecat de rugăciunile și pomenirea celor vii, pentru cei ce nu mai pot face nimic pentru mîntuirea lor.

Înviind cu trupul, la începutul zilei a treia de la răstignire, sau în ziua întîia a săptămînii, și prin aceasta a lumii, sau a înnoirii aceleiași lumi, căzută prin păcat în corupție și moarte, procedează într-o înțeleaptă ordine pentru a convinge pe ucenicii Săi și prin ei pe toți urmașii lor despre învierea Lui.

Întîi le dă unora prilejul să vadă mormîntul gol și piatra de pe el răsturnată și pe ostașii fugiți de lîngă el. Era prima dovadă pentru ucenici că a înviat. N-ar fi putut ieși din mormînt ca unul ce n-a murit cu adevărat. Se dovedește că a murit cu adevărat. Ar fi fost prea slăbit pentru aceasta și pentru răsturnarea pietrei masive de pe mormînt. Apoi unde s-ar fi dus? Nu se putea cugeta nici să-L fi furat ostașii. Ei au fost luați la întrebări de Sinedriu, după ce ei înșiși au vestit acestuia, scuzîndu-se pentru dispariția lui Iisus din mormîntul ce-l păzeau, cu frica de moarte ce i-a cuprins cînd au văzut prăvălindu-se piatra de pe mormînt cu mare cutremur și mormîntul golit (Matei 28, 4). Nu se puteau ei învoi toți să fure trupul lui Iisus și apoi să nu fie descoperiți și osîndiți. Nici vreunii dintre ucenici n-au putut fura trupul lui Iisus, în vreme ce ostașii dormeau, așa cum au fost îndemnați ostașii de arhierei să spună, momindu-i cu bani. E de neînchipuit că puteau dormi toți așa de adînc, încît să nu simtă marile zgomote ce s-ar fi făcut cu prăvălirea pietrei. Nu degeaba se spune de Sf. Evanghelist Matei că prăvălirea pietrei s-a făcut cu mare cutremur. Apoi știm în ce frică au intrat ucenicii după ce L-au văzut pe Iisus prins, judecat, răstignit. N-ar fi îndrăznit ei să vină și să fure trupul, înfruntînd pericolul de-a fi prinși de ostași. În sfîrșit, ar fi fost greu de cugetat să nu fi

vestit ei fapta lor altor ucenici și aceștia să mai creadă că Iisus a înviat.

Mormîntul gol era prima, cea mai obiectivă dovadă că Iisus a înviat. N-ar fi fost posibil ca ucenicii să mai creadă că Iisus a înviat, dacă trupul Lui s-ar fi aflat de ei în mormînt, mai ales cînd, chiar avînd această primă dovadă obiectivă a neexistenței Lui în mormînt, au crezut atît de greu. Mormîntul gol le-a luat și căpeteniilor iudaice putința să dovedească lumii că afirmarea Învierii lui Iisus n-are nici o bază reală.

Apoi Iisus a pregătit arătarea Sa în fața întregului grup de ucenici și convingerea lor că este El însuși ca înviat prin convingerea unora din cei apropiați lor. Aceasta a făcut-o întîi prin convorbirea cu Maria Magdalena, care s-a convins mai ușor prin iubirea ei față de El, că vorbește cu Învățătorul însuși; apoi se pare și printr-o convorbire cu femeile venite cu miresme la mormînt; în sfîrșit, și prin convorbirea îndelungată cu cei doi ucenici de pe drumul spre Emaus și prin frîngerea pîinii în fața lor.

De fapt Sf. Evanghelist Matei relatează că după odihna de sîmbătă, în ziua întîi a săptămînii, foarte de dimineață, Maria Magdalena și celelalte femei, care priviseră și răstignirea și înmormîntarea lui Iisus, au venit la mormînt, cu miresmele ce le pregătiseră (Luca 24, 1). Și au găsit piatra răsturnată de pe mormînt și un înger strălucind ca fulgerul și cu îmbrăcămintea albă ca zăpada stînd deasupra pietrei și spunînd femeilor: „Nu vă temeți, știu că căutați pe Iisus cel răstignit. Nu este aici, căci s-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde a zăcut. Mergeți și spuneți ucenicilor că s-a sculat din morți și va merge înaintea voastră în Galileea“ (Matei 28, 5—7).

Se pare că Maria Magdalena a mai zăbovit în jurul mormîntului, ceea ce i-a dat putința să se întîlnească cu Iisus, pe cînd celelalte L-ar fi întîlnit plecînd de la mormînt, primind și ele ca și Maria Magdalena, rămasă de ele, porunca să spună ucenicilor că se va întîlni și cu ei în Galileea, adică lîngă Ierusalim unde rămîneau galileenii cînd veneau la Ierusalim.

Sf. Evanghelist Ioan amintește numai de Maria Magdalena ca de cea care a venit la mormînt, unde văzînd piatra ridicată de pe mormînt, a alergat și a adus pe Petru și pe „celălalt“ ucenic. E preferința lui de-a pune în relief pe cei ce iubeau mai mult pe Iisus Hristos. Dar despre sine vorbea cu discreție. Ioan fugind mai repede, a văzut mormîntul gol și

giulgiurile puse jos, dar n-a intrat. Petru, venind după el, a intrat în mormînt și a văzut și el giulgiurile puse jos. Apoi a intrat și „celălalt ucenic", adică Ioan, și a văzut la fel giulgiurile puse jos.

Ei au plecat, dar Maria a rămas stînd lîngă mormînt și plîngînd. Sf. Evanghelist Ioan ne dă astfel mai mulți martori ai mormîntului gol, ca o altă dovadă a învierii. Maria, aplecîndu-se spre mormînt, a văzut și ea doi îngeri în veșminte albe șezînd unul către cap, altul către picioare, unde zăcuse Iisus. Îngerii întrebînd-o pe cine căuta și de ce plînge, ea a zis: „Au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus" (Ioan 20, 13). În iubirea ei, ar fi vrut să știe că Domnul este aproape, măcar cu trupul decedat.

Zicînd acestea, s-a întors înapoi și a văzut pe Iisus. E cea dintîi care s-a împărtășit de vederea Domnului iubit, pentru iubirea ei. Iisus a întrebat-o și El ca și îngerii: „Femeie, de ce plîngi?" Întîi nu L-a cunoscut, crezînd că este grădinarul. Fața Lui înviată era întru cîtva schimbată. Apoi era încă întuneric. Deci i-a răspuns: „Doamne, dacă tu L-ai luat, spune-mi unde L-ai pus și eu Îl voi ridica. Atunci Iisus i-a zis: „Marie!". Era un mod mai convingător de a o face să creadă că a înviat.

Văzînd că o cunoaște, și-a dat seama că este Iisus. Era un mod de-a se convinge de minunea Învierii. În rostirea numelui ei, a cunoscut accentul ce-l punea El pe cînd îi rostea numele înainte de răstignire. Se convingea prin aceasta că El a înviat de fapt, după cum nu putuse cugeta că El a înviat atunci cînd a întrebat unde I-a pus trupul, căci ea Îl va ridica. De aceea i-a răspuns cu același sentiment de iubire, cu care Îi spunea înainte: „Rabuni", adică „Învățătorule!".

Simțind Iisus că vrea să-i cadă la picioare ca de obiceiu, i-a spus: „Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu" (Ioan 20, 17). Sf. Ciril din Alexandria, întrebîndu-se pentru ce înainte de răstignire Iisus se lasă atins de femeia ce-I spăla picioarele, iar acum nu se lasă, spune că Maria Magdalena reprezintă Biserica, sau sufletele din Biserică ce nu se vor putea împărtăși de El, înainte de-a le trimite pe Duhul Sfînt după ce se va sui la Tatăl (*op. cit.*, col. 696). Sau poate Iisus vrea să arate că acum nu-L mai avem pe El prin atingerea trupească. El este într-o lumină covîrșitoare, într-o bogăție spirituală care covîrșește opacitatea trupului, fără să-L anuleze. Trebuie o înaltă viață duhovnicească pentru a fi văzut. El cobora însă, cînd trebuia să convingă pe ucenicii ce

se îndoiau despre învierea Lui, nu numai la argumentarea largă prin cuvinte pe care le folosește omul de aici (către cei doi ucenici pe drumul spre Emaus), ci și la a se lăsa atins de ucenici. Dar Maria nu mai avea nevoie de aceasta. În iubirea ei a sesizat în El pe Învățătorul înviat. Ea era ridicată peste ceea ce putea cunoaște din El prin atingerea trupului. Dar avea nevoie de o și mai mare înălțare spirituală pentru a-L trăi în starea de înviere.

Apoi Domnul înviat i-a spus Mariei: „Mergi la frații Mei și le spune: Mă sui la Tatăl Meu și la Tatăl vostru și la Dumnezeul Meu și la Dumnezeul vostru“ (Ioan 20, 17). Sf. Ciril spune că Domnul îi compensează oprirea de a-L atinge cu mai multe avantaje: e cea dintîi căreia I se arată și-I vorbește Iisus Cel înviat; e cea dintîi care e trimisă să mărturisească ucenicilor că L-a văzut; ea are, ca femeie, prima bucuria că va avea viață veșnică și le-o transmite și oamenilor, după ce tot unei femei, adică Evei, i s-a anunțat vestea tristă că va naște în dureri și a transmis și celor născuți din ea, odată cu nașterea și tristețea ce-i va stăpîni, știind că vor muri *(op. cit.*, col. 697).

Bucuria vieții veșnice ce e trimisă să le-o comunice ucenicilor Săi, și prin ei tuturor celor ce le-o vor propovădui ei, este că acum El, care s-a coborît la ei ca om, Îl face pe Dumnezeu ca om să fie împreună cu ei în mod simțit. El a coborît la nivelul lor, ca să-i urce pe ei la nivelul Său. Acum se împlinește ceea ce le-a spus în cuvîntarea din urmă: „Iar cînd Mă voi înălța de pe pămînt, îi voi trage pe toți la Mine“ (Ioan 12, 32). „Căci deși e Fiul prin fire Dumnezeu, numește pe Dumnezeu, Dumnezeul Său pentru noi“ *(op. cit.*, col. 697). Cuvîntul Cel Unul Născut al lui Dumnezeu s-a făcut ca noi, ca și noi să ajungem, cît e cu putință firii noastre, prin har la îndumnezeire. S-a smerit pe Sine, ca să ridice la înălțimea Lui ceea ce e smerit prin fire. A luat chipul de rob, deși e Domnul prin fire și Fiul, ca să-i aducă celui rob prin fire slava după asemănarea Lui. Întrucît s-a făcut ca noi, adică om, ca și noi să ne facem ca El, adică dumnezei și fii, primește în Sine ale noastre ca să ne dea în schimb cele ale Lui. Fiind în stare de slugi prin fire (căci făpturile sînt roabe ale Făcătorului), ne numește acum frații Săi. Căci Îl numește pe Dumnezeu Tată comun al Său și al nostru, pentru asemănarea pe care a primit-o cu noi, deși era Fiu după fire, ca noi să urcăm la demnitatea mai presus de fire prin asemănarea cu El ... Așa și El, pentru că a primit chipul nostru (căci s-a făcut om, după Scripturi), Îl are pe Dumnezeu ca Dumnezeu,

deși este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat după fire... Dăruiește firii noastre demnitatea ce-I aparține Lui prin fire, numind Tată comun pe Născătorul Său. Și primind ceea ce aparține firii noastre prin asemănarea cu noi, numește pe Tatăl Său Dumnezeu al Său". Și să nu-L disprețuiești pentru această coborîre la tine, „Căci dacă s-a smerit pe Sine, disprețuind rușinea acceptată, și S-a făcut om pentru tine, vina umilirii Sale este a ta; iar Cel ce a ales să pătimească aceasta pentru tine a săvîrșit o mare și negrăită minune. Mă mir de aceea, că auzind de umilire (chenoză), nu cugeți la plinătatea (Lui) și văzînd smerirea, nu înțelegi înălțimea. Căci cum s-ar fi deșertat, dacă n-ar fi desăvîrșit ca Dumnezeu? Și cum s-ar fi coborît în oarecare mod, dacă n-ai cugeta la înălțimile firii Lui negrăite?" Deci avînd plinătatea și fiind atotdesăvîrșit ca Dumnezeu, golindu-se de plinătatea Sa, ne-a făcut nouă parte de ea. Coborîndu-se din înălțimea Sa ne-a înălțat pe noi (*op. cit.*, col. 700—701).

Se poate transcrie și în alte forme această lucrare a lui Dumnezeu asupra făpturilor Sale. Una din ele ar putea fi următoarea:

Dacă n-ar fi un Dumnezeu, pe de o parte transcendent nouă prin desăvîrșirea Lui, pe de alta interesat de noi, oamenii n-ar avea nici o valoare. Căci n-ar avea unde și nici putința să urce dincolo de granița lor. Dacă acel Dumnezeu ar fi numai transcendent, n-ar avea nici o importanță pentru noi, căci un Dumnezeu pur transcendent n-ar avea o valoare reală și ar fi ca și cînd n-ar fi. În ambele cazuri oamenii și eu însumi, n-aș putea urca dincolo de îngustimea și perisabilitatea mea, prin răspunderea mea față de un Dumnezeu transcendent mie, dar interesat de mine și de semenii mei. Valoarea oamenilor și răspunderea mea față de ei depinde de existența unui Dumnezeu transcendent existenței noastre, dar interesat de noi, într-o legătură cu noi. Oamenii n-ar avea nici o valoare în cazul că n-ar exista un Dumnezeu transcendent lor, dar interesat de ei, deci nici în cazul că n-ar exista decît un Dumnezeu exclusiv transcendent, precum nici în cazul că n-ar exista peste tot un Dumnezeu, ci numai ei. Un Dumnezeu închis în transcendența Lui ar fi un Dumnezeu supus necesității de-a fi închis în ea.

Dar atunci de ce ar mai exista oamenii? Însuși faptul că ei există, dar nu prin ei, arată că ei nu pot avea un rost decît dacă sînt în legătură cu un Dumnezeu transcendent. Deci prin ei înșiși se vede un Dumnezeu în legătură cu ei. Ei nu sînt ființe

pur imanente, precum nici Dumnezeu nu e exclusiv transcendent. Numai aceasta le dă o valoare și lor și dă o importanță și o iubire reală și lui Dumnezeu pentru ei.

Dacă e așa, e firesc ca Dumnezeu să facă legătura Lui cu oamenii atît de deplină și de eficientă, încît să le asigure valoarea eternă și deplin satisfăcătoare. E firesc ca Dumnezeu să vrea să se facă deplin străveziu și lucrător în umanitate și umanitatea să fie făcută un mediu ridicat la cea mai deplină lucrare în oameni. În scopul acesta Dumnezeu s-a făcut om, încît oamenii au putut vedea într-unul din semenii lor pe Dumnezeu însuși, dar coborît la o lucrare mai mare ca a lor prin posibilitățile lor omenești de pe pămînt, ca să-L poată distinge de toți semenii de pe pămînt. Deci scopul acestei coborîri a lui Dumnezeu la oameni n-a putut fi decît ridicarea lor la cunoașterea deplină a transparenței Lui în ei prin înviere, care e totodată asigurarea vieții lor veșnice și fericite.

Cu alte cuvinte, faptul că Dumnezeu e transcendent omului, dar are pe om legat de El, face și pe semenul meu în oarecare fel transcendent, fără să-i anuleze imanența. Dar aceasta face și pe Dumnezeu Cel transcendent în oarecare fel imanent omului, fără a se anula ca Dumnezeu. Scopul legăturii lui Dumnezeu cu omul este ca omul să fie făcut deplin transcendent (mai presus de firea creată prin har), dar fără să fie anulat, adică mediu deplin transparent și etern al transparenței lui Dumnezeu cel necreat. Dar la aceasta e dus omul de Dumnezeu, întrucît Dumnezeu se face cît mai imanent cu omul creat, în starea în care acesta se află în viața de aici, fără să se anuleze ca Dumnezeu. În neanularea Sa ca Dumnezeu, se arată și faptul că se face om numai Fiul Tatălui, Tatăl și Duhul Sfînt rămînînd neîntrupați. Iar neanularea omului ca om se arată și în faptul că întruparea și învierea Fiului ca om lasă în existență ca persoane deosebite pe ceilalți oameni.

Ambele stări ale umanității lui Hristos (dinainte de înviere și după înviere), pot arăta în ele o prezență și o lucrare mai vădită sau mai puțin vădită a dumnezeirii. Dar aceasta poate avea loc și în starea umanității înviate. De aceea uneori Hristos Cel înviat nu se arată, alteori se arată, făcîndu-și mai puțin copleșitoare dumnezeirea; uneori se arată într-un mod mai schimbat (către Maria Magdalena, celor doi ucenici pe drumul spre Emaus), alteori mai puțin schimbat; uneori manifestînd în vorbire mai multă putere dumnezeiască (către Maria Magdalena), alteori mai puțină (către ucenicii pe drumul

spre Emaus); uneori făcîndu-se tangibil (către Apostoli, către Toma, sau și femeilor mironosițe), alteori netangibil (către Maria Magdalena).

Păstrînd structura trupului Său omenesc, Hristos se poate mișca cu ea pe o scară nesfîrșită în lumina sau în bogăția spiritualității manifestate prin el, potrivit stărilor duhovnicești și deci de putere de sesizare ale celor ce se înalță spre El, dar potrivit și voii Lui.

Dar aceste coborîri ale dumnezeirii și înălțări ale umanității Lui, odată cu persistența în identitatea lor, nu pot fi acte ale esenței supuse unor legi, ci ale Persoanei. Căci o esență nu se poate coborî — și nu se poate coborî în mod variat — din ceea ce este. Fiindcă, deși pare puternică, e supusă legilor uniforme. Numai Creatorul atotputernic, pentru că e și personal, fiind liber și interesat în mod conștient de creaturile Sale, se poate coborî la creaturile Sale conștiente, pe care le poate și înălța prin aceasta. Căci, deși sînt mici prin ele însești, au în ele puterea legăturii cu Creatorul și capacitatea pentru ea. Numai între persoane poate fi o mișcare variată liberă potrivit cu ceea ce voiește să dea fiecare fiecăruia și cu ce poate primi fiecare într-un moment sau altul. Dar cea mai eficientă mișcare a iubirii nu poate fi decît între Persoanele creatoare și persoanele create, căci însăși existența celor din urmă dovedește că sînt produse ale iubirii celei mai libere și mai eficiente ale celor dintîi. Nu au nevoie să facă niște persoane, prin ele nimicuri, Persoanele atotputernice. Numai iubirea poate fi un motiv pentru aceasta. Dar chiar prin aceasta persoanele create din nimic, nu mai sînt chiar nimicuri cu aparență prin existențe. Și aceasta se arată în faptul că existînd, nu există prin ele însești. Dar chiar manifestarea atotputerniciei Creatorului în crearea lor, arată și în ele semnul atotputerniciei lui Dumnezeu, de care El n-ar fi făcut uz fără iubire, chiar aceasta le arată ca nefăcute pentru a fi anulate.

Maria s-a dus și a vestit ucenicilor „că a văzut pe Domnul și ceea ce i-a spus ei“ (Ioan 20, 18).

Sf. Evanghelist Matei spune însă că Iisus s-a arătat și celorlalte femei purtătoare de miresme, ba chiar că lor le-a îngăduit să-L atingă: „Dar cînd mergeau ele să vestească ucenicilor (ceea ce le ceruse îngerul), Iisus le-a întîmpinat, zicînd: Bucurați-vă! Iar ele apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: Nu vă temeți. Duceți-vă și vestiți fraților Mei ca să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea“ (Matei 28, 9—10). Poate era o altă vedere a

lui Iisus, la care a participat și Maria Magdalena. Iisus S-a pogorît la starea de-a fi pipăit, potrivit stării lor spirituale. Dar Iisus nu s-a dus la ucenici decît seara, pentru că ei nu luau prea în serios spusa Mariei Magdalena și a celorlalte femei și nu stăteau peste zi să-L aștepte pe Învățătorul lor înviat. A amînat întîlnirea cu ei pînă seara, cînd știa că se întîlnesc toți acolo unde petrecea cu ei.

Dar peste zi Iisus S-a arătat la doi din cei șaptezeci de ucenici, pe care îi știa că merg spre Emaus (Luca 24, 13 și urm.). Vorbind aceștia între ei „despre toate întîmplările acestea", „Iisus, apropiindu-Se de ei, mergea împreună cu ei. Dar ochii lor erau ținuți (lipiți) ca să nu-L cunoască". Dar continuau să vorbească despre cele ce auziseră despre El. Nu-L cunoșteau pentru că nu-și puteau închipui că Învățătorul lor a putut învia. „Și El a zis către ei: Ce sînt cuvintele acestea pe care le schimbați unul către altul, și de ce sînteți triști?" Dintre cei doi, unul se numea Cleopa, iar altul se pare că era Luca. De aceea ultimul a putut istorisi această întîmplare pe larg în Evanghelia sa.

Cleopa, răspunzînd la întrebare, a istorisit multe din viața și învățătura lui Iisus, care era „puternic în faptă și cuvînt", apoi despre răstignirea Lui, deși nădăjduiau că El va izbăvi pe Israil. Dar totuși „niște femei de ale noastre ne-au spăimîntat. Ducîndu-se dis-de-dimineață la mormînt și negăsind trupul Lui, au venit zicînd că au văzut arătare de îngeri, care le-au spus că El este în viață. Iar unii dintre noi s-au dus la mormînt și au găsit (mormîntul gol) așa precum au spus femeile, dar pe El nu L-au văzut."

Sînt cuvinte care arată că cei doisprezece și cei șaptezeci s-au îndoit de Învierea lui Hristos și după ce a venit Maria Magdalena și celelalte femei și le-au spus că au văzut pe Domnul și au vorbit cu El. De aceea s-au împrăștiat peste zi după diferite lucruri, neașteptîndu-L pe Învățătorul lor în orice clipă, decît cînd vor fi toți seara în locul știut.

Pînă atunci, i-a pregătit arătîndu-se Mariei Magdalena, pe care a convins-o prin glasul Lui sesizat de iubirea ei și celor doi ucenici la Emaus. Erau doi, ca să se controleze unul pe altul și să fie verificați de alții ca atare. Dar pentru că erau numai doi, le-a expus pe larg argumentele despre Învierea Sa, ca să nu creadă că sînt robii unei halucinații.

Dar am văzut că Sf. Evanghelist Matei mai spune că Iisus s-a arătat și femeilor mironosițe care plecau de la mormîntul

gol (Matei 28, 9), iar Sf. Luca și Sf. Pavel amintesc scurt și de o arătare către Petru (Luca 24, 34; I Cor. 15, 5). Femeile, între care era și Maria Magdalena, i-au cuprins și picioarele. Poate după aceea se va fi întors Maria Magdalena iarăși singură la mormînt și L-a văzut singură pe Iisus.

Cît de greu s-au lăsat ucenicii convinși despre faptul socotit de ei ca mai presus de fire, o arată și exemplul celor doi ucenici de pe drumul Emausului, care și după ce li s-a descoperit Iisus prin mustrarea ce le-a făcut-o, dar și după ce El le-a argumentat pe larg, cu proorociile Vechiului Testament că avea să învie, au continuat să fie în nesiguranță. Toate acestea au avut rostul să demonstreze că dacă totuși ucenicii lui Hristos s-au convins că El a înviat și și-au dat chiar viața pentru mărturisirea Lui, au avut motive cărora nu le-au mai putut rezista. Iisus face totul ca să-i convingă pe ei, oameni, despre învierea Sa, așa cum a făcut totul ca să-i convingă în timpul propovăduirii despre dumnezeirea Sa. Voia numaidecît să le dea oamenilor putința să creadă în viața lor viitoare prin unirea cu El ca Fiul lui Dumnezeu venit între ei. Își face din înviere supremul argument al dumnezeirii Sale și al folosului coborîrii Sale ca Dumnezeu la calitatea de om.

Nu ne-au rămas de la Iisus cuvinte prin care să descrie starea Lui înviată. Aceasta n-o puteau înțelege ucenicii și nici nu există cuvinte omenești prin care să poată fi descrisă. Dar cînd trebuia să-i convingă pe ucenici despre învierea Lui, a ales cuvintele și mijloacele înțelese de ei, pentru a le produce această convingere.

„Și El a zis către ei: O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate cîte au spus proorocii! Nu trebuia, oare, ca Hristos să pătimească acestea și să intre în slava Sa? Și începînd de la Moise și de la toți proorocii, le-a tîlcuit lor, din toate Scripturile cele despre El“ (Luca 24, 25—27). Dar cei doi nu se lasă convinși nici prin lunga Lui dovedire că El este Hristos Cel înviat, prezis de Scripturile în care învățaseră să creadă. Le-a vorbit mult, dar mai convingător a fost pentru ei să le vorbească cu intimitatea iubirii cu care o persoană vorbește unei singure persoane, cînd ajunge uneori rostirea către ea a numelui ei, ca să-și comunice intimitatea ei, cum s-a întîmplat cînd Iisus s-a adresat Mariei.

De aceea, călătorilor spre Emaus le-a trebuit și un alt argument, un argument al unei fapte de amintire comună, ca

să-i convingă în mod deplin că Cel ce le vorbește este Învățătorul lor și iată că El este viu:

„Și s-au apropiat de satul unde se duceau, iar El se făcea că merge mai departe. Dar ei L-au rugat stăruitor, zicînd: Rămîi cu noi că este spre seară. Și a intrat să rămînă cu ei" (Luca 24, 28—29).

În vorbirea prelungită cu ei, realizase cu ei o anumită intimitate, o anumită comuniune, care deși nu-i dusese pînă la a-L cunoaște ca Învățătorul lor dinainte de înviere, acum mult schimbat, le da totuși tăria să-L roage să rămînă cu ei, să nu plece singur la început de noapte. Simțeau în această intimitate în mod vag și ceva din modul comunicării cu ei de mai înainte. Au mărturisit-o aceasta ei înșiși după despărțirea de El, zicînd: „Oare nu ardea în noi inima noastră cînd ne vorbea pe cale și cînd ne tîlcuia Scripturile?" (Luca 24, 32). Dar această simțire nu era destul de tare ca să le dea siguranța că este El, să le învingă îndoiala în putința de-a fi înviat.

Iisus nu s-a îmbiat totuși El însuși să rămînă cu ei. Voia ca ei înșiși să-și învingă de tot îndoiala cu privire la învierea Lui, odată ce-i simțea porniți pe acest drum. Voia să-i facă să simtă ei înșiși greutatea de-a se mai despărți de El.

„Și cînd a stat împreună cu ei la masă, luînd El pîinea, a binecuvîntat și frîngînd a dat lor". Această faptă le-a adus îndată aminte că ea a fost săvîrșită exact de Învățătorul lor înainte de răstignirea Lui. „Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut și El s-a făcut nevăzut de la ei" (Luca 24, 30—31).

Aceste două fapte li L-au făcut cunoscut împreună ca înviat pe însuși Învățătorul lor.

Aceasta i-a făcut să plece imediat la Ierusalim și să caute pe cei unsprezece, pe care i-au găsit adunați cu alți ucenici. Și îndată și-au comunicat Apostolii știrea aflată despre Învierea lui Iisus, iar cei doi întîlnirea cu Cel înviat. Cei din Ierusalim o știau de la întîlnirea cu El a Mariei Magdalena și a femeilor mironosițe și a lui Petru, cum spune Sf. Evanghelist Luca, dar nu o prea credeau. Acum cei doi care veneau de la Emaus le comunicau și ei că s-au întîlnit cu El, și că au stat mult de vorbă cu El. Înaintaseră în învingerea îndoielii. Erau mai pregătiți să-L primească ca înviat. Și totuși, arătîndu-li-se, au crezut că văd duh. Trebuia să le dea și o altă dovadă a Învierii Lui.

„Și pe cînd vorbeau ei acestea, El a stat în mijlocul lor și le-a zis: „Pace vouă!" Iar ei, spăimîntîndu-se și înfrico-

șîndu-se, credeau că văd duh. Și Iisus le-a zis: De ce sînteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gînduri în inima voastră? Vedeți mîinile Mele și picioarele Mele, că Eu Însumi sînt. Pipăiți-Mă și vedeți că duhul nu are carne și oase, precum mă vedeți pe Mine. Și zicînd acestea, le-a arătat mîinile și picioarele Sale" (Luca 24, 36—40).

Sfîntul Evanghelist Ioan dă ca explicare pentru spaima ucenicilor și pentru gîndul că poate fi duh, deci pentru continuarea în ei a îndoielii în Învierea Lui, și faptul că a intrat la ei prin ușile încuiate. Ei mai puteau pleca peste zi într-un loc sau altul, dar locuința unde stăteau o țineau încuiată, de frica iudeilor, de care gîndeau că poate o știe unul sau altul dintre ei, și descuiau ușa numai celui a cărui voce, care cerea să o descuie, o cunoșteau, cum s-a întîmplat și în cazul sosirii celor doi ucenici veniți din calea spre Emaus.

Astfel, în Evanghelia Sf. Ioan se spune: „Și fiind seară, în ziua aceea, întîia a săptămînii (duminica), și ușile fiind încuiate, unde erau adunați ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijlocul lor, și le-a zis: Pace vouă! Și zicînd aceasta, le-a arătat mîinile și coasta Sa" (Ioan 20, 19—20). I-a salutat cu cuvîntul: „Pace vouă!", ca să-i scoată din tulburarea ce le-o provoca gîndul că poate e un duh. Dar le arată prin aceasta și pacea ce o aduce lumii prin Învirea Lui.

Pace au vestit lumii îngerii la venirea Fiului lui Dumnezeu ca om în lume. Pace le vestește El ucenicilor spre a o vesti și ei lumii, și la prima arătare a Sa în starea de om înviat, deplin îndumnezeit și înveșnicit, ca om desăvîrșit realizat. Împărăția lui Dumnezeu a cărei temelie e pusă acum de El pentru oameni, e Împărăția păcii între oameni, pentru că e Împărăția păcii conștiinței lor cu Dumnezeu, a păcii ce le-o da oamenilor siguranța că vor trăi în veci. Dar pacea aceasta o vor avea oamenii numai de vor crede că Fiul lui Dumnezeu a ridicat umanitatea la starea învierii, actuale în Hristos și potențiale în persoanele umane. Dar El îi vedea pe ei încă tulburați, pentru că aveau încă îndoială că Cel ce li se arată e Învățătorul lor, sau Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, înviat ca om. De aceea cuvîntul: „Pace vouă!" ce li-l adresează, echivalează cu: credeți în Învierea Mea, nu vă mai lăsați tulburați de gînduri de îndoială în Învierea Mea.

Sf. Ciril din Alexandria spune despre intrarea lui Iisus prin ușile încuiate: „Fiind încuiate, Hristos a stat în mijloc printr-o putere negrăită și dumnezeiască, ridicîndu-se peste rînduiala lucrurilor ... Să nu spună cineva că fiind în trup

Hristos Domnul a trecut neîmpiedicat, deși ușile erau încuiate. Să se înțeleagă că nu despre unul ca noi a spus acestea dumnezeiescul Evanghelist, ci despre Cel ce șade împreună cu Dumnezeu și Tatăl și le face toate cu ușurință precum voiește. Căci fiind Dumnezeu după fire și adevărat, trebuia să nu fie supus rînduielilor lucrurilor..., ci mai degrabă trebuia să le stăpînească... Căci în ce mod a călcat cu picioarele pe mare?... Sau cum a săvîrșit alte fapte minunate cu putere dumnezeiască? Cu atît mai mult a putut face o asemenea faptă prin trupul înviat. Dacă nu socotești posibilă, negi învierea. Dar cum vom aștepta și noi învierea, dacă Hristos n-a sculat propriul templu ca pîrgă a celor adormiți și întîiul născut din morți? Sau cum va îmbrăca acest stricăcios nestricăciunea, dacă, precum socotesc unii, va fi dus la totala pieire? Deci să nu pierzi dreptatea credinței din pricina acestei fapte săvîrșite în chip minunat, ci adaugă la celelalte minuni și pe aceasta. Observă cum și prin această intrare minunată prin ușile încuiate a arătat iarăși că e Dumnezeu după fire și nu altul, decît Acela, care a convietuit odinioară cu ei. Dezgolind coasta trupului Său și arătînd chipurile cuielor, a arătat clar că și-a sculat trupul atîrnat pe cruce și și-a înviat trupul pe care L-a purtat, desființînd moartea pe care o suferise acesta, odată ce e Viață și Dumnezeu după fire. Fiindcă ce trebuință ar fi fost să-și arate mîinile și coasta, dacă, după reaua afirmare a unora, nu s-ar fi sculat cu propriul trup? De ce nu s-ar fi arătat în altă înfățișare? A avut atîta grijă să se creadă în Învierea Lui în trupul propriu, că atunci cînd a socotit potrivit și-a prefăcut trupul într-o slavă negrăită și mai presus de fire, dar apoi L-a arătat iarăși cu iconomie, ca să nu se creadă că are alt trup decît cel în care a pătimit moartea pe cruce. Iar că slava sfîntului său trup nu era suportabilă ochilor noștri, nici înainte de-a se înălța la Tatăl, vei înțelege ușor aducîndu-ți aminte de schimbarea Lui arătată ucenicilor pe munte. „Fața Lui strălucea acolo ca fulgerul, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca zăpada", iar ei, nesuportînd vederea Lui, au căzut cu fețele la pămînt. Deci cu multă iconomie Domnul nostru Iisus Hristos, încă înainte de-a fi prefăcut propriul templu în slava cuvenită lui, a arătat cu anticipație, prin chipuri, că nu va preface prin înviere în altceva propriul trup, decît în trupul pe care l-a luat din Sfînta Fecioară, în care fiind răstignit, a și înviat, puterea morții fiind potrivnică numai trupului, din care a fost alungată. Deci dacă n-a înviat trupul care a murit, ce moarte a fost biruită? Căci nu

peste altceva stăpînea puterea stricăciunii; nu peste suflet, nu peste îngeri, nu peste Cuvîntul lui Dumnezeu" *(op. cit.*, col. 704—705).

Marea taină a trecerii trupului înviat prin ușile încuiate nu poate sta decît în faptul că trupul înviat, păstrîndu-și structura, a fost prefăcut în trup de lumină din puterea spirituală a dumnezeirii, dar în așa fel că Hristos putea să-L înalțe la trepte mai înalte, sau mai coborîte, pînă în a-L face, cînd trebuia, și arătat, dar și în stare să treacă prin ușile încuiate în chip nevăzut.

Cu cît e mai adînc și mai bogat cineva spiritual în viața lui, cu atît e mai plin de dumnezeire și are mai multă putere asupra trupului. Iar aceasta se arată ca o tot mai copleșitoare lumină ce învăluie trupul, sau îl face tot mai luminos. Iar spiritul bogat și puternic copleșește legile materiei, sporindu-și libertatea în împlinirea celor bune prin trup. Cu atît mai mult din această lumină e simțit Hristos lucrînd liber cele bune prin trupul Său, sau chiar „văzut" de cei duhovnicești, în măsura treptei lor duhovnicești, coborînd și El cu trupul la măsura acestor trepte.

Sf. Evanghelist Ioan spune că după ce Iisus le-a arătat ucenicilor mîinile și coasta Sa, ei s-au bucurat și Iisus le-a spus iarăși: „Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, și Eu vă trimit pe voi" (Ioan 20, 21).

După ce s-au convins ucenicii că Cel ce li s-a arătat în acest chip minunat este Învățătorul lor înviat, deci nu mai aveau nici o îndoială că El este Fiul lui Dumnezeu, s-au bucurat, și Iisus le-a putut spune cu deplină asigurare: „Pace vouă!".

Dar cunoscîndu-L ei ca atare, le-a putut spune cu deplină autoritate și cu siguranța că-L vor asculta, că-i trimite în lume așa cum L-a trimis pe El Tatăl. Și întrucît îi trimite cu puterea Tatălui, e ca Tatăl. Ei nu se mai pot îndoi acum de aceasta.

Duhul a rămas peste El... (Ioan)

Iar puterea aceasta le-o dă nu numai prin cuvînt, ci și prin suflarea Duhului Sfînt, așa cum Tatăl I l-a dat Lui ca Fiu dumnezeiesc prin purcederea de la El, iar ca om, în mod nevăzut la nașterea din Fecioară, iar în mod văzut, la Botezul lui Ioan. Și în ce va consta cel mai mult puterea ce le-o va da Iisus prin Duhul Sfînt, decît în iertarea păcatelor, care este prin excelență putere a lui Dumnezeu. Iisus își afirmă și prin aceasta calitatea Sa de Fiul lui Dumnezeu Cel înviat ca om. Mai precis, îi asigură că El însuși va exista tot timpul

viitor cu ucenicii Săi și va ierta păcatele celor ce le vor ierta aceștia și le va ține, ca supremă autoritate, celor ce le vor ține. Că El va fi, ca Dumnezeu și om înviat, în tot viitorul și că va fi strîns unit cu ei.

„Și zicînd aceasta — că-i trimite cum L-a trimis Tatăl pe El — a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfînt, cărora veți ierta păcatele, iertate vor fi și cărora le veți ține, ținute vor fi“ (Ioan 20, 22—23).

În punerea în relief de către Iisus, din misiunea ce o vor avea asemenea celei a Lui, a iertării păcatelor, El arată că propriu-zis pentru aceasta a venit în lume și aceasta vrea să continue și prin toți ucenicii Săi viitori: să ierte păcatele oamenilor, desigur dacă vor arăta și aceștia că doresc aceasta. De fapt El a spus: „Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să se mîntuiască prin El“ (Ioan 3, 17). În însuși faptul că Tatăl trimite pe Fiul Său în lume, făcîndu-L om, arată că Îl trimite ca să și-i facă și pe oameni fii iubiți ca și pe Fiul Său, deci să nu mai țină seama de greșelile lor față de El, dacă primesc și ei să I se facă fii, alipindu-se de Fiul Lui cel Unul Născut în iubirea Lui față de Tatăl. Sfîntul Ciril din Alexandria spune că, precum la început omul a fost creat de Tatăl prin Fiul și tot prin El a suflat în trupul Lui suflet viu, așa îi ridică și acum prin Fiul care a biruit moartea la viața din Dumnezeu prin Duhul.

El afirmă în continuare că acum le dă Apostolilor Duhul Sfînt, iar la Cincizecime face arătată oamenilor prin limbile ca de foc, însoțite de un vuiet mare, pe Duhul pe care îl primiseră, mișcîndu-i la acțiunea de propovăduire. Dar aceasta a fost și ea o faptă a lui Dumnezeu.

„Spunînd Hristos: „Luați Duh Sfînt“, nu putem socoti că a mințit, nedîndu-L. Dar în zilele Cincizecimii Dumnezeu le-a făcut mai vădită declarația despre sălășluirea harului Sfîntului Duh în ei și arătarea Lui în manifestarea Lui în limbi ca de foc, care nu înseamnă începutul în ei, ci aduce mai degrabă începutul cuvîntului (de propovăduire). Căci s-a scris că au început să vorbească în alte limbi, cum le-a dat Duhul să rostească. Auzi că au început să grăiască, nu să fie sfințiți, că li s-a făcut împărțirea limbilor de la Duhul ce era și lucra în ei?“ (*op. cit.*, col. 713, 715).

Sf. Ciril nu neagă că tot prin puterea lui Dumnezeu s-a pus și în lucrarea harului Duhului Sfînt în Apostoli la Cincizecime. Dar el nu stăruie aici asupra acestui fapt, ci stăruie asupra a ceea ce se înțelege cînd Iisus spune Apostolilor:

„Luați Duh Sfînt", pentru că el comentează acum acest text în mod special.

Acum Apostolii sînt mai mult pregătiți să înțeleagă ce se va petrece cînd vor auzi vuietul ca de vînt și vor vedea limbile ca de foc împărțite asupra lor. Propriu-zis atunci s-a activat practic cu ei Duhul Sfînt sau au trăit simțirea Lui cînd Acesta a început să lucreze în ei, ceea ce autorul Faptelor Apostolilor socotește că „s-au umplut de Duhul Sfînt" (2, 4). Căci această activare însemna și o nouă lucrare a Duhului Sfînt. Gradul nou de lucrare în Apostoli începînd de la Cincizecime îl numește Mîntuitorul chiar o „venire a Duhului peste ei și o primire a puterii Lui". Căci le spune înainte de Înălțare: „Și petrecînd cu ei, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui, pe care (a zis El) ați auzit-o de la Mine. Că Ioan a botezat cu apă, iar voi vă veți boteza cu Duhul Sfînt nu mult după aceste zile... Că veți lua putere, venind Duhul Sfînt peste voi" (Fapte 1, 4—5.8).

Cînd Iisus le-a spus: „Luați Duh Sfînt", ei s-au umplut de atîta siguranță că-L vor primi, încît Îl trăiau prin credință ca și primit în oarecare mod și grad. „Suflarea" lui Hristos Cel înviat, Cel a cărui umanitate era ridicată peste stricăciune și moarte, nu putea să nu le transmită și lor o undă a vieții celei noi a umanității Lui în ei. Cînd mireasa are făgăduiala mirelui că se va cununa cu el, trăiește într-un anumit grad anticipat bucuria ce i-o va aduce cununia.

Dar Iisus le-a spus că le dă și le-a dat în parte pe Duhul Sfînt prin suflare, după ce ei au crezut că e Fiul lui Dumnezeu, prin pipăirea picioarelor și a coastei, ca să le confirme din nou credința pe care au primit-o că El e Fiul lui Dumnezeu cel înviat și să creadă că le dă pe Acela în parte, iar după înălțare le va da pe Duhul Sfînt în plinătatea puterii lucrătoare în ei. Căci atunci și trupul Lui va fi ridicat la o nouă treaptă a transfigurării, trecînd chiar peste treptele îngerilor.

Plinătatea aceasta va consta și în lucrarea sfințitoare, dar și în puterea cuvîntului, care va însemna o deplină însușire de către ucenicii Săi a convingerii în adevărul cuvintelor lui Hristos și în tot mai deplina înțelegere a lor, în unitatea lor cu trupul lui Hristos Cel înviat cu Biserica pentru ca toți să fie una în Hristos. Însuși Iisus a spus aceasta: „Încă multe am a vă spune vouă. Dar acum nu le puteți cuprinde. Iar cînd va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul" (Ioan 16, 12—13). Totuși acel adevăr nu va fi decît o explici-

tare a celor spuse, o aprofundare a cuvintelor și învățăturilor lui Iisus Hristos, rămînînd prin aceasta toți în unitatea Bisericii, sau una în Hristos. Ceea ce nu se va încadra în cele spuse de Hristos, ca să rămînă toți în El, ca Biserica cea continuu una și aceeași, nu va fi de la Duhul Sfînt, sau Duhul lui Hristos. Iisus Hristos o spune aceasta în continuare: „Căci nu va vorbi de la Sine, ci cîte aude va vorbi și cele auzite vă va vorbi" (Ioan 16, 13). Sau: „Acestea vi le-am spus fiind cu voi. Dar Mîngîietorul, Duhul Sfînt, pe care-L va trimite Tatăl în numele Meu (după ce voi merge ca om la El, n.n.), Acela vă va învăța toate și vă va aduce cuvintele cele ce v-am spus" (Ioan 14, 25—26); același lucru îl spune în Ioan 15, 26. Iar despre unitatea în care o va ține Duhul între toți și Hristos ca Biserică, făcîndu-i să se adîncească în cuvintele Lui, El spune: „Ca toți să fie una, precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia să fie una" (Ioan 17, 21).

Prin Duhul însuși Hristos, ca Unul, vine în chip nevăzut în credincioși, după înălțarea la Tatăl, unindu-i ca un trup al Lui. Aceasta o spune Hristos astfel: „Puțin și nu Mă veți mai vedea și iarăși puțin și Mă veți vedea, pentru că Eu Mă duc la Tatăl" (Ioan 16, 16).

Sf .Ciril aplică direct Bisericii lucrarea Duhului de unificare a tuturor credincioșilor în Hristos prin puterea ce le-o dă de-a aprofunda continuu învățătura Lui Hristos despre El și de-a se încălzi prin aceasta de iubirea Lui, nu numai în textul citat din el, mai înainte, ci și cînd explică intrarea lui Hristos la Apostoli prin ușile încuiate în a opta zi de la înviere. A opta zi este, după Părinți, ziua fără sfîrșit a Bisericii, a Împărăției lui Dumnezeu, în care Hristos e prezent în mod nevăzut prin Duhul Sfînt și prin propovăduirea mereu nouă, dar mereu fidelă, a învățăturii Lui, prin limbi de foc. E un fapt care nu poate avea loc nici cînd se schimbă în esență cuvintele lui Hristos despre El, nici cînd se repetă mecanic. Duhul Sfînt a vorbit în mod nou, dar și fidel despre Hristos prin Sinoade *(op. cit.*, col. 719). Și Biserica trebuie să o facă aceasta permanent, ținînd seama de cugetarea minții omenești în continuă mișcare, dar aspirînd mereu spre înțelegerea aceluiași adevăr al lui Dumnezeu Cel infinit și iubitor, ca Tată, ca Fiu prin care ne arată iubirea Lui față de noi și ca Duh Sfînt, care ne dă nouă puterea înțelegerii și iubirii lui Dumnezeu.

Cuvintele lui Hristos și Persoana Lui au în ele un adînc nesfîrșit. Dar tocmai de aceea nu se poate ajunge niciodată

la capătul înțelegerii lor. Și nici formulele în care au precizat Sinoadele, după trebuința și capacitatea de înțelegere a timpului lor, nu opresc lucrarea de aprofundare a lor. Formularea unirii divinului și umanului în Hristos, sau înțelegerea a ce înseamnă aceasta pentru uman progresează mereu.

De fapt, Iisus s-a arătat Apostolilor în a opta zi după prima arătare, tot prin ușile încuiate, făcînd-o aceasta ca să întărească și mai mult pe Apostoli, dar mai mult pe oamenii viitori în convingerea despre Învierea Sa. Și a rînduit ca la prima arătare unul din Apostoli să nu fie între ceilalți și ca el să nu creadă nici mărturiei tuturor celorlalți care s-au convins despre Învierea Învățătorului, pipăindu-i mîinile și coasta. Nici ceilalți Apostoli n-au fost niște creduli lipsiți de spirit critic. Au trebuit să-I pipăie picioarele și coasta, purtătoare ale semnelor cuielor și a semnului suliței, ca să creadă că Cel ce li se dă ca înviat este Învățătorul lor. Dar Toma, cu spiritul lui și mai critic, nu i-a crezut nici pe ei toți, ridicați cu greu peste îndoiala lor. Cerînd să-I pipăie și el semnele cuielor și ale suliței. Aceasta le va da o nouă verificare chiar celorlalți Apostoli despre Învierea Domnului, verificare care va fi și spre folosul oamenilor viitori. „Iar Toma, unul din cei doisprezece, cel numit Geamănul, nu era de față cînd a venit Iisus. Deci au zis lui: Am văzut pe Domnul! Dar el le-a zis: Dacă nu voi vedea semnul cuielor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui, nu voi crede“ (Ioan 20, 24—25). Și după opt zile, cînd Apostolii erau în același loc, avînd și pe Toma cu ei, iar ușile erau încuiate, a stat din nou între ei în același chip minunat, ca să vadă și Toma, ca și ceilalți Apostoli, că e înviat. Și a poftit pe Toma să-și pună mîna pe semnul cuielor și al coastei, ca să se convingă că Cel înviat este Învățătorul însuși. E de remarcat că încă de atunci ziua Învierii devenise ziua de sărbătoare pentru creștini, ziua de gîndire specială la Învierea Lui și ziua în care ținea și Hristos cel înviat să li se facă prezent, dar în mod minunat, aflîndu-se de atunci în planul nevăzut.

Hristos însuși a ținut îndată după înviere să li se facă prezent ucenicilor Săi în mod repetat în această zi a Învierii Sale, dînd Bisericii care va lua ființă la Cincizecime — tot în ziua Învierii Sale (Duminica) — îndemnul să țină această zi ca sărbătoare a Învierii Lui. Evangheliile o mărturisesc aceasta, arătînd că au fost scrise în ambianța Bisericii existente, deci că sînt cărți ale Bisericii. De fapt Sf. Evanghelist Marcu scrie în Evanghelia Sa: „Deci Domnul Iisus, după ce a vorbit cu ei (cu Apostolii), S-a înălțat la cer și a șezut de-a dreap-

ta lui Dumnezeu. Iar ei, pornind, au propovăduit pretutindeni și Domnul lucra cu ei și întărea cuvîntul prin semnele care urmau" (Marcu 16, 19—20).

Apărînd între Apostoli, Iisus a arătat că știa de îndoiala lui Toma și de declarația lui că nu va crede de nu va pune mîna lui pe semnul cuielor din picioare și pe al suliței din coasta Lui. De aceea i-a spus lui Toma îndată după arătare: „Adu degetul tău încoace și vezi mîinile Mele și adu mîna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios" (Ioan 20, 27). Deci verificînd că Eu însumi, Învățătorul tău, de care știi că a fost răstignit, stau în fața ta, nu te mai îndoi, ci crede în Învierea Mea.

Toma a răspuns, exprimîndu-și în mod concentrat credința sa. Dacă Învățătorul Său a înviat, El e cu adevărat Dumnezeu, pe care-L recunoaște ca Stăpînul său: „Domnul meu și Dumnezeul meu!"

Iisus, bucurîndu-Se că Toma s-a convins despre Învierea Sa, dînd și altora, mai ales celor din viitor, un nou temei de credință, folosește ocazia de-a spune că întrucît nu va rămînea mereu pe pămînt ca să le dea prin pipăire acest temei de credință, fericiți vor fi cei ce vor crede mulțumindu-se cu mărturisirile date de Apostoli pe temeiul verificării Învierii Lui de către ei:

„Pentru că ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan 20, 29). A fost importantă verificarea Învierii lui Hristos prin Apostoli, fapt care le-a dat puterea să mărturisească adevărul ei și prin aceasta pe Hristos însuși ca Dumnezeu, cu prețul vieții lor. Dar importantă va fi și credința celor ce n-au putut face personal verificarea Învierii, dar pe temeiul mărturiei Apostolilor, vor merge și ei pînă la moarte pentru credința lor. Aceasta face posibilă continuarea Bisericii.

Dar Iisus a coborît și mai mult în voința de-a convinge pe Apostoli despre Învierea Lui. El le-a cerut la prima întîlnire Apostolilor, după ce i-au pipăit mîinile și picioarele cu urmele cuielor, ceea ce i-a bucurat, dar încă nu le-a topit orice îndoială, ceva de mîncare și a mîncat ceea ce i-au dat în fața lor, ca să le arate că nu e duh, ci este El însuși înviat cu trupul. Căci nu mai avea El acum trebuință de mîncare.

După ce le-a arătat mîinile și picioarele, iar ei bucurîndu-se încă nu credeau, le-a zis: „Aveți aici ceva de mîncare? Iar ei i-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și luînd, a mîncat înaintea lor" (Luca 24, 41—42).

Legea întreținerii trupului prin mîncare a lăsat-o Dumnezeu, cînd spiritul nu e destul de tare, ca prin prezența activă a lui Dumnezeu în el, să întrețină el însuși trupul în lucrarea lui. De aceea Iisus a putut coborî cu voia la această scurtă relaxare a legăturii trupului Său cu dumnezeirea din El, chiar după Înviere, pentru a-i convinge pe Apostoli despre păstrarea trupului Său prin Înviere.

Aceasta a făcut-o și cînd s-a întîlnit cu unii din Apostolii Săi la marea Tiberiadei.

El a apărut atunci la țărmul mării într-o dimineață, în vreme ce Apostolii plecaseră de cu noapte într-o corabie la pescuit. Apropiindu-se corabia de țărm, ei încă nevăzîndu-L din pricina întunericului, Iisus i-a întrebat: „Aveți ceva de mîncare? Răspunzînd ei: Nu, El le-a zis: Aruncați mreaja voastră în partea de-a dreapta corăbiei și veți afla. Deci au aruncat-o și nu mai puteau să o tragă de mulțimea peștilor" (Ioan 21, 6).

Ioan, ucenicul pe care îl iubea Domnul, a simțit atunci, din glas și din minune, că Cel ce vorbește de pe țărm este Domnul. Iubirea are o mai mare putere de sesizare a identității persoanei iubite și iubitoare din glasul ei. Și Ioan a spus lui Petru: „Este Domnul" (Ioan 21, 7). Petru, care era dezbrăcat, și-a pus haina și s-a aruncat grăbit în apă spre a veni la El, nemaiașteptînd pînă va ajunge corabia la țărm. În Petru se manifestă iarăși rîvna grăbită, pe cînd în Ioan iubirea liniștită, contemplativă.

Petru-Ioan (comparație)

Ceilalți au tras corabia ce se afla la vreo două sute de coți, la țărm. Ieșind la țărm, au văzut jar pus pe pămînt și deasupra lui pește, și pîine. Iisus le-a spus să aducă și „peștele prins acum". Simon-Petru, suindu-se în corabie, a scos mreaja la țărm și a golit din ea 153 de pești mari.

Toate acestea s-au petrecut cu voia lui Iisus, pentru a le da un înțeles simbolic. Dacă Iisus face cu puterea Lui ca Apostolii să poată prinde atîta pește, după ce prin ei înșiși toată noaptea n-au prins nimic, cum nu vor scoate ei mulțime de oameni din valurile pierzării prin puterea lui Hristos, apărut la începutul epocii luminată de sens a învierii Lui?

Cei 153 de pești echivalează cu 6 plus trei, 6 (sau 1+5) fiind lumea aceasta, mîntuită cu ajutorul Sf. Treimi. (Vezi: * Evagrie Ponticul, *Cuvînt despre rugăciune,* Filoc. rom., p. 73—74). Iisus le-a zis: „Veniți să mîncați. Și nici unul din ei nu îndrăznea să-L întrebe: Cine ești Tu?, știind că este Domnul" (Ioan 21, 12). Trăindu-L acum în mod sigur ca Fiul lui Dum-

* vezi și comentariul Sf Chiril Alex. (153=100+50+3) p. 1476 (p. 50 la mine...)

nezeu și ridicat în alt plan al existenței, în planul dumnezeiesc și plin de taină, erau stăpîniți de o copleșitoare sfială. După Înviere nu-I mai spuneau decît „Domnul". Dar El voia să-i țină într-o familiaritate cu Sine dîndu-le să mănînce.

„Deci a venit Iisus și a luat pîinea și le-a dat lor și de asemenea și peștele" (Ioan 21, 13). Nu numai ei i-au adus darul lor, ci și El le-a dat darul Său, hrana de la El, pregătită în focul dragostei Lui.

De la pescuitul la lacul Tiberiadei i-a chemat Iisus pe ucenicii Săi să-L urmeze în cursul vieții Sale pămîntești, ca să se pregătească pentru trimiterea lor la pescuitul de oameni. Tot de acolo îi cheamă acum să-i trimită la pescuirea de oameni după plecarea Lui la Tatăl, pescuire pe care n-o vor putea face decît cu puterea Lui.

Nu se spune însă să fi mîncat și Iisus. Era potrivit ca cu această ocazie să-l reabiliteze și pe Petru în slujba de păstor al oilor Sale cuvîntătoare, după ce l-a făcut să-și mărturisească de trei ori iubirea față de El, ca să se căiască de întreita lepădare. În mod delicat, i-a adus prin aceasta aminte de lauda lui că de se vor lepăda toți, el nu se va lepăda, întrebîndu-l prima dată nu simplu: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești"?, ci „Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu mai mult decît aceștia?" (Ioan 21, 15). Reabilitîndu-l ca păstor al oilor Sale, împreună cu ceilalți Apostoli, Iisus se afirmă iarăși ca Dumnezeu, ca supremul Păstor al lor. Ele sînt ale Lui prin existență. Nu poate iubi oile acestui Păstor suprem cine nu-L iubește pe El, cine nu le iubește cu iubirea Lui.

Sf. Evanghelist Ioan spune că la marea Tiberiadei Iisus s-a arătat a treia oară ucenicilor Săi după sculare Sa din morți (Ioan 21, 14).

Dar după Sf. Apostol Pavel, Iisus s-a arătat și alte dăți. O dată „s-a arătat la peste cinci sute de frați", dintre care unii trăiau încă la anul 56, cînd scria Epistola I către Corinteni (I Cor. 15, 6).

În unele întîlniri cu Apostolii le-a vorbit și lor mult despre împlinirea proorociilor în Persoana, în patima și în Învierea Lui, făcîndu-i să înțeleagă cum se cuvine Scripturile. Căci de-abia după Învierea Lui puteau înțelege de fapt cele spuse în Scripturi cu privire la El. Voia să-i convingă și prin aceasta că El este Hristosul, sau Fiul lui Dumnezeu, și că de fapt El a înviat. Voia să-i facă prin aceasta martorii și propovăduitorii convinși ai Lui, ai Învierii Lui, ai faptului că prin El a

început și se săvîrșește în Dumnezeu mîntuirea celor ce se pocăiesc, deci toate neamurile, „iertîndu-li-se" păcatele.

Aceasta o spune într-una din întîlnirile cu Apostolii: „Acestea sînt cuvintele pe care le-am grăit către voi, că trebuie să se împlinească toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moise, în prooroci și în psalmi. Atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile. Și le-a spus că așa este scris și că așa trebuia să pătimească Hristos și să învieze din morți a treia zi. Și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor lor la toate neamurile, începînd de la Ierusalim. Voi sînteți martorii acestora" (Luca 24, 44—48).

Nu putea Iisus după Învierea Sa și înainte de Înălțarea Sa să nu caute să le dovedească ucenicilor în toate felurile Învierea Sa și să nu tragă din toate cele făcute pe pămînt, încheiate cu Învierea Sa, concluzia trimiterii lor în lume, pentru a fructifica în toate timpurile opera Lui mîntuitoare. Nu putea face vădit rostul venirii Lui în lume și al operei Sale fără această trimitere a lor spre fructificarea ei, dar și fără făgăduința că le va trimite în acest scop puterea de sus prin Duhul Său cel Sfînt. Era ultima vestire a autorității Sale de Dumnezeu venit în lume spre mîntuirea ei (Luca 24, 49).

Într-un mod mai concret redă Evanghelia Sf. Matei misiunea ce le-o dă Iisus Apostolilor Săi înainte de înălțarea Sa, spunînd că această misiune le-a precizat-o Iisus într-o întîlnire în Galileea. Ea e rezumată de Iisus în porunca de-a boteza pe oameni în numele Sf. Treimi și de a-i învăța să păzească toate cîte li le-a grăit lor, asigurîndu-i totodată că El însuși va fi cu ei, întărindu-i, pînă la sfîrșitul veacurilor. Le dă această poruncă pe temeiul faptului că acum I s-a dat ca om toată puterea în cer și pe pămînt. Căci, în baza Învierii, El va sta ca om la dreapta Tatălui, dar poate comunica din umanitatea Sa spiritualizată, sau îndumnezeită, Duhul Său cel Sfînt și prin El se poate sălășlui și El în tot omul care I se deschide. El poate fi acum în toți și-i poate mîntui pe toți cei ce vor. Și pe cei ce I se deschid îi poate duce la fericirea veșnică, iar pe cei ce nu-L primesc îi poate lăsa în iadul veșnic. În baza puterii acesteia, El se arată ca fiind și ca om în rînd cu Tatăl și cu Duhul Sfînt și poate cere ca toți cei ce vor din toate neamurile să fie mîntuiți, să fie botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, deci uniți cu Ei.

„Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pămînt. Drept aceea, mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-i să

păzească toate cîte am poruncit vouă. Şi iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului" (Matei 28, 18—20).

Dar Iisus cel înviat nu mai stătea tot timpul cu ucenicii Săi. Umanitatea Lui era învăluită de lumina dumnezeirii. Trebuia să coboare din ea cu voia pentru a se arăta, pentru a vorbi, sonor, în cuvintele care, fiind limitate, nu puteau cuprinde adîncimile vieţii nesfîrşite ale dumnezeirii din ea.

El petrecea în comuniune cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt nu numai ca Dumnezeu ci şi ca om.

XIX. Înălţarea lui Iisus Hristos la cer şi pogorîrea Duhului Sfînt şi prin El începutul şi creşterea Bisericii.

Dar Hristos şi-a ţinut înainte de Înălţare, patruzeci de zile, umanitatea într-o stare capabilă să coboare la relaţia vizibilă cu oamenii, capabili şi ei prin modul lor duhovnicesc să sesizeze prin ea dumnezeirea de care era plină în starea ei de înviere. A ţinut umanitatea Sa în această stare o vreme, pentru a putea convinge pe ucenici despre Învierea Sa.

Dar prin Înălţare a ridicat-o deasupra acestei stări. A ridicat-o treptat prin toate cele nouă cete îngereşti. Voia să le arate şi acelora, plini de uimire, slava Lui de Împărat al întregii creaţii, ca om. Se ridica prin aceasta ca om peste ele: „Ridicaţi, căpetenii, porţile voastre, şi vă ridicaţi porţile cele veşnice, să intre Împăratul slavei! Cine este acesta, Împăratul slavei ... Domnul puterilor, acesta este Împăratul slavei" (Ps. 23, 7.10).

Arată prin aceasta că se ridică chiar ca om, ca să şadă pe tronul stăpînirii peste toate (la dreapta Tatălui). Se înalţă din smerenia la care s-a coborît. Dar înalţă cu Sine şi umanitatea Sa, fără să rupă legătura cu cei pe care vrea să-i facă fraţii Săi. Numai aşa este umplut şi ca om de Duhul în întregime. Şi numai aşa Îl poate trimite, Îl poate iradia din Sine deplin fraţilor Săi oameni, ca să-i facă să înţeleagă şi să trăiască starea Sa ridicată la această supremă slavă şi bogăţie şi să le dea putinţa să urce şi ei la slava de membri ai Împărăţiei Sale. Numai aşa ucenicii Săi se vor putea umplea de curajul, de înţelegerea şi de căldura propovăduirii Sale cu limbi de foc tuturor neamurilor: „Şi cu ei petrecînd (patruzeci de zile), le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aştepte făgăduinţa Tatălui, pe care (a zis El) aţi auzit-o de la Mine ... Ci veţi lua putere venind Duhul Sfînt peste voi şi Îmi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Sama-

ria și pînă la marginea pămîntului. Și privind ei, pe cînd mergea la cer, iată doi bărbați au stat lîngă ei, îmbrăcați în haine albe, care au zis: Bărbați galileeni, de ce stați privind la cer? Acest Iisus care S-a înălțat la cer, astfel va și veni, precum L-ați văzut mergînd la cer" (Fapte 1, 4.8—10). Va veni să judece pe oameni după cum au crezut propovăduirii voastre despre El.

Înălțarea la cer s-a făcut iarăși nu în fața unui singur Apostol, ca să se poată spune că aceasta a putut fi iluzia subiectivă a aceluia. Pe toți Apostolii, dar și pe alții, i-a pregătit în vederea ei și ea s-a săvîrșit în fața tuturor. Prin aceasta ei s-au convins din nou în mod real că Cel ce s-a înălțat n-a fost un simplu om, ci Dumnezeu adevărat, dar totodată și om.

Înainte de a se înălța în fața lor, Hristos își afirmă din nou dumnezeirea Sa, poruncindu-le să-I fie Lui „martori în toată lumea, pînă la marginile pămîntului". Înălțarea a fost și ea un act care i-a convins despre dumnezeirea Lui în așa fel că, după ce L-au văzut înălțîndu-se, s-au întors de pe muntele Măslinilor în Ierusalim, stăruind „în camera de sus în rugăciune" și pregătindu-se pentru primirea Duhului Sfînt promis de Iisus, pentru ca din puterea Lui, ca putere dumnezeiască, să pornească la propovăduirea lui Hristos Cel văzut de ei ca înviat și înălțat, deci ca Dumnezeu întrupat pentru mîntuirea și unificarea lumii întregi în El (Fapte 1, 12—14).

Vederea Înălțării Lui le-a dat suprema încredințare despre dumnezeirea Lui. Făgăduirea trimiterii Duhului ca putere de sus le confirma credința că e Fiul Tatălui care le spusese că în această calitate le va trimite de la Tatăl pe Duhul care de la Tatăl purcede, sau pe care Tatăl îl va trimite în numele Lui (Ioan 15, 26; 14, 26) și care îi va învăța tot adevărul, luîndu-L de la Sine (Ioan 16, 13—14).

De aceea, văzîndu-L înălțîndu-Se, s-au închinat, iar El i-a binecuvîntat. Simțirea deplină a dumnezeirii Lui a depărtat de la ei orice frică pe care o avuseseră cînd a fost dus la răstignire. Deși rămîneau vizibil fără El, erau acum plini „de bucurie mare" (Luca 24, 50—52). Îi trăiau prezența de Dumnezeu apropiat. Cu ei erau și femeile, între care și Maica Lui și frații Lui sau rudeniile Lui după trup, dar și alții mulți din cei ce fuseseră adeseori în preajma Lui și Îl văzuseră înviat și poate unii fuseseră de față și la Înălțarea Lui.

Starea lor de „bucurie mare" și stăruirea în rugăciune arată o trăire în parte anticipată în Duhul lui Hristos, dar nu cu o intensitate care să facă înfocată puterea mărturiei lor

despre Hristos. Dar în această mare mulțime se distingea grupul Apostolilor, ca cei ce fuseseră înzestrați de El cu o putere de mărturie deosebită. De aceea Petru poate cere ca adunarea să propună doi din bărbații care fuseseră și ei permanent cu Hristos, începînd de la Botezul Lui de către Ioan, împreună cu ei ca Apostoli (Fapte 1, 21—22). Din aceștia Dumnezeu a făcut să se aleagă unul prin tragere la sorți (Fapte 1, 26).

Ce-a însemnat propriu-zis înălțarea lui Hristos la cer nu putem ști. Ea nu a fost însă numai o intrare a trupului în lumina dumnezeiască nevăzută de ochii trupului, ca celelalte ascunderi după unele arătări, ci a fost o ridicare reală ca om peste planul din care se putea arăta oricînd voia. El s-a înălțat cu umanitatea Sa la suprema îndumnezeire, deasupra spiritualității tuturor treptelor îngerești, ca să fie și ca om la dreapta Tatălui. S-a ridicat și ca om la treapta de Împărat al Împărăției omenirii înnoite. Acum a luat și ca om toată puterea în cer și pe pămînt (Matei 28, 18).

Supremul act de putere a lui Hristos și ca om s-a arătat în trimiterea Duhului Sfînt peste Apostoli. Acum puterea deplină de care s-a umplut umanitatea lui Hristos s-a comunicat și Apostolilor și prin ei se comunică tuturor celor ce vor crede. Actul acesta iarăși n-a fost un act trăit în izolare de un singur ins. A fost trăit de toți Apostolii și într-un fel a fost trăit de Apostoli și de o mare mulțime de oameni. Căci auzindu-se vuietul pogorîrii Duhului Sfînt și văzîndu-se limbile de foc mișcîndu-se peste capetele lor și auzind glasul lor vorbind cu o putere neobișnuită în toate limbile, s-au apropiat de Apostoli mulțime mare de oameni: „Și făcîndu-se glasul acela, s-a adunat mulțimea și s-a minunat, căci îi auzea fiecare vorbind în limba sa“ (Fapte 2, 6).

V. p. 271

Puterea cuvîntului lor a fost așa de mare că îndată s-a constituit primul grup al Bisericii format din trei mii de oameni. Puterea cuvîntului lor venea din convingerea lor și aceasta din Sfîntul Duh; ea era așa de mare, că a făcut ca unii din cei ce vorbeau să meargă cu mărturia lor pînă la primirea morții, dintre care cel dintîi a fost arhidiaconul Ștefan (Fapte cap. 7).

Minunea cea mai mare a făcut-o Hristos prin Duhul Lui cu Pavel, care din fanatic prigonitor al creștinilor devine unul din propovăduitorii cei mai mari ai dumnezeirii lui Hristos, cu cuvîntul și cu scrisul lui nemuritor.

Astfel Biserica a crescut necontenit prin cuvîntul, prin viața minunată, dar și prin mucenicia nenumăraților mărturisitori ai lui Hristos.

ÎNCHEIERE

Unicitatea, unitatea și veșnica actualitate a Evangheliilor

Evangheliile sînt cărți la hotarul între omenesc și dumnezeiesc. Învățăturile lor sînt pe înțelesul omenesc, dar de așa fel că oamenii n-au putut ajunge nici înainte, nici după ele la putința de a le formula prin ei înșiși. Ele nu sînt de la oameni, dar au fost formulate pe înțelesul oamenilor. Aceasta le face unice în istoria scrisului, nu cum sînt unice toate scrierile prin faptul că vin de la oameni neuniformi, ci prin faptul că nivelul lor nu poate fi atins de scrisul nici unui om.

În toate doctinele scrise de oameni se pot găsi afirmații contestabile. Cuvintele din Evanghelii sînt toate de necontestat în adevărul lor. Ele se dovedesc adevăruri reale prin neputința de-a fi clătinate, cum nu se dovedesc „adevărurile" nici unei doctrine pur omenești prin putința clătinării lor.

În aceasta se arată că ele sînt cuvintele unei Persoane care, deși a vorbit pentru oameni, deci a fost și om între oameni, a spus lucruri pe care nu le poate spune un om, deci nu le-a spus Cineva care a avut numai o minte omenească, ci și o minte mai presus de cea omenească, o minte supremă, chiar dacă are o înrudire cu cea omenească. Sînt cuvintele unei Persoane care a fost — și deci rămîne în veci — și Dumnezeu, pe lîngă faptul că s-a făcut și om.

Cuvintele Evangheliilor Îl arată pe Cel ce le-a grăit, sau pe Iisus Hristos, ca Dumnezeu și om, ca Dumnezeu coborît la oameni, sau făcut și om, fără să înceteze a fi și Dumnezeu.

Același caracter se desprinde din minunile, dar și din însăși Persoana Lui, ireproșabilă, deci depășind pe orice om, dar totuși simțită ca deplin omenească, deplin apropiată ca om de cei ce au fost în jurul Lui și de cei ce citesc Evangheliile. El a fost și este simțit ca singurul om fără de păcat.

Și Iisus Hristos, Cel ce a gîndit și grăit cuvintele Sale din Evanghelii, s-a impus atît de mult ca Dumnezeu mai presus de oameni, dar ca trăind și ca cel mai intim dintre oameni, că a putut da unor oameni din cei mai simpli puterea să-L poată prezenta în mod deplin și ca Dumnezeu și ca om.

Cîteodată se naște în noi întrebarea: De ce n-a expus Iisus Hristos o învățătură mai subtilă, mai filosofică, mai am-

plă despre Dumnezeu? De ce ne-a lăsat pe noi să ne lansăm în astfel de încercări filosofice pentru a reda adîncimea Lui inepuizabilă? Sau de ce n-a săvîrșit Iisus Hristos niște fapte prin care să-i silească pe toți să-L admită ca Dumnezeu?

Dar oare întîlnim în vreuna din nenumăratele expuneri subtile și rafinate despre Dumnezeu din scrierile teologice și filosofice vreo învățătură atît de vie, de adîncă și de cuprinzătoare despre Dumnezeu, ca în cuvintele și faptele lui Hristos din Evanghelii? Subtilitățile acelor scrieri ne prezintă o dumnezeire abstractă, uscată, lipsită de viață. Numai scrierile ce s-au inspirat din Evanghelii, cu deosebire cele ale Sfinților Părinți, au putut prezenta și ele un astfel de Dumnezeu viu, bun și atotputernic, singurul mod în care poate fi Dumnezeu. Pe Dumnezeul din Evanghelie Îl simțim viu, iubitor, apropiat, și în același timp plin de putere și de adîncime negrăită. E un Dumnezeu care ne trezește iubirea, care ne îndeamnă la rugăciune, pe care Îl simțim coborît la comuniunea cu noi și înălțîndu-ne la această comuniune, ca Părinte, ca Frate, ca Duh de viață făcător, ca Dumnezeu de care depindem total și de la care ne vine viața veșnică în mod real.

În Iisus Hristos trăim înălțimea și iubirea nesfîrșită a lui Dumnezeu, dar și apropierea Lui intimă, caldă față de noi, Îl simțim pe Dumnezeu atotputernic și milostiv, pînă la a participa la durerile noastre, nesfîrșit de înalt, dar și de prezent în noi, ca suportînd cu noi greutățile noastre, luptele noastre pentru biruirea ispitelor, dar ajutîndu-ne să le și învingem, deci spre creșterea noastră spirituală. Iisus Hristos ne-a descoperit pe Dumnezeu Cel folositor și Mîntuitor oamenilor, nu un dumnezeu care nu ne poate mîntui, deci un dumnezeu neadevărat. El ne-a descoperit pe Dumnezeu care a arătat că poate birui moartea și dă sens existenței umane.

În Evanghelii, cuvintele despre Dumnezeu, cu adevărat mai puternic, mai înțelept și mai bun decît lumea, se acopăr cu faptele care Îl dovedesc ca atare.

Chiar numai cuvintele Evangheliilor, deși simple în formă, sau pe înțelesul tuturor, întrec în adîncime, lărgime și înălțimea perspectivelor deschise omului ca posibile toate adîncimile, lărgimile și înălțimile gîndirii și vieții omenești, oricît de rafinat și nuanțat s-ar exprima.

Dar Evangheliile sînt prin aceasta nu numai unice, în sensul de neatins de nici o altă scriere, ci și de o unitate desăvîrșită, fără să se reproducă una pe alta și să ni se prezinte într-o uniformitate lipsită de orice varietate.

Chipul lui Hristos este același în toate, ca dovadă că a fost trăit ca Același de Evangheliști și de Apostoli, sau Persoana Lui s-a impus atît de perfect definit în unicitatea ei de bogăție și putere nemărginită, încît nici un Evanghelist sau Apostol n-a putut să nu fie întipărit de această unicitate a Lui și să nu-L simtă ca chipul unei Persoane mai presus de cele omenești.

De aceea Evangheliile rămîn unicele scrieri valabile și impunătoare în toate timpurile, pentru că Persoana prezentată în ele este unică și netrecătoare în puterea ei de-a se impune oamenilor din toate timpurile, ca unica mîntuitoare și dătătoare de sens întregii existențe.

Ele nu sînt învinse de timp, pentru că Iisus Hristos nu e învins de timp, ci învinge toate timpurile prin ceea ce ne dă El, răspunzînd trebuințelor din orice timp, dar și celor de nesatisfăcut în timp.

Iisus Hristos le-a dat oamenilor conștiința valorii veșnice a cuvintelor Sale, fapt care dovedește și el dumnezeirea Sa. Căci în aceste cuvinte El a dat oamenilor și cunoașterea profetică a veșniciei viitoare. Și această conștiință pe care ne-a dat-o a exprimat-o astfel: „Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece“.

CUPRINSUL

INTRODUCERE

MĂRTURIILE NOULUI TESTAMENT DESPRE HRISTOS CA DUMNEZEU ȘI OM

ÎNCHEIERE